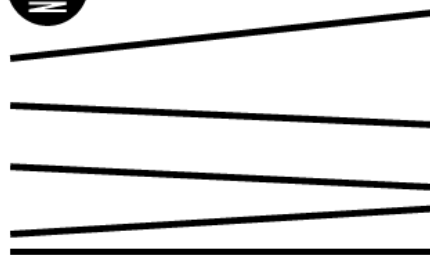

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

samlede af C. F. Allen ; udgivne af Chr. Bruun.

Breve fra danske Krigsmænd, skrevne til

Hjemmet under Felttogene 1848, 1849, 1850

Kbh. : Gyldendal, 1873

[6], 339 s.

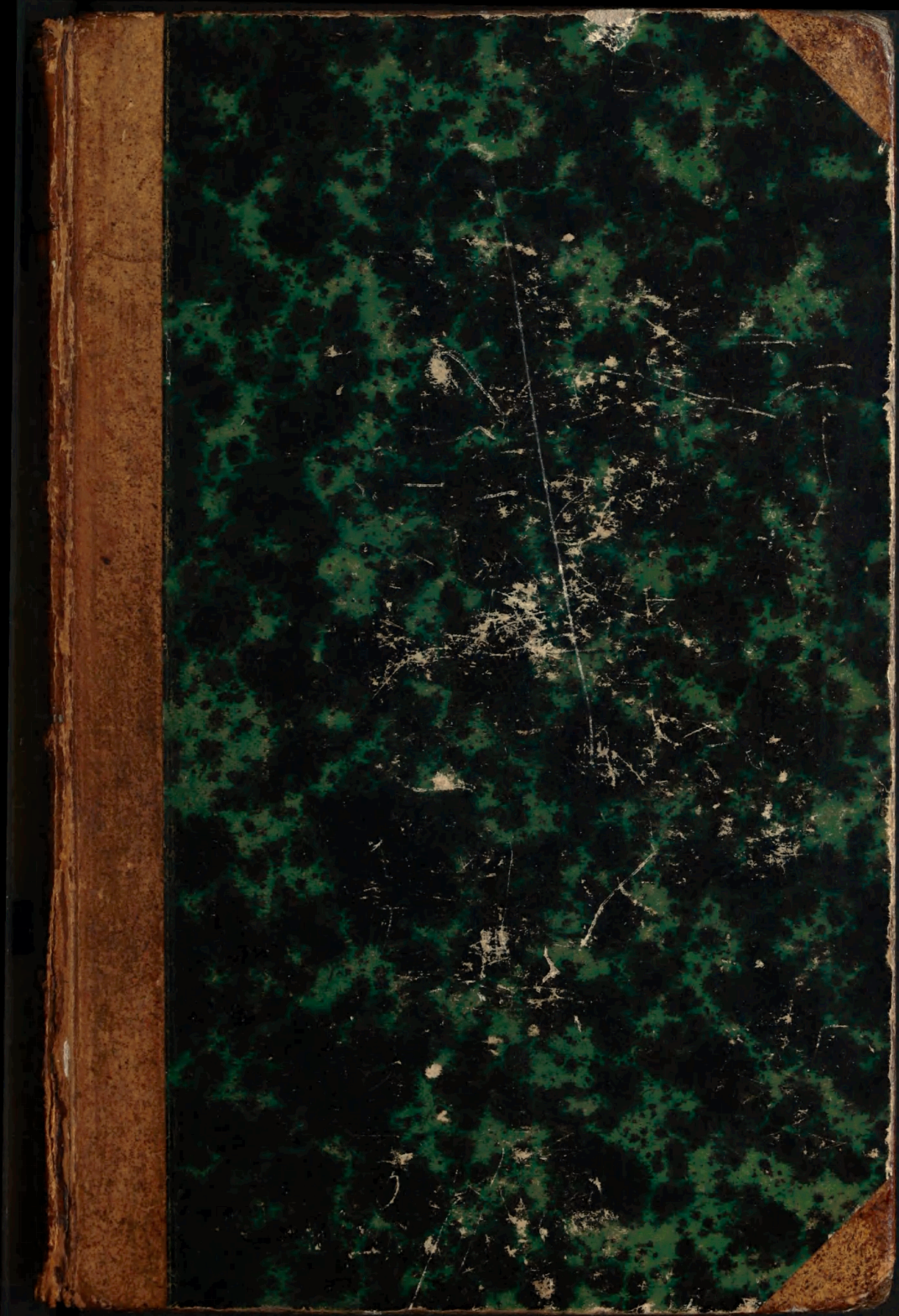
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

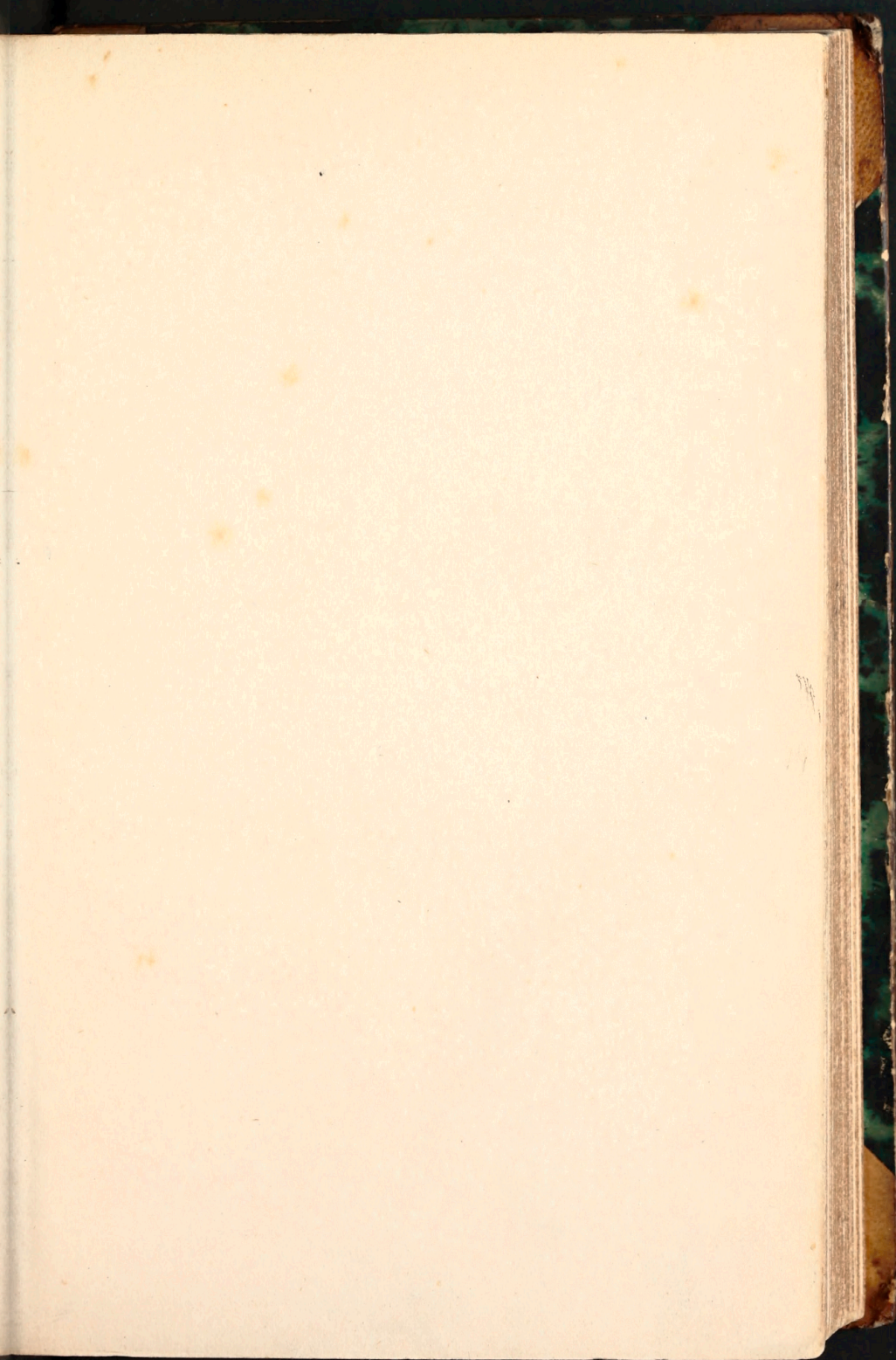
375-415-8

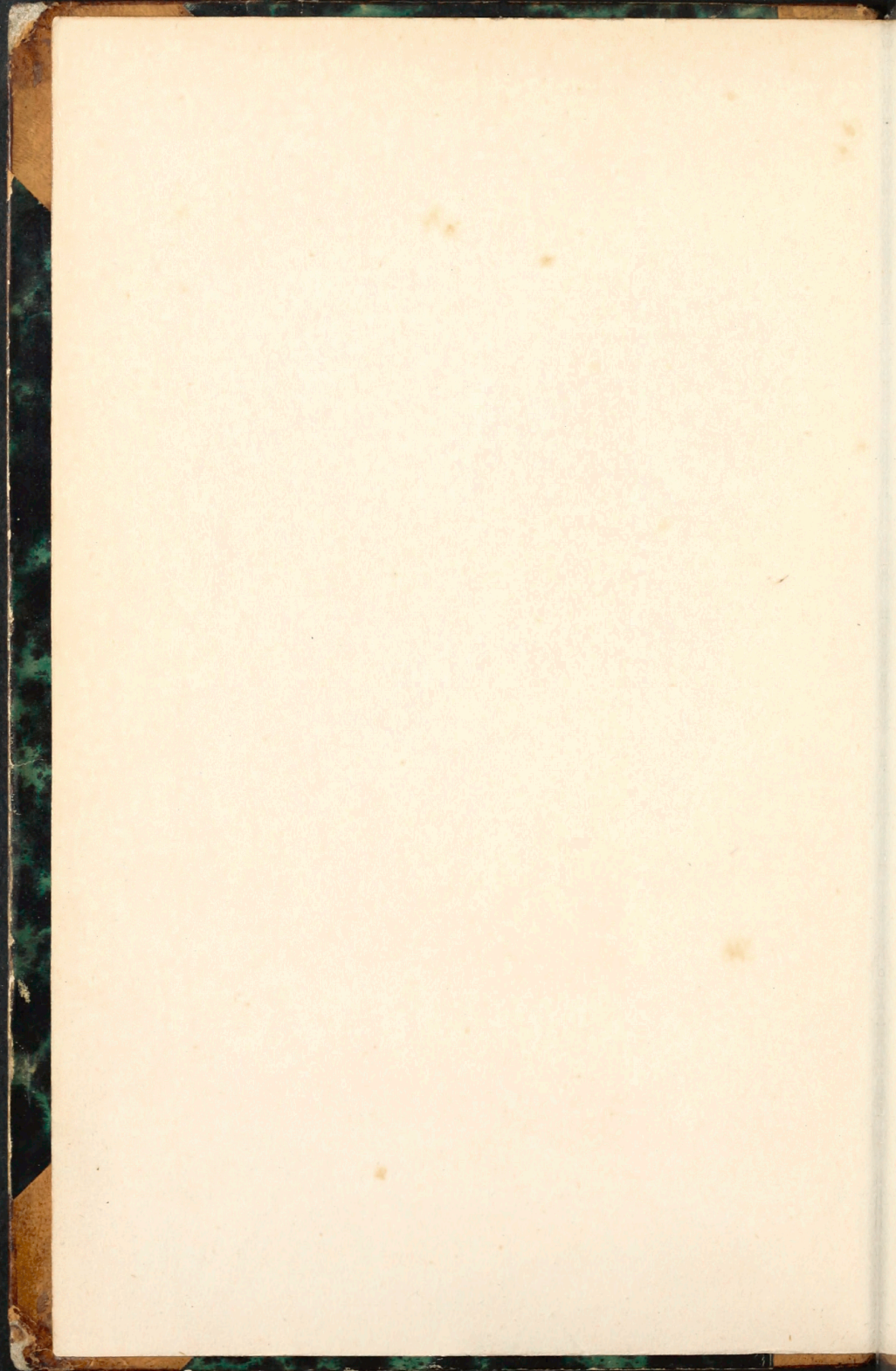

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130017408179

Breve fra danske Frigsmænd.

1848—1850.

Византизмъ и славянскіе народы

1881—1882

Breve fra danske Krigsmænd,

skrevne til Hjemmet under Felttogene

1848, 1849, 1850.

Samlede af

C. F. Allen.

Udgivne af

Chr. Bruun.

Kjøbenhavn.

Forlagt af den Gyldendalske Boghandel (F. Høgel).

Thieles Bogtrykkeri.

1873.

Fortale.

Under den første slesvigske Krig opstod den Tanke hos mig, at det vilde være af megen Interesse, om man fra selve Folket kunde faae et Udtryk for den Aand og Stemning, som i hiin bevægede og farefulde Tid var raadende hos det. Et saadant umiddelbart, tro og paalideligt Vidnesbyrd forekom det mig, vilde de Breve afgive, som fra de for Danmarks Ret og Ære kjæmpende Krigsmænd sendtes til Frænder og Venner i Hjemmet. Jeg var overbevist om, at Tidens Pulsslag under de stiftende Begivenheder stærkt vilde lade sig fornemme i dem, og at de vilde afgive en Kilde til historisk Oplysning, der vel var meget forskjellig fra de sædvanlige, men derfor ikke af mindre Betydning. Jeg lod derfor en Opfordring udgaae i de offentlige Blade om at meddele mig slige Breve til Udgivelse. Den fandt stor Deeltagelse. Mangfoldige Breve, flere Tusinde, bleve indsendte til mig. Jeg tog strax fat paa Arbeidet med at ordne og forberede et Udvalg deraf til Udgivelse. Det var et ikke ganske let Arbejde paa Grund af den store Masse Breve, der maatte gennemgaaes, og den Vanskelighed, der ofte mødte ved Valget; desuden var Fleertallet af Brevene skrevne med en saa daarlig Haand, at Læsningen var særdeles vanskelig; mange maatte affrives for

at kunne bruges efter Bestemmelsen. Ikke længe efter fik jeg imidlertid en offentlig Ansættelse, som for en lang Tid gjorde Krav paa al min Arbeidskraft. Brevene bleve derfor henlagte. Senere kom adskillige litterære Arbejder til, der ikke lode sig afvise eller udsætte, og som Tiden saaledes skred frem, traadte ogsaa hine Breve og deres Udgivelse meer og meer i Baggrunden for mig. Under den sidste Krig 1863—64 levede imidlertid Tanken paa disse Breve atter op med fuld Kraft; jeg tog atter Arbeidet for, og en betydelig Deel deraf blev bragt til Ende. Men Krigen og den offentlige Stemning tog en saadan Vending, at det blev mig utaaleligt at sysselsætte mig med disse Breve, til hvis mandige og haabefulde Freidighed den daværende Nedslagenhed og Modløshed dannede en altfor skjærende Modsatning: jeg lagde dem atter trostesløs hen. En Lustning af en bedre og tillidsfuldere Aand har i de sidste Aar atter udbredt sig over vort Fædreland, saa at ikke længere hiin Grund kunde have afholdt mig fra Arbeidets Fuldførelse; men jeg tvivler alligevel om, at jeg under Sysselsættelse med et andet større videnskabeligt Arbejde havde fundet Stunder dertil. Under et længere Ophold i Syden, som blev mig paatvunget for derved om mulig at raade Bod paa en langvarig Sygelighedstilstand, greb jeg imidlertid gjerne dette Arbejde, der lod sig udføre ved selve de medbragte Breve uden den Mangfoldighed af Hjælpe-midler, som et videnskabeligt historisk Arbejde krævede, og som det ikke var muligt at føre med sig eller paa disse Steder at finde. Saaledes ordnedes og gjordes færdig til Udgivelse det Udvalg af Breve fra Krigsaarene 1848—50, som herved fremlægges for Almeenheten. Den Tid af en Snees Aar, der er hengaaet siden Udgivelsen først paatænktes, har iøvrigt havt den Fordeel, at adskillige Betæneligheder, som der kunde være ved Udgivelsen af nogle af Brevene i den nærmeste Tid, efterat de

vare skrevne, ved den lange Tid, der nu ligger mellem Affattelsen og Udgivelsen, kunne betragtes som bortfaldne. — Udvalget er gjort efter bedste Skjøn; blandt det mange Gange større Antal af Breve, der ere stude tilside, findes der vistnok ikke faa, der med samme Føie kunde være optagne som adskillige af de meddelte; men der maatte tages Hensyn til, at Samlingen ikke blev altfor stor og omfattende. Om Udgivelsesmaaden har jeg kun at bemærke, at hvad der er optaget, naturligviis er aftrykt ordret, men at Meget, som var af ligegyldigt Indhold eller indeholdt Gjentakelser, er blevet udeladt; slige Udelabelser ere betegnede ved nogle Punkter. Retskrivningen maatte nødvendigviis ændres. Skjøndt der forekom ikke faa Exempler ikke blot paa en ordentlig Retskrivning, men paa det vigtigere, en jævn, klar og anstuelig Fremstillingsmaade, saa var dog i de fleste Tilfælde Bogstaveringen saa slet, at den vilde vanskeliggjøre Forstaaelsen og paa Tryk tage sig endnu værre ud, end naar Brevet læstes i Haandskrift. Retskrivningen er derfor blevet forandret og læmpet i Overensstemmelse med den almindelig brugelige. Breve fra Mænd i høiere Stilling ere vel ikke udelukkede, men Hovedmassen bestaaer dog af Breve fra menige Soldater. At nogle Breve ere blevne medtagne, som ikke angaae selve Krigen, men den Tid og de Forhold, som gif umiddelbart forud, haaber jeg man vil undskylde baade formedelst Brevenes Form og Indholdets Sammenhørigheid med det Følgende. — Man maa i denne Samling i Almindelighed ikke søge Bidrag til Krigens ydre Historie; om der i denne Retning maafsee ogsaa kan findes et og andet Guldorn, er det mere tilfældigt. Derimod ville Brevene troligen skildre de i Hæren til forskjellige Tider herskende Stemninger og Følelser, saaledes som de fremkaldtes ved og paavirkedes af Krigens Gang og Fædrelandets almindelige Stilling i hine mærkelige Dage, og de ville ved

Siden af meer eller mindre ufuldkomne Beskrivelser af Krigs-
begivenheder give et tro Billede af den kjæmpende Hærs indre
Tilstand og almindelige Forhold i forskjellige Retninger. Den
danste Soldats Væsen og Charakter vil heri fremtræde med
udpræget Bestemthed. Og ikke det alene. Der aabnes os ogsaa
et Indblik i Folkets Indre fra heel andre Sider. Skjøndt
bærende Musketten og iført Krigskjolen, glemte Soldaten ingen-
lunde Hjemmet; Tanken om dette forlod ham tværtimod aldrig;
Brevene føre os til hans Hjem, til de der forladte Enskler, til
hans Hustru og Børn, til de mange store og smaa Sorger,
som Tanken paa dem førte med sig; Gudsfrøgt, Noisomhed, en
rolig, fast og modig Beredvillighed til Opoffrelse for Fædrene-
landet til Livets sidste Stund, ere Egenstaber, som finde et
simpelt og jævnt Udtryk i disse Soldater-Breve. Ved Siden
heraf fornægter sig heller ikke det gode Lune og den Sindets
Munterhed, som fejrer over Fortrædeligheder og Gjenvordig-
heder ved at lege og spøge med dem. Der foreligger her et
Vidnesbyrd om det danske Folk, givet af det selv; det har, om
jeg tør bruge det Udtryk, i al Ufkyldighed skrevet sine egne
Memoirer. I denne Henseende vil vel denne Samling være
uden Sideskytte i nogen Litteratur.

Skrevet paa Corfu 11 Febr. 1869.

C. F. Allen.

Første Afdeling.

Breve fra Forskjellige, ordnede efter Tidsfølgen.

1018

1.

Maler Joh. T. Lundby til sin Moder.

Kjøbenhavn 20—21 Marts 1848.

Befignede Moder!

Endnu veed jeg saa lidt om, hvad jeg vil meddele Dig, og dog maa jeg skrive. Da jeg var ude i Middags, hørte jeg som Nytte, at Holstenerne havde sendt en Deputation her til Kongen med Betingelser, paa hvis Opfyldelse Freden vil bero. Man taler om Trusler med, at de vil stille dem fra os, oprette en provisorisk Regjering, beholde Rendsborg o. s. v. o. s. v. Hvad der er fandt, veed jeg endnu ikke, men fandt her en Billet, som Professor Schouw havde været saa god at sende mig, til et i Hast sammenkaldt Møde i aften i Casino. — (Tirsdag Morgen 21 Marts.) — Smidlertid havde Studenterne udstedt Indbydelse til Kunstnerne og Polytechnikerne om at slutte sig til dem, for at et større Antal Borgere kunde samles i Casino. Kjørende Bud gif bestandig mellem begge Forsamlinger og bragte Underretning om Forhandlingernes Fremgang. Der var en smuk, alvorfuld Stemning over vor ventende Forsamling, der endmere forhoiedes ved enkelte tusindstemmige fædrelandske Sange. Rector magnificus, Prof. Engelstoft, talte, og man valgte en Committee af 15, hvoriblandt 3 Kunstnere, Sonne, Constantin Hansen og Skovgaard, der skulde styre og lede vor Forenings Skridt i disse Dage. I høi Grad gribende skal Afstemningen i Casino angaaende den korte, prægtigt affattede Adresse til Kongen have været. Kun ved eet Punct, angaaende Ministerstiftet, skal et Par Arme have hævet sig be-

nægtende, et Par Arme blandt Tusinder. Og det blev da Resultatet, at en saa talrig Mængde som muligt skal idag samles ved Raad- og Domhuset for derfra at ledsage Deputationen med Adressen til Christiansborg. Men Gud! glemmer jeg ikke at skrive, hvad der har givet Anledning til disse Bevægelser? nei, jeg seer dog, der er en Antydning først i Brevet. Nu er endelig Timen kommen, da det seer ud, som der engang skal handles, nu er Timen kommen, da de Engstelige med al deres Moderation staae reducerede til Nuller — da de Fornemme, altfor ophøjede til nogensinde at høre dem over Folkets Rængsler og Trang, staae som Nuller, man springer over — da Aristocraterne maaskee ville faae Grund til at stjælte og kunne kun give dem selv Skylden. At Alt vil skee saa roligt, besindigt og maadeholdent som muligt, troer jeg ikke der kan være nogen Frygt for, efter at jeg med egne Øren og Mine har overhørt mig om Stemningen igaar Aftes og ved flere Moder — men et Par Spørgsmaal rejse sig hos mig: hvad vil skee, om Kongen svarer benægtende eller blot undvigende — og, hvad vil der blive af de danske Officerer i Rendsborg? Denne Dag kan blive mærkelig nok, og det er med nogen Uro at jeg skriver Dig disse Linier, elskede Moder! thi, saalænge der debatteredes, kunde jeg med Glæde høre paa de Erfarne, med No arbeide om Dagen, med Lethed renoncere paa alle Selskaber af de Yngre for at discutere; der blandedes saa tidt Forsangelighed deri og var saa ringe Veffedenhed og Enighed, at det tidt blev Randestoberi, men nu! nu maa jeg være med De yngre Kunstnere have i Følelsen af mange Tryk under Academiet besluttet at andrage paa Reformer i Fundatsen, og af de 5, som ere udvalgte til at opfatte Andragendet, blev jeg den ene. Vi skulde have begyndt igaar, da Alt naturligviis blev afbrudt Jeg seer, at min Moder vil gjerne have mig med til Tjen — men hvem kan tage Bestemmelser — maaskee gaaer jeg da og exercerer, det maa snart komme til Almeenvæbning. Langelinie og Trekroner besættes med Skits, Kastelsvolden, Qvintus og Sextus ligesaa — Skanser bygges udenom Byen o. s. v. o. s. v. —

Provst P... var her igaar og sagde: andre Ministre! Hils
H... og T... og Levvel! Din egen Johan.

Du maa snart have Brev igjen, thi nu er Dage Nar —
Timer Maaneder — nu er det værdt at leve!

2.

Chr. P. Jensen Fæsterlund til sin Familie.

1ste Jægercorps. Varde Egnen.

Kjøbenhavn 22 Marts 1848.

Høifælskede kjære Forældre og Sødsfende!

I Dag den 22 har jeg været paa Sessionen, hvorpaa jeg, saasnart jeg havde meldt mig, blev tilsagt til at møde strax ved 1ste Jægercorps, som var uventet for mig saalænge efter. Her hersker den største Urolighed formedelst Holsteens Optøier, hvorved jeg og Alle og Enhver troer og haaber, at vi kommer til Holsteen. Her ere mange Forsamlinger i denne Anledning og Mangens Tanker ere, at det ikke kan jævnes uden Vaabenmagt. Men jeg maa sige, at jeg hverken sørger eller glæder mig derved; thi jeg veed, at har det været for vore Forfædre, kan det jo ogsaa være for os, og at enhver af os kan med Glæde opoffre sit Liv og Blod for Konge og Fædrelandet. Ogsaa vil jeg, og som jeg haaber Flere, bede Gud om at han vil hjælpe os at vinde Seier, enten det bilægges i Mindelighed eller med Vaabenmagt; hvorfor jeg da selv er ved frit Mod, vil bede Eder, kjære Forældre, Bedstefader, Søskende, Slægtninger og Venner, at I sørger ikke for mig, men værer ved frit Mod og holde Eder lystige og raabe Hurra for Konge og Fædrelandet og Hurra for de danske Soldater, thi saadan gjøre vi her, og hils Niels, hvis han ikke er reist, at han maa ikke

være forfint; thi danske Mand har Baaben i Hænder, og naar Gud vil hjælpe os, saa har det ingen Nød, hvorpaa vi trygt os kan forlade. Hvorpaa jeg nu vil slutte min Skrivelse og sige Eder Adio og mange Gange Tak for den Tid, der er forløben og for den Tid, I have sørget for min Opdragelse, og derpaa slutter jeg min Skrivelse med mange kjærlige Hilsener til Eder, kjære Forældre, Bedstefader, Søskende, Slægtninger og alle gode Venner, og befaler Eder alle i Guds Varetagt og at han bestandig vil være med os, saa kan Intet skade os; og herpaa vil jeg byde Eder alle Adio! Lev lykkelig og vel, det ønskes af mig, Eders takskyldige og lydige Søn indtil min Død

Chr. P. Jensen Fæstelslund.

Skreven i Hæft.

3.

Joh. T. Lundby til sin Moder.

Lørdag 25 Marts 1848 — Morgen.

Elskede Moder!

Det er den mærkeligste Uge, jeg har oplevet, og jeg finder det derfor uforsvarligt at undlade at skrive endnu engang, om end det bliver flygtigt. Det var til i Tirsdags Kl. 11, at min Beretning gik. Da samledes et uhyre Tog (10—12000?) ved Raadhuset, flere fædrelandske Sange lode høres, mens vi ventede paa Borgerrepræsentanterne, der med blottede Hoveder gik gjennem den tætte Skares tordnende Hurra lige til Nygade, da vare de i Spidsen af Toget, der nu 6 og 6 gik ned ad Bimelskafstet. Da vi fik Slotspladsen at see, var den fort af Menneſker, og efter at have været der længe, længe, saae man endnu den bestandig kommende Skare over Højbro. Svaret var kort: Ministeriet var afskediget, og vi skulde kun stole paa

Rongen. Stemningen var dog endnu noget slau, hvad ikke forbedredes derved, at Rongen ikke lod sig see, men næste Morgen (Onsdag), da man, uhyre spændte paa Ministervalget, pludselig hører: Scheel-Plesfen, Bardenfleth og Bang! hvor bleve vi lange i Ansigterne, og det gik allerede: vi maa have et Casinomøde endnu! Da blussede Haabet op igjen ved Kl. 10—11 at see Opflag: at Clausen, Monrad, Tscherning, Hvidt, Lehmann vare kaldte til Rongen, og Kl. 2—3 vare de Ministre. Denne Begivenhed har nok allerede lammet den Schleswigholsteinske Deputation, der var kommet samme Morgen, det havde de ikke ventet: at en fuldstændig Revolution kunde komme istand her, hvor de troede Taalmodighed fik aldrig Ende. Deputationen kunde imidlertid ikke være sikker i Hotellet og blev derfor indbudt af Consul Hage, hvorchon de ledsagedes af Studenter med hvide Bind om Armene. Da de spurgte, om der var Studenter i Toget og man svarede dem, at de fleste vare Studenter, maa de være blevene underligt tilmode ved at tænke paa, om deres Kielesere vilde have beskyttet en danff Deputation. Samme Aften vilde man bringe Rongen et Hurra, men han sov, og nu begyndte store Skarer, for det meste Bøbel, at drage om i Gaderne med Sang og Hurra til ud paa Natten. Det var stygt, men selv disse Horder respecterede Kongens Sovn og Halmen ved et Engehuus paa Rjebmagergade, hvor de gik lydlose forbi. De tvang en Deel af Aristokratiet til at illuminere og brolede Hurra for de Huse, hvor de nye Ministre boede eller saa omtrent, de havde ikke altid brugt Beiviser og fik vel heller ikke altid saa venligt Svar som af Moltke, der var taalmodig nok til 3 Gange at træde frem og tale og talke mellem 6—11½. Torsdag var det underlige Tog til Slottet, da man saae en talrig Skare ledsage de tre Vogne med Deputationen, som dog ikke leed nogen Forhaanelse, der er værdt at nævne, imod den uhyre risquante Situation, hvori den befandt sig. Man skal have ærgret sig over, at de to bare Dannebrogskors o. s. v. Et Par Timer ventede Skaren, da gik det atter til Hages Port, hvor man skal have haanligt løftet et Hurra for hver der steeg ud, dog, ikke stærkere, end at det strax hysjedes

til Tausshed. En Vogn, siges der, man vilde vælte (?). Da de atter vare i Sikkerhed, nedstemte og overvældede, brast Neergaard i voldsom Graad: jeg stod dog her i mange Forhold og nu blive vi behandlede som Landsforrædere! — Kan det undre Dem? var Hages Svar. — Det regnede tillykke i Forgaars Aftes, saa Gaderne vare stille. Nu kom Fredag, og jeg drømte allerede om tilbagevendende Ro, naar Svaret til Deputationen var publiceret. Men det kom ikke, Taussheden blev piinlig, jeg maatte ud, Stemningen blev værre og værre som Tiden nærmede sig, de skulde bort med Skirner. Og da Kongens Hilsen kom, der i et mandigt, smukt Sprog udtaler Tak og Svar og Bøn til Folket, raabtes endnu vildt hist og her: ja, men har I seet, hvad der staaer i Dannevirke, hvad Olshausen har sagt i Rendsborg? dovent, dorst, uenigt Folk! Had til Rusland, Venstab med Frankrig, Fjendstab til Danmark! I Tusindviis strømmede man til Toldboden, og der var en almindelig Betynring for, at de skulde lide nogen Haan eller Overlast, inden de kom bort; da hørtes det, at man snildt havde sat dem ombord tilbaads fra Proviantgaarden; de havde nemlig fra Morgenstunden været paa Slottet. — Og nu brød de ud: vel er det, de ere borte, men de skulde have havt en Ulykke; selv de Moderateste kunde ikke ved Siden af sin Glæde over den gjæstfri og humane Behandling, der var blevet dem til Deel, tilbageholde sin Harm over disse Menneskers Anmasselse og Frækhed. — Gud skjænke det nye Ministerium Kraft til sit vanskelige Værk, da kunne disse Dage blive en glimrende Periode i vor Historie; thi at see for sine Dine foregaae den samme Bevægelse, der andensteds kostede Strømme af Blod, uden at et Vaaben kom tilsyne, (jeg vil ikke nævne Bræstrup med Stoffene, de er reent forsvundne) — det var i Sandhed saa deiligt, at jeg ikke havde troet det muligt. Hjertet hopper af Glæde og skjælver igjen, eftersom Tanken falder paa det Vanskelige, der staaer tilbage eller det store, det deilige Vidnesbyrd for den danske Karakter, der er fuldbragt.

Din egen Johan.

De nye Ministre ere meget tarvelige og beskedne; de ere

naturligviis enige om at afvise Exzellenstitlen, hvad der vil troste mangen Aristocrat. Tscherning har meldt sig endnu som Cpt. Tsch., og Monrad skal have reserveret sig sin præstelige Virksomhed, saa Ergjerrighed leder ham ikke. Deres Gager siger Rngtet skulle være 2400 Rd.!!! Gud give dem Kraft og Folket Tillid; da vil det være værdt at leve i Danmark

4.

Brev fra Joh. L. Lundby.

Kjøbenhavn Lørdag 25 Marts 1848. Aften.

Det gaaer saaledes i denne Tid, at den, til hvem man skriver eet Brev, maa have flere, og De har mig derfor allerede igjen, kjære Vensfru W.! for at give en og anden Beretning om denne „store Uge“. Jeg har alt til Moder skrevet derom historisk følgeret — tillige til Krebs —, saa De vil undskyldte, at det vilde blive for trættende at gjentage, og meget overflodigt, da De baade af Bladene og, som jeg veed, af bedre Kilder vil blive underrettet, og jeg skal derfor kun stræbe at give smaae Details, samt min ringe Betragtning. Lad mig begynde med det Værste: den Engstelse, at det nye Ministerium ikke skulde faae Varighed. Hvor tung er denne Tanke! og dog naar vi tænke paa det mægtige Bureaucratie, paa aristokratisk og plebeisk Jaloufie, paa den ringe Forstand paa Bevægelsen, som findes ikke blot i de laveste Stænder — da tør vi vel ikke være aldeles trygge. Men er først det fæle Ord ude af Munden, var den sidste Engstelse i den Retning bekæmpet — da vil jeg nok spørge: om ikke enhver Dansk maa føle sig glad og taknemmelig for, at Det, der gennemrullede Europa som et Jordstjælv, gik hen over Danmark som en Betsignelse. Hvilken Triumf for Nationalkarakteren! at den i disse Lovløshedens og

Omveltningens Dage blev en Toile paa Bold og Uorden, ja selv paa den billige Harmen mod den fremmede Deputation. Hvad andensteds har kostet Tusinders Blod, fik vi her gjennem Enighedens og Tillidens milde Kraft. Hvorfra kom en Enighed i det afgjørende Dieblif, som Ingen turde vente, saa stor, at da Hvidt i Casino læste Petitionen til Kongen op i Mandags Punct for Punct, løstede sig i den store Forsamling een Arm benægtende ved Spørgsmaalet om Ministerkiftet, een Stemme blandt et Par Tusinde, og det i Faveur af en Mand, som nu dog blev i Ministeriet. Lad os dog ikke dysse os til Ro, men huske, at Spaltningerne vare store og de ere endnu i Dnybet, de slumre kun. Hvor smukt staaer ikke de Militaire, hvor langt over Forventning, idet de have ikke blot reent tilsidefat gamle Tvistigheder, men reent ud erklæret, at de fandt Ischerning var det onsteligste Valg, der kunde træffes til Krigsminister; det er idetmindste de vægtigste Stemmer: Fibiger, Blom, Røsføe o. a., han har for sig. Lehmann synes af de 4 borgerlig-liberale Ministre at være den mindst populaire. Flere af Herrerne kjender man jo endnu slet ikke. Og Tilliden, som Regjeringen har viist Folket ved at fjerne Vaaben og Politistofke reent og aldeles, hvor velsignet har den virket; der har været en Stemning over Hovedstaden i disse Dage saa vidunderlig deilig, høitidelig næsten, svævende mellem Glæde, Haab, inderlig Forventning, Skuffelse, Dypfyldelse, Belymring for de 5 Fremmedes personlige Sikkerhed — men hele Tiden harmonisk og deilig, inderlig og alvorssfuld. De skulde seet Toget til Slottet i Tirsdags, 6 og 6, 6 og 6 i en Række, som aldrig vilde høre op (10—12000?) og Toget i Onsdags, da de Studerende fulgte Deputationen til Hages, de Studerende! (jeg tænker mig Kieler-Studerenter under lignende Omstændigheder)! Toget, det taus, truende Tog, som fulgte Hages tre Vogne, der bragte de Fremmede til Slottet i Torsdags — og Skarerne, som igaar (Fredag) strømmede til Toldboden for at see dem reise. Det var i Forbindelse med Samlingerne i Mandags Aftes i Casino og Universitetet jo daglige store Sammenstrømninger af Folk, der om de end i Onsdags Aftes tvang en

og anden Aristocrat til at illuminere, og trættede Moltke med en tregange gjentagen Hyldest fra 6½—11½ Aft. o. f. v. — dog gik lydløse forbi det Huus paa Rjebmagergade, hvor Halmen paa Gaden antydede et farligt Engeleie. Ja, sandelig! det er en stolt Uge i vor Historie, og var gamle Grundtvig ikke saa ubøielig Absolutist, at han endnu ømmer sig svært ved den nye Tingenes Orden (i Søndags! vel at mærke), jeg troer, han vilde endnu deiligere end nogenfinde slaae Harpen og røre Tungen til Dansthedens Priis. Jeg længes efter, at vore Digtere skulle udbryde i begejstrede Sange til Folketarakterens Priis, jeg synes, den har gjort sig værdig dertil! Mangfoldige Smaatræk og Anekdoter ere komne frem, alle med Mildhedens og Humanitetens Stempel, indtil Olshausens Tale fra Rendsborg i Dannevirke kom frem og vakte en rasende Forbittrelse, der truede paa det alleralvorligste; men til al Lykke bleve de hemmeligt indskibede fra Proviantgaarden tilbaads lige ud til Dampskibet. Og idag er den nye Regerings rolige Function begyndt med Trykkesfrihedsanordningen, og jeg haaber nu atter fra næste Uge at see Ro og Arbeide vende tilbage til Staden, og kun afbrydes ved snarlige Rustninger og Afmarscher til Hertugdømmerne. *)

5.

Brev fra Joh. T. Lundby.

Kjøbenhavn Søndag Form. 26 Marts 1848.

I dette Dieblis kommer jeg hjem fra Kirken; det lod af Bønnen som den Gamle Kjære er rørt og omstemt — jeg havde Øyst til iaften at bede ham om en Sang Da jeg nu gik over Torvet, spillede „Danmark deiligst Vang og Vænge“ — det er som det var hver Dag Fæst, saa deilig er det at iagttage det nye Liv og Deeltagelsen for Danmarks Vel og

*) Slutningen af Brevet er afrevet.

Hæder, det er en anden, nei! det er just den danske Nation, men som efter en Dødsfygdom. „Den store Uge“ har fortryllet Nationen og Fremmede med, Nordmand og Svenske, og tænkt! ogsaa Welhaven har været begejstret for det skønne, kraftige Liv, han har seet røre sig, trods sine Tvivl om vor Enighed, hvortil han jo var fuldt vel berettiget. Han skal igaar smukt have endt sine Forelæsninger; Skade, at ikke hele hans Auditorium endnu har haft No nok til at være nærværende — i Torsdags kom kun 4, hvorfor han forandrede Timen. I Onsdags var Fru H. og Frøken G. her for at see mine Billeder, der nu ere affendte, og inden de gik kom Skovgaard med den nye Ministerliste, Roed og hans Kone kom til, og vi vare meget glade, saameget mere som det om Morgenens bekjendtgjorte Valg havde nedstemt os alle. Ja, hver Dag var rig i den Uge, og vi gik i een bevæget, begejstret Stemning, der dog om Fredagen antog en stummel, uhyggelig Karakter, inden de 5 Herrer vare vel borte. Vel havde de ingen Skaansel fortjent, men her maatte de være sikkre under Nationalarens Beskyttelse, men det kneb, Forbittrelsen steg med hvert Kvarteer, forgjæves saae man Bonnen i den Anledning fra den nye Regjering — Det var en anden Tone, end vi vare vant til i flige Proclamationer! — ja, men I skulle see, hvad Olshausen har sagt i Rendsborg! — Gud i Himlen være lovet og takket for Enighed, Kraft og Mildhed, han vidunderlig styrkede Landet med i de Dage! Det var den minderværdige Uge! og Sindet stunder atter til No og Arbeide — glad og virksom Hjælpelse af Fædrelandets foryngede Liv — med Fortsættelsen af den aandelige Udvikling — atter med de stille Timer „med Savn og hjærliche Minder“ — med Drømme og Forhaabninger, for store, som jeg veed, til at kunne opfyldes, men for deilige til at jeg endnu finder Kraft til at rive dem ud af mit Bryst. Den Almægtige, der i disse Dage vidunderlig var med Folket, han vil ogsaa vise den Enkelte Bei imellem de viltsomme Spor, den Bei der maaskee løber udenom Fred og Lykke, men tilvisse fører til hans sande Bedste. — O, havde jeg istedetfor mine 7 Billeder til denne Udstilling kun eet som Skovgaards! dog nye, større, bedre Arbeider maa

i Gang som snarest, Arbeide! Arbeide! Arbeide!
 De seer hende*) sagtens først i Mai i Odense; gid jeg kunde
 opfylde hendes Ønske at ledsage hende, men det er tvivl=
 somt; thi foruden det vanskelige i at forudbestemme, kom=
 mer nu til, at vore militaire Øvelser begynde imorgen, og
 jeg veed desangaaende slet Intet, hvorledes de arrangeres, til
 hvad Aaben jeg kommer (gid til Kanonen!), hvor bindende de
 blive o. s. v. o. s. v. Kun det veed jeg, at jeg finder det heldigt
 at benytte det gunstige Dieblif til at indrette en Almeenvab=
 ning eller Nationalgarde, der efter mine Begreber og Ønsker
 skulde sikke os i paakommende Tilfælde af Overfald, mildne
 Bondens Tynger, og forbedre Tonen i Armeen ved at kjøre alle
 Stænder om hinanden med lige Ret — de Dannede staae ikke
 Fare for at drages ned, men de Udannede aabnes Mulighed til
 at hæves; jeg kan med Glæde tænke derpaa, om derfor end maa
 bringes Offere. — Jeg gif i Diebliffet gjerne med til Hertug=
 dommerne, men 1) behøves det ikke, at Frivillige herfra tage
 derover, og 2) har jeg jo slet ingen Øvelse i at føre Aaben;
 men jeg kan misunde min Broder Emanuel, der er bleven Ad=
 jutant hos Guldberg, der jo vel faaer Overcommandoen paa denne
 interessante Expedition — maatte det ikke være en Fryd at
 storme Rendsborg! og række Haand til at ydmyge Schlesvig=
 Holsteinerne og vise dem: vi vare ikke det „dovne, dorste og
 usammenholdende Folk,“ de stjældte os for. — De vil maafee
 studse over at finde en anden Tone i dette Brev, end i det
 forrige; jeg skyndte mig at opløse Dem om, at ogsaa jeg har
 gjort Bevægelsen med, og De maa huske, at i denne Uge er
 det gaaet med Damp, saa Nyheder, der vare ældre end 1 Time,
 kimsede man ad. — Skovgaard hilser Dem venligt; han var
 entusiastisk for Welhavens Foredrag igaar, hans Bemærkninger
 om Sprogene gav han herlige Referater af, men jeg seer at
 Pladsen er kun ringe, saa De maa kun glæde Dem ved, at der
 atter er aabnet Tankerne andre Veie end Politikens, et smukt
 Tegn paa, at Rolighed vender nu tilbage. Den skal benyttes
 til at gjøre os værdige til at nyde, hvad udmærkede Mænd har

*) Brevstriverens Moder.

stjænket os i den anden „store Uge“ — den første, veed De, jeg nød i 200 Miles Afstand. Lev vel, kjære Zomfru W.! Hils paa Dorthæaslyst, hvor der vel er Betynmring for to Sønner, de have tidt været i min Tanke siden Deres sidste kjære Brev. Lev vel! det ønsker Deres hengivne

Joh. Thom. Lundby. *)

6.

7 N. P. N. Schjørringe til sine Forældre.

Laaland.

Kjøbenhavn 27 Marts (1848).

Kjære elskte Forældre!

. Kjære Forældre, jeg kan godt begribe, at I vel sørger over mig, men det kan jo ikke nytte. Vi veed at vi skal afsted, naar Kongen og Landets Bud kræver det og det er jo en retfærdig Sag vi skal slaae for, saa siden maa Gud raade for Lykken, kun et friskt Mod; gaae Faren imøde med Uforfagthed, skal man saa falde, saa døer vi med det Haab, at vi hisset vil samles med dem, som begræde vort Tab herneden. Kjære Forældre, sørger nu ikke for mig, I maa finde Eder i det med Taalmodighed, vel maa det være tungt nok, da jeg er Eders eneste Barn, men det maa dog ogsaa være Eder en Glæde, at I dog kan stjænke Fædrelandet en Søn, som kan stride for dets Vel. Med Begejstring har jeg fra min Barndom af læst vore Forsædres saa mandige Bedrifter og med Henrykkelse har jeg i Historien fulgt dem paa deres Krigstogte og med dyb Erbødighed beundret deres saa ofte udviste Tapperhed. Og siden jeg selv kom i den militaire Tjeneste, har jeg ogsaa søgt ved Ærvillighed og Ugtpaagivenhed at uddanne mig, for i Farens Stund at kunne tjene mit Fædreland som en dygtig Soldat.

*) Lundby gif med som Frivillig i tredje Bataillon; han blev dræbt ved et Vaadestud den 26 April 1848 i Bedsted.

nu er den Tid kommet, at Fædrelandet behøver sine Sønners Hjælp og Bistand, nu maae vi gaae frem med et uforsagt Mod, Haab til Gud, Kjærlighed til Kongen og Fædrelandet, og Seiren vil da visseelig blive vor Vøn. Kjære Forældre, nu vil jeg slutte mit Brev med den Bøn til Gud, at han vil give Eder en blid og rolig Alderdom. Gud veed maastee at jeg aldrig mere vender hjem til Eder, men jeg skal følge min Pligt og den skal jeg følge som en brav Soldat, saa længe Gud under mig Livet. Kjære Forældre, nu beder jeg Eder at hilse alle Bekjendte fra mig, at jeg er rask og har det godt, men nu kan det ikke hjælpe at I skriver til mig, førend at I faaer Brev fra mig først; det Toi som I faaer og I kan see der ei er mit, det er Povels Broder Peter Christians. Og nu kjære Forældre vil jeg byde Eder Farvel, ifald det skulde blive det sidste Brev, Farvel, Farvel, kjære Forældre, og I er hilset tusinde Gange paa det kjærligste fra mig Eders til Døden hengivne Søn

N. P. N. Schjorringe.

Lev vel, Lev vel. Skulde jeg ikke mere komme tilbage, kjære Forældre, saa vil jeg haabe at I giver I. en Erindring efter mig, det er mit Ønske og jeg vil haabe at I opfylder det. Lev vel, kjære Forældre, Lev vel.

7.

Christian Sobølle til sin Kone.

Sjælland.

Slagelse 30 Marts 1848.

Min kjære elskede Kone!

Da det i Aften er sidste Aften jeg er paa Sjælland, kan jeg ikke lægge mig til Hvile, inden jeg i mine Tanker har talt et Par Ord med Dig min elskede Kone. Endnu kan jeg ikke meddele Dig med noget Nyt andet end vi disse to Dage har været paa Marsen, hvor vi allerede har døiet noget. Kjære

Christiane, alt dette vidtloftige vil jeg nu denne Gang forbigaae. Min inderligste Bøn til Dig er, at Du slaaer din Tid til Gud i Himlen, han vil lette den tunge Byrde Du i denne Tid er besværet med. O Gud! min kjære Ven! Gid Du og Alle kunde fatte det gode Forsat stadig at have Gud for Sie, da vilde mangen et beklemmt Hjerte finde Lindring og Trøst i den sørgelige Tid, som man kan kalde det. Hvor mangen et uskylt digt Menneske vil der ikke blegne for Ondskabs og Uretfærdighedens Skyld, jo det er skrækkeligt at tænke. Styrk O Gud! os arme Mennesker, giv os Kraft og Mod til at udføre vor Pligt, at vi, dersom det er din Villie at vort Sie skal brustne, maae indgaae til den Herlighed som Du har lovet dem der gjør din Villie. Styrk ogsaa de stakkels Enker, som maaskee vil blive i denne Tid, vær ogsaa de Faderløses Fader og de Forladtes Forsørger. — Disse hjærlige og trøstende Ord du seer paa den Placat, modtog vi alle fra Kongens Haand, da han tog en venlig Afsked med os og onskede os et lykkeligt lev vel — Hvilket jeg nu onsker Dig, min kjære Kone, vi haaber til Gud, at maae samles igjen, lev vel, hils dine kjære Forældre, din Søster og hendes Mand og flere gode Venner og Du hilses først og sidst fra din hengivne Christian. Farvel.

8.

Hans Jeszen til sin Familie,

12te Bataillon. Kliplev Sogn ved Aabenraa.

Slesvig 13 April 1848.

Kjære Moder og Søstende!

Altsaa befinder jeg mig nu paa et Sted, hvor jeg aldrig har været før, men dog som sædvanlig munter og veltilfreds, og jeg vil haabe at I ere det samme. Den 9 April var en mærkelig Dag

for mig, ja en uforglemmelig Dag baade for mig og Eder, at fortælle Eder noget derom, bruger jeg jo vel ikke, da jeg haver hørt at min egen Broder var selv i Nærheden. I Fjersningen da Ruglerne begyndte at synge os om Dreene, da vi drog op imod Bau, blev jeg rigtignok ikke saa ganske godt tilmode; thi 12 Batalion var just i Spidsen, men da vi først var rigtig i Turen, vidste man slet ikke noget derom at sige, skjøndt Ruglerne trængte ind imellem Benene paa os. Det gik os jo ganske lykkelig; thi af de Danske blev der kun 3—4 Døde, men henimod 60 Saarede, derimod af Tydskerne blev 300 Døde og Saarede og over 800 Fangnetagen. De flggede strax, thi ellers havde vi endnu taget mere til Fange, de drog til Rendsborg; her fandt vi slet ingen Modstand, der var ikke en Mand i Byen af de Fjendtlige. — Vores Konge er kommen hertil Byen idag med al sine Gardere og tilbageblevne Armee, og man taler stærkt om, at det bliver til en Afhandling imellem dem, thi Tydskerne kan nu see, at de kan Intet udrette. Overalt i det Danske er vi bleven modtagne med megen Kjærlighed og Fædrelands Varme, men her i Byen var de anderledes fundet. De saae paa os med stye og misfornøiede Blikke og ikke en dansk Fane kom frem i Byen; man kunde stue i deres Ansigter, at de ansaae de Danske rigtig for deres Fjender, skjøndt vi kom der og overalt som deres sande Venner. Men det er nu ogsaa bleven ganske anderledes, da de haver rigtig faaet Grunden at vide, thi Prinds Honeur har indbildt dem, at vi havde ingen Regjering, at Kongen var fastsat, og at han saae sig nødsaget til at tage sit tydske Folk i Forsvar og beskytte dem for de danske Tyranner. Men nu da vi er kommen, haver de faaet den rigtige Grund at vide, og de anseer ham nu ligesaavel som vi for en Landsforræder, og han vil ogsaa vist nok faae sin Belønning.

Jeg haver denne Gang ikke Tid til at skrive mere, men saasnart jeg har erfaret mere, vil jeg skrive Eder til igjen. Jeg vil haabe at vi sees snart igjen, sørg ikke for mig, men tænk, at den Gud vil bevare er uden Fare. Jeg tager Gud med mig

paa Reisen. Hils min kjære Lærer, min Fætter, ja alle mine
Venner paa det hjerteligste fra mig. Lev vel indtil vi sees igen.
Eders taknemmelige Søn
Hans Jessen.

9.

Lars Svendsen til Jernbanedirecteur G. Stram.

Slesvig 14 April 1848.

Kjære Herre!

Efter Lofte vil jeg nu her skrive Dem til og lade Dem vide, at jeg er lykkelig og vel kommen til Slesvig. Vi Jagere havde i Søndags den 9 dennes en Dag, som just ikke var af de behageligste. Vi reiste ud om Morgenen tidlig og omtrent Kl. 9 om Formiddagen stødte vi paa de fjendtlige Tropper og maatte i den største Hurtighed over Gjærder og Grøfter for at forfølge de Fjendtlige, som under langsom Skydning maatte retirere tilbage. Dog havde vi det Held at kunns meget faae blev truffen af os, endstjondt Ruglerne sang om Dyrerne paa os. Af de Fjendtlige toge vi omtrent 8 Hundrede til Fange og 2 Hundrede overgave sig frivillig til os foruden mange af dem som blev nedstuede. Flensborg retirerede de forbi og vi kunde først see den mørke holstenske Flag vaie paa Husene, men i Hast blev de alle nedtaget og den danske opført i Stedet for, ikke allene paa Husene og Veirmøller, men den blev udstykket af Indbyggerne igjennem Vinduer og Døre, og saavel de Gamle som Unge stode allevegne og viftede med Tørklæder og klappede i Hænderne og raabte Hurra! og ønskede vi danske Folk velkommen. Derfra reiste vi til Slesvig, som vi endnu ligger. Sgaar den 13 var Kongen her i Byen og hele den Hær, som her ligger, var opstillet for Hans Maestæt, han ønskede

os velkommen og lovede at sørge for os som en Fader. Idag er her funden omtrent 200 Tybskere, er tagen til Fange og er ført tilbage til Flensborg. Mange af Byens Indvaanere er rømt fra hele deres deilige Boliger, og deres smukke Sale med Ufsekroner og store Speile afbenyttet nu til os, som vi synes temmelig godt om. Hvorlænge vi skal blive her, det veed vi ikke noget om. Hvad Reisen ellers angaaer, har vi maattet lide baade Sult og Tørst foruden Kulden, som om Natten har været det værste at døie for os, især naar vi har været paa Forposttjeneste. Det er ikke saa som at tjene i Kjøbenhavn hos min kjære Hrr. Directeur G. Skram, men derfor beder jeg Dem paa det ydmungeligste at hilse saavel Fruen som Børnene fra mig og Pigerne, og jeg haaber nok, at det ikke skulde vare saalænge inden vi skulde komme til at vende tilbage, og da er min inderlige Ønske at jeg maatte komme i Deres Tjeneste igjen som forhen. Hermed afbryder jeg min ringe Skrivelse med mange venlige Hilsener til Dem fra Deres takskyldige Tjener
Lars Svendsen.

 10.

Ole Nielsen Hyllede til Pastor Villemoes i Hertsfølge.

4 Bataillon. Kjøge-Egnen.

Bercht ved Slesvig 21 April 1848.

Kjære Broder Herr Pastor Villemoes!

Paa Langfredag kommer jeg ihu, at vor Frelser døde, for at om jeg snart skulde gaae her fra, da døer jeg ikke, men reiser hjem til vor Herre, dette Ord er min Trøst, idag da jeg er ene til Forsamling. Jeg har nu i flere Aar glædet mig i Samfund med flere Brødre og Søstre, nu er Tiden for Diebliffet anderledes for mig, men dog tog jeg feil, da jeg sagde jeg var

ene til Forsamling, thi Herren er visselig med mig og prædiker ved sin gode Helligaand i mit Hjerte, at jeg kan kjende, at hans Rige ikke er her eller der at pege paa, men i Hjertet, der hvor Troen er, og skinner ud i Kjærlighedens velsignede Straaler; Gud skee Lov, jeg er sund paa Legemet, og har Kristus til Læge for min Sjæl, takket være vor Gud og hans Navn evindelig. Det har ellers været lidt besværlig for os paa Reisen her op, nogle maatte give sig under, men Herren styrkede mig; naar Knæene bævede af Anstrængelse, kom jeg ihu, at Kristus bar ogsaa tungt paa Korset, for at han kunde om en søie Tid tage Korset af mine Skuldre og sætte mig tilsidst, frelst og fri, ind i Himmerige. De har vel nok hørt om Slaget ved Flensborg, saa derom har jeg ikke nodig at skrive, jeg var nær ved de tusende Kugler, og de dump iblandt os, men det var ikke Herrens Villie dengang, at føre mig hjem. Nu ligger den danske Armee i Slesvig og Byerne der omkring, færdig til friskt Slag om det bliver fordret, hvad det vil blive staaer i Forsynets Haand, men da jeg troer det er en retfærdig Sag vi strider for, er mit Haab, at Enden dog skal blive god for Guds Børn, det kan jo ikke feile, og da Gud dog i fordom Tid vilde skaane Ninive, om der fandtes ti Gudsfrygtige i Steden, mon vi dog ikke ogsaa tør bede for Danmark, der ere dog flere end 10, men der er ogsaa mere end en Stad. Men Gud, som gjør langt over hvad vi bede eller forstaae, veed nok at mæge det til det Bedste. Jeg har et Beviis ja mange, at Gud er stærk i den Svage ogsaa i det Legemlige, thi jeg har nu i 14 Nætter ikke været af Klæderne, men er ligesaa rask som da jeg var hjemme, men om det snart behager Herren at lægge mig paa Sygeleiet, eller maaskee død, er hans Sag og min — at skikke mig i hans Forelsker med Taalmodighed. Derom beder jeg daglig min Himmelske Fader, skjøndt mangen Gang svagt, men kjære Broder, kom mig til Hjælp og hils mine Venner at de og huffer paa mig, da naar vi saaledes hjælpes ad, da vil den stærke Gud staae os bi og vi vinder Seier, det er umulig andet, det er min Trøst og Overbeviisning og jeg veed og troer, at de alle heri vil være med. Thi vi har Guds Ord med os, mod alle

vore Fjender, Ja Trøst og Barm er Jesu Ord, mod Mørkets frække Skarer, vi frygte ei for Vold og Mord, For Sjæls og Legems Farer, thi miste vi end her, Alt hvad os kjærest er, skal Livet mistes med, vi tabe ei derved, Guds Himmel staaer os aaben.

Nu slutter jeg med at bringe Dem og Deres ganste Huus samt alle mine Brødre og Søstre der omkring mine hjertelige Hilsninger, og tillige fra Lars fra Høierup, som jeg har talt med idag; vi vare glade for hinanden, det er den eneste Broder jeg har talt med her oppe som jeg nu er; en gammel Kone, hos hvem jeg sidder og skriver dette, har jeg det gode Haab om, at hun er vor Søster, men besværlig kan vi faae hinandens Mening at vide, da vi ei kan forstaae hinanden rigtig. — Nu beder jeg Dem at hilse de Kjære paa Kjøgegaard og i Heinerup, ja dem alle rundt omkring, om de vilde sende Hilsen til Vineruperne, til Krageberg har jeg skrevet, skriv mig et Par Ord til, det bliver besørget frit fra Kjøbenhavn her over, naar det sendes til Batalionen. Lev nu vel, De og alle Deres og mine Venner, det ønsker Eders Broder

Ole Nielsen Hyllede.

11.

J. F. Jensen Sundby til sine Forældre *).

2det Jægercorps. Holbæk-Egnen.

Hørup paa Als 26 April 1848.

Kjære Forældre!

Vor kjære Gud har endnu styrket og bevaret mig Liv og Hælbred og friet mig ud af stor Fare. — Jeg haaber, at I har bekommet mit sidste Brev fra Slesvig, og hvori jeg ønskede

*) Han gik med som Frivillig mod sine Forældres Ønske.

snart at komme i Batallie med Fjenden og nu kan jeg da sige, at jeg har været lidt ordentlig med i disse gode Paaskedage. I Slesvig har jeg været indquarteret i den senere Tid og tænkte mindst paa at blive angreben, og i Søndags Kl. 9 rykkede vi en Miil ud af Byen imod Rendsborg for at gjøre Feltvagt, men strax efter Afsløsningen drog Preusserne frem for at angribe os og vi maatte retirere, og ved hvilken Leilighed de beskjød os med Kardætsker saa det susede efter, men lykkeligviis ikke traf uden en Dragons Hest; da vi kom til Bølden Dannevirke ikke langt fra Byen satte vi os fast, og flere danske Tropper kom os til Hjælp, saa jeg troede bestemt, at Fjenden havde bleven tilbage slaaet, naar vi havde bleven tilbørlig understøttet af Artilleri paa Beien, men imod Forventning blev der commanderet til Retirade og Gud veed om ikke det var skadeligt for de Danske, da jeg efter min Skjonsomhed ikke fandt nogen Grund dertil; siden vedblev vi fægtende at retirere igjennem Byen og ad Flensborg, først langt ud paa Natten turde vi bivouakere i en Skov. Ved Dagens Frembrud fortsatte vi vores Marsch, og 2det Jagercorps lagdes i Feltvagter en Miil forud for Flensborg ligesom ved Slesvig. Frem ad Dagen rykkede igjen Fjenden frem imod os og vi maatte paanyde retirere, og inden vi vidste af det, vare vi omringet af Preussisk Kavalleri og vi formerede Kæree i en blod Eng og deres Heste gik omkuld og de opfordrede os til at nedlægge Vaaben, men vi svarede dem med en frygtelig Salve og de maatte vende tilbage; da de nu saae at de med Kavalleri intet udrettede, kom deres Infanteri imod os og blev ved at drive os til Flensborg; ved denne Retirade i Mandags har vi mistet mange Folk og deriblandt flere Officerer; saaledes er vor Oberstleutenant borte og alle Officererne af 2det Compagni, og Kapitain Høeberg faldt strax ved Slesvig gjennemboret i Hovedet af en Kugle. Vi har to brave Leutenanter tilbage ved Compagniet, og vi har den djærve Leutenant v. Wolle at takke næst Guds vidunderlige Styrelse, at vi ikke bleve tagne af Fjenden, men lykkelig naaede og kom igjennem Flensborg; efter at have passeret om Natten næsten ufremkommelige Steder, blev vi indquarteret et Sted langt paa denne

Side Glensborg Kl. 1 og fik lidt Epise og Hvile til Kl. 3. Derpaa fortsatte vi igjen Marsen og kom her til Als til vore gjæstfrie danske Brødre igaar Eftermiddag saa udmattede og tilsnafede, at vi maatte slæbe os frem og lignede ikke Soldater. Nu opfastes der Batterier paa den anden Side Sundet og der bliver sat stor Modværg for Fjendens videre Fremrykken, og jeg haaber til Gud, at Fjenden ikke naaer sit Maal her. Der formenes ogsaa snarlig Hjælp af dem, som har tilbudet samme. I Diebliffet blev det mig sagt, at en Parlamentær var ankommen for at tilbyde Forlig, men han maa bide, da Kongen selv skal besvare Forslaget. Guds Fred og Velsignelse følge Eder kjære Forældre til Gud give at jeg gjensees med Eder. Eders hengivne Son og Fædrenelands Forsvarere
J. F. Jensen Rumbj.

12.

Lars Sørensen Gilstrup til sine Forældre.

Kjøbenhavn sidst i April 1848.

Kjære Forældre!

Jeg lovede jeg skulde skrive noget, inden jeg skulde ad Holsteen til og nu begynder Tiden at nærme sig, mange paaftaaer, vi skal reise i næste Uge og lære i Frederits det Øvrige, andre paaftaaer, vi skal blive til Frispillerne kommer ind, og ingen veed det, vor Underofficer veed ikke noget deraf, men længe varer det ikke, vi lærer blot det Allernødvendigste Kjære Forældre og Søskende og Broder, vær ikke ilde tilmode, fordi jeg skal reise; I maa ikke tro jeg er bange for det, der er ikke mange der er bange, fordi de skal reise, nogen er der jo, men det er ogsaa maadelige Karle. Jeg mangler ikke noget, jeg er vel fornøiet med min Stilling og jeg kan faae om jeg saa vil have 100 Rdl. af Pedersen, men skal vi afsted strax saa

har jeg Penge nok, jeg haver endnu 10 Rdl. Er det mig ikke mulig at faa skrevet for et Par Dage for vi skal reise, da skal jeg nok skrive et Farvel hjem. Derfom 3 vilde have mundtlig Bud ind med nogen, saa de vilde tale med mig, da er jeg ved 2 Batalion 4 Kompani 4 Etage paa Sølvkasernen og Stuen har Nr. 1. Vi er fri fra Kl. 11 til 4, saa skal vi stille, saa slipper vi Kl. 7. Jeg haver Tid nok at skrive og jeg troer 3 faaer saameget 3 kan lase i en Timestid, men 3 kjeder Ser vel ikke ved at høre hvorledes jeg haver det. Nu kan jeg takke mine kjære Forældre, fordi 3 har lært mig at lase og skrive, hvor tungt er det ikke for den som ikke selv kan skrive hjem, jeg har maattet skrevet for mange, de onsker blot de kunde skrive som jeg, naar jeg saa faaer Brevet færdig, saa gaaer vi ned i Marketerieret, saa giver de en Kop Kaffe. Et Brev skriver jeg paa et Par Timer, det er, mens de andre sover, dette har jeg skrevet paa igaar med, men naar jeg skriver for andre, saa bliver de ikke saa lange. Jeg spurgte vor Skersant idag, om han ikke vidste, naar vi skulde afsted; han sagde, vi skulde have lært først, jeg kan nok sige Dig det, men saa maa Du holde Mund, paa Loverdag skal vi have udlært, og saa varer det ikke længe. Vores Leutenant Svarts haver spurgt os, om vi havde Lust at reise, saasnart vi havde udlært, vi raabte alle Ja, og dette glædede ham, han roste os for Danske Gutter. Men vi skal nok faa at vide noget i Forveien, inden jeg skal afsted. Jeg haver det meget godt, vi ere tilfreds vi skulde afsted til Holssteen allesammen imorgen. — Idag skal vi ud at fyre med Krudt; vi haver lært det meste og den Lære er blot Plaseer, det kan ethvert Bæst gaae igjennem, der bliver ikke lagt Stok paa nogen, endssjont mange fortjente det, thi de benytter dem af Leiligheden. Jeg haver været ude hos min Søster igaar, nu er hun kommet, imorgen skal jeg derud igen. Jeg havde ikke Stunder at spørge hende, hvorledes hun har havt det derude, det kan hun selv skrive om. Hun opmuntrede mig til at stride, men det havde hun ikke nødig, vi ere glade naar vi skal afsted. Bliver jeg skudt, saa hviler jeg ligesaagodt i Holssteen som her i Landet, men at blive skudt, tænker vi ikke paa, vi tænker kun at

fægte tappert og ødelægge baade Holstener og Preiser og vende hjem med Seier. Vore Folk har nok lidt meget ondt baade af Hunger, Kulde og Regn, saa faaer de ikke Hjælp, saa taber de nok, men der afmarsjerer Folk fra Kjøbenhavn hver Uge. Vi veed ellers ikke noget om Krigen, I veed vel ogsaa meget mere hjemme; I kan jo skrive mig til hvorledes det gaaer til hjemme, thi der bliver jo kaldet saa mange Folk ind, saa der bliver vel snart knapt om Folk, og I kan jo ogsaa skrive, hvorledes I haver det, om I faaer mine Breve, om I snart har tilsaaret, der er altid noget at skrive om. Nu være I Alle paa det Kjørligste hilset fra mig. Hils Nille at hun skal nok faae et Brev.

Levvel Allesammen, Levvel.

Vars Sørensen.

13.

Ane Catrine Mikkelsdatter til sin Mand Jens Enslev,

Overkonstabel ved 4de Batteri. Grenaa-Egnen.

Selfør 2 Mai 1848.

Kjære Ven!

Din Skrivelse har jeg modtaget og seer deraf, at Du er kommen til Kjøbenhavn og er frisk og rask og er lovet at blive der, og det er mig allerede til stor Trøst, hvis dette kan blive ved Magt; men jeg beder Dig, hvis det er Dig muligt, at tilmelde mig, hvor lang Tid Du troer at blive borte. Og jeg har Gud stee Lov ogsaa den Glæde at tilmelde Dig, at ogsaa vi ere ved godt Helbred begge to, og jeg trøster mig derved, at den Gud, der een Gang har sammenknyttet os i et uopløseligt Kjørligheds Baand, han ogsaa igjen vil føre os til hinanden med Glæde, skjøndt det er mig mere tungt at savne Dig, end da jeg i mine Forældres Huus stod ene tilbage. Men Gud har hjulpet mig at bære dette Kors med Taalmodighed, og jeg haver det Haab til Gud, at han ogsaa i disse Prøvedage vil

styre og lede baade Dig, som skal vandre i det Fjærne, og vi, som skal leve i vor Enlighed, indtil han igjen vil føre os til hinanden, enten det nu skeer her eller hisset, da maa vi være fornøiet med hvad Skjæbne Gud den Almægtige vil tilføie os. Den lille Dorte siger hver Dag: Gid Fader var hjemme. Rasmus Tynbo saaede paa Paaskeøverdag 30 Skjæpper Havre; Anders saaede Kloveragrene de andre Helligdage; min Morbroder fra Hammelev harvede Næsten af Havrelandet og pløiede det tilbageblevne til Havre i forrige Uge; idag saaede min Morbroder i Torsø 6½ Skjæppe reent Havre og 1 Tønde, som var blandet med Byg nedenfor Kjelden Nu vil jeg ende min ringe Skrivelse med de Ord: Lev vel min søde Ven, det ønskes af din hengivne Kone og elskede Datter. Jeg ønsker at see Dig istedetfor et Brev, hvis det er Guds Villie, men er det ikke saa, da vil jeg vente med Taalmodighed, indtil Herrens Time kommer. Hils din Broder Jakob, Rasmus Røgaard og Kone, og Du være hilset paa det Venligste Du min elskede Mand; forglem os ikke i din Bøn til Gud.

Ane Catrine Mikkelsdatter.

14.

Dragon Niels Knudsen Søndertang til sine Forældre.

Lemvig-Egnen.

Randers 4 Mai 1848.

Kjære Forældre!

Nu kan jeg ikke undlade at skrive Eder til og lade Eder vide min Tilstand. Jeg er frisk og rask og lever vel efter Omstændighed. Jeg spurgte i Lovdags den 28 April, at min Kammerat af samme Aarstal var indkaldt og skulde møde i Randers snarest mulig, saa kunde jeg tænke, at jeg ogsaa skulde møde. Jeg mødte Søndag Eftermiddag, og da jeg kom til Randers, mødte der mig strax flere af mine

Kammerater, som kom mig smilende i Møde og sagde: Velkommen Søndertang. Jeg rakte dem strax min høire Haand og de sagde: Gud skee Lov og Tak vi har dig, for du kan synge og opmuntre os Alle. Min Kiste og Klader er hos Skovrider Kysel. Jeg har 3 Faar og 3 Lam tillige en Bistade, som Skovrideren kan sige Eder. Nu maa I ikke tro, at det er af denne Grund, at jeg lader Eder dette vide, at jeg ikke mere tænker at komme tilbage; det forekommer mig aldrig, at jeg staaer nogen Fare for, thi med Guds Hjælp haaber jeg at see Eder engang igjen. I dag Klokken 2 skal vi reise herfra til Aalehøi eller til Aalborg og skal over til Fyen. Jeg troer at jeg har faaet en deilig Hoppe, den er fort uden Aftegning, den er kuns lille, men den har stærke Been og bærer let, saa jeg synes, naar jeg kommer paa Ryggen af dette Dyr, saa vil jeg stride for Kongen og Fædrelandet med frit Mod. Jeg vilde gjerne at Jens Larsen Kierk skulde see mit Brev; jeg har faaet min Broders Indkaldelses Brev igaar, men han reiste i Fredags. Nu beder jeg Eder om ikke at sørge mig, thi Gud kan og vil hjælpe mig ligesaavel der som her. Nu byder Jeg Eder hjære Forældre, Søskende og Venner mit Farvel, thi Klokken er 10, jeg maa til at begynde at pakke mit Tøi sammen. Jeg er munter og glad, rast og fornøiet. Adjo, farvel, det ønskes af Eders tro hengivne Søn

Niels Knudsen Søndertang.

Dragon til Liv og Sjæl.

15.

Pigen Ellen Nielsen paa Als for Jens Andresen Damgaard til hans Moder.

Ribe-Egnen.

Mjæng 6 Mai 1848.

Kjæreste Moder!

Saaledes kalder jeg Eder, da jeg skriver for Eders Søn, som har bedet mig derom, da han selv ikke kan. Han er sug og

ligger atter paa Sygestuen (Augustenborg Palæ), hvor han for har lagt 3 Dage. Efter disse 3 Dages Sygeleie var han lidt til Bedring og forlod altsaa Hospitalet og blev indquarteret hos os (som han selv har skrevet til Eder strax da han var ankommen til os). Han var hos min Broder Gaardmand Niels Christesen Nielsen i Byen Mjang ikke langt fra Augustenborg og opholdt sig i 18 Dage, og var modtaget med Deeltagelse af os Alle. Især jeg tog hjertelig Deel i hans Skjæbne og gjorde i denne Tid for ham alt hvad der stod i min Magt for at lindre ham. Han var i denne Tid meget forkjølet, havde ondt for Brystet og var svært plaget med Hoste eller Knytte, som han kaldte det. Paaskedag fik alle Indquarterede, som havde været paa Hospitalet Ordre til at afhente deres Toi der, og da blev han mere svag af at bære al den Oppakning til Mjang. Da han nu var for svag til at gjøre Bagter, kom der Bud efter ham, at han skulde paa Sygestuen igjen. Min Broder gik da hen og talte med en af Hospitalets Væger derom og fik af ham Tilladelse til at beholde ham hos os, naar vi henvendte os til Batalions Lægen, som var indquarteret i vor Bye, hvilket vi strax gjorde og som han da fik Medicin fra. Men den følgende Dag Søndag den 30 April kom der atter Bud, at han skulde paa Sygestuen, vi kjørte ham derhen og ikke uden med rørt Hjerte saae jeg ham forlade vor Bolig, da han saa nødig vilde fra os. Da han forlod os, sagde han til mig: dersom jeg lever den Dag og igjen kommer hjem til min Moder og Søster, skal jeg nok forsthyde Dig hvad Du har gjort for mig, thi Du har været mod mig som jeg var din Broder, hvilket jeg sagde han ei skulde, thi hvad jeg har gjort mod ham, har jeg gjort af Medlidenhed, men uden Hensyn til Belønning. Jeg skriver det langt fra ikke for selv at roses, thi deraf havde jeg mere Skam end Gæ; men blot til Trøst for Eders sømme Moderhjerte, at I skal vide, at han ogsaa blandt Fremmede har funden Deeltagelse, thi han har fortalt mig Eders Sorg ved hans Afsked. Den 4 Mai besøgte min Broder ham paa Hospitalet og den 5 var jeg hos ham, og har atter lovet at see hen til ham. Medens jeg var hos ham blev han hæftig

rystet af Feberen eller som vi kalde det Kolden, som han hver Dag havde haft, siden han der var kommen, men han syntes dog at Hosten var ei nær saa stræng som før og for Brystet havde det og lettet noget, naar blot han kunde blive af med Feberen, meente han nok at komme sig igjen. Vi har atter tilbudt ham, hvis Gud under, at han bedrer sig saa meget, at han kan faae Forlov til at forlade Hospitalet, at modtage ham i vor Bolig hos mine gamle Forældre, som er paa Gaardens Aftagts huus; thi paa Gaarden har vi 27 Mand Indquartering, og vor hele De Uls er meget fuld af danske Krigsfolk, og paa den anden Side af Havet ligger Tjenden. Jeg beder Eder strax at skrive til Eders Søn igjen, da han hjertelig længes efter Underretning fra Eder. I Krigen har han formedelst sin Englighed ei været med. Gud den Allgode hjælpe ham og enhver Lidende, hvoraf vi i vor ulukkelige Tid have Mange, han sende den Enge Vægedom, og den Bedrovede Trøst og Husvælselse, han værne om os Alle og sende os Fredens Engel til vort oprørte Land og Rige, derom ville vi med forenede Kræfter bede, og han Barmhjertighedens Fader vil i Raade bønhøre os. I være hjærlig hilset fra Eders Søn Jens Andresen Damgaard, og fra mig som en fremmed ubekjendt Pige.

16.

Lars Sørensen Gilstrup til sine Forældre.

Kjøbenhavn 14 Mai 1848.

Kjære Forældre!

..... Paa Torsdag skal vi reise: vi reiser i Tillid til Gud, han haver nu bestemt vor Skjæbne, vi vil være vor hellige Eed tro og tjene vor Konge brav. Af mine kjære Forældre og Søfende, værer tilfreds hermed, falder jeg, saa er jeg sorgløs, og staaer jeg, saa vender jeg tilbage som en Krigs-

mand saa brav; mit Mod skal ikke forlade mig med Guds Hjælp i den sidste Time jeg skal drage herfra. Reisen er bestemt til Torsdag, maaskee det ikke bliver før Fredag eller Løvedag, men afsted skal vi og i denne Uge bliver det ogsaa. Det er ellers Vigemeget, enten vi komme afsted først eller sidst, thi jeg mangler ikke noget; mange haver bedet om at reise hjem, men det bliver dem nægtet, de faaer til Svar, naar Nogen faar Lov at tage hjem, saa vil de alle; skriv hjem, mangler I noget, saa lad dem sende Eder det. Jeg haver ellers ingen Øyst til at reise hjem, for saa blev jeg ilde tilmode, naar jeg skulde afsted igjen, og jeg kan jo skrive til Eder, ligesaagodt som tale med Eder. Vi skal kun til Sylland for det Første, der er Fjenden, vore Folk have tragtet dertil, for der kan de bedre faae Bugt med de Tyveknægte, thi oppe i Holsteen er det vanskeligt, thi der er Hæk ved Hæk og Grøft ved Grøft og der kan de saa magelig pille vore Folk væk: jeg veed ikke nogen Beskeed om det, undtagen hvad vor Underofficer siger, og han er saa godt som vor Kammerat, vi kan tale med ham som med een af vore Kammerater, og det kan heller ikke hjælpe, at de vil være storsnude. Vor Underofficer havde tilladt, at naar vi holdt Hvile, saa maatte vi holde os lystige; to Karle af vores Batalion tog Tav, som man kalder det, et Tæveri; en Underofficer fra første Batalion løb hen og smurte dem hver en Skrop; men hele Batalionen var heller ikke seen, før vi slog Krins omkring ham, og et tordnende Hurra forkyndte hans skammelige Foretagende, han foer strax hen til Voitenanten og meldte os, men han fik til Svar, at han kunde passe sig selv, han havde ikke noget med os at gjøre, og det var desuden i Hviletiden, han fik Skam for sin Uleilighed. Dog maa dette lægges til, at under Kommandoen saa gjør Enhver sit Bedste, jeg haver heller ikke skrevet dette for at vise vi ere storsnude, men for at vise, at de Smaa ere sommetider værre end de Store Her vil jeg nu skrive Eder Alle et meget hjærligt Farvel, jeg ønsker, hvis det er Guds Villie, endnu engang at see Eder; seer jeg Eder ikke her mere, saa vil vi nok samles hisset, hvor vi lever mere fredelig end her paa denne urolige

Jord. Jeg kan nu ikke skrive mere, mit Hjerte er nu i en urolig Tilstand ved Tanken om Skilsmisfen fra Eder. Lev vel, lev nu vel Allesammen. Hils dem som kjender mig, men ikke paa nogen Maade dem, som ikke veed hvo jeg er. Hils Nille, jeg begynder nu et Brev til hende, det skal ogsaa være et Farvel. Nu hilses og talfes I alle mange Gange, og bliv ikke ilde tilmode, naar I læser mit Brev.

Levvel, Levvel det ønskes af mig

Lars Sørensen Gilstrup.

17.

Poul Hansen Munø til sin Søster.

4de Bataillon.

Balslev (i Fyn) 15 Mai 1848.

. . . Saa vil jeg lade Eder vide, at jeg havde nær blevet taget til Fange af de proisiske Gavtyve i Christiansfelt. Der var vi ikke mere end fire Mand og hele det andet Kommando var marseret fra os. Men Gud være lovet, at der i det Samme kom en gammel Bonde kjørende. Saa spurgte vi ham ad, om han vilde kjøre for os; men saa sagde han, den Gang ikke, hverken for Betaling eller Godvillen jeg vil. Men vi, som forstod det bedre, vi tog og trak ham af Vognen, og saa satte vi os op at kjøre. Men da Bonden han saae, at vi kjørte, saa græd Bonden og sagde: hi lidt, lad mig komme med op at kjøre, for at jeg kan faae mine Heste igjen, og vi holdt og lod ham komme op. Det skeete i Christiansfelt i Slesvig-Holsteen, og det var ikke mere end et Kvarteer paa at gjøre, saa havde vi været taget til Fange af de proisiske Dragoner. De var 60 Mand om at skulle tage os 4 Mand, men deres Heste vare for kortbenede til

at naae os . . . Og saa vil jeg gjerne bede Dig, kjære Søster, at Du vil skrive mig til med det Snarest . . .

Poul Hansen Auno.

18.

Lieutenant W. Schoning til sin Moder.

1ste Bataillon.

Slesvig 20 Mai 1848.

Kjære Moder!

Da to af vore Læger have erholdt Tilladelse til at vende tilbage til Armeen, vil jeg benytte mig af denne gunstige Leilighed for at tilsende Dig disse Linier. Jeg vil nu, kjære Moder, saafremt Kræfterne tillade det, da det jo er temmelig anstrængende at skrive med venstre Haand, forsøge at give Dig en kort Beskrivelse om min Tilværelse siden Paaske dag den 23 April 1848.

Efterat Bataillon en havde været saa heldig ved et raft Angreb at kaste Fjenden tilbage fra Dannevirke, maatte vi dog snart trække os til tilbage for den overlegne Styrke, Preussenerne kastede imod os. Det var paa dette Tilbagetog, at Skjæbnen var mig saa ugunstig at sende mig en Kugle i min høire Arm. Som en Følge af det stærke Slag, faldt jeg naturligviis overende, men jeg reiste mig dog strax igjen, og nu først mærkede jeg, at Skuddet var gaaet igjennem min Albue, og da gennemfoer mig ogsaa strax den Tanke, at jeg maatte miste Armen. Jeg fegte nu, bærende den sønderstødte Arm i den venstre Haand, at trække mig ud af Ilden, og efterat have tilbagelagt en 100 Skridt var jeg saa heldig at træffe min Oppasser, der førte mig hen til vor Læge Berg, som vi fandt bag en Bakke ifærd med, og det naaet en hæftig Kugleregn, at forbinde de Saarede. Her blev jeg, efter at have faaet Armen forbundet, lagt paa en Baare og nu gif det med Preussenerne i Hælene og Kuglerne om Ørene ad Slesvig til. Her blev jeg indlagt paa Hospitalet,

og efterat Vægerne i nogen Tid med rystende Hoveder havde undersøgt min Arm, erklærede de mig, at den maatte affattes. Siden Amputationen har jeg befundet mig ret vel; jeg er bleven uhyre afkræftet, men har dog ikke haft synderlige Smerter. Hvad Pleien angaaer, da er den saa god, som jeg kan ønske mig den, og det er en Trost for os Alle, at vi her ligge under preussisk Herredømme. Jeg er nu, hvad min Helbredelse angaaer, kommen saa langt frem, at jeg kan være en 6 a 7 Timer oppe af Sengen om Dagen og haaber om et Par Dage at komme ud i Luften. Der blev ikke noget af Fangerens Udveksling, saa at jeg vel kommer til at vandre til Rensborg, naar jeg bliver helbredet. Vil du takke Maria og Wilhelm for deres 3 tilsendte Breve. Hils Fader og Søskende fra din hengivne Søn
W. Schöning.

I en heel anden Stil og Tone er en tydsk Lages Brev til den Saa=redes Familie, skrevet i den Saa=redes Navn. Nogle Linier til Prøve:

„In dieser Jahreszeit wo alles lebt und lacht, in den Genüssen der verjüngten Natur schwelgt, die Freuden des schönen holden Majes genießt, sehne auch ich mich hinaus in die schöne freie Luft. Ach! ich beneide Euch fast!“

19.

Ane Catrine Mikkelsdatter til sin Mand Jens Enslev,

Overconstable ved 4de Batteri. Grenaa=Egnen.

Selskær Mark 30 Mai 1848.

Kjære elskede Mand!

Alle dine Breve har jeg modtaget, og det er min eneste Trost at høre noget fra Dig, men det gjør mig hjertelig ondt, at Du ikke har faaet et af disse, som ere sendte til Dig; thi det er

nu allerede det tredie jeg skriver til Dig og der foruden har jeg ogsaa skrevet Jakob til, da han meldte mig din Bortgang, men det var ikke af stor Betydning, thi jeg skrev det i det Samme din Fader kom med Brevet og i dette Dieblif kunde jeg hverken tænke eller skrive, thi det var mig til stor Sorg at høre, at Du skulde forlade Kjøbenhavn. Men Du maa ikke sørge for mig, thi den Gud, der styrer alle skabte Ting, han styrer ogsaa for baade mig og din elskede Datter, thi vi er nu ganske allene baade Nat og Dag, men hvo tør frngte for Fare, der staaer alene under Guds faderlige Varetægt. Det er min eneste Trost at see den elskede Pige mig smilende imøde, hver Gang jeg kaster mine Bine paa hende. Der gaaer ikke en Dag forbi, uden hun siger, gid Fader var hjemme; hun kalder ogsaa mange Gange paa Dig og siger, Søs, Søs. Jeg vil bede Dig, at Du ikke sørger for os, thi vi har det ved Guds Bistand godt, og jeg beder Gud uden Afsladelse om at han vil styre og ledsage Dig ubeskadt hjem til os dine kjære Forladte, da vil der vist nydes en ubefrivelig Glæde for den Sorg, der har skilt os i en længere Tid fra hinanden. Jeg har endnu ikke havt den Glæde at kunne komme i Kirke, skjøndt det er min største Lyst. Der staaer Intet tilbage af Markens Arbeide; paa Christi Himmelfartsdag kommer din Fader, og saa vil han blive at faae Hveden. Jeg vil ønske, at Du snart kunde komme hjem at see Frugten af det Mergel Du selv kjørte i Vinter, da vilde det vist glæde Dig at see, hvor den gode Gud lader os see sin Godhed. Hils mine Bekjendtere, om der er nogen i din Nærværelse, og Du min allerkjæreste Ven være hilset paa det Venligste fra din hengivne Sone og inderlig elskede Datter. Jeg beder Dig, forglem mig ei; jeg kan intet sende Dig uden hvad jeg kan skrive Dig til; men det gjør mig hjertelig ondt, at Du har været borte i saa lang Tid og har ikke faaet Brev fra mig endnu; thi jeg veed ikke, hvorledes jeg skulde have slidt Tiden, hvis jeg saalange skulde have ventet efter Brev fra Dig. Derfor vil jeg bede den almægtige Gud, at han vil lade disse Breve komme til Dig, at Du ogsaa kan nyde den Glæde at høre fra os. Jeg ønsker Dig al Lykke og Held tilligemed

Kongens ganste Armee snarest muligt at vinde den ønskelige Seier, og Du da tilligemed alle, som ere borte, maa komme hjem til Eders kjære forladte Hjem.

Ane Catrine Mikkelsdatter.

20.

Lars Hansen Ammindrup til sin Familie.

1ste Bataillon. Nordsjælland.

Den Afs 2 Juni 1848.

Kjære Forældre og Søskende og Kone.

Jeg takker Dig utallige Gange for din Skrivelse, som jeg rigtig har bekommet den 1ste Juni, for Du kan tro, kjære Kone, jeg har ingen anden Fornøielse nu for Tiden, end at jeg faaer Brev fra Dig, men det gjør mig saa ondt for min gamle forrige fulde Moder. Jeg beder Eder, at I sørger ikke saa meget, for det kan jo ikke blive anderledes alligevel og med Corrig kan I jo ikke hente mig tilbage til Eder. Men hvis at det er Guds Villie, at jeg maa beholde min Helsen og mine Lemmer ved Magt, da naar jeg kommer hjem, da vil der oprinde en Kjærligheds Kilde imellem os, som aldrig kan udtømmes her paa Jorden. Og jeg haaber med Guds Hjælp nok at jeg skal komme hjem, men hvis ikke, saa faaer man jo være fornøiet dermed, men det kan jo gaae bedre end man forestiller det.

Søndagen d. 29 som Du skrev dit Brev, saa var vi i Slag igjen med de Tydske. Vi blev fat over Vandet fra Afs og over paa de Slesvigske Grandsøer; det Vand derimellem er ikke meer end som 100 Alen. De Tydske har gjort Forsøg flere Gange paa og vilde over paa den lille Ø Afs, men det er ikke lykkedes dem; hver Gang de har probeert derpaa, har vore Kanonbaade og Orlogsmanden spødt dem i Dinene, saa de har seet, at Hoved og Arme og Been er floiet i Luften, og vi havde ogsaa

nogle Væterier med 80-Pd. Kanoner og de er flemme, hvor de træffer, saa de Tydske mærkede, at det var en Umulighed at komme over til os. Vi har lagt i Sønderborg en 10 Dage og maatte gaae paa Arbeide hver Dag og hver anden Nat paa Vagt, og det var Væterier og Forstandsninger vi maatte lave; men da det var færdig, saa skulde vi probere dem. I Søndags Morges fik vi Ordre paa at drage over, og saa kom vi over Kl. 12 om Middagen. Vi var næppe kommen 2000 Alen op, før de begyndte at skyde efter os; men saa begyndte vi at skride den ene høiere end den anden: fremad danske Soldater, og saa rendte vi Storm paa dem, og saa kan I troe at det gik løs. Vi har noget nyt Skjts, som kaldes Espingoler; der er en Hest for hver Vogn og de skyder 32 Skud mod hver Gang at de lader, det ene efter det andet ligesaa stærk som man kan tælle, og det er noget farlig Tøi for Tydsken, de kan ikke begribe hvad det er; de veed ikke andet Navn til det, end at de kalder det for Helvedes Skjts, for det at de kan blive ved at skyde uden at lade. Saa imidlertid lykkedes det os dog at faae dem paa Flugten; men da vi havde faaet dem 1½ Mil, saa havde de et Batteri paa 16 Kanoner; der havde det nær knebet for os. Vores Batalion laa ganske fladt hen ad Jorden, men vi fik henved en Snees Kanonkugler ind imellem os, men det lykkedes dem dog ikke at gjøre os synderlig Skade. Vi mistede ikke meer end 3 Mand, den ene gik Ruglen reent igjennem; og den ene blev Benet skudt af, og den tredie blev saaret lidt. Saa imidlertid skød vore Kanoner dem reent væk, hvem der ikke blev saaret af dem de kjorte væk. Da vi kom derop, laa der baade Heste og Menneffer som der var skudt og Gud veed hvor mange de har faaet med dem af de Døde, for de har alle Bøndernes Vogne taget væk til at kjøre for dem. Kjære Venner, I synes det er sørgelig for Jer, men I kan ikke Gud fuldtalke, at det ikke er i Jeres Land at Tjenden er, for I kan troe det er sørgelig at see Koner maae løbe fra Huus og Hjem med Børnene i Forklædet, og de veed ikke, hvor de skal hen, for vi skyder fra den ene Side og Tjenden fra den anden, og paa de 3 Mil at vi drev dem væk, havde de nok taget Alting med hvad

de kunde have, og slaget Rister itu og Postabet itu, og der er over en Snees Huse og Gaarde, som brændte af, som der blev kastet Bomber over fra vores Kanoner, saa de antændte, og al deres Sød er reent spoleret. I maa selv tilstaae, at det er sørgelig for de Menneſter; derfor, kjære Venner, takker Gud, at I kan have Fred i jeres Land; hver Bonde maatte med Fornøielse gjerne give den tredie Deel af alt det han eier for det Tab, som de Menneſter lider, det kan jeg ikke fuldsige Eder; men desto værre, der er vel ikke mange som skjønner paa det.

Ia nu maa jeg snart holde op at fortælle om det, for ellers skriver jeg hele Siden fuld. Af vores, som saldt, troer jeg ikke der var saa mange, men der saldt uendelig mange fra de Tydskes Side; da vi kom derop fandt vi Been af de Tydske, som var stukdt af ved Knæet og sad i Støvlen m. m. Men desto værre vil der ogsaa blive mange Kroblinger i vores Land, naar Krigen faaer Ende. Vi har ingen Svensker faaet endnu og Gud veed om vi faaer nogen. Fra om Søndagen, da vi havde holdt op at slaas og til om Fredag Aften maatte vi ligge paa Feltvagt paa Marken og det var en drøi Uge for os. Vi maatte leve ved Spegeflæsk og Brød og vi fik ingen varm Mad, og ikke heller kom vi af Klæderne, men vi er snart ligesom raae Menneſter, for naar en 50 Mand kan komme ind i et Faarehuus og faae lidt Halm under os, saa leer vi og er godt fornøiet. Nu er vi kommen tilbage til Sønderborg igjen for at vi kan faae vasket vort Løi og der bliver vi vel et Par Dage, men Gud veed hvor vi saa skal hen, de vil sige at vi skal seiles til Apenrade for at gaae paa Tjenden fra en anden Side. Nu Intet videre for denne Gang end jeg vil bede Dig kjære elskede Kone, og ligeledes min gamle forrigfulde Moder, at I har en god Taalmodighed, for det er jo ingen Løgn hvad der staaer i Skriften: at en god Taalmodighed overvinder Altting. Og jeg trøster mig ved de Ord: hvem Gud vil bevare han er uden Fare. Lev vel det ønskes af mig

Pars Hansen Ammindrup.

Søren Nielsen Hemmed til sin Hunsbunde.

1ste Jagercorps. Grenaa-Egnen.

Stenderup 4 Juni 1848.

Meget Frede!

. Jeg vil nu lade Eder vide, at forrige Søndag var vi i svær Slag med Tydskerne igjen, men vi drev dem den Dag 1 Miil tilbage næsten fra Sønderborg til Gravensteen og Tydskerne tabte uhyre den Dag, og siden den Dag har vi gaaet og smaaskudt paa hverandre hver Dag, men ingen rigtig Batalie, thi vi staaer hverandre saa nær at vi næsten kan tale sammen, og kan vi ikke lade være at give hinanden et Skud af og til. Men paa Pindsedag, saa skal Tydskerne have deres Raal, thi Kongen har lovet dem ligesaa høitidelig en Pindse, som de gav os Paaske. I maa troe, at disse stakkels Bønder er at beklage, hvor de Tydske har lagt, thi hvor de kom tog de Alt hvad der var, og truede disse arme Menneffer med at afbrænde deres Bolig, naar de ikke bragte dem hvad de vilde have, og deres Korn, som staaer paa deres Marker, har de hugget af til deres Heste, tilligemed har de taget en Deel Heste fra dem, og saa at sige al den Skade de kunde gjøre har de gjort, og det Rug som de ikke har hugget af, er saa ilde mishandlet nu under Fægtningen. Tak derfor den gode Gud, der har befriet Eders velsignede Korn, som staaer i Eders Marker, hvor I seer paa med Fornøielse, hvor I seer, at Gud belønner Eder for Eders Fliid som selv og ved andre udvirkes, og gid at jeg maatte nyde den Glæde at hjælpe Eder det i Eders Fader, I frynder Eder ved Eders velsignede Korn og det brune Føl o. s. v. og jeg ogsaa, men hvad skal jeg fryde mig ved, hvor En har mistet Arme, en Anden Bene. Men vi staaer dog uforsagt, thi jeg lever ved dette Haab, at om Ruglerne regner ned som Hagel, saa er den uden Fare, som Gud vil bevare. Jeg tænker der er ingen Kugle støbt til mig og vær forvisset om, at hverken I,

Kjære Huusbonde eller Madmoder eller nogen af Eder er ud af mine Tanker nogen Time til Ende og hvor tidt onsker jeg mig ikke i Eders Nærvarrelse, men naar det skal stee, veed jeg ikke. Der siges rigtignok for sandt, at Kongen havde sagt til nogle Bønder, naar de kunde faae Sæden i Jorden, skulde Karlene nok komme og høste den, men desværre det bliver ikke Alle der høster.

Nu vil jeg ende denne min ringe Skrivelse med mange hjærlige Hilsen til Eder alle, Gamle og Unge, og du lille Christen hilses af mig at stræbe og vore, at du kan blive en rask lille Jæger i Fremtiden. Eders Tjenestefarl

Søren Nielsen Hemmed.

Lev vel, lev Alle vel.

22.

En Frivillig, Overjæger ved 3die Reserve-Jægercorps, til
en Ven.

Kolding 9 Juni 1848.

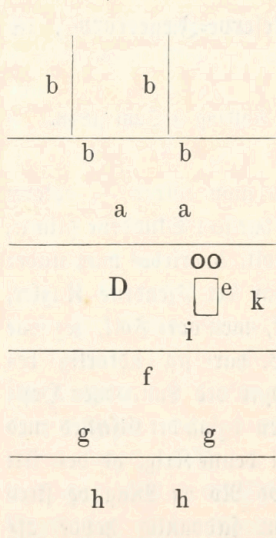
Kjære Ven!

Jeg har nu ganske rigtig „— hvad man kalder — oplevet noget.“ Jeg har hørt Ruglerne pibe, jeg har seet Skuddene glimte, Røgskyer hæve sig, Folk flygte, jeg har følt, hvorledes man under alt dette er tilmode, men uheldigviis var det Fjendens Rugler, jeg hørte, hans Skud, jeg saae Glimtet af, men vore Folk, jeg saae flygte. I et foregaaende Brev til B. har jeg udførlig beskrevet den gode Stilling vi havde indtaget ved Landsbyen Hoptrup; foruden andre Egenskaber havde den ogsaa det tilfælles med de andre gode Stillinger, vi have haft i denne Krig, at den ikke blev brugt. Den 6 Juni sad jeg i god Ro og Mag og skrev Brev til B.; om Aftenen, da vi som sædvanlig havde afløst Posterne, blev der henimod Klokken 12 gjort Alarm, vi fik

Befaling til at holde os rede til Opbrud og paa første Vink at trække Posterne ind. Klokken 1 samlede saa Bedetfjæden med os, hvorefter de Bagter, der laae i Nærheden af hinanden, trak sig sammen paa Hoptrup Kirkegaard. Der vare vi lidt over 2 Kompagnier, 5 Eskadroner Kavalleri og 2 Kanoner. Resten af vort Korps var paa Bagter saa langt borte, at det ikke kunde støde til os. Af vort Kompagni var vi kun noget over 30 Mand under Løjtnant Irgens-Berg, Serfjant Agerstov og Overjæger Rudolf Barberg, vor Kompagnisjef Frost med Siegmundfelt, Rughorn og det øvrige Mandskab stod 5 Hjærdingvei fra os og kom slet ikke med i Slaget. Dette var naturligviis en meget uheldig Omstændighed; thi foruden at vi jo saa vare saa meget svagere, var der naturligviis ingen rigtig Orden i det, naar saaledes over Halvdelen af Kompagniet var borte. Vore Kompagnier ere ikke store, saa jeg vil anslaae vor Styrke af Infanteri til omtrent 300 Mand. Kavalleri havde vi nok af, mere end vi behøvede, thi Terrænet er aldeles ikke skikket til Kavallerifægtning. Klokken 2 om Morgen marcherede vi af paa Hjemveien til Haderslev, da Fjenden sagdes at rykke frem. Da vi havde gaaet en halv Times Tid paa Lande-

veien i god Ro og Fred, hørte vi et Par Skud, et Par Rugler hvinede os over Hovederne, saa vi kunde mærke, at det ikke var Signalfskud. I det Samme svinge vi ind paa Marken gennem en Indkjørsel i Diget, og blev nu viedliffelig modtagne med en levende Rugleregn, saa vi paa een Gang kom midt ind i Slaget. Jeg vil forsøge at give en Tegning af Terrænet:

b store Diger med levende Hegn, bagved hvilke Fjenden laa. a a en tom Dal. D en Banke, liggende som Brakmark. o o vore to Kanoner. e en Deel af

Seien til Haderslev.

vort Korps. f en Rugmark. g g Dige med levende Hegn. h h Dal paa den anden Side af Bassen.

Vi kom marcherende i Rætningen med Pilen og vilde til Haderslev, men Fjenden havde omgaaet os og havde indtaget en ganske fortræffelig Stilling mellem Haderslev og os, saa at vi enten maatte slaae os igjennem eller trække os tilbage. Efter et forgjæves Forsøg paa det Første, valgte vi det Sidste. Gjennem Undforsjelen k svingede vi ind paa Marken, og vor Afdeling tilligemed nogle andre opmarcherede bagved de 2 Kanoner. At fjerde Kompagni skal endeel have været ude i Kjæde, jeg saa slet ikke noget dertil, det maa have været paa Grændsen af a og D. Da vi kom ind paa vor Plads, kunde vi slet ikke see nogen Fjende, men derimod hørte vi uafbrudt Ruglehvinen om Ørerne paa os. Vi kom slet ikke til at styde, men vor Kjæde skal have fyret noget, skjønt uden synderlig Virkning, da Fjenden var aldeles skjult bag Gjærderne. Vore Kanoner begyndte nu at give Ild, og nu rettedes især Fjendens Rugler efter disse, og da vi var bag ved Kanonerne, ogsaa efter os. Der kom ogsaa en voldsom Mængde Rugler, uophørlig pib de os om Ørerne, ligesaa tæt, som den store Sne, der falder i Toveir. I Begyndelsen gif de alle for høit, men det mærkede de og sigtede lavere, og vi kunde høre, hvorledes Ruglerne fløi os forbi nærmere og nærmere, vi lagde os saa paa Knæ, det hjalp noget, da det saa blev galt igjen, lagde vi os paa Albuen og tilsidst plat ud, og alligevel hørte jeg flere hviste mig lige ind i Øret. Da vi saaledes havde ligget mellem et Kvarteer og en halv Time, begyndte Uordenen. Efter Sigende skal den være udgaaet fra , hvem hans Folk beskyldte for Feighed, om med Rette veed jeg ikke, men at han var i høi Grad konfus, fik jeg siden baade at see og at høre. Jeg er venstre Fløiunderofficer og da vi vare høire afmarcherede med rigtig Front, skulde jeg altsaa egentlig ligge allerbagest i Kolonnen ved i, men det var ikke Tilfældet; thi der var hele Tiden en Deel, som krob bag ved mig. At fjerde Kompagni trak sig tilbage, kunde jeg ikke see for Røg og mine Formænd, men derimod fik jeg at

vide, at mit eget Kompagni retirerede; thi de sprang op og løb som Gale, 2 Pelotoner galopperede hen over mig, som var bleven fastet overende, da jeg ikke havde ventet nogen Bevægelse ad den Kant til. Da Kompagniet saaledes stak af, maatte jeg naturligviis, skjøndt inderlig gal i Hovedet, gjøre det samme, saasnart jeg var kommen paa Venene og havde faaet fat i mit Gevær, som var bleven revet fra mig. Vi løb nu alt hvad Remmer og Løi kunde holde gennem Rugmarken, der fasede rigtig Ruglerne om mellem os, vi kunde høre dem fare gennem Stanglerne. Der faldt ogsaa 2 af mit Kompagni. Jeg saa der vor Løjtnant Irgens-Berg løbe efter Mandstabet og raabe holdt, omkring, hvad Satan løber I efter o. s. v. 2 menige Frivillige, Hvidberg og Mule, samt din ærbødige Tjener gjorde det Samme, men med liden Nytte; fik vi ogsaa et Dieblig Een til at staae, saa var dog i det næste igjen kun vi fire tilbage, og de Bæster løb, saa at vi ikke engang kunde indhente dem, mit Bryst arbejdede som Blasebælgen i et Smedeværksted. Bag ved Rugmarken var der et Dige med levende Hegn, der kunde have afgivet en god Dækning, der lykkedes det os endelig at faae endeel af vore Folk til at standse, saa at vi virkelig fik endel af Gjærdet besat, men imidlertid blev de ved at vige paa Siderne, og vor Løjtnant maatte da ogsaa befremme sig til at kommandere retirere. Nu løb vi ud paa Veien, hvor endel af Korpset samlede. Husfærene gjorde imidlertid et glimrende Indhug, men Terrænet var for dem næsten aldeles ufremkommeligt. Den ene af vore Kanoner blev taget; thi Hestene bleve vilde og løb med Forstykket, Bægerne, der skulde have dækket den, løb, og saa var den tabt, en Artillerist vilde fornagte den, men blev skudt, idet han løstede Hammeren. De Folk, der vare samlede ude paa Veien, vendte nu tilbage til Hoptrup, hvorfra vi før en Times Tid siden vare dragne ud. Paa den Vej opbrugte jeg saa mange Witser, saa jeg er læns for flere Dage, det var naturligviis altsammen i Selvironiens Form, men det var dog en rhetorisk Bending, som Folkene ikke syntes om, hvilket jeg senere erfarede. Ankomne til Hoptrup holdt Offisererne Krigsraad, og det blev nu besluttet at see at vinde ned til Søfsten og derfra indstibe os. Vi fatte os da i Marche og

mere rendte end gif et Par Timers Tid, da vi endelig naaede ned til Vandet mellem Haderslev og Abenraa, den saakaldte Gennerbugt. Her kom Landbobefolkningen os imøde med den største Hjertelighed, de bragte os Mad og Drikke, hvortil vi haardt trængte. Efter at have ligget en Tidlang paa Søhyften, bleve vi indstibede i 2 Dagter, som Gud maa vide, hvor de havde faaet fra. Vor Bestemmelse var først at gaae til Arøsfund, men da vi skulde til at landsættes, kom Folk og fortalte, at Haderslev var besat af Fjenden; dette var nu ikke sandt, men det vidste vi naturligviis ikke. Vi seilede da til Middelfart. Der bleve vi indkvarterede og udhvile os efter Dagens Heltegjerninger og Besværligheder. Jeg fik mig paa Gjæstgivergaarden en god Aftensmad, Adjutanten, den eneste Offiser, vi havde med os til Middelfart, en anden frivillig Overjæger og jeg satte os til at æde kogte Fjindre af alle Kræfter og samtalede tillige om Dagens Begebenheder; vi havde Tilhørere nok; thi femte Reservebataillon ligger der i Byen og alle Offisererne kom strax stimlende om os. Ved denne Velighed talte jeg med Herr Fjelsstrup og Seehusen, som du har gaaet i Skole med, jeg saae der ogsaa General Harrison. Næste Formiddag indstibede vi os til Snoghoj. Inden Indstibningen gif for sig, medgif der nogen Tid, og i dette Mellemrum havde jeg en meget ubehagelig Affaire. Folkene stod nemlig og snakkede om Fægtningen og paa uphilosophiske Menneskers sædvanlige Viis, vilde de skyde al Skylden fra sig over paa Offisererne. Dette kunde jeg ikke taale at høre paa ret længe, og jeg tilkjendegav dem da, at de ikke havde nogen Ret at tale med; thi de havde løbet som de største Rujoner, det blev Herrerne stodte over, de bleve yderst grove. Mine egne Folk holdt sig dog nogenlunde i Skindet, men af de andre Kompagnier opførte de sig høist uforfhammet mod mig og truede mig ligefrem med Pngl; thi da jeg var kun een og ikke saae synderlig robust ud, havde de feige Wesler nok Mod flokkeviis at anfælde mig. Den samme Scene gjentog sig ved Snoghøi, men jeg slap dog begge Steder fri for korporlige Ubehageligheder. Hvad der især ærgrede mig, var, at de faste Overjægere, som skulde have haft bedre Forstand, ikke vare et Haar bedre end Folkene, men i Gæt og Alt ligesaa grove

og taabelige. Du kan nok forestille dig, at Samlivet med disse Personer maatte være mig i høi Grad pinligt, og jeg var ikke lidt glad, da vi om Aftenen ankom til Kolding, hvor den øvrige Deel af Korpsen var, og jeg igjen kom til mit eget Kompagni, saa jeg blev fri for længre at pine ved de andres Pøbelagtighed. Det Hele var Scener a la Madsen i „Gjenboerne“. For Diebliffet ligge vi i Kolding i et fortræffeligt privat Logi, som Siegumfelt har skaffet til sig og mig. — Paa Retiraden var der nogle, der skilte sig af med Tornistrene, men skjøndt min saldt mig drøi nok at slæbe afsted med, det var først den anden Gang, jeg gjorde nogen Marche med den, saa syntes jeg dog, at det var altfor usfelt at kaste den, og jeg har ogsaa alt mit Tøi i god Behold. Den eneste, der har Roes af denne lumpne Affære, er Vorherre; thi alle Folkene ere enige om, at det dog er en overordentlig retskaffen Mand, og han har været god imod os, da der kun saldt saa faae; jeg vil nu hellere ansee som Grund hertil: vore Fjenders daarlige Skydefærdighed og vor egen Forsigtighed, idet vi først kastede os ned og derpaa løb, samt endelig Fjendens Frygtfomhed, at de ikke forfulgte os. Men nu har jeg vel talt nok om den Ting, saa Du er kjed deraf; thi i Virkeligheden var det jo kun en ganske ubetydelig Træfning, skjøndt rigtignok den største, jeg har været med i, men det kan det da let være. — Jeg talte i dette Dieblif med Søren Munk, der staaer ved 9de Batalion, han er avanceret til Underoffiseer. Du kan maaskee laane B. dette Brev for at han deraf kan uddrage de hjertebrækkende Beretninger, som han har at afgive de forskjellige Steder; jeg vil da haabe, at han virkelig gaaer derhen, baade naar der er Breve at besørge, og naar der ingen er, men kun mundtlige Hilsener og Beretninger.

Ane Catrine Mikkelsdatter til sin Mand Jens Euslev,

Overconstable ved 4de Batteri. Grenaa-Egnen.

Sølfør Mark 10 Juni 1848.

Kjære elskede og uforglemmelige Mand!

Jeg seer af din Skrivelse, at Du har forladt Fyn og ligger ikke mere ved fast Batteri. Det er mig til stor Sorg at høre, at Du ogsaa vel sagtsens vil komme med i Kampen; men Haabet har endnu ikke slet forladt mig, at Du igjen skal komme til os dine Kjære Elskede, hvorom jeg beder den almægtige Gud uden Afsladelse; og Kjære, Kjære, beed uden Afsladelse tilligemed mig, at den almægtige Gud vil lade os samles endnu en Gang i dette jordiske Liv. Men er det Guds besluttede Raad, at vi skal være skilt ad i dette Liv, da beed den almægtige Gud, naar han har kaldt Dig til sig, at han og snart vil kalde os. Thi er det Guds Villie, at Du ikke mere skal samles med os her i dette Liv, da er hele min jordiske Glæde forsvunden, og den vil vist aldrig blive at finde mere for mig; thi Ingen i Verden har jeg elsket uden Dig, fra den første Gang jeg stuede dit Blik, har mit Hjerte brændt udaf Kjærlighed til Dig, og ikke den ringeste Gnist har været udslukket og vist heller ikke vil blive, saalange der er en Blodsdraabe i mig. Kjære Elskede, beed derfor den almægtige Gud, at han vil lade os nyde den ubeskrivelige Glæde endnu engang at sees. Jeg var buden til Bryllup hos Laus Gades igaar; men mit hypperligste Bryllups-smykke var borte, som er Dig min høitelskede Ven, hvorfor jeg fandt ingen Glæde i at komme der uden Dig; thi jeg troer ogsaa, at Du var i Kampens raske Dands den samme Dag, hvorfor jeg istedetfor at gaae til Gilde bad til den almægtige Gud med mine grædende Taarer, at Gud vilde spare baade Dig og dem alle, som skal stride for vort elskede Fødeland, som han sparede de tre Mænd i den gloende Duv. Saa snart den lille Dorte seer jeg græder, saa siger hun: Gid Fader var

hjemme, Du maa ikke græde, Moder. Kornet seer det bedste ud det har seet endnu, siden vi er kommen her. Det er en Fornøielse at see, hvor frodigt vort Byg voxer, hvor det haver faaet Mergel. Min Moster i Hammelev var her i Dag, skal hilse Dig fra hende. Restanslisten er vist ikke kommen endnu. Peder Stockholm har sagt, de kunne ikke tvinge mig til at betale Skat, saalange Du er borte. Skriv endelig hjem, om Du formoder for vist at komme hjem til Høst; thi ellers vil det vist blive svært for mig. Til Slutning vil jeg ønske Lykke og Held i alt dit Foretagende og snart at komme hjem til os med Glæde. Adio, lev vel, det ønskes af din hengivne elskede Kone og Datter. Gud ledsage Dig om en kort Tid hjem til os igjen.

Ane Catrine Mikkelsdatter.

24.

Johan Lebring til sin Svoger og Søster.

1ste Reserve-Sægercorps. Viborg-Egnen.

Torning Mølle ved Haderslev 22 Juni 1848.

Kjære Svoger og Søster!

. Jeg takker dig meget, kjære Søster, for dit Brev, som jeg modtog 2 Dage efter at det var skrevet, og hvoraf jeg seer, at I er saa bedrovet for vi stakkels Soldater, men jeg forsikrer Dig, kjære Søster, at vi alle er ved godt Mod, hvorvel vi undertiden har det strengt, og man hører aldrig anden Klage end den, at vi ikke maae komme frem og prygle Tydskerne. De, som før har været med, gaaer til dette Arbeide som Bonden til sin daglige Dont, ja man skulde ikke troe, at man kunde blive fortrolig med slikt et frygteligt Arbeide. Jeg havde endog troet om mig selv, at jeg i Førstningen vilde faae Kanonfeber,

men det var ikke Tilfældet, heller ikke nogen af mine Kammerater, hvis Ansigter jeg betragtede, ikke engang ved at gaae forbi de Faldne, som ligger blødende udstrakt paa Marken, gjøre noget Indtryk; man har kunns Tanken og Diet henvendt paa Fjenden for om muligt at kunne faae Leilighed at slaae en ihjel og helst en af de største.

Ederes hengivne Ven og Broder
Johan Levring.

25.

Mads Andersen Jestrup til sine Forældre.

1ste Sægercorps. Thisted-Egnen.

Sommersted 24 Juni 1848.

Kjære Forældre!

. Om der kommer Svenske og Norske Tropper, kan jeg ikke sige Eder for vist, men jeg troer det ikke, for jeg seer det, for nu er det en Maaned siden de sagde de var i Fyen, og hvad Sagnet om Russerne angaaer, at der skulde staae 19000 Mand i Holsteen, det er lutter Løgn.

J spørger hvad et Felttog er. Det er underligt, J ikke vidste det, at naar en Armee drager ind i et Land enten for at forsvare det eller at indtage det, dette kaldes et Felttog; og nu er det jo anden Gang desværre, vi drager ind i Holsteen for at forsvare det og jage de Proissiske Ørne ud af vort Land. Men det staaer nu i det Dunkle, hvad Udsaldet kan blive, men med Guds Hjælp gaaer det nok godt, thi vor Sag er retfærdig, og derfor kan vi med en god Samvittighed drage Fjenden syngende imøde, indtil han med sin Geværild sender os den første Salve, da gjælder det at være rolig, fornøiet og passe sin Post. Jeg erindrer den første Gang Kuglerne sang mig om Ørene, da var det ligesom en Skjalven betog mig, men det

varede kun faae Minuter. Siden kan jeg med Sandhed sige, jeg agter ikke mere om Ruglernes Hvislen, end det var Sæbebobler, og det er vist og sandt, den der er bange falder først, for han taber sin Aandsnærværelse og glemmer sig selv og hvad han har at passe, til han ligger paa Stedet.

Nu vil jeg ønske Eder et glædeligt Førvæl til vi sees igjen, og hils alle gode Venner og Søskende. Væ alle vel, det ønskes af mig —

Mads Andersen Bestrup.

26.

Christen Hansen Hersfølge til sine Venner.

3die Bataillon. Rjoge-Egnen.

Den 11s Sønderborg 28 Juni 1848.

Kjære Venner!

Jeg kan lade Eder vide, at jeg er sund og frisk endnu og har gaaet Alting godt igjennem i den Tid jeg har været borte. Vi har maat døiet meget i den Tid, mens det er jo ikke Tider til, at man kan have det godt. Mens hvad vi døier her, det er med Vre; mens skulde Tilfældet være at falde her, saa veed man dog saa meget, at her falder vi med Vre, og hvem der bliver efter os, vil jo blive forføret. Mens jeg vil bede den almægtige Gud, at han fører mig tilbage igjen, saa godt som han førte mig bort, at jeg kan leve den Dag og see min elskelige Familie og alle gode Venner igjen. Mens Tiden er tilfikket os at stride for Danmark, og Sibilles Spaadom vil ogsaa gaa for sig: naar vi naaede det Aarstal 1848, saa skulde vi have Kong Frederik den Syvende, og der skulde voxe to Træer op i Byland; naar de blev saa store, saa han kunde binde sin Hest derved, og han skulde

komme til at staae i Blod til sine Knae, saa skulde Danne-
mark vinde Seier. Mens der som Kjarnen den vender sig i
Veblet inden den Tid, saa skulde kuns den halve Spaadom gaae
for sig. Mens nu kan man see, at Spaadomme kan ogsaa
gaae for sig. Mens nu haver vi længe søgt efter hvems Skyl-
den har været, mens ikke haver fundet den, mens nu maae
vi finde den hos os selv, at Dannemark haver sovet, saa det
vil svidde til Dannemark i mange Tider, det skal I faae at see.
Mens hvad Krigen angaaer kan jeg ikke sige Eder noget om,
det er endnu som det har været hele Tiden, det seer ikke ud
til nogen Ende for det Første Nu er hele Armeen i Jyl-
land, og der slaes de nok hver Dag, og hvordan det gaaer
der, det veed jeg ikke, for vi er tre Batalioner, som ligger
i Sønderborg paa Als til at forsvare det, og vi ved vores
Batalion har ikke været med endnu; for forrige Gang der
var Krig, der vandt Kronens Regimente to Jæner, som nu er
tredie Batalion, og da leed de nok saamegen Skade dengang,
og de vil sige, at derfor skal vi fries saameget som mulig og
det har jo været en stor Trøst for os og har været endnu.
Og nu vil jeg takke Eder mange Gange for den Godhed, I
haver beviist mod os, og jeg vil bede Eder meget flittig, at
I vil forsyge min lille Pige, saa længe jeg er borte, og trøste
min kjære Kone paa det Bedste; det er jo meget besværlige
Tider for hende saa vel som for mig, mens Meningen er ikke
for Intet Og saa Intet videre denne Gang, mens en
flittig Hilsen fra mig til Eder Alle og min lille Pige, at jeg
er sund og frisk endnu og onsker at spørge det Samme fra Eder
igjen og min lille Pige. Vær hilset af mig

Christen Hansen Herfølge.

Ole Nielsen Hyllede til Pastor Villemoes i Herfølge.

4de Bataillon. Kjøge-Egnen.

Bøgestov ved Haderslev 29 Juni 1848.

Kjære elskede Venner, Brødre og Søstre i Herren!

Skaar modtog jeg et glædeligt Budskab fra 2 kjære Venner i Thyen, som skrev mig til, at de Svenske ere dragne os til Hjælp, her over til os faae. Vel gaaer Rytet, at om Preiserne trækker sig tilbage, faaer vi ikke Svenskernes Hjælp, men efter som mig er tilmeldt af de 2 nævnte Venner, saa er jeg vis paa, at de vil staae os kraftig bi med de aandelige Vaaben og de virker bedst, og da ere vi rigtignok kun faae Danske, der for Alvor vil iføre sig disse. De skrev, at Svenskerne holdt baade Morgen og Aften Bøn, og laste til og fra Bords, mange Præster fulgte dem med Trostiens og Opmuntringens Ord. Nu veed vi vel, at dette Udvortes kan ikke gjøre Sagen klar, men tidt er dog det Udvortes et Præg af Menneketts indre Liv, og hvor Lynet er, maa Glandsen yttre sig. Vi blive derved beskjæmmede, thi Ryggesløshed og Raahed hersker græsselig i den danske Hær. Og vi har ingen Feltpræster til at formane eller trøste; derover er ogsaa Klage mellem ærlige Krigere, og jeg maa sige, det er heller ikke i sin Orden, og om det skal vare lange, inden vi faae Ende paa Krigen, vil jeg bede, om De kjære Villemoes ikke kunde gjøre Noget til, at dette Savn kunde afhjælpes. Gud skee Lov, jeg veed at den ypperste Præst Jesus Christus følger os, og han skal Alting mage, men han bruger ogsaa sine Redskaber, og hvorfra skal Tro, som kommer af at høre Guds Ord, komme, naar der er Ingen som prædiker. Vi vil, saa mange som veed, at Seier i Krig steer ikke ved en Hærs Mangfoldighed, men Gud giver Seier, som han dommer Ret at være, bede daglig om, at Gud vil forbarme sig over os, at mange ret kunde komme i Bod og Ydmyghed, thi jo mere vi kunne skynde os at ydmyge os i Bod og Bøn, des snarere skal Seieren komme.

Vel vil det maaskee endnu koste blodige Kampe, der er jo flydt meget Blod; men kæmpe for vort Fæderneland, er vor Pligt som Værn, og vi indseer, at det er ikke en Krig vi selv have begyndt; skulde vi da kaste Vaabnene, og lade Voldsmand adsplitte vor elskede Arv efter vore Fædre? Nei, med Guds Hjælp vil vi kæmpe til sidste Blodsdraabe og trøste os til, at vor Herre giver Styrke og Seier; og skulde han ikke give sine Udvalgte Ret, som raabe paa ham Dag og Nat? Jeg siger, han skal snart redde dem. Hvad Udfaldet saa end vil blive, skal det dog blive dem tilgode, som elste Gud, vi gaae da i Jesu Navn mod vore Fjender styrkede i Gud

Ole Nielsen Hyllede,
Krigsmand ved 4 Bataillon.

28.

Lieutenant J. P. Behrens *) til sin Broder.

Steenvad Mølle ved Colding 3 Juli 1848.

Kjære Broder!

Siden mit sidste Brev dateret Christiansfeldt er der foregaaet meget og desværre kun sørgelige Begivenheder, som det vilde blive for vidtløftig at detaillere. 2 Gange er jeg begyndt paa Breve, men bestandig blevet afbrudt, om det skal lykkes mig den 3die Gang, maa jeg overlade til Forsynet. Fra Christiansfeldt blev Bataillon en sendt i Qvarteer til Heils, en velhavende og smuk Landsby Øst for denne. Det var lykkelige Dage jeg tilbragte der, og de mindede mig kun alt for meget om Sjælland og Thyen; men det Gode varede kun kort; detacheret til Haderslev for at gjøre Forposttjeneste, har jeg tilbragt min meste

*) Faldt i sidste Krig den 18 April 1864.

Tid paa Landeveien og under aaben Himmel, utallige Gange gjennemblødt af Regn og igjen tørret af den skarpe Vind. Saaledes var jeg ogsaa paa Piquet den Dag, at Fjenden angreb vor Stilling ved Haderslev. Vi erholdt Ordre til at besætte nogle Løbegrave, efter at have optaget de yderste Poster, der bleve kastede tilbage af den os langt overlegne Fjende. I disse Grave kæmpede vi i henved 6 Timer, og skulde godt have holdt ud 6 Timer endnu, hvis Fjenden ikke havde gjort Mine til at omgaae vor Stilling og taget os paa denne Maade saavel for som bagfra. Kl. 10 ophørte Skydningen paa begge Sider, men Fjenden trak sig ikke længere tilbage end vi tydelig kunde bemærke hans Forposter. Vi vare alle glade, og de danskfjendede Indvaanere i Haderslev strømmede ud til os med Levnetsmidler og Halm, da de ligesaavel som vi ventede, at vi skulde forblive Natten over i Løbegravene og derpaa fortsætte Kampen den følgende Dag. De trykkede vore Hænder og bade os ikke igjen at forlade dem, da de frygtede for Skovskaderne, saaledes kaldte de Friiskarerne; de fortalte os tillige, at de fra deres Binduer havde seet mange Fjender falde, medens vi derimod kun ialt mistede 10 Døde og Saarede, da vi stode godt dækkede i vore Grave og havde ret godt Sigte paa Fjenden, naaget de vidste meget godt at skjule sig bag Gårderne; desforuden begaaer de den Feil at sigte for høit, som havde tilfølge, at de istedetfor at ramme os, sloge Tagene i Vægen istykker. Imidlertid havde jeg dog nær faaet en Kugle. Jeg havde nemlig posteret 10 Mand af mit Peloton paa en Høi for at dække nogle Espingoler; denne Høi laae omtrent 30 Skridt fra vore Løbegrave. Da jeg ikke rigtig endnu kjendte Espingolernes Virkning, benyttede jeg et Dieblif, hvori Jlden syntes at være ophørt, og løb i Gallop over til Høien. Pludselig pebe 3 Rugler forbi mig, og de vare ikke daarlig rettede, thi den ene slog an mod min Sabelsko, en anden slog an mod et Træ lige ved Siden af min høire Arm, den 3die peb forbi. Jeg naaede imidlertid Høien og jeg troer nok, at Espingolerne hævnedes mig, thi jeg saae igjennem min Riffert, at de rensede et heelt Gårde, maaskee det samme, som havde sendt mig de 3 Rugler. Om Natten Kl. 2 erholdt vi Ordre til at trække

os ud af Byen, da der var kommet Underretning om, at Fjenden stærkt havde omgaaet vor høire Floi, medens den Deel, der stod ligeoverfor os, kun bestod af Schlesvigholsteinske Tropper og Fristarer, der skulde bestjæftige os, for at Fjenden omtrent 25000 Mand stærk kunde falde os i Ryggen. Vi forlode Byen i al Stilhed, men Indvaanerne havde dog faaet Underretning derom og stode i deres Porte og Døre, nogle med sørgmodige Blikke, andre derimod med glædestraalende Ansigter, thi Haderslev er vistnok en Rede for Schlesvigholsteinerne. Vi maatte nu marschere i Regn og Slud til Colding, efter at have vaaget i 48 Timer og kæmpet i 8. At det regnede var paa en Maade vor Lykke, thi derved blev Morgenen endnu mere mørk og forhindrede Fjenden i at see vort Tilbagetog, thi vare vi blevne angrebne, var vor Bataillon, der var den sidste, der forlod Haderslev, uden Tvivl blevet oprevet, da Mandskabets Kræfter fuldkommen var udtømt. Jeg for min Person havde kun nydt 1 Glas Portviin og 2 Stykker Brød, som et nydeligt Pigebarn, Datter af en velhavende Rebflager, gav mig, hun forærede mig tillige en Bouquet Roser ved Afskeden. Det skulde glæde mig engang at see denne vakkre Familie, som uagtet det store Tab, de havde lidt ved at deres store Hauge var blevet ødelagt ved vore Løbegrave, dog uddeelte Fødevarer til over 100 Mand. Og naar man spørger, hvad Ien fik de: om Aftenen gif de glade til Ro, og om Natten listede vi os bort. Det kan skjære mig i Hjertet, naar jeg tænker derpaa. Jeg vil gjerne kæmpe, til jeg segner, naar kun mit Fødeland maa bestaae, men at see disse Skurke af Tydsfere bestandig overvælde os med Overmagt, det er for tungt. England, Rusland forlader os. Sverrig er vankelmødig, og medens at deres Tropper mæste sig i Sjælland og Fyen, staae vi ved Kongeaalen og vi maae takke Gud til, at Fjenden ikke ogsaa overskrider denne; dog hvorlænge vil han forblive rolig? At passere denne er en Bagatel og vi maae da enten priisgive Jylland eller levere et Slag. Følgerne ere let at see. Dog for det sidste end det første, Gren er da frelst; dog endnu kan der vel være Redning for Jylland; men hvor-

Iedes vi igjen skal faae Slesvig, er mig ubegribeligt, hvis ikke de standinaviske Sympathier viser sig paa en anden Maade.

Din Broder

J. P. Behrens.

29.

Peder Jensen FASTERLUND til sine FORÆLDRE.

Varde-Eggen.

Kjøbenhavn 16 Juli 1848.

Høist elskede kjære Forældre!

Nu skriver jeg Eder til og lader vide, at vi har faaet Ordre til at reise til Armeen, vi fik Ordre i Nat Kl. 3 og imorgen Kl. 5 skal vi være marsfærdig. Nu kan I hilse alle mine Venner og Bekjendtere, at jeg er draget i Krig og skal slaae for Fædrelandet, og jeg skal ogsaa slaae, saalænge som der er Liv og Blod, og jeg vilde ogsaa nødig see den Karl, som vilde leie for sig og ikke vilde vove Liv og Blod for Fædrelandet; og jeg tænker heller ikke at der er nogen af disse store Bønder, der vilde gjøre dem saa lav at give tre eller fire Hundrede Daler for at faae deres Søn fri; thi det var jo for stor en Skam. Nu slutter jeg min Skrivelse til Eder kjære Forældre, Bedstefader og Søstende med mange hjærlige Hilsener, og Gud holde sin beskjærmende Haand over os alle og Gud være mig en tro Ledfager baade i Livet og Døden og Gud i Himmelen være med os alle, det ønskes af Eders oprigtige Søn

Peder Jensen FASTERLUND.

Lars Hansen Ammindrup til sin Kone og sine Forældre.

Nordfjælland.

Sønder-Jylland 18 Juli 1848.

Kjære elskede Kone og Forældre!

. . . . Vi er færdig at troe, at Krigen er forbi, for der er ingen Feltvagt nu, altsaa kan vi deraf slutte os til, der er Vaabenstilstand; men jeg veed det ikke for sikkert. Men vi haaber med Guds Hjælp, at det skal faae en god Ende, og at jeg og enhver af os kan komme til Sine. Der vilde ikke være større Glæde for mig her paa Jorden, end at jeg kunde see mine gamle Forældres Bolig, og I kunde see mig med raske funde Lemmer; vel er jeg en fattig Karl, men har jeg kun mine Lemmer hele, saa vil jeg med Guds Hjælp nok finde Føden for mig og Mine. Du min kjære Kone, du hilses mange Gange fra din Broder, at han er ved Helsen, men han er saa utaalmodig, for han veed ikke hvor Stine er; han har skrevet flere Breve og ikke faaet Svar paa. — Kjæreste Kone, Du skriver, at Du har ingen anden Trøst end Gud i Himmelen; Du kan troe, at det er en stor Glæde at høre for mig, for det veed jeg, at hvem der har hans Trøst, de vil finde Trøst i deres Sorg, for havde jeg ikke havt hans Trøst mange Gange, saa havde det været galt for mig. Jeg haaber ogsaa med Guds Hjælp, at jeg kommer hjem og omfavner Dig og min lille Datter; da vil det blive for os, som vi var født paa ny, og som vi var luffet ind i Himlen i Guds Herlighed.

Det værste er, at vi kommer aldrig af Klæderne, nu er det 9 Uger siden vi var af Klæderne. Nu vil jeg ende min Skrivelse med en flittig Hilsning til Eder alle.

Lars Hansen Ammindrup.

Hans Hansen Røddebo til sin Moder og Søster.

2det Jægercorps. Nordsjælland.

Ns 19 Juli 1848.

Kjære Moder og Søster!

Ved min Skrivelse lader jeg Eder herved vide, at jeg er ved en god Helsen, og det glæder mig meget at høre det Samme fra Eder igjen, og Eders Brev haver jeg rigtig bekommet fra d. 14, det fik jeg d. 18 Juli. Det glæder mig at høre, at I har det godt, men jeg kan nok vide hvor godt I kan have det. Nu takker jeg Eder saa mange Gange for de Penge, som I haver sendt mig, 4 fl haver jeg bekommet, og jeg takker Eder saa mange Gange for dem, men jeg ønsker meget heller, I lader være at sende mig Penge, for jeg kan nok vide, at I ikke har Raad til det; I skal gaae i Skoven og leve saa knapt, for det I giver mig den liden Fortjeneste I haver; det kan jeg ikke taale, for jeg veed nok, hvad Skoven den betyder, nu maae I ikke troe jeg haver tabt Modet, ei heller skal tabe det, men man kan jo ikke være i eens Humør altid, men ellers er jeg fordetmeste ved et friskt Mod og tillige ved en god Helsen, og haaber nok at jeg skal komme hjem til Eder endnu engang, for den samme Gud, som hidtil har bevaret mig, han vil nok bevare mig fiden og føre mig med Frihed og sunde Lemmer hjem til mit Fædreland, som jeg haver svoret min Konge at stride for, og det skal jeg altid opfylde til Døden. Nu lader jeg Eder vide, at den Stilstand, som I skriver om, det bliver der ikke noget af med; vi skal slaaes, indtil vi vinder Seier, og det haaber vi med Guds Hjælp, at vi skal nok naae den Dag, for nu venter vi hver Dag, at vi skal gaae rigtig løs paa Tydskerne, saa de skal nok komme til at give efter. I skriver mig til, hvorledes det gaaer med Reenligheden, den faaer komme som den kan, det maa man ikke tænke paa nu.

Nu ikke videre for denne Gang med en meget flittig Hilsning fra mig, og glem ikke at skrive mig til, om hvorledes I har det med Alting der hjemme. Levvel, det ønskes af mig
 Underjæger Hans Hansen Nøddebo.

32.

Underofficeer Rasmus Nielsen Maderup til Godsforvalter
 Houg paa Gavnsø.

2det Jægercorps. Næstvedkanten.

Kjær paa Als 11 August 1848.

Kjære gode agtværdige Hr. Forvalter Houg!

. . . . Og tillige haaber jeg, at De ikke forkaster en simpel Rapport fra Deres simple Godsindfødte Søn, da jeg har været med i alle Slagene: som jeg heller ikke forglemmer at takke den almægtige Gud i Himmelen for Gaven han har skjænket mig, deels funde og friske Lemmer og tillige en god Udholdenhed. Den 1ste April dette Aar satte vi 2det Jægercorps for første Gang vores Fodder her paa Den Als og blev indquarteret i Sønderborg, hvor vi laae den Nat, og afleverede vores Chacoter og tog Feltthuerne paa. Den 2den April blev vi sat over Als-fundet paa den Slesvigs Grund, hvor vi ladte vores Gevær for første Gang med Skarpt, den Dag marcherede vi til Blands, hvor vi for første Gang udstillede Feltvagter; den 4de afføgte vi Terrainet lige til Graasteen; der udstillede vi ligeledes Feltvagter; jeg laae i 3 Nætter der i den smukkeste Kirke, jeg nogensinde har seet. I sydvestlig Retning for Graasteensbye stod den første Batalion, men den var kunns lille. Vi mistede en Mand og Tyfferne undslap. Den 7de gennemføjte vi Terrainet til Kjælsstrupskov og udstillede ligeledes Sikkringsdele. Vores Compagni laa med det Mandskab, som ikke var paa

Post eller partruillerte, i en Gaard, som Folkene var saa arrige og tykke, at det næsten ikke var mulig at komme til rette med dem. Der fik vi for første Gang saa kaldet for Naturalforpleining. Den 9de April spiste vi grønmonede Grter til Frokost om Morgenens Kl. 6, og derpaa afføgte vi Egnen til Bov, som Slaget stod bemeldte Datum. Der er en Bro, som Tyfterne havde opbrækket ved en Mølle ved Navn Kobbermøllen. Da vi havde drevet Tyfterne dervfra, saa var vi ogsaa hurtig over bemeldte opbrækkede Bro, og Tyfterne streg Pardon ud af fuld Hals, som de jo ogsaa fik, endstjøndt de forresten ingen Pardon var værd; thi disse elendige Mennesker, som Hertugen havde betalt med 5 Rd. (og de kunde da vel sagtens begribe, naar vi kom, skulde de skydes for de 5 Rd.), deres tykke Mod havde til- ladt dem at erhverve dem en Plade, som formodentlig var Papir, at der sad paa deres Vandoleer foran paa Brystet, hvorpaa var skrevet at lase, de modtog paa ingen Naade Par- don, men de gav heller ikke paa nogen Naade Pardon det vidende deres tykke Gre. Da vi naaede og fik fat i Glensborg, saa gif det i en lynende Fart, at Tyfterne bleve pidstet ud, og saa kom alle Borgerne med en stor Mængde nye Stanger, som de havde flaaet danske Flage paa og ledsagede os med idelige Hurraraab ind i Byen. Paa hver Side af Gaden stod op- stillet med store Kar fulde med Al og en heel Mængde Glasfer med Viin samt alle andre Sorter Spirituuser; Barterne stod i Portene eller Gadedørene med hele Kurve fulde med Brød og tillige raabte til os at tage hos dem; Damerne baade unge og gamle havde besat alle Vinduerne, som vare oplukkede, og ud- strakte deres Hænder og tilvistede med deres hvide Tørklæder os velkommen. Den 10de afføgte vi til Surup og plaferede Bagten der; et Par Timers Tid derefter brød vi op og mar- cherede meget stiltiende om Natten, thi vi havde ingen Sikkrings- dele ude, fordi det var saa mørkt, at de ikke kunde holde For- bindelse. Om Middagen den 11te kom vi til Cappeln; der var det Bestemmelsen, at vi skulde blevet den Nat; men saa var der nogen, der underrettede vores Corpscommandeur om, at det var Ind- byggernes Bestemmelse at ville dræbe os, naar vi sov, og tillige fik vi Underretning om en heel Mængde Gevær, de havde i Forvaring,

som de ikke forstod at bruge, men formodentlig vilde de maaskee sat en Prøve derpaa; dem tog vi fra dem, og saa marcherede vi til Ravnfjær, der udstillede vi som sædvanlig de nødvendige Siffringsdele. Den 13de afføgte vi til Drnæs og sikrede os der ligeledes, den 14de afføgte vi til Goltøfte, den 15de til Slesvig, den 16de paa Vagt i Selbersted, den 18de igjen til Slesvig, den 21de afføgte vi Egnen saavidt, at jeg fik bestuet Rensborg; den 22de exerserede vi i Slesvig paa 4de Jægercorps Exerserplads; den 23de om Morgenens Kl. 5½ marcherede vi 1ste Compagnie af 2det Jægercorps til Jagel, som ligger imellem Slesvig og Rensborg. Børes Bestemmelse var at placere der en Vagt, men det blev ikke Tilfældet den Gang, for Proisjerne vilde see Slesvig og de var saa mange, saa strax man saae dem, kunde man før henligne deres Colonner som Skove, der laae i længere Afstand; og med Et styrkede baade det Proisjste, Hanoverste og Meklenborgste samt Oldenborgste Cavallerie frem og næsten havde omringet os. Vi havde 2 Mile til Slesvig og forinden vi kom dertil, kunde vi ikke vente at blive understøttet; vi maatte løbe med denne svære Bepakning, saa Tungen var færdig at hænge ud af Munden paa os. En ¼ Mil havde vi omtrent tilbagelagt og var kommen Cavalleriet forbi, saa begyndte de at beskyde os med Kanoner, og vi kunde ikke komme andre Steder end paa Hovedlandeveien i en Klump som vi var; men formedelst vi er udøvet i at ligge og gnide os ned i Jorden, vi afbenyttede os af den gamle Bane, vi holdt blot Dinene henvendt paa Kanonerne; saasnart vi opdagede Røgen af Fænghullet, saa kastede vi os paa Næsen ned paa Landeveien eller i Grøfterne; thi det varede da nogle Secunder, forinden Ruglen kom; saasnart vi havde Ruglens Lyd over Hovedet, saa op og løb igjen. Fra Begyndelsen af kunde vi løbe et godt Stykke Vej; thi de antog vel sagtens, at vi blev skudt de fleste af os, men det var langt fra ikke Tilfældet, der var ikke en Mand som faldt uden som Enhver selv vilde, og det opdagede de formodentlig nok ogsaa, for det gik saa vidt, at vi mange Gange knap kunde faae reist os op, forinden vi maatte ned igjen, og vi blev fremdeles ved saaledes indtil vi naaede

Dannevirke. Der var endnu ikke kommen nogen til at forstærke os; der kastede vi os i Kjæde og begyndte en levende Ild, saa endelig kom 1ste og 3die Sægercorps og 1ste og 2den, og 10de og 11te Bataillon os til Hjælp samt 2 Kanoner, med det holdt vi Dannevirke en betydelig Tid; mit Gevær var saa varmt, at naar jeg tog fat paa Løbet for at støde Ladningen, da var jeg færdig at brænde mine Fingere. Men Captain v. Sveberg tillige med flere af mine Kammerater blev skudt der, en Kugle bortklippede min Tornyster, som alt mit Tøi var i. Min Premierleutenant, som nu er Captain v. Wölle, løb fra den ene Ende af Kjæden til den anden og raabte, Eders Captain er skudt, men vær ikke forsagt Folk, jeg overtager Commandoen, slaae Eders Lid til mig, jeg skal nok føre Eder frem paa bedste Maade. Vi fik 3 Gange Ordre til at forlade Dannevirke, men vi vilde ikke; vi ventede at faae Overmagten, men desværre omfider maatte vi forlade det; saa maatte vi igjennem Frederiksborg, Forstaden i Slesvig, der kom en Kanonkugle og slog ved min Leutenants ene Støvlehæl og ikke berører Leutnanten, men slaaer en Brosteen i to Stykker, hvoraf det ene slaaer mig paa den venstre Side af min ene Læg og det andet Stykke paa høire Side af mit venstre Knæ; jeg maatte løbe omtrent 100 Alen paa det ene Been og det andet Paar. Vi løb næsten som vilde Faar; jeg slap ud i en Mose, som ligger herfra paa høire Side af Slesvig; paa Midten af Mosen er en Kanal eller en stor Bæk, og der havde Prøiserne taget mig til Fange i Tilfældet jeg ikke havde styrtet mig deri. Mine Kræfter havde ganske forladt mig, thi jeg havde ikke faaet nogen Forfriskning den hele Dag, et Stykke tørt Brød havde jeg i min Brødpose, det blev heelt igjennemsuget af det raadne Vand. Fra Begyndelsen af havde jeg nær druknet; men da først mine Klæder blev igjennembruffet med Vand og jeg gik under nogle Gange, saa tog jeg med Kraft til de Kræfter jeg havde, og blot nogle faae Tav saa var jeg over paa den modsatte Side, og da jeg kom op, saa var mit Been fuldkommen rask, jeg kunde løbe som tilforn; og saa fik vi Fjenden til at retirere, og det satte ligesaa meget Kraft og Mod i mig, som om jeg havde spist og drukket

af velsmagne Retter i en halv Time. Jeg sfoer over Vandet igjen og var kommet et lidet Stykke Bei frem; men saa blev vi dreven saa frygtelig tilbage i en Fart, jeg maatte over Vandet igjen. Da jeg halvveis var kommen op, saa kommer der en Kanonkugle og klipper min Feltthue af mit Hoved og sammenflog den, saa jeg næsten ikke kunde rette den ud, saa mit Hoved kunde komme deri. Vi vedblev idelig at fægte, saalænge vi kunde see; jeg var i Ilden i 18 Timer ud for et. Da vi ikke kunde see mere, saa trak vi os tilbage til en Skov, som ligger et lidet Stykke Bei fra Slesvig; der opholdt vi os den Nat, ingen Ting kunde man faae og leve af, en Kulde var det den Nat og blæste tillige. Mine Klæder, som var nu saa drivvaade baade af den frygtelige igjennemtrængende Sved og Vandet, som jeg tillige havde været i, jeg gif og løb hele Natten for om muligt at holde Varmen, men inde ramlede Tænderne paa mig, ligesom naar en Bonde kjører op og ned af en Gade med en Tracharve. Den 24de om Morgenene tidlig rykkede hele den danske Armee ad Flensborg til, og vi 2det Jægercorps dannede Arriergarden, det vil sige, da vores Armee retirerede, saa var vi Hjenden nærmest. Da vi havde trukket os omtrent $1\frac{1}{2}$ Miil tilbage, saa blev der gjort Holdt ved en Kro, fordi vi skulde have noget at spise, men Folkene erklærede, at de havde intet og lade os faae; men jeg fik dog et Stykke Brød og lidt Brændevin paa min Flaske, men ikke fik nydt noget deraf, for i samme Dieblis kom en af vores Poster og meldte, Hjenden rykkede frem, hvorpaa jeg blev udsendt med en Patrouille, og meget rigtig, Hjenden var i Anmarch efter os. Men vores Corpscommandeur vilde ikke troe det, og altsaa heller ikke gjøre nogen Forberedelser, hverken sætte os i Forsvarsstand eller retirere efter den øvrige af vores Armee; men i det Sted sender han en Lieutenant ud for at skaffe sig nærmere Kundskab derom. Et Par Minutter efter at han var udsendt, blev vi næsten heelt omringet; vi begyndte en levende Kamp igjen og retirerede tillige, thi vi antog, at vores øvrige Armee, som ikke havde været i Ilden Dagen tilforn, maatte i det mindste understøtte os; men forgjæves; da de hørte vi slaas, saa løb de saa hurtig de kunde

ad Flensborg til. Hvem som ikke var kommen der, og dem som allerede var kommen der, de kastede alt deres Løi for at de bedre kunde løbe. Det gik efter Sigelsen saaledes: Cavalleriet, som havde affadlet, de reed paa de nøgne Heste, nogle førte Hesten i Grimetoilen, og Infanteriet, hvoraf nogle med en Sko paa det ene Been og nogen paa det andet, og deres Officere sprang ombord paa de Skibe som var ved Flensborg, og bad Mandskabet at skytte dem selv og forseie dem saa hurtig som mulig ud af Byen. Nogle løb til Abenrade, andre til Graasteen, og vi, som var i Ilden, maatte naturligviis vedblive at være saa tappre, som det var mulig; men vi var kunns saa faae, maaskee 600 Mand og havde derimod flere 1000 at slaaes med. Vi vedblev at trække os tilbage; endelig naaede vi en Mose, som kaldes Oversøe, den ligger paa høire Side, naar man kommer herfra og tager ad Flensborgs og Slesvigs Veien. Der var vi omringet baade af Cavallerie og Infanterie, og forestillede umulig for mine Dine at see, at vi nogensinde kunde slippe derfra, og i det samme ordnede der flere Cavallerieregimenter sig til at gjøre saakaldes for en Atakke, hvorpaa vi i en Fart blev sammenkaldt og dannede som i vores Exersits kaldes for en Carree med fældet Bajonetgevær mod Cavallerieangrebet. Her er det en slem Affære for de forreste Geled, thi de maae være temmelig overbeviist om at døe. Min Plads blev i forreste Geled mod Cavalleriet, som en Selvfølge heraf belavede jeg mig stiltiende i en Fart paa Døden; i det samme kom Cavalleriet styrkende paa os, men gjorde holdt paa omtrent 5 Skridts Afstand. Derefter kom deres Commandeur frem, det var af de Hanoverske Husarer, og beder os at lægge das ist Baphe ned fordi un das Umbringen, fangen eller døden. I samme Dieblik han udraaber disse Ord, lægger jeg an paa ham og fyrede af. Hans Fødder forlod strax Stigboilerne og styrkede baglænds af Hesten; om jeg skød ham eller ikke, vil jeg ikke paastaae, thi flere fyrede af tilligemed mig. Herved bemærkes først, vores Fører, som vi skulde stole paa, skreeg, læg Baabnene ned Folk, (jeg undtager Lieutenant v. Wolle, som nu er min Captain, han brølede ud af fuld Hals, fyr) og vi Simple, som

ihukom den Ed, vi har svoret Kongen og Fædrelandet til, at ville offre Liv og Blod for samme, vi raabte, før vil hver Mand skydes ned paa Stedet, forinden vi lader os tage til Fange. Derpaa overtager en anden Commandoen for Hannoverne og lod fyre af paa os; jeg fik en Kugle igjennem min Helthue tæt ved min Pande, og gif igjennem Pulden foroven og ned i min Nakke og tog en Lok Haar bort af mit Hoved, og en streifede mit ene Been, en Karl der stod ved Siden af mig fik en Kugle i Tindingen. Nu trak Cavalleriet Sablerne og raabte for at ville hugge os ned; men de fik andet at bestille; første, andet og tredje Geled af dette svære Cavallerie blev paa et Vink af v. Wolle nedstødt, (i en Pignelse som naar man opstiller Papirs-Soldater og med et Pust omkaster det Hele), Heste og Karle laae i en Dynge ovenpaa hverandre, og Blodet flød saa mageløs, det saae forstrækkeligt ud. Nu holdt fjerde, femte og sjette Geled som en Reserve, men inden de tænkte paa noget, saa fik de saadant et Plaster, at hvem som ikke styrte af Hestene, af dem blev der adskillige revne omfuld baade med Hest og alt; thi den ene vilde før fra os end den anden. Disse Mennesker og Dyr, som laae i Dynngen foran os, hvilken af Slagsene der kunde reise sig op og gaae, fik i Diebliffet saadan en Ild over sig, at endstjøndt samme Gjenstand laae næsten for Fodderne af os, saa kunde man endda ikke see det. Derefter ordnede Cavalleriet sig atter til at gjøre en Dyst med os; thi de skammede dem formodentlig over, at vi saa faae smaae Sægere kunde gjøre Nar af saa mangfoldige store Cavallerister; men i Et styrte deres Infanterie frem i saa store Colonner, at det var mageløs at see. Der striger v. Wolle: 1ste Compagnie retireer, løb, (hvad her nu er tilbage, det er han Frelseren for, det vil sige af dem, som har været i den Ild). Vi maatte løbe over en stor Slette, Kuglerne de haglede paa os, som naar en Bonde paa Marken gaaer og saaer Græs, tillige var der et bundløst Morads; hvem som ikke der var lette paa Fodderne, de sank i og faldt, og andre, der kom bag efter traadte dem ned, paa den Maade blev de levende begravede; jeg saae tre saaledes ende deres Dage. v. Wolle tilraabte os: jeg for min Part

brøder mig ikke om at blive sludt, er I af samme Formening Folk? Dertil var vi naturligviis meget villige til at afgive ham vores Sa. Naar ja saa skal de, saa bandte han paa sin Krigsmaneer, i det mindste faae noget at bestille, forinden de skal tage os. Paa hans Bink omslyngede vi en Grøft, hvor vi pustede Tysker bort, som de kunde været Fluier, herefter retirerede vi ad Flensborg til. Da vi naaede Flensborg paa en Hjerdingvei nær, der kom flere af Flensborgerne os imøde, nogle erklærede, at Preiiserne havde besat Flensborg, andre derimod sagde, at der slet ingen var, da vi naaede Flensborg saa tog v. Wolle 12 Mand ud og satte mig der paa Fløien, og vilde endnu bestormet Flensborg, men der var ingen og forhindrede os i vores Marsch. Da vi kom til Byen, var det bældmørkt, og vores Armee havde været ud af Byen 4 Timer forinden vi kom dertil. Vi blev viist bag om Flensborg, Gud i Himmelen maae vide, hvad det var for en Bei, for snart var vi paa en Leerbanke og saa faldt vi ned i en Leergrav, og det gik fremdeles saaledes hele Natten; en Karl faldt i en Grav og sov ind i det samme. Den 25de om Eftermiddagen Kl. 4 slet kom vi her til Den Als. Vi havde i 3 Nætter og Dage ikke faaet noget at spise, og jeg havde ikke det mindste Tøi at faae paa uden det jeg stod i; mine Støvler, Buxer, Mundering og Ansigt var eens over det Hele, deels fuldt af Blod og Snavs, jeg kunde daarlig see ud af mine Øine; et Par Strømper og et Par Beenklæder laante jeg, en Skjorte købte jeg. Paa den Maade blev jeg hjulpen med de Dele. To Karle havde jeg til at trække mine Støvler af, hvor Strømperne var gaaet istykker, var mine Fodder ogsaa gaaet istykker, hvor Strømperne var hele, der var de gnavet ind i mine Fodder baade ovenpaa og underneben; det var den værste Tur jeg nogensinde har haft; de øvrige smaae Slag vi har haft senere kan langt fra ikke sættes i Lighed dermed.

Jeg beder at have Taalmodighed med at læse dette Brev og see efter Nummeret, som hver Side er for sig selv foroven nummereret med, og undskylder mig med de af mig heri begaaede Feil, som De, min høiagtede Hr. Forvalter, jo rimeligviis kan

opdage, thi jeg har jo ikke paataget mig at være Furerer eller Contorist, men er indsat til Underoffiseer og vil føre mig i den Stand, saa længe jeg ikke er stude, indtil Krigen hører op. De hilses herved af en Son efter afdøde Huusmand Niels Frederiksen i Naderup, og lev vel og vær alletider veltilfreds med deres Guds-Indbyggere, det ønskes af mig

Oversjæger

Rasmus Nielsen Naderup.

33.

Rasmus Jensen til sin Farbroder.

Constabel ved Batteriet Marcussen. Aarhus=Egnen.

Ulfær pr. Veile 13 August 1848.

Kjære Farbroder!

. Det er rigtignok undertiden meget kjedeligt saadan at ligge, men Tiden flyver dog hen i en lynende Fart, og man mærker næppe, man er over Midtugen, før vi allerede har Søndag igjen. Vi haver det rigtignok mageligt i denne Tid, men det faaer vel nok en Ende. Nu i en Maaned har vi lagt stille her i Byen; vi exerserer rigtignok et Par Timer om Dagen, men hvad kan dette gjøre os. Igaar hostede vi vor Værts Rug, og saadant har vi undertiden lidt at more os med; bare det nu vilde falde ind med lidt stadigt Veir, det længes I vistnok ogsaa meget efter, da det nu i saa lang en Tid haver været saa ustadig et Veir. De stakkels Infanterister haver rigtignok i denne Tid meget strengt. Naar de ikke er paa Feltvagt, som de undertiden maa marchere flere Mile efter, saa maae de bygge Batterier. Her i Nærheden er Greis Kirkegaard, som bliver omgivet med Volde og Grave Jeg er forresten rast og har et temmelig godt Qvarteer. Vi

morer os med at synge og drikke Smaasnapser, spase lidt med æ Piger. Jeg var forleden Dag i Beile for at hente Naturalforpleining; jeg traf en Garder fra Torrild, en Dragon fra Svinsager, og vi maatte jo have os lidt at drikke. Siden traf jeg en Husar, en Sjællands Dragon og en Infanterist. Jeg kjendte de to første fra Christiansfeldt og den sidste fra Sønderborg, hvor vi havde lagt i Qvarteer sammen. Nu kom vi i Snak om Preusserne, og det var jo saa meget herligt, at der samme Dags Formiddag var kommet 32 preussiske Cuiraferer til Beile som Fanger samt 21 Heste. 4 Mand, som vare saarede, kom strax til Horsens. Vores Herregaardsflytter, hvoraf 1 død, havde ved denne lille Attakke udmærket dem. Kammeratstak maa jo alletider bekræftes ved at fylde og tomme Glasene, og da det ikke er nu, som i Fredstider, at den ene Droppefort purrer den anden, men vi veed alle meget vel, at den ene ikke kan undvære den anden, saa maatte jo ogsaa vi have lidt Svededrik, og jeg havde nær faaet mig en lille fiin Hat at reise hjem med. I haver vist i denne Tid meget travlt med Høsten, men naar I engang faaer Velighed, saa haaber jeg at I ikke undslader at sende mig et Par Ord. Jeg beder I hilse mine Forældre ved Velighed, jeg har nylig skrevet dem til, forresten bedes I saa mange Gange at hilse alle gode Venner, men først og sidst vare I Farbroder og Fæster hilset fra Eders forbundne

Rasmus Jensen.

34.

Rasmus Hansen Fannerup til sine Venner.

Constabel. Grenaa=Egnen.

Als 16 August 1848.

Gode Venner!

Det som vi engang troede, at vi skulde komme hjem til Høst, slog os aldeles feil, og nu veed vi ikke, naar Enden skal

komme; thi nu synes vi, at det seer farligt ud, men det kan maaskee blive godt, førend vi tænker. De siger rigtignok, at Reiseren af Østerrigerne vil sende en stor Deel Hjalpetropper til Hertugdømmerne, og er det sandt, saa er jeg bange for, at de skal spise os allesammen. Men jeg tænker nok, at vi skulle vinde Seier, da vi troer dog alle, at det er en retfærdig Sag, som vi strider for, og vi vil ogsaa stride til sidste Mand. De tydske Gæsthye skal ikke troe, at vi stikker op for dem; naar de ikke vilde komme mere end 3 Tydske til hver Dansk, saa skulde vi prygle dem saaledes, at de skulde brøle som Stude. De har aldeles Intet her at bestille, de gaaer bare ud paa Ran og Røveri, men det lykkes dem vist ikke.

Gode Lars Bind, vil Du ikke skrive mig et Par Ord til igjen og lade mig vide, hvorledes Høsten er gaaet af hos Eder denne Gang; thi nu har I vel snart Ende paa den. Naar jeg nu kunde komme hjem og hjælpe Eder med Rugsjæden, saa var det endda godt, men jeg er bange, det slaar feil. Nyheder om Krigen kan jeg ikke tilmelde Eder, thi nu har vi lagt stille siden den femte Juni og ikke rørt os til noget, og hvor længe det skal vare med at ligge saadant, det kan jeg ikke begribe, thi det er ingen Nytte til. De maatte hellere lade os slaae, at det kunde faae en Ende. Er det sandt, at de bliver ved at udskrive af de Unge, saa synes jeg ikke det seer ud til noget Godt. Naar I nu faaer Ende paa Høsten, saa kan I lade Mogens Eskelsen reise herover til os med en Tønde Gammel=Øl, thi her kan vi ikke faae andet end tyk Mælk og Vand og Brændeviin

Rasmus Hansen Fannerup.

Pars Hansen Ammindrup til sin Kone og Datter.

15de Bataillon. Nordsjælland.

Hjennem 18 August 1848.

Kjære elskede Kone og Datter!

. Jeg takker Dig mange Gange for din Skrivelse, som jeg med Glæde har modtaget, og Du kan troe, at jeg var færdig baade at grine og græde, da jeg læste den. Det var jo godt, at jeg snart kunde komme hjem til Dig og min kjære lille Datter, for Du kan troe at jeg længes efter at see hende; men hvad skal man sige, man maa jo være taalmodig med Skjæbnen, og vi veed jo, at vi strider for en retfærdig Sag og for vort eget Fødeland, og den tykke Mand vil haane vort gode Modersmaal, men jeg troer, at han har allerede fortrudt det; nu vil de sige, at der skal være Vaabenstilstand i 3 Maaneder; Gud veed om det er sandt, men det var jo forfrækkelig, om det skulde være saa længe, for saa blev det jo til Vinter, at vi skulde slaaes igjen. Men det fik jo ogsaa være det samme, naar bare jeg engang kunde nyde den Glæde at komme hjem frisk og sund som før, da Du saae mig, saa vilde nok vor Sorg glemmes igjen. — Min Søster Oline har skrevet til mig, at hun har været hjemme for at trøste Dig lidt; men hun siger, at Du er saa vankelmodig; men, kjære Kone, det maa Du ikke være, for jeg kommer nok med Guds Hjælp hjem til Dig, om det ogsaa varer længe, og saa vidt jeg veed, saa lider Du jo ingen Nød. Nu vil jeg bede Dig, kjære Kone, at Du skriver mig snart til og lader mig vide, hvorledes at det er med min Søster Marie, om hun er kommen sig igjen, og kjære Kone skriv endelig, naar det er min Datters Gebursdag, for Tanken om hende gør mit Hjerte og Sind glad hvert Dieblis paa Dagen, og jeg tænker, at naar jeg kommer hjem igjen, saa kan hun komme mig imøde. Lad mig vide om Du

har faaet den Bise, som jeg sendte hjem i et Brev, for ellers vil jeg sende en anden. Nu vil jeg ende min Skrivelse med en flittig Hilsning til alle gode Venner, det ønskes venstabeligst af din til Døden tro hengivne Mand

Vars Hansen Amminstrup.

36.

Morten Jensen Bognserup til sine Venner.

Nordsjælland.

Beile 18 August 1848.

Gode Venner!

. Reisen hertil gif meget godt for os. Folk vare meget flinke og forekommende imod os, hvor vi kom frem, i Gjæstfrihed staaer Byderne langt fra ikke tilbage for Sjællanderne, men omkring hvor Krigsfolkene er, har de mange Besværligheder. Bønderne maae holde paa en Plads her i Byen i 24 Timer ad Gangen med Heste og Vogne færdige til at kjøre hvornaar det paatræves med Fourage, Brød og Kjød og andre Dele, som uddeles til Armeen. Det er visseelig ikke behageligt og det gaaer paa to Gange om Ugen. Borgerne ere ogsaa haardt nok læsfede med Indquartering; men man hører ingen Klager derover, de bærer alle Byrder med den bedste Villie, og de ere rede til at opofre Alt for Fædrelandet. Jeg kan nu ikke fortælle Eder stort mere om de Gjenstande; men jeg vil beskrive Eder noget om, hvorledes det ellers staaer til i Byland. Egnen, hvorigjennem jeg er kommen, er meget smuk, især omkring Skanderborg. Der er det meget behageligt, uden for Byen er en temmelig høi Bakke, hvorpaa Frederik den Sjettes Mindestøtte er opreist; den er udmærket smuk. Støtten selv er af Steen med mange smukke Marmor-Figurer, og oven paa

Støtten staaer Kongens Brystbillede med den nedlagte Krone og Scepter og Hovedet omslynget med en Laurbærkrands; paa den ene Side staaer Friheds-Engelen med det brudte Nag i Hænderne, paa den anden Side staaer en Engel med Retfærdighedens Vægtstaaal. Der er ogsaa mange smukke Indskrifter; jeg beklager kun, at jeg ikke havde Skrivetoi ved Haanden, da jeg var ude at bese den. Men jeg havde nær forglemt Pladsen, den er smukt indhegnet og anlagt med Gange og Blomsterbed, og paa denne Hoi seer man ud over en stor og herlig Ferskvandsø, som næsten heelt omgiver Byen, afvejlende Skove og Bakker og flade Enge. Nu maa jeg fortælle Christen lidt om Agerdyrkningen. Den staaer, saavidt jeg har seet, langt tilbage for Sjælland. Det seer daarligt ud som Sæden ligger og slynder paa Markerne, Brakmarkerne seer heller ikke ret godt ud, og Sæden er simpel de fleste Steder jeg har seet; Heste og Næb troer jeg nok over det hele taget er bedre end paa Sjælland. Men, gode Venner, I er vel snart kjed af dette, og jeg har ikke noget mere Interessant at skrive om. Jeg beder Eder at hilse Eders gode Venner fra mig og til Slutning være I og Eders kjære Børn venligt hilse fra Eders stedsse hengivne Ven

Morten Jensen Vognserup.

37.

Jørgen Christensen til en Ven.

1ste Jægercorps. Grenaa-Egnen.

Greis 18 August 1848.

Kjære Ven!

Jeg havde forleden den Fornøielse at modtage Brev fra Dig, det vil da sige i min Moders Navn, og glæder det mig jo

altid at høre fra Eder, men jeg vilde gjerne have, at Du skulde skrive mig nogle Historier fra Eggen, noget om Giftermaal, Forlovelser og saadanne Historier og især om Du kunde skrive mig om en kjon lille Pige med nogle kjonne blanke Specier, som forskrækkeligt gjerne vilde have mig. Finder Du saadan en, maa Du endelig sige hende, at jeg er færdig til at gifte mig, saasnart dette Pilleri er forbi, og saa maa Du lade mig det vide, men uden Specier nytter det ikke nogen melder sig, for jeg er kjed af at boe uden Seng, og af tørt Brød og Vand har jeg aldrig godt kunnet leve. Forøvrig ligge vi her og kjede os, nei saa var det bedre dengang vi holdt Guds-tjeneste sammen med Preusserne og Bøsserne de præfede og Kanonerne sang Psalmer og sagde Amen, end nu da de driver os sammen som en Flok Faar paa en Mark og præfer for os. Jeg vilde ønske vi snart igjen kunde komme til at høre de gudelige Ord som Kanoner og Rifler tale og som er det sidste Amen for mangen brav Karl, mens de bringe mangen Stymper til at pisse i Buxerne af Forskrækkelse; men værst er det for dem der døe af Angst; thi om dem siger et gammelt Ordsprog, at de skal begravnes i Rendesstenen, godt nok til de Halunker, skjøndt det er det Samme, hvor de putter En hen, naar man har blæst den Smule Liv fra sig. Men nu nok af den Smur-deig, og nu til det, som var den egentlige Grund til, at denne Epistel blev til i Dag. Jeg mødte nemlig i Dag 2 Mand fra vor By, Mikkel Mogensen og Hans Bæver, som havde været dimitterede; de bragte mig Hilsener fra Dig og bade og at hilse, dersom jeg skrev. Og nu Farvel! min gamle Ven, og gid vi snart kunne drikke en Sopfen sammen hjemme i god Ro og Mag. Hils Din Kone mange Gange og naturlig min Fader og Moder og hele Familie, selv hilses Du mange Gange af din stedse hengivne Ven

Jørgen Christensen.

Peter Thielsen Møller til sin Broder.

3die Dragonregiment. Uge i Nordflesvig.

Aarhuus 19 November 1848.

Kjære Broder!

. Efter som Rygterne gaaer, kunde man snart troe, at I vare ødelagte, thi alle beklage de stakkels Nordflesvigere og de vilde alle gjerne beskytte Eder, naar det kun var mulig; men Kongen tør ikke sende Krigsfolk derop, thi det strider imod Lov og Baabenstilstand; men til Foraaret vil vi vistnok komme op til Eder; thi den 26 Marts skal Krigen atter tage sin Begyndelse; thi der er slet ingen Udvei at see til Fred; thi Tyskerne og Englænderne vil have Hertugdømmet Slesvig deelt ved Gjennær Bugt; men da svarede vores elskede Konge, nei, for dette skal stee, at jeg skal see mit Rige og min Faders Arv adsploittet, da vil jeg før nedlægge min Krone, og fra alle Sider indgives der Skrifter til Kongen, at alle vil kæmpe til det sidste Mandedræt, naar de kun kan see de stakkels Slesvigere befriede. I Vinter bliver der lært i Danmark 30,000 Mand, saa at vores Armee til Foraaret skal udgjøre 60,000 Mand, og da haaber jeg nok med Guds Hjælp, at vi vil faae Tyskerne drevne af Eders Grændser. Nu er jeg kommen til at ligge hos en Oberst Guldberg, som jeg haaber bliver mit Vinterquarteer, dersom vi bliver her; men det er ikke vist, thi vi ligger altid rejsfærdig, saasnart Tyskerne gjør Oprør; men jeg frygter slet ikke for Krigen; thi jeg veed jo, at Gud er almægtig, han gjør alt hvad ham behager. Sørger derfor ikke over mig, om jeg endog skal nedlægge min Sabel for Fjendernes Fodder eller mit Legeme paa Balpladsen; naar jeg gjør mit, da haaber jeg ogsaa at Gud vil gjøre hans. — Jeg lever ogsaa ret fornøiet, men jeg er dog aldrig saa glad, som naar jeg seer et Brev fra Eder eller fra en anden god Ven, hvorfor jeg takker Eder meget for hvert Brev og hvert Ønske I har

skrevet til mig Nu en flittig Hilsen til Eder alle, jeg
er og forbliver Eders oprigtige

Ven og Broder
Peter Thielsen Møller.

39.

Peter Thielsen Møller til sin Svoger.

3die Dragonregiment. Uge i Nordslesvig.

Aarhus 28 November 1848.

Gode Svoger og Ven!

Efterat jeg nu atter har forandret mit Opholdssted, saa holder jeg det nu for min Pligt at lade Dig, min dyrebare og uforglemmelige Ven, det vide, og tillige ligger der mig en anden Ting paa Hjertet, som jeg beder Dig om med det Første at besvare mig.

Jeg har nemlig i de sidste Dage flere Gange hist og her læst i Aviserne, hvorledes Bønderne i Notmark haver bortviist og forjaget vor kjære Præst Petersen fra Eders D. Jeg for min Person kan ikke andet end sige, at det gaaer mig meget til Hjertet; thi naar jeg tænker tilbage paa de henrundne Dage, da kommer mig mangt et christeligt Sprog og et venligt og lærerigt Ord mig i Tanker, ja mangel en god og christelig Prædiken samt kjærlig Formaning af ham staaer der endnu tilbage i mit Sind, og Gud gid de aldrig maatte forglemmes. Nu seer jeg, at det Ord snart er gaaet i Ophylde, som han sagde den Dag han gjorde sin Afskedsprædiken i Ud, da han med vaade Dine sagde Menigheden Tak for de mange glade og lykkelige Aar og Dage, som han havde tilbragt i deres Kreds; ja, tilføiede han, maaskee de haver været de lykkeligste, jeg nogen- sinde i mit Liv stal nyde; og det seer nu ogsaa snart ud efter,

at det Gode er forbi for ham, især naar vi Danske, som vi haabe, skulde vinde Seier. Og derfor er det det, som ligger mig saa meget paa Hjertet, at jeg gjerne vilde vide, om han og virkelig har forseet sig saa meget, at han havde fortjent saa skammelig at blive bortviist og kaldet frit ud en Landsforræder. Skriv mig derfor snart til, hvad han har gjort, og om de har handlet med ham efter Ret og Fortjeneste, og skriv tillige, om Du veed hvor han er bleven af. Er han skyldig, da Gud vær den arme Synder naadig.

. . . . Siden vil jeg slutte Brevet med det Ønske, at det maa antræffe Dig med Sundhed og veltilfreds Sind. Det bliver vist ikke anderledes end at vi til Foraars skal op og slaaes, og da vil vi ønske at Dysterne rigtig faae deres Knæk, saa kommer den gode Tid. Nu en flittig Hilsen fra mig, jeg er og forbliver indtil Døden

Din oprigtige Ven

Peter Thielsen Møller.

Lev vel, forglem mig ei.

1849.

It was a very fine day, and the weather was
just what we needed. The sun was shining
and the wind was blowing. We were all
very happy and enjoyed the trip very much.
The scenery was beautiful and the people
were very friendly. We had a very good
time and were all very tired when we
got home. The trip was very successful
and we were all very happy.

When we got home, we were all very
tired. The trip was very long and we
had been walking for many hours. We
were all very happy and enjoyed the trip
very much. The scenery was beautiful
and the people were very friendly. We
had a very good time and were all
very tired when we got home.

THE END

The end of the world is near. We
must all die. The end of the world is
near. We must all die. The end of the
world is near. We must all die.

The end of the world is near. We
must all die. The end of the world is
near. We must all die. The end of the
world is near. We must all die.

Sønne Petersen til sin Kone.

1ste Forstærknings-Bataillon. Vordingborg-Egnen.

Bitslev 14 Januar 1849.

Kjære elskelige bedste Kone!

Jeg kan nu, Gud være lovet, glæde Dig med den Tidende, at jeg atter er sund og frisk. Jeg forlod Sygehuset igaar, som var den 13de, og er atter i mit gamle Kvarteer; der laa dit Brev og ventede paa mig . . . Du maa gjemme mine Breve til en Grindring om din kjære Mand; thi ingen af os veed, om vi nogenfinde mere er saa lykkelige at mødes igjen. Thi paa lige Tid seer det farligt ud med Krigen, og den vil vist udbryde endnu meer frygtelig og med større Anstrengelse paa begge Sider end sidste Aar, og der vil vankе blodige Pander; men vi vil trøste os ved det Bedste og især ved, at hvem Gud vil bevare, han er uden Fare. Skriv mig snart til og fortæl mig Priiserne paa Sæden, og om Du har solgt nogen Havre fiden, og ligeledes hvad Herremanden sagde, om Du har talt med ham. Thi jeg indseer meget godt, kjære Ven, at det vil blive haardt for Dig at betale Udgifterne; men jeg beder Dig, giv Dig tilfreds, thi det kan maaskee gaae bedre end Udseendet er paa lige Tid, og Du kan troe, bedste Ven, at jeg tænker lige saa meget paa vor Gjæld og Udgifter som Du, men jeg har et godt Haab. Naar blot Krigen kunde faae en Ende og jeg kunde komme sund og frisk hjem til Dig, bedste Kone, da

vilde vi stræbe tilsammen og omgaaes hinanden i Enighed og Kjærlighed, og naar saa Gud vilde lægge sin Velsignelse til, saa kom vi nok med Tiden ud af det. Og det skulde gjøre mig ondt, om Nogen skulde bedrages det Ringeste fra for deres gode Villie; men det skulde bedrøve mig ligesaa meget, hvis Du vilde fortryde, at Du saa tidligt blev Kone og fik saa store Sorger; thi jeg fortryder ikke, at jeg er Huusmand og er i Gjæld, og meget mindre, at jeg er din Mand. Nei! det kan jeg ikke fortryde, hvordan det end gaaer for os, gode Ven. Paa lige Tid er Havren her lige saa dyr som Rugen, den koster 5 Mk. lybst, hvilket er 16 Rigsbankmark, og det er Ufreden, der har forstyrreret Kornhandelen, men vi vil haabe en bedre Tid. Hvis Du vil, saa troer jeg vist, at det var bedst, Du saae at faae min Broder hjem til Maidag at hjælpe Dig med alle Dele, thi mig kan Du ikke vente saa hastig. Nu bedes Du at hilse alle Slægtninger og Venner fra mig, og Du, kjære, dyrebare Kone, Du hilses tusinde Gange paa det Kjærligste og Venligste fra din evig elskende Ven. Nu vil jeg slutte mit Brev og ønske det maatte træffe Dig og Søn og Søster ved en god Helsen. Nu kjære Kone, Adio, Levvel til vi sees igjen, det ønskes af Hjertet din til Døden tro hengivne Mand og bedste Ven

Tonne Petersen.

Min gode Wiaren Kirstine levvel! Levvel! Levvel!

41.

Jakob Nielsen til en Ven.

8de Bataillon. Lemvig-Eggen.

Tjuffjær 7 Februar 1849.

Gode Ven Christen Thomsen!

Efterdi jeg nu har skreven til dine Naboer, saa kan jeg heller ingentunde forbigaae at melde Dig et Par Ord om min

Tilstand. Da Du fra min Side af ansees for en af mine bedste Venner her paa Jorden, derfor haaber jeg ogsaa nok, at Du ikke bliver vred eller fortrydelig over, at det kommer bag efter. Thi med Tiden kommer den jo ogsaa til Mølle, som kjører med Stude, saaledes lyder Ordsproget. Jeg vil nu først og fornemmelig lade Dig vide, at jeg er endnu ved min forrige Helbred og Sundhed, tilligemed et frit Mod, men det vil da sige, saalænge jeg har ikke seet noget til Tydsterne, da kan vi jo sagtens være ved et frit Mod. Men naar vi engang skal fremtræde med dem paa Kamppladsen, at stride for vort kjære Danmark og Fædreland, da er det først, at vi skal rose os af vores Tapperhed. Thi saalænge vi er uden Fare, da kan vi nok regne os iblandt dem, som er ved et frit Mod. Men jeg vil nok bede til Gud, at han vil lade mig blive ved Helbred og Sundhed, og uforsagt, naar jeg skal stride, og at han stedse vil styrke og hjælpe baade mig og os alle, at modstaae og overvinde alle de Farer, som truer nu at ville møde os, saa at vi kan vinde en mandig Seier, og drage hjem igjen med Glæde, og siden leve i Fred og gode Dage. Vi behøver jo ikke at tvivle om, at den gode Gud ikke vil hjælpe os; jo, naar vi blot vil bede ham, da er han strax rede til at hjælpe, naar vi bede med Alvor, thi det er jo ligesom om et Svar kom tilbage i vort Andet og siger: frygt ikke, jeg vil ikke slaae Haanden af Dig og ingentunde forlade Dig, saa at vi kan gaae lige mod de stakkels Tydskere og sige med et frit Mod: Herren er min Hjalper, jeg vil ikke frygte; og naar Gud er med os, hvem kan være imod os? — Min Ven, dersom Du engang skal indtræde i den Stand, hvori vi nu er, da skal Du ikke sørge eller mistroestes, men slaae al Sorg tilside, thi Du kan i al din Magelighed lære, hvad der hører til. Nu i Tiden har vi de herligste Dage, vi nogeninde kan vente; vi har nu ligget her i al Rolighed siden den 25 December og har ikke udrettet noget stort Andet end at vi gaaer til Læsning et Par Timer om Dagen; og naar Veiret er rigtig godt, saa gaaer vi til lidt Exersits eller Felttjeneste, det er ingen Ting. Den øvrige Tid har vi til at ryge Tobak og gaae i Byen og drikke

Brændeviin, spille Kort o. s. v. Og om Morgenen Kl. 10 kommer vi op, enten det er Dag eller ikke, det er ligemeget. Saadant gaaer det til, min Ven. Vi har saa mangen en fornøielig Time, thi der er idel Vnstheder. Men jeg skal heller ikke nægte, at der opstaaer jo ogsaa imellem en stræffelig Gysen i os ved Tanken om de mange Rugler, som der uden Tvivl engang vil fuse os om Ørerne; men den Gysen slaaer vi strax tilside med en halv Bægel og et Glas Ol. Men naar Tiden kommer, da vil de vel ikke saa let kunne forjages; da skal vi jo med Alvor anraabe den almægtige Gud om Hjælp. Sa nu vil jeg ikke længere vedblive med min Hellighed, for saa er jeg bange for, at det gaaer over til Skindhellighed, endstjøndt Svend Stor og jeg, vi er indquarteret hos hellige Folk, og vi er mangen Gang med til deres Helligforsamlinger, men Du kan nok vide hvorledes det gaaer, naar jeg slaaer løs at sprutte. . . . Fortæl mig, hvorledes Eders Suleglæder staaer til, hvilke jeg havde ventet at tage Deel i, men det slog mig feil. Nyheder har jeg forsaavidt intet af, andet end vores Voitenant, som var afreist til Kjøbenhavn den Tid jeg var hjemme, han er nu kommen tilbage igjen. Han er bleven Kapitain og tillige Ridder af Dannebrog. — Du kan troe min Ven, at Soldaterne ved vores Compagni de modtager mange Breve fra Pigerne i Hølstebro. Det er gaaet reen splittergal med mangen en af dem; ja Verden vil formere sig, De det bekjende maae, Nu siger jeg ei mere Dig, Du kan mig vel forstaae. Men, Gud skee Lov, der kommer ingen til mig, jeg har modtaget ikkun eet Brev fra Hølstebro og det var min Sjæl ikke fra Pigerne, maae Du troe. Nu har jeg næsten ikke mere at sige Dig den Gang, for mit Papir gaaer til, og nu væltede jeg mit Blæk.

Jakob Nielsen.

Peter Thielsen Møller til sin Svoger.

3die Dragon-Regiment. Uge i Nordflesvig.

Kørrø Bjerre 28 Marts 1849.

Kjære Svoger og Ven!

Med Glæde kan jeg melde Dig, at vi nu atter har forladt Alarhuus raske og fornoiede sidst afgangte Torsdag Morgen den 22 Marts. Vi forlode Byen under Sang og Hurraraab og bleve fulgte over $\frac{1}{4}$ Miil ud paa Landet af Byens Borgere, hvor de siden toge Afsked med os under en stor Deel vaiende Dannebrogsslag og et lystigt Hurraraab. Vi reiste ud fra Alarhuus i den Forventning, at vi strax ved Vaabenstilstandens Ende skulde rykke ind i vort kjære Hertugdømme Slesvig for at forløse dem af det saa lange truede Aag; men af, denne Glæde varede kun kort. Denne Aften reiste vi til Byen Hverring imellem Alarhuus og Horsens, næste Dag fortsatte vi Reisen igjennem Horsens og her til Bjerre, som ligger 1 Miil sydlig for Horsens. Her erfarede vi nu, at Vaabenstilstanden atter skulde forlænges, og Gud veed nu, hvorlænge vi skal blive liggende her, thi nu har vi begyndt her at holde Øvelse.

Hvad vores elskelige Familier og Venner i Hjemmet angaaer, da har jeg nylig modtaget et Brev dateret den 6 Marts, hvoraf jeg seer, at de ere alle, Gud være lovet, friske og funde og lever bestandig i det Haab snart at see os Danstere, men Gud veed nu, hvornaar det nu vil blive, thi vi faaer ingen Ting at vide; vi ligger her som i en Ørk og faaer ikke at vide, enten vi skal frem eller tilbage; men vi haaber dog daglig snart at komme til at fortsætte Reisen videre Syd paa. — Kjære Ven, naar jeg betænker mig, da er det et vigtigt Punkt vi nu staaer paa; vi have slebet vores Sabel og saaledes sat os i Anmars, uvidende om, hvis Liv dette Mars Blodbad skulde gjælde; men dette skal slet ikke angste mig, thi jeg vil

gaae saavel Krigen som Døden imøde med den Tanke, at hvem Gud vil spare er uden al Fare. Ja, kjære Svoger, beed med mig og for mig, at Gud vil give mig Kraft og Styrke til at føre Retsfærdighedens Sværd, saa at vi engang kunde vende tilbage med Seier, Ære og Agtelse; og skulde det være den almægtige Guds Villie, at jeg i dette Aars Krig skulde segne ned for Fjendernes Fodder, da vil jeg haabe, at Gud vil være mig arme Synder naadig; og skulde det være den Almægtiges Villie, at jeg skulde naae den værste Død, enten at komme tilbage som Krobbling eller tages til Fange, da vil jeg bede til den Almægtige, at han vil give mig Trøst i Nøden og Taalmodighed i Lidelser . . .

Siden vil jeg ønske Dig en glædelig og lykkelig Paaskefest, hvad enten Du tilbringer den paa Als eller i vores Hjem, og skulde Du komme hjem, da beder jeg Dig at hilse alle Familier og gode Venner, tilsidst være Du paa det Venligste hilset fra

din oprigtige Ven

P. T. Møller.

43.

Johan Levring til sin Søster.

3die Reserve=Jagercorps. Viborg=Egnen.

Falsled ved Bogenfse 29 Marts 1849.

Kjære Søster!

Med Glæde har jeg modtaget dit kjære Brev, hvorfor jeg takker Dig meget, men var kun ikke bedrøvet, kjære Søster, for mig, thi jeg lider ingen Nød, jeg er frisk og rask og Strabadserne gjør mig ikke noget. Iddag har jeg marcheret 5 Mil i Vand og Sne til midt paa Benene, og jeg kunde gjerne

gaae 5 til; jeg har 2 Par gode Støvler, som min Skomager har lovet mig, at jeg kan gaae baade gjennem Ild og Vand med, og gode nye Klæder har jeg; Penge mangler jeg heller ikke; jeg har 3 svenste Solvdalere i min Pung og imorgen er det Tønningsdag. Men jeg veed nok, Du er bange for at Tydskerne skal styde mig; men det skal Du ikke være bange for, kjære Søster, men jeg har i Sinde at styde en god Deel af dem. Imorgen skal vi over til Als, og maaskee iovermorgen begynder vi med vores Haandtering.

Hils mine Forældre og Søskende og alle gode Bekjendtere,
din Mand og begge dine kjære Børn fra

din oprigtige Broder

Johan Levring.

44.

Rasmus Jørgensen til sin Kone.

1ste Reserve-Bataillon. Frederiksfund-Egnen.

Bibh paa Als 9 April 1849.

Kjære Kone!

Nu har jeg igjen lidt bedre Velighed til at skrive Dig til, min dyrebare Ven. Jeg er endnu Gudskeelov ved en god Helsen og har det godt, og jeg har nu oplevet et af de rædsomste Skuespil, som jeg maaskee aldrig mere bliver Vidne til. Langfredag Middag angreb de Tydske de Danske med stor Heflighed, hvorved de Danske maatte retirere ind imod Satterup, hvor vi stod paa Kirkegaarden til Reserve. 1ste Compagni maatte nu trække ud til Hjælp og der opstod en heftig Geværild, som vedvarede i flere Timer, indtil 3die Jagercorps kom dem til Hjælp, da det hjalp meget. Derpaa fik de Tydske nogle Kanoner op paa en Bakke og begyndte heftig at angribe de Danske, men da kom der hurtigt Bud ind til Byen efter 3 af vore Kanoner, og

det varede heller ikke længe, inden de begyndte at kjøre frem og tilbage og tilsidst flogtede de det bedste de kunde ind i en Skov, og strax derefter begyndte den fjendtlige Hæde ligeledes at retirere, hvorved de vistnok tabte en Deel Folk, thi der var saa tykt som Krager. Af vores blev der ligeledes en Deel skudt og saaret, og 1ste Compagni tabte allene en Snees Mand. Genimod Aften stak vores Fædere Ild paa en By, henved 5 Steder brandte, thi Ingen tænkte paa at slukke. Det var rædsomt at gaae over Balpladsen, thi der laae Døde og Saarede bag Grøfterne, og rundt omkring laae Tornystre og Sabler og Geværer og Chakoer, hvor man kunde see at Ruglerne havde gjennemboret deres Hoveder. Nu har jeg i Korthed forklaret Dig det vigtigste af Slaget min Ven, og lever jeg at komme hjem til Dig saa kan jeg forklare det noiere, thi jeg saae det saa nøiagtig, for Kirken laae paa en Bakke, og det var ikke over 1000 Alen i det Rængste, at Slaget stod fra os, og undertiden var det meget nærmere. Peder Olshens Ole og Nilaus var begge med, men de slap begge godt derfra og de vare de første, jeg saae efter. Havde vi, som stod og saae paa det, kunnet faaet Lov til det, da havde vi gjerne gaaet med, thi vi blev ganske opbragte over at see paa det. Løverdags Aften gif vi til Dyppe og laae der om Natten 250 Mand i hver Gaard, og Paaskemorgen maatte vi tidlig rykke ud, da vi ventede at Fjenden havde angrebet os, og om Aftenen og om Paaftenat maatte vi rykke til Als; thi Kongen havde været over og seet de Døde og Saarede og derpaa takkede han os alle for det Mod og Tapperhed, vi havde udviist paa vores Strabadser. Men, tilføiede han, da jeg seer, at alle Tydslands Fyrster og Konger forener sig om at træde Danmarks Ret under Fødder, saa skal ingen dansk Mand mere offere Liv og Blod for den Sag, men trække sig tilbage til Als, indtil en gunstig Leilighed fremviser sig til at hævne Danmarks Fornærmelse; og derfor kommer vi ikke i Slag mere, førend vi faaer Hjælp. Nu vil jeg slutte mit Brev med mange kjærlige Hilsener til Dig min Ven, og jeg ønsker, at vi snart maatte gjensees, thi det er jo noget kjedsomt; vi haver ikke været af Klæderne i 10 Dage og de fleste af dem have vi tilbragt under

aaben Himmel; men ellers har jeg det meget godt og jeg trænger ikke til noget, og naar jeg var Dig noget nærmere, kunde jeg godt hjælpe Dig med nogle Penge min Ven. Level min Ven til vi sees igjen.

Rasmus Jørgensen.

45.

Rasmus Jørgensen til sine Forældre.

3die Reserve-Jægercorps. Laaland.

København paa Afs 10 April 1849.

Kjære Forældre!

Jeg har længe ventet paa Brev fra Eder, og nu frngter jeg næsten for, at I ikke har faaet det Brev jeg sendte Eder fra Odense. Jeg havde troet, at vi skulde have reist til Sylland, men i det Sted reiste vi fra Hven lige til Afs. Her ankom vi den 31te Marts om Aftenen og blev da endelig indquarteret langt ud paa Natten. Om Morgenens Kl. 3 den 3die April rykkede vi ned imod Sønderborg, hvortil vi havde 2 Mile, og saasnart vi vare komne over paa Sundved, begyndte vi strax at gjøre de sædvanlige Forberedelser, naar vi har Hjenden lige for Næsen; men vi kom ikke i Kæst med Hidsjerne den Dag, derimod kom vi i Qvarteer i Satterup ved Midnatstid. Allerede denne Dag havde nogle af vore Tropper en lille Samtale med Hidsjerne paa nogle Timer, men drev dem tilbage. Det Samme har været Tilfældet baade den 4de, 5te og 6te April; altsaa fire Dage i Ræk, hvilket I vistnok har kunnet høre og uden Tvivl ere Mange bekymrede for dem, de har med i Krigen, indtil de faaer at høre fra dem, og derfor skriver jeg dette Brev, saasnart det har været mig muligt at kunne det. Jeg kan nu forsikke Jer, at jeg ei længer har Aarsag til at være vred over, at jeg ei

kunde komme med. Løngfredag fik jeg den Fornøielse, hvis ellers jeg tør kalde det saaledes. Om Formiddagen blev vi løst af Feltvagt og kom tilbage til vores Qvarter i Sattrup, hvor vi meente at ville sove, da vi flere Natter kun havde sovet lidt; men vi havde næppe været i Qvarteret i 2 Timer, førend det som sædvanligt begyndte at knalde ude i Forpostkæden. Vi maatte nu ligesom de andre Dage rykke ud i største Hast. Da vi kom op til Sattrup Kirke, hvor vi havde vores Allarmplads, mærkede vi strax at Indsærne havde drevet vores Kæde næsten ned til os, og næppe kom vi op over to Marker, førend Kuglerne pøb over os. Kæden blev nu af Officererne drevet fremad igjen, men det var anden Forstærkningsbatallion, lutter nybagte Soldater, de kunne ikke staa for Skud. Vores Corps maatte altså frem; men nu fik Piben en anden End; vi angreb dem med en saadan Hefstighed, at de retirerede saa stærkt over nogle Marker, at vi næppe kunde følge dem. Vi naaede snart at drive dem op til Landsbyen Ullerup; men her havde Fjenden Fordeelen paa sin Side, thi Byen ligger høit, og lige for vores venstre Flanke var en høi Bakke, hvorfra et fjendtligt Batterie bestød os med Kugler og Granater, medens Geværkuglerne pøb omkring os omtrent som naar det hagler; jo jeg takker, det var en smuk Musik. Vores Corps dannede Centrum, medens Batallionerne stod paa begge Flanker. Vi kom altsaa ligesom Ullerup, som Fjenden havde besat; men her maatte vi kæmpe i flere Timer, thi Fjenden var os langt overlegen i Styrke, men Gud være lovet, ikke i Tapperhed og Udholdenhed; thi saavidt vi kunde skjønne, havde vi omtrent 14 Batallioner, vores Corps og et Batterie. Til Lykke for os fik vi drevet det fjendtlige Batterie fra Bakken, som strax blev besat af vores, og nu blev Indsærne saaledes bestudt i deres høire Flanke, at de umuligt kunde holde Stand. Vores Corps trængte nu bestandig ind paa Byen, og kort efter var den i vores Magt. Indsærne havde nu ingen Støttepunkt mere og løb nu, som om de skulde have Penge for det, lige ind i en Skov, hvor vi ikke vel kunde drive dem ud, da vi vare for faae og det tilligemed var Aften. Det var en varm Løngfredag. Kl. omtrent 2 kom vi i Ilden

og var ikke et Dieblif frie, før Alting var forbi, og dette skeete først da det omtrent var Aften. Underligt nok er det, at vi i denne Kamp ikke mistede flere. Af vores Compagnie har vi 3 Døde, og 2 Saarede; det hele Tab, som vores Brigade leed, anslaaes til 200 Mand med Døde og Saarede. Af mine Bekjendtere hjemme fra er der ingen hverken Døde eller Saarede. Vi har nu saavidt jeg veed hele Indsland at slaaes med; Preusserne ere komne med, men vi har ikke havt med dem at gjøre. I Løverdags kom Kongen til os, da vi laae i Dyppe, og i Søndags (Paaske-dag) trak hele vores Styrke sig tilbage til Als, og vi skal formodenlig nu ikke slaaes mere, før vi faaer Hjælp, hvilket jeg haaber ikke vil vare saa længe

Jeg skal nu ikke mere skamme mig ved 3die Reserve-Jæger-corps; thi Løngfredag reiste det sit Navn til Ere igjen.

Hils alle gode Venner. I være hjærtligt hilset fra Eders hengivne Søn og Broder

Rasmus Jørgensen.

46.

Premierlieutenant S. Lundby til sin Moder.

Landslet Præstegaard paa Als 12 April 1849.

Kjære Moder!

Min Tanke følger Dig ved Dag og Nat, og det veed jeg jo, at Du bestandig er hos mig, at Du bestandig længes efter at vide noget om mig, om jeg er rask, hvor jeg færdes, med mere, og see Kjærmøder! jeg iler med at benytte denne usædvanlige rolige Eftermiddag, uagtet jeg ogsaa paa min Side længes saa inderligt, saa hjerteligt efter dine velsignede Linier med Efterretninger fra Dig og Dine. De sidste Dage i Marts forlod 4de Brigade, hvortil hører 5 Batailloner, Weile og Om-

egn, gik over Middelfart, derfra til Alsens, indstibedes her og landede efter meget anstrængte Marcher og en hundekold Overfart paa Als den 1ste eller 2den April. Min Forretning, bestandig at gaae iforveien og arrangere Qvarter og Bespisning, var en ikke saa ringe Sag. Den 3die gik alle paa Als værende Tropper over i det Sundevedske paa 4de Brigade nær, der udmattet, og uden Heste og Train, som først ankom den 5te, blev posteret i Reserve i Sønderborg. Tropperne gik rast frem i Sundeved, de eventyrligste Rygter om tydske Fanger vare i Omløb, da man med Et standsede i Egnen af Gravensteen — saalangt bleve de flesvigholsteenske Tropper kastede tilbage; de anførtes af Major Staffeldt, en danskfødt Mand og tidligere Officeer. Man kom nu — og som det lod — først nu til den Erkjendelse, at der i Fjendernes Rækker fandtes Tropper fra alle tydske Contingenter. Indtil den 8de holdt vore Tropper Stand. Daglig sendtes 5 à 6000 Mand friske Tropper frem og angreb vore Forposter saaledes, at vor Armee, nu kun lille i Sammenligning med de indstrømmende Masser, paa denne Maade blev daglig formindsket og svækket ved den bestandige Alarmering. Major Lorentzens Bataillon alene havde paa 1 Dag 2 døde Officerer, Lieutenanterne Zahn og Kohl, desforuden 6 saarede, hvoraf 2 som Følge af deres Saar faldt i Fangeskab, og 46 Mand Saarede, hvoraf flere døde. Den 8de gik Alt tilbage, efter at have gjort den sørgelige Opdagelse, at den tydske Armee fra Flensborg og nordefter næppe overdrives ved at anslaaes til 80000 Mand. De 5 Dage gave 17 saarede og 2 døde Officerer og circa 200 Mand enten døde eller saarede. Det var et haardt Tab uden at vinde Noget; dog er det vitteligt, at det Mod og den Koldblodighed, som de Tropper, der vare i Ilden, lagde for Dagen, har aflokket Fjendens Beundring, der, stolende paa sine uhyre Masser, havde ventet at træffe Armeen i en forknit Tilstand. Fra den 8de April om Aftenen overtog 4de Brigade Besættelsen af Dyppelbjerg. Det var om Aftenen silde, og Generalen bad mig see efter, hvorledes Seltvagnerne bleve udstilte. Østenvinden trængte lige ind til Skindet, mørkt og koldt var det, det var en hæsleg Tour, den varede for

mit Vedkommende til Kl. 2 om Natten — det var en stram Tour. — Den 9de flyttedes Armeens Hovedquarteer til Middelfart, og 4de Brigade afløstes af Brigaderne Meza og Schleppegrell. — I en af Fægtningerne reed Meza frem med sin Stabschef, holdt og saae frem i Terrainet, da kom en fjendelig Granat, som tog Hovedet af hans Stabschefs, Capt. Worishoffers, Hest, sprang derpaa, et Stykke bortrev Skulderdistinctionerne af Captainen, og et andet Stykke bortrev Mezas ene Frakkestød. Vi skal nu rimeligviis — maaskee alt imorgen, til Tjen og derfra til Fredericia; thi Fjenden er maaskee alt over Kongeaaen. — Forfærdelig sørgelig er Begivenheden ved Ederneforde, Piniesfibet ødelagt og sunket og Fregatten Gefion i tyndt Vold. En Mængde Menneſter ere ſikkert omkomne, og Reſten i Fangenſkab. Vi have gjort circa 20 Fanger, deraf 2 Officerer. Fjendens Tab i Sundved har været betydeligt, en af deres Bataillons Commandeurer blev ſkudt. — I det Hele taget er vor Stilling i Diebliffet kun ſørgelig, men med Guds Hjælp kan jo alt forandres; ifjor begyndte vi godt og endte ſnævt, og iaar kunde jo muligen det Omvendte blive Tilfældet. Jeg har ſtedſe det Haab, at naar Tydſkland virkelig vil erobre Holſteen, Slesvig og maaskee Byſland, ſaa var det dog forunderligt, om de menneſkelige Svagheder, ſom Misundelſe, Havesyge, Skinſyge m. m., ikke ſkulde gjøre ſig gjældende hos andre Stormagter og ſaaledes Spørgsmaalet, frelſende for os, blive — en europæiſt Krig. — Min Stilling iaar medfører fortræffelige Qvarterer og midt under alle Beſværligheder den ſtore Behagelighed at have med herlige Folk at gjøre. De ſtakkels Menneſter i Fredericia flygte nu over Hals og Hoved og ſaae næppe Tid at redde deres Eiendele. Breve til mig (ordonnansofficeer ved 4de Brigade) addreſſeres ſikkert til „Armeens Hovedquarteer“ uden Angivelse af Sted. — Og nu, Gud i Himlen være med Dig! Kjærmøder, og Dine, ſnart et Par Ord!

Din i Liv og Død hengivne Søn

Sigvard.

Kjære Theodor! Efter Gjennemlæsningen, da ſend diſſe

Vinier videre. Er det Dig muligt, saa frels mine Stumper i Fredericia, hvis ikke, lad gaae! Lev vel, Gud være med Dig og Dine!

Din Broder Sigvard.

47.

Brevskriveren ubekjendt.

Sønderborg 12 April 1849.

Kjære Amalia!

Det var kun et kort Felttog, vi havde denne Gang, desværre, Gud bedre det! Vi ere nu atter her paa Als, aldrig en Smule videre end før Vaabenstilstandens Udløb; og det er her næsten som om der ingen Krig var; thi at der kan vexles nogle enkelte Skud imellem Forposterne, regner jeg ikke. Dog, om Tingenes nuværende Stilling kommer jeg til at tale senere; jeg vil begynde med Begyndelsen, altsaa med vore Troppers Indrykning i det Sundevedske d. 3die April. — Aftenen i Forveien havde jeg faaet Ordre at melde mig ved Hovedkvarteret i marschfærdig Stand Kl. 10; men vidste dog ikke endnu rigtigt, om Indmarschen virkelig vilde finde Sted allerede næste Morgen eller først den paafølgende Dag igjen. Da jeg derfor næste Formiddag kommer over paa Contoiret, hvor man var beskæftiget med et pakke sammen og læsse paa Vognene, var det til min største Forundring jeg hørte, at General Bülow og hele Staben allerede om Morgenens Kl. 4 vare dragne afsted. Jeg fik nu ogsaa min Hest fat; men da Veiene overalt vare opfyldte af Tropper og Vogne, og jeg ingen Oplysning kunde faae om, hvor Staben var at finde, vendte jeg tilbage til Sønderborg, hvor Vagagen havde Ordre til at forblive indtil nærmere Ordre indløb. Denne indtraf først næste Dag, paa hvilken jeg

faa stødte til Hovedkvarteret, der var i Stenderup, en Landsby
 imellem Nybbel, Satterup og Dnybbel. Her vare vi indkvar-
 terede i een Gaard 1 General, 2 Oberstlieutenanter, 1 Major,
 3 Capitainer, 4 Lieutenanter og jeg; foruden en stor Mængde
 Ordonantser, Skrivere, Hestepassere, Tjenere o. s. v. o. s. v., saa
 at Gaarden var fuldt pakked, om Bøndergaardene her tillands
 end ere endeel rummeligere end paa Sjælland. Generalens
 Værelse maatte om Dagen bruges til Skriverstue, og i et andet
 var der redet Senge paa Halm over hele Gulvet, saa vi vare
 om Dagen alle indskrænkede til eet Værelse; men da General
 Bülow er den venligste og meest ligefremme Mand under Solen,
 var dette saa langt fra at være ubehageligt, at tværtimod dette
 nødvendigne fortrolige Samliv har forskaffet mig mangen for-
 nøielig Time. Overhovedet udbreder Feltlivet en vis Gemytlig-
 hed over det Hele. At man maae gjøre Ufsald paa en Mængde
 tilvante Bequemmeligheder, som man hidtil næsten har betragtet
 som Fornødenheder, følger af sig selv; men dette erstattes igjen
 og det rigeligen af en vis sorgløs Tillidsfuldhed, som ikke kan
 udeblive saalænge ikke særdeles Uheld indtræffe. Man lever
 nemlig i Diebliffet. Man sidder rolig i sit Qvarteer; der
 blæses Alarm; 1, 2, 3 alle Mand til Hest og afsted til Nybbel
 Mølle eller Satterup, hvor Hovedstyrken sædvanlig stod; enten
 er det nu blind Alarm, og man venter nu en Tid for at see,
 om det dog maaskee skulde blive til noget, eller der foresalder
 en lille Fægtning, hvorpaa man atter rider hjem og gjør sig
 tilgode ved et Fad Risengrød og en Portion stegt Flæsk eller
 hvad der ellers kan foresalde, og fiden tilbragtes Aftenen med
 Samtaler og Tobaksrøgning. Hver Dag i forrige Uge vare
 vi saaledes paa Færde, men noget Alvorligt foresaldt dog kun
 d. 6te ved Ulderup. Vi vare just komne hjem fra en Inspec-
 tions-Tour og glædede os til at gjøre os det noget mageligt
 efter de foregaaende Dages Anstrengelser, da der indløb Melding
 om, at Fjenden havde angrebet vore Forposter ved Ulderup og
 trængt dem tilbage igjennem denne By, ved hvilken der havde
 udviklet sig en heftig Fægtning. Vognene bleve strax forspændte
 og bepassede, ligesom tidligere hver Gang der gjordes Alarm,

for at være beredte til at rykke frem eller tilbage, eftersom Fægtningens Udfald kunde gjøre det nødvendigt. Generalen og hans Adjutanter rede strax afsted, og strax efter kunde vi ogsaa høre Geværildten i vort Kvarteer. Paa et Par Dage lærer man imidlertid allerede at forblive koldblodig ved Sligt, og, da jeg jo egentlig ikke havde Noget at forfemme derved, gav jeg mig først No til at faae noget Middagsmad, og reed derpaa ned til Satterup, hvor Staben var og hvorfra man kunde oversøe Kampen. Vor Reserve stod ogsaa her. Vi havde kun een Brigade Infanterie og eet Batterie i Ilden, og Kampen dreiede sig bestandig paa eet Punkt, i det vi snart trængtes noget tilbage, snart igjen kastede Fjenden tilbage. At dens Udfald var heldigt for os, idet vi beholdt Pladsen, og at vi havde omtrent 130 Saarede og nogle og tyve Døde, veed Du formodentlig nok af Aviserne. Det var en meget heftig Kamp, hvad der ogsaa fremgaaer af Tallet paa Døde og Saarede, der unægtelig er stort i Forhold til de Tropper, der deeltog i Kampen; men Fjendens Tab har ogsaa været meget betydeligt. 2 af vore Officerer bleve fangede, nemlig Lieutenant Seehusen og Fahrner; Seehusen var nemlig bleven saaret og blev just baaret bort fra Kamppladsen, da den ene Ambulancesoldat, som bar ham, blev truffen af en Kugle; Fahrner sprang nu til for at hjælpe Seehusen bort, men blev derved forsinket i sin Tilbagegang og tagen. Vore Folk viste sig overmaade brave denne Dag, som altid, naar de blot anføres godt; det var lutter Reserve- og Forstærknings-Tropper, der vare i Ilden, altsaa for en Deel Tropper, som ikke vare med ijsor. 3die Reserve-Zager-Corps blev temmelig haardt medtaget, men har den Dag paa en glimrende Maade oprettet sin Ære fra ijsor, hvor det efter Hoptrupper Affairen jo var kommen i mindre godt Ry. Et Træk, som jeg selv oplevede, skal jeg dog fortælle Dig, da det er et smukt Vidnesbyrd om hvad Aand der bejjaler vore Folk. Jeg holdt paa en Vasse, bag ved hvilken en Overlæge var beskæftiget med at forbinde Saarede, som derefter transporteredes videre til Ambulance-Teltet, og endeel Saarede passeredes saaledes forbi mig. Her saae jeg nu ogsaa 2 Mand af 2den Reserve-Bataillon komme

gaaende nede fra den Side, hvor Lægen var, og henimod Kamppladsen; den Ene af disse havde intet Hovedtøj paa; det var en kraftig firrkaarren Karl; men allerede lidt skaldet, og det tynde Haar slagrede for Vinden, medens han ivrigt marscherede med Bøssen i Armen fremad. Jeg reed hen til ham, og spurgte, hvor hans Kæftjet var bleven af, og fik da til Svar paa rigtig bredt Sjællandst: „Det veed jeg ikke; der kom et Skud og slog mit Gevær itu imellem Hænderne paa mig; jeg busede om paa Ryggen og laae der lidt; men saa samlede jeg mig noget sammen igjen og har nu faaet nogle Draaber af Doctoren, saa nu skal jeg derop igjen.“ Jeg rakte ham min Feltflaske, for at han kunde styrke sig lidt med Portvinen, som var deri. Han tog den med de Ord: „Ja mange Tak; det kan godt gøres nødig, for de ere bandsat haarde idag.“ Efterat have drukkert en Slurk, gav han mig Flasken tilbage; jeg sagde til ham, at han skulde drikke hvad der var i, da det blæste koldt og han gik med bart Hoved; men fik atter til Svar: „Nei, mange Tak; der kan være en anden, som trænger til en Styrkning, gjem det heller til dem.“ Er det ikke smukt? — Der er naturligviis under en saadan Træfning adskillige, som holde sig tilbage bag Gjerder og i Grøfter; det kan ikke være Andet, da Tropperne virkelig var udmattede af de idelige Allarmeringer og den strenge Tjeneste og stærke Marscher, saavel som Vivouageringerne under aaben Himmel i den haarde Kulde, — saadanne Marodeurer bleve naturligviis jagede tilbage i Flden eller sendte tilbage til Lazaretherne; men saa traf vi ogsaa paa En, som gik ganske rolig ned ad Veien henimod Ambulanceteltet. Paa Spørgsmaal, hvor han skulde hen og om han var saaret, svarede han Ja, han havde faaet en Kugle midt i Livet; vi loe ad ham og En sagde, at han nok ikke feilede Noget. Smilende aabnede han sin Frakke og viste os det blodige Bryst, hvor han var ramt af en mat Kugle som ikkun var trængt ind i Brystmufflerne, og gik saa videre med de Ord: „Ja det kunde jo rigtignok blevet værre“. — Capitain Zahn og Lieutenant Kohl faldt i denne Træfning og bleve begravede iforgaars. Jeg saae deres Lig inden Kisterne bleve flaaede til, og naar Eigene ere

saa uforandrede som disse, maa jeg ønske Enhver, der har mistet Nogen kjær i Kampen for Fædelandet, at see dem, før de sænkes i Jorden; det var virkelig smukt at see dem ligge der med Ro og Fred udbredt over Ansigtet, i det hvide Pinned med en Duff Laurbærblade i Haanden. Som de der laae, og deres Baabenbrødre dybt bevægede stode omkring dem i Kirken, maatte Følelsen af, at Døden for Fædrelandet er skøn, paatrænge sig Enhver.

Den 13de April.

Naar jeg igaar skrev, at det var næsten, som vi ingen Krig havde, saa passer dette unægtelig ikke mere. Aftes foretog 1ste Bataillon en Recognoscering ned i Dybbel By, dog uden videre Følger; jeg troer ikke vi havde een eneste Død eller Saa- ret; men imorges bleve vi vækkede af Kanonstød. Tydskerne havde angrebet vore Forposter, der maatte trække sig tilbage imod Brohovederne. Saa snart det dagedes, saa at man tydelig kunde see Fjenden, begyndte imidlertid en saa levende Ild fra vore Batterier, at Fjenden maatte trække sig tilbage igjen. Han havde fjørt et Batterie Feltartillerie op paa Skraaningen af Dybbel Bjerg og fyrede tappert imod det ene af vore faste Batterier, hvor dog ikke een Mand er saaret, uagtet Marken foran Batteriet er som oppløiet af Skud, en Kugle har slaaet an imod en af Kanonerne, saa at den har et temmelig dybt Indtryk deraf, men fløi derpaa i Veiret over Hovederne paa Artilleristerne, en Kugle er gaaet igjennem deres Ammunitionskasse, 2 igjennem et Skildershuss, der staaer ved Batteriet, og inden Skydningen endnu var ophørt, havde de alt nogle og tredive fjendtlige Rugler opgravede, foruden flere, som de strax havde sendt tilbage igjen. Mandskabet ved dette Batterie vare saa fornøiede og mødte med en Mængde Vittigheder, t. Ex. siger En af dem ved at fortælle, at de havde skudt fjendtlige Rugler tilbage igjen: „Vi ere ikke saa fattige, at vi behøve at laane af Tydskerne, og derfor gave vi dem strax tilbage, hvad de sendte os.“ Efter nogen Tids Kamp maatte det fjendtlige Batterie trække sig tilbage og efterlade 2 Kanoner, hvad der ogsaa lykkedes, under en temmelig heftig Kamp; det skal være Capitain Rauffmann af Bülow's Stab og en

Lieutenant Rosen af Artilleriet, som har Fortjenesten af at have taget Kanonerne (sachsiske); men noget Detailleret veed jeg ikke herom, da Kampen først nu er ophørt. Af samme Grund kan jeg intet bestemt sige angaaende Døde og Saarede. Smid- lertid skal en Lieutenant Dorschaus være haardt og en Lieute- nant Arntzen, begge af 10de Bataillon, være let saaret, og vore Saaredes Antal beløb sig i det Hele til 42. Der skydes nu atter; jeg maa ud at see, hvad det betyder. Ja, de slaaes jo rigtignok endnu; men det har ikke stort at betyde. Der skal være et Par Kanoner endnu, som ere skudte istykker og Hjenden derfor ikke har kunnet faae affted; det er nok dem, man vil prøve at tage; men man formener dog, at det vil lyffes Hjen- den at faae dem bort. — Jeg antager, at mine Beretninger ere lidt forvirrede; men jeg maa ogsaa haste for at blive færdig til Postens Afgang. Jeg vil derfor endnu blot tilføie kortelig mine Anskuelser angaaende Tingenes Stilling. De 2 Skibes Tab var høist ærgerlig; men ikke uoprettelig, vor Forsvarskraft er derfor ikke svagere. At vi maatte tilbage her til Als, blev strengt dadlet af de fleste Officerer og jeg nægter ikke, at det ogsaa var mig en tung Marsch paa Paastemorgen; men det er vanskeligt at udtale en Dom herom, naar man ikke kan overskue alle For- hold, og det kan vist næsten Ingen af hele Publicum. Havde vi først Krig med hele Tydskland, var det naturligt, at vi en Tid lang maae vige for Overmagten, og det er altsaa Noget man maatte være forberedt paa. Derfor friskt Mod; ikke for- sage. Ovenpaa de trange Dage komme vel ogsaa de lette, næst Guds Hjælp.

Mads Jensen til en Ven. *)

1ste lette Bataillon. Rodovre ved Kjøbenhavn.

Vollerup paa Als 12 April 1849.

Gode Ven!

Din Skrivelse af 4de April har jeg allerede modtaget igaar. Du skal have Tak for dit gode Tilbud og for Du har sørget for mit Tøi; det er dog ligesom en Trøst at høre noget fra Hjemmet. Det er længe siden jeg skrev til Bendt, men jeg har ikke hørt noget fra ham siden og jeg veed nu ikke, om han er i Helsingør endnu. Jeg kan naturligtvis ikke bilde Dig ind, at jeg til enhver Tid har det godt, men Du maa derfor ikke troe, at jeg bliver kjed af Feltlivet, saalænge der er en Tydster. Den 3die April gik vi til Sundved. De 2 første Miil gik ugeneert med Undtagelse af pløiet Jord og de rasende mange Tjørnehækker. Vi vare ikke foran, men da Kjæden ikke var langt fra Gravensteen, hørte vi Kanon- og Geværild. Vi fik nu Ordre til hurtigere Mars og havde næsten naaet dem og var paa Skranten af en Vasse, da de begyndte at overøse os med Granater, det bedste de kunde. Jeg havde bestandig beskæftiget mine Tanker med, om jeg nu da det gjaldt kunde have saa godt Mod som Lyf, men da vi maatte dukke os for disse Granater, som vi kunde høre længe, inden de kom til os og slog i Jord og Træer ved Siden af os, saa det splintredes, blev jeg saa arrig, at jeg næppe havde Tid til at blive i Kolonnen, min Tornhyster blev saa let, som der Intet var i den. Endelig blev der formeret Kjæde, og jeg havde da den Fornøielse at være den eneste Rekrut deri. Vi naaede snart andet Sægerkorps, og i Forening med dem, styrtede vi efter dem det bedste vi kunde. De forlod strax den Grøft, hvorved de havde Dækning og løb ind i Skoven. Her kunde Musketterne ikke række dem, vi maatte altsaa storme igjen; her trumlede Ruglerne ligesom en Flok

*) Mads Jensen kaldt senere ved Fredericia.

Oldenborrer, indtil vi kom til Skoven. Der vare de ellers meget nærvise; thi vi vare dem ganske nær og det var ikke tænkelig at træffe dem imellem de mange Træer. Da vi kom til Udkanten paa Skoven paa det Sted jeg var, var der et Par Huse, som skulde undersøges, og til samme Tid viftede Een med sin Hat, at der var Fjendtlige ad en Veie, hvorefter vi avancerede. Jeg løb strax efter hans Vink og 2 bagefter; jeg løb et Stykke og ingen Tydskere saae jeg, men derimod et Par Kurve med Brændeviin, Cigarer, Tobak, Rager og nogle smaae Øste, tillige laae der en Sabel og mange Kapper og Tornhvir. Jeg var netop i Begreb med at erobre Rager og Cigarer, og alligevel Dinene henvendt til alle Sider, saae jeg ikke langt fra mig paa den anden Side af Bassen, det var paa Veien, som gaar ned til Slottet, et Par Piffelhuer. Det var 2 ridende Officerer; da jeg rettede Ryggen, tog Fanden ved dem. Jeg kom ikke engang til at skyde efter dem. Da jeg kom op paa Bassen, vare de hverken til at høre eller see. Nu var jeg paa en Plads tilligemed 2 andre, og efterat have skudt efter nogle, der nær havde løbet vildt, saae jeg, da jeg var ved at lade, een til den anden Side, stod ved et Træ op til et Huus og lagde an lige efter mig, sprang jeg et Par Skridt til Siden for at han ikke kunde træffe mig for Huset. Da han havde fyrret, vilde jeg see, om jeg ikke kunde træffe ham, naar han løb. Jeg lagde an og stød, men det maatte naturligviis være en anden, der stod paa hans Plads og til samme Tid fyrede som jeg. Jeg traf ikke ham, men hans Kugle gav et saadant Brøl forbi mit Øre, saa jeg nær havde bleven død. Nu vare de allerede langt borte og vi gjorde holdt udenfor Gravensteen og kom heller ikke længere. Vi havde kun fire Saarede og kun een død, da han kom til Sønderborg, af et Skud i Underlivet. Det var en Gaardmands søn fra Mørkø, som hedde Peder. Dagen efter laae vi i Nyppel, da hørte vi ogsaa Skud, men jeg veed ikke hvordan det gif. Den 5te var der Slag igjen og 1ste Compani af andet Bægercorps havde lidt meget; jeg har siden efter talt med Tingmandens Erik, han var med der. Den 6te var et haardt lille Slag; vi vare rykkede ud, men vendte om igjen.

Om Aftenen drog vi paa Feltvagt; vi kom igjennem en By, som hedder Saderop, der laae mange Døde og Saarede og mange mødte vi paa Veien; vi mødte ogsaa et Compagni, hvor der kun var een Officer tilbage, længere ude laae nogle døde Mel-lenborgere, endelig kom vi til den sidste By.

Hertil var jeg kommen, da der blev gjort Allarm; vi skulde rykke ud uden Tornyster, som vi altid pleier at have med hvor vi end saa skal hen. Vi fik strax Befaling til at sætte Fængslerne paa og marsjerede igjennem Sønderborg; allevegne var der rolig og de spurgte os, hvor vi skulde hen. Da vi kom paa Sundved fortalte de os, at begge Rjaderne hele Dagen havde staaet saa tæt, at de kunde have skudt paa hverandre. Vi kom rask frem i Spidsen, vi fyrede nu paa hverandre et Par Timers Tid, men retirerede; men Tydskerne vilde ikke have med vore Batterier at gjøre, og holdt sig derfor tilbage. Da vi var kommen nær dem, hørte jeg en af deres Officerer pluddrede en heel Portion op, men jeg kunde ikke forstaae andet, end de maatte nigt retireren. Jeg har siden ikke talt med Brodkonens Jens, men jeg har ikke hørt der skal være nogle Døde eller Saarede af os, Du maa da hilse hans Moder fra ham. Da vi vare færdige, kom vi til vort Kvarter igjen. Det var underlig nok, at vi skulde i Slag da vi ligger tæt ved Augustenborg og der er ligesaa langt til Sønderborg som fra (jeg vidste ikke at Papiret var saa nær forbi, men dygtig forkrokket og tilsvinet blev det da) der jeg slap skulde det været, at der var ligesaa langt fra Augustenborg til Sønderborg som fra Brønshøj til Kjøbenhavn. 3 Dag den 13de har der været Slag hele Dagen; nu er Klokken 11, vi har gaaet med Vædertøiet paa siden imorges; der er kommet endeel Saarede til Augustenborg; de skal have frataget Tydskerne 2 Kanoner. Der har været en stor Ildbrand, og de sagde, det var Dhyppels Mølle.

Igaar slap jeg ved den sidste By vi kom til, da vi skulde paa Feltvagt. Der brændte 2 Gaarde og 1 Huus, og en Mand fik affkudt sit Laar i sin egen Stue. Morgenens efter kom vi i Kvarter igjen; der var vi til næste Morgen Klokken 3, saa rykkede vi tilbage til Dhyppels Mølle, og mange flere kom dertil

fra Als, men der vilde Tydsterne ikke have noget med os at gjøre. Om Eftermiddagen kom vi tilbage til Als igjen. Hvad dette Tilbage tog betyder, veed jeg ikke; man hører det paa saa mange forskjellige Maader, saa man kan intet troe. Jeg har ogsaa hørt fortælle om nogle Skibe, der skal være sprungen i Luften, og de skulde have taget et fra os med 300 Mand og 80 Kanoner; men jeg troer slet intet, før jeg seer, hvad det bliver til. Du maa ikke troe, fordi dette er rødt *), det derfor er Blodet af en Tydster, for jeg har endnu ikke været dem saa nær, at jeg kunde farve mig i det. Nu maa jeg ende min Skrivelse for denne Gang, kun en flittig Hilsen til Præsten og Madamen og Ane og alle gode Venner og Bekjendtere. Saa længe jeg er rask, er jeg ogsaa glad; men det er et heelt forkeert Liv for os alle; vi har ingen Orden hverken paa Mad eller Sønn, men lever dog alligevel i et Paradis. Hører Du noget hvordan det gaaer med Krigen maa Du endelig lade mig det vide, for her veed man intet for sikkert. Her er et lille Brev indeni til Karen. Lev nu vel og vær fornøiet som jeg, vis Du kommer her over.

Mads Jensen.

49.

Lieutenant Carl Ussing til sin Forlovede **).

6te Liniebataillon.

Bredballe pr. Beile 24 April 1849.

— Vær overbeviist om, at denne Historie er kommen mig ligesaa uventet, som den vistsnok er kommen Kjøbenhavnerne. Og endnu forstaaer jeg den ikke; jeg længes umaadelig efter at see de officielle Rapporter. Veed endelig Louis at lade mig vide, om han kjender nogen nærmere Grund til dette Angreb fra vor Side, som har havt et saa sørgeligt Resultat. Er Hensigten at

*) Brevet er skrevet med rødt Blæk.

**) Lieutenant C. Ussing faldt i Slaget ved Fredericia den 6te Juli 1849.

tirre Fjenden til et Indfald i Inland, for der at slaae ham, eller af andre Grunde, da tier jeg; men efter hvad jeg kan see og høre, er det ikke saa. Var Meningen at ville befrie Roldingenerne fra Tydskerne, da har man sandelig viist dem en daarlig Tjeneste. Rolding er vist nu næsten ganske i Afse. Men, som sagt, jeg forstaaer det ikke.

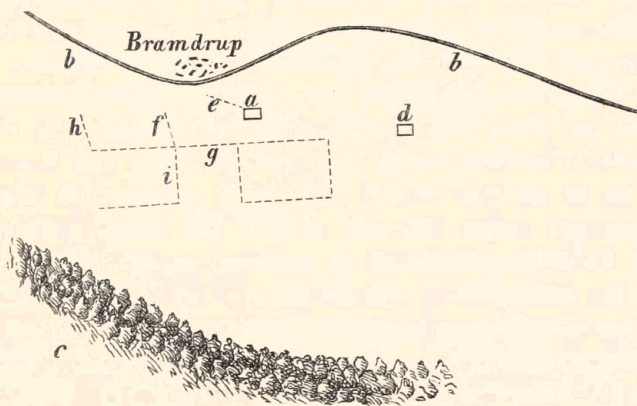
Det er da altsaa det første Slag, jeg har været i; og efter hvad man siger, har Indvielsen været af en alvorlig Natur. Jeg, som tidligere intet Saadant har seet, kan jo kun domme efter Tabet, og det er, idetmindste hvad vor Bataillon angaaer, frøgteligt. Over $\frac{1}{10}$ af Bataillonens er saaret eller falden, deriblandt 2 Compagnichefer og 1 Premierlieutenant. Alle vare enige i, at det var langt varmere end ved Dnyppel, og der vare flere saavel Officierer som Menige, der sagde, at Ruglerne vare langt fra falden saa tæt ved Slesvig. Jeg kan jo ingen sliq Sammenligning anstille, og fandt det ikke forferdeligt, — skjøndt jeg maa dog tilstaae, at der var Tider og Steder, hvor det lød for vore Dren omtrent som om en Bisværn var sluppen løs, og jeg maa jo ogsaa indrømme, at naar man tænker, at hele dette Tab er anrettet ved Geværkugler — thi Fjendens Kanoner gjorde idetmindste vor Bataillon ingen Skade — saa kan det ikke have været nogen Ubetydelighed; men jeg maa have været for befkæstiget til at lægge noie Mærke til Ruglernes Piben. Nok er det, jeg havde tænkt mig et Slag alvorligere, og det maa det vel ogsaa være, hvor Artilleri og Cavalleri kan virke mere end igaar; det maa idetmindste vist see grandiosere ud. Jeg havde ogsaa troet, at det vilde gjøre et større Indtryk paa mig at see Virkningen af Ruglerne. Da jeg et Minut efter min Ankomst paa Kamppladsen havde seet En med en Kugle i Ansigtet, var jeg complet følesløs, og jeg tilstaaer det, naar en Karl, der fik et Saar, skreg „Au“ eller klynkede sig derover, var jeg haard nok til at stamme ham ud derfor. Dog maa jeg i denne Henseende til mit Forsvar sige, at det naturligtviis gjør et daarligt Indtryk paa Folkene, naar Noget saaledes klynker. Saameget er i det mindste vist, at man kjæder sig ikke under en saadan Affaire; de 5 eller 6 Timer, jeg var i Slden,

forekom mig som et eneste Qvarteer. Det kan dog maaskee interessere Dig og din og min Familie at faae en detailleret Beskrivelse over Affairen af en Deeltager, og jeg skal derfor see om jeg kan forklare Eder samme, idet jeg vil indlede min Fortælling ved at gaae lidt tilbage i Tiden.

I Løverdags var Bataillonon paa Forporsttjeneste, og jeg havde navnlig en Feltvagt ved Bramdrupdam. Om Søndagen skulde jeg have været løst af Kl. 12, men blev det først Kl. 6 Estr., og Grunden hertil var, at denne Dag egentlig var bestemt til vort forehavende Angreb paa Kolding; men da General Schleppegrells Brigade, af mig ubekjendte Grunde, ikke efter Bestemmelsen kom fra Tjen, kunde det ikke finde Sted. Heri ville Mange søge Grunden til det Udfald, Angrebet fik; thi nu erholdt Tjenden Nys om Sagen, og fik Tid til at forstærke sig til den næste Dag. Vi bleve da altsaa afløste, og kom seent paa Aftenen til Biuff, hvorfra vi atter brøde op om Natten Kl. c. 1. Planen var, at tvende Brigader, Moltkes og Schleppegrells skulde gaae imod selve Kolding, og Næs imod Vest ved Bramdrup over Kolding Aa, for at falde Tjenden i hans venstre Flanke. Hvorledes det gik ved Kolding, ved jeg altsaa kun af Fortælling, og erfarede det naturligviis først senere; det er kun Jagtningen paa vor høire Fløi jeg kan fortælle Eder. Høire Fløi bestod af 6te og 7de Linie Bataillon, 12te lette Bataillon, 1ste Jægercorps og 4de Reserve Bataillon, 2den Brigades Cavalleri og Batteriet Hartzhausen, samt nogle Espingoler. Rendez-vous-Stillingen var ved Harte. For at gjøre Sagen mere forstaaelig, vil jeg vedlægge et Kort, som imidlertid naturligviis er høist ufuldkomment. 2 Compagnier af 7de Bataillon, 12te Bataillon og 4de Reservebataillon begyndte Kampen. Bramdrupgaard var nemlig stærkt besat af Tjenden, 7de og 12te Bataillon vare gaaede over Aaen mod Vest, 4de Reservebataillon ligesom Gaarden. For at begribe ret Banfærligheden for den sidste, maa man vide, at der ingen Bro her er over Aaen, og at Terrainet paa begge Sider af denne, men især imod Syd, altsaa op imod Bramdrupgaard, er en meget steil og uveibar Skrænt. Gaarden var som sagt stærkt besat, og denne Skrænt maatte 4de Reservebataillon tage med

Bajonetten. Det lykkedes imidlertid, og fra Harte Kirkebakke, hvor vi endnu stode, kunde vi see Fjenden flygte ud af Gaarden, og deels henimod Gaarden d, deels tilbage ad Gjelballe Skov til. Nu rykkede et Par Kanoner med 3die og 4de Bataillon (Du veed jeg staaer ved 2det Compagni, og var altsaa endnu ikke med) til Bedækning, samt kort efter 1ste Jagercorps og de 2 tilbageblevne Compagnier af 7de Bataillon over mod Øst for Bramdrupgaard, og 1ste og 2det Compagni af 6te Bataillon bleve altsaa endnu tilbage som Reserve, saa at jeg næsten var overbeviist om, at jeg heller ikke nu skulde komme i Kamp. Vel maatte vi nemlig antage, at Fjenden var temmelig stærk, siden han havde holdt sig saa længe i Bramdrupgaard; dog nu havde vi jo seet ham fordrevet derfra, og antog nu, at vore nye Kræfter let maatte kunne kaste ham igjennem Skoven. Da vi derfor nogen Tid efter ogsaa fik Ordre at marschere afsted — hvilken Ordre naturligtviis modtoges med et almindeligt „Naa endelig!“ — sagde flere Officierer til mig: „Det er ogsaa stammelig, nu er Fjenden allerede kastet, og det kan vare en Pokkers Tid, inden vi komme i Flden.“ Denne Tro blev vi saa meget mere bekræftede i, som vi gave os særdeles god Tid til at komme over Aaen, og i al Ro og Magelighed begyndte at stige op ad den modsatte Skrant, og fuldkommen maatte vi sikkes i den, da vi saae Dannebrogse vaie paa Bramdrupgaard, og saae, at ikke blot Staben, men selv Ambulancelazaretterne vare blevne flyttede ind i denne. Naar man nemlig betænker den særdeles vanskelige Overgang over Aaen, vil man let kunne forstaae, at vi kun kunde antage, at disse Ting bleve flyttede over den, naar vi vare visse paa at blive der. Vi kom imidlertid snart ud af vor Bildfarelse. Netop som vi vare komne op ad Skranten, fik vi Ordre at rykke frem, og jeg saae nu til min Forbauselse, at vor Kjøde kun stod ganske lidet Syd for Bramdrupgaard. Vi kastede strax vore Skytter ud til Forstærkning; men jeg maatte endnu blive ved Reserven af vort Compagni, som da stod lige Syd for Gaarden. Vi vare imidlertid ikke længere tilbage end at Ruglerne sløitede os om vore Øren. Bludsfelig begyndte man imidlertid at blive bange for at Fjenden

skulde omgaae os mod Vest, og jeg blev med en Afdeling sendt bag om Gaarden, for at modtage ham ved Hegnet e. Da jeg kom her, saae jeg virkelig ogsaa, at den fjendtlige Hæde var paa denne Side kommen os temmelig nær, idet 4de Reservebataillon og 7de Bataillon i vild Flugt var styrtet nedad mod Aaen. Det lykkedes os imidlertid nu at standse Fjenden, ja efter kort Tids Forløb fik vi ham endog kastet bag Gjerderne f og g, idet jeg fik Folkene til at trænge frem til Kammen af en Bakke, som laae midt imellem e f og g. Fjenden fik imidlertid Forstærkning, og uagtet alle Bønner og Opmuntringer og Trusler

a Bramdrupgaard. b Kolding Aa. c Gjelballe Skov. d en Gaard.
e f g h i Gjerder.

var det mig ikke muligt at holde Folkene der længere; de retterede atter bag Skranten. Dog kort efter fik jeg dem atter frem, og da jeg for ramme Alvor havde forfikkret et Par Karle, at jeg fløvede Skallen paa dem, hvis de ikke strax igjen vendte Næsen imod Fjenden (det var nemlig et Par Rekrutter, som fandt det for varmt, og havde gjort omkring), begyndte vi ogsaa igjen at faae Orden i det; men saa fik vi Ordre til at trække os bag Gjerdet e igjen, og blot holde det à tout prix. Her beed vi os da fast en kort Tid; men nu var vort Artilleri kommet over Aaen mod Vest, og dette virkede som et Trylleflag paa

vore. Jeg viste dem Ilden og Røgen af vore Kanoner, med et Hurra sprang jeg over Gjerdet, og med et brølende Hurra fulgtes jeg ikke blot af mine egne Folk, men ogsaa af en heel Deel af de tidligere Flygtninge af 7de Bataillon og 4de Reservebataillon, som nu igjen havde faaet Tid til at samle sig, heelt over til Gjerderne f og g; men Hjenden var stærk og haardnakket, og satte sig fast bag de næste Gjerder, nemlig h og i. Fra det sidste, i, fik vi ham fordrenet ved vore Espingoler; men h havde vi taget 2 Gange, men maatte begge Gangene forlade det igjen, og nu kom der Ordre, at vi skulde ikke trange videre frem, men blot holde vor Stilling. Jeg saae paa mit Uhr, Klokken var allerede næsten 12, og jeg syntes, jeg begyndte at blive sulten; jeg kaldte paa min Oppasser, og de andre Officierer af alle Batailloner (thi Folkene laae i Rjaden imellem hinanden) kaldte paa deres; men de havde naturligviis foretrukket at blive bagved. Dog kom de ret snart krybende langs med Gjerdet, og nu fik jeg mig en Vid Brød og en Snaps og en Cigar. Fagtingen vedblev imidlertid at føres med samme Hefstighed; men Kl. 1 fik vi Ordre til at trække os lidt efter lidt tilbage paa den anden Abred; det heed sig, at vi blot havde skullet foretage dette Angreb, for at lette Indtagelsen af Kolding ved at hendrage en Deel Tropper hertil, eller naturligviis, hvis vi kunde kaste Hjenden, gaae imod Kolding fra Vest; men nu, heed det, var Kolding taget af os, og vor Stilling var altsaa unødvendig længere. Alt drog sig da atter Nord for Aaen, medens 1ste Jagercorps dækkede Retraiten. Da vi vare blevne samlede paa den anden Side, holdt vi Mandtal, og saae vort store Tab; dog gjorde dette ikke det triste Indtryk paa os, som kort efter at høre, at Kolding rigtignok havde været taget af os, og det endda 2 Gange; men at den nu endelig tilsidst var i Hjendens Hænder og næsten afbrændt. „Til hvilken Nytte er da denne Masse Menneſter opoffret?“ spurgte vi os selv, og Ingen for-maaede at svare; en Enkelt mumlede: „for saa meget desto snarere at kunne blive jaget til Skagen.“

Dette er den Deel, jeg personlig har taget i Affairen; hvorledes det paa andre Steder er gaaet, veed jeg kun af Fortælling;

thi man kan jo Intet see eller høre uden hvad der er En nærmest; men jeg har senere hørt, at vi have haft Kanten af Gjelballe Skov i Besiddelse i det Mindste paa enkelte Steder, men atter maattet forlade den. Retraitten blev naturligvis strax begyndt, og Kl. c. 9 iaftes, kom vi i Qvarteer i Herslev. —

50.

Hans Jensen Lindbeck til sin Morbroder.

9de Bataillon. Randers-Egnen.

Fredericia 25 April 1849.

Gode Morbroder!

..... Nu vil jeg lade Dig vide vores Stilling. Den 22de April reiste vi fra Fredericia; da vi kom paa en Mil nær Kolding, da stodte vi paa Fjendens Forposter, og vi blev stillet i en Række lige imod dem, og der stod vi til om Morgen Kl. 4, da trak vi vores Brigade sammen, og vi drog imod dem. Kl. 7 begyndte vi at klinge sammen med dem, og de havde deres Kanoner paa denne Side af Kolding, og de maatte trække dem tilbage ind i Byen, men da de kom derind, da kan du troe, at de klemte os noget haardt, men det maatte ikke hjælpe, vi maatte fremad imod Byen, og Kuglerne de spillede imellem os. Da der nu ingen Regning var, at vi kunde drive dem ud af Byen med at skyde, saa maatte vi til at fælde Geværet og løbe Storm paa Byen. Da vi kom ind i Byen, da kan Du troe, min Ven, at det saae strange ud for os af den Aarsag, at de fyrede paa os ud af baade Vinduer og Døre, og det kom an paa, at vi angreb dem saa hastig, at de kunde ikke komme ud af Byen, og de fyrede paa os fra alle Hjørner. Gud i Himmelen forbyder, at jeg skulde faae saadan et Syn

at see mere, vores Medbrødre de laae paa Gaden imellem os og svømmede i deres eget Blod. Der er ingen Mennesker som kan huske, at vi har havt saa mordisk en Batalie som den Dag; den 23de April den var strenge ifjor ved Slesvig, men i Aaret 1849 den 23de April den har været os en dyrkjøbt Dag. Alle vi, som her staae tilbage, vi kan aldrig fuldtakke Gud den almægtige; ja vi tog Valpladsen den Gang, men vi beholdt den kunns fort. Kl. 1½ om Eftermiddagen maatte vi til at retirere fra Byen af den Aarsag, at de fastede gloende Bomber ind paa Byen og satte Brand paa den; men vi holdt dog en 6 Timers Kamp med dem, og en stor Deel ødelagde vi af dem og manges tog vi til Fange

Lev vel! jeg lever vel,

Hans Jensen Tindbeck.

51.

Premierlieutenant S. Lundby til sin Moder.

Frederics 26 April 1849.

Kjærmoder!

Jeg er her i denne forstyrrede Fæstning, hvis Volde og Omegn bærer tilfulde det alvorfulde militairiske Anstrøg af Fæstning i Beleiringsstilstand. Her indenfor Voldene bevæge sig utallige Skarer af Militaire af alle Aabenarter i travl Virksomhed, medens alle Boligerne ere tomme og forladte, thi Indbyggerne ere flygtede. — Jeg var med den 23de ved Rolding. 4de Brigade dannede Centrum og stormede Byen, efter at der først nord for Byen fandt en meget hidfig Geværægning Sted, ved hvilken Leilighed min Fæst fik en Kugle, som netop passerede forbi mit Knæ og berørte mine Beenklæder. Det arme Dyr haaber jeg dog at kunde bestige om 14 Dage. Jeg besteg en

anden Hest. Vore Blåne stormede Byen, hvorved en Mængde faldt, iblandt andre Julius Meincke m. fl. Han udaandede Dagen efter. Derpaa rykkede den egentlige Stormcolonne frem, men næppe kommen ud af en Huulvei aabnedes en voldsom Ild af 6 Kanoner lige paa Colonnen, Folkene foer ind under Vasken. Da reed jeg frem, vrælte til dem, at de Hælunker ikke kunde træffe, og Himlen gjorde mine Ord til Sandhed, thi i samme Nu slog en 24-pundig Granat ned mellem de 4 Been af min Hest, indhyllede os begge med Jord og Støv idet den sprang, min Hest segnede. Det er for tidligt, raabte jeg, rev Hesten op, den og jeg vare ubestadigede, Folkene loe, jeg takkede Himlen, og ved den gamle Generals Side droge vi ind i Byen med Følelser, som ingen Pen kan beskrive. Indbyggerne kunde ikke tale, de vare maallose over den Lynke at see deres egne Troppers Kamp og Seier over de forhadte Slesvig-Holstenere, ja man græd af Glæde, strakte Hænderne frem, som for at meddele den store Lynke, saaledes Rige og Fattige, Høie og Lave. Det var det skønneste, det stolteste Dieblif, jeg endnu har oplevet, og — $\frac{3}{4}$ Time efter — hvilken Glendighed, hvilken Nedslaaenhed, en Steen maatte røres ved hvad jeg da oplevede. Fjenden anrettede en morderisk Ild mod Byen, Muur- og Tagstene fløi omkaps med Stumper af sprængte Granater og 12-pundige Kanonkugler, Byen blev skudt i Brand, Heden og nedstyrtende Stykker Muurværk tvang os til at rømme den; Indbyggerne ilede islang med vore Folk, Rige og Fattige, Høie og Lave, bærende paa deres Arme Alt, hvad de kunde frelse, som oftest spæde Børn, gennem Kugleregnet. — Moder! denne Forvandling var grusom, jeg ønskede hvert Nu en Kugle, glemte Dig og Alle, blot ønskende at rives bort fra en saa rædsom Glendighed. Dog! Tjenesten forjog disse bittre Følelser eller rettere afledte noget disse sørgelige Betragtninger. Vi trak os noget tilbage — forladende den brændende By. — Den 24de rykkede vi ind i Frederits, havende udenfor Brigaden Schleppegrell til Forpost. 3 mange, ja jeg troer i 6 Døgn, næppe tilfammen at have sovet 6 Timer! Anstrengelserne ere store, Kønnen kun ringe, dog endnu svigter ikke Haabet om Hjælp for

det dyrebare Fødeland. Den 25de rykkede Fjenden imod Frederits indtil $\frac{3}{4}$ Miil fra Byen. Rytet talte om, at de faae tilbageblevne Inderbyggere i Rolding bleve mishandlede, der skulde derfor i saa Henseende afgaae en Skrivelse til den høifocommanderende tydske Officeer i Rolding. Jeg beordredes at overbringe den til de fjendtlige Forposter, som man formodede tæt herved. Jeg afgik da fra Armeen som Parlamentair, men benyttede Leiligheden, assogte Terrainet paa kryds og tværs, og naaede først mod Aften de fjendtlige Forposter $\frac{1}{4}$ Miil paa denne Side Rolding, saalangt havde Fjenden trukket sig tilbage. De gjorde Anstalter til at skyde paa mig, jeg lod Trompeteren blæse, vrælte: For Satan, Parlamentair! og sprængte ind paa dem; dette virkede, saa de skuldede skarpt for mig. Jeg forlangte at tale med en Officeer, gruede for at træffe en Cadetcammerat som Fjende, men fandt en Hauptmann Wrangel i Slesvigholsteens Tjeneste; jeg udførte mit Grinde, hvorpaa han yttrede, at den 23de var en „heissere Tag“, hvorpaa jeg svarede, jeg haabede een af de første Dage at træffe ham paa en endnu langt „heissere Tag“. Han gloede, var iøvrigt meget net og beleven. Jeg reed hjem og glædede Generalerne Bülow og Moltke med en detailleret Beretning over den Afføging, jeg ved samme Leilighed havde foretaget. Brigaden har lidt endeel, dog langt mindre end man turde vente. — Nu til Beslut min inderligste, kjærligste og sønligste Hilsen og Tak til min Kjærmøder for hendes sidste velsignede Brev med Uncle B—s herlige Ord. Tidligere modtog jeg rigtig det andet af Moder omtalte Brev. — I velsignede herlige Mennesker paa Søby Søgaard! her min kjærligste Tak for det sidste Besøg og venligste Hilsen.

Eders hengivne

Sigvard.

Senere Beretninger troste med, at kun 8 à 9 Gaarde ere brændte i Rolding og Inderbyggerne bedre behandlede end de overdrevne Rytter sagde. — Gud i Himlen være med os Alle!

Hans Rasmusfen Kaalsbæk til Pigen Anne Petersen, i
Condition ved Frederiksborg.

1ste Sægercorps.

Bester Mark 28 April 1849.

Kjære Ven!

Det glæder mig meget at høre, Du er ved en god Helsen og vel kan komme til Rette med din Huusbonde og din Madmoder, og tillige saa venter jeg, at Du nok kan gjøre hvad der tilkommer Dig; men jeg synes nok, det er noget ringe, at Du skal kjøre Havre hver Dag, men det maa Du finde Dig i, da det ikke er bleven anderledes for den Gang. Jeg havde meget at fortælle Dig, naar jeg bare havde Leilighed. Det tykke Paf, de har spoleret min Broder, han blev saaret af en af de tykke Kugler i det ene Been og det blev fat af ham og en af hans Kammerater; de siger til mig, at han blev saaret den Dag som vi kalder Pangfredag og den 24de døde han; men jeg veed ikke om det er sandt eller ikke; men jeg troer det gjerne, for det feer galt ud for os, men vi taber ikke Modet for det; thi det kan ikke hjælpe. Vi kan ikke slaes med de Tykke, for de er over 50 tyve imod hver af de Danske, men kan vi bare beholde Als, men det kan være galt nok; men de skal aldrig faae det, saalænge som at jeg lever og mine tappre Kammerater, for Mod det mangler vi ikke. Du kan troe, at jeg skal havne det dyrt paa de tykke Kjæltringer for det, at de har spoleret Lemmerne paa min Broder, saafremt at jeg kan, men desværre, vores Magt den er for lille, men de har dog faaet lige saa mange Brygl som vi. Hermed ender jeg denne min korte og ringe Skrivelse med et kjærligt Leveel til at vi kan komme til at tale mundtlig med hinanden, og jeg beder Dig at hilse din Søster fra mig, jeg er ved en god Helsen og har det godt. Du selv hilses paa det Kjærligste fra mig din til Døden trofaste Ven

Hans Rasmusfen Kaalsbæk.

Peder Andersen til sine Forældre.

1ste Husar-Eskadron. Nordsjælland.

Skadsirop 27 April 1849.

Kjære Forældre!

. Derksom Bergen, som var hos Kold og som boer ved Møllen, har en Broder, som heed Nyrup til Bynavn og var Husar, da er han stude. Om I vil give ham den Underretning paa den bedste Maade og sige han hviler godt paa en af Sjællands Kirkegaarde. Vi maae nu gjøre Tjeneste ved anden Eskadron 30 Mand og to Underofficerer; vi staaer ved General Schleppegrells Brigade, som staaer ved Frederiks og snart ingen andre Steder kan komme, da Tyskerne nok er nær ved Veile. Vi har det ogsaa noget strengt, da vi maae gjøre al Cavalleri-Tjeneste ved den Brigade; naar vi kommer hjem den ene Dag ved Middag, saa maae vi afsted den anden Morgen paa Vagt, og hvad Levnetsmidler angaaer, da er det ogsaa knapt. I skriver, kjære Forældre, om jeg trænger til Penge; nei det gjør jeg ikke, for de fleste Folk giver os hvad de har af et godt Hjerte, og er det en Dag vi ødelægger en 3—4 Mark, saa er det flere Dage vi ikke kan faae noget Andet end som vores Naturalforpleining, og man kan ogsaa leve ved et Stykke raat Fæst og et Stykke tort Brød og drikke Vand til. Men, elskelige Forældre, det maa ikke skræmme Eder, ei heller maa det mistroste Eder, for glæd kun Eder, saa længe I høre jeg er rask og ilive, da det maa være Eders Trøst. Jeg har Gud ske Lov en god stor Fæst, og det kan I troe er en god Ting, og for Rumpen af den ligger jeg og skriver dette Brev paa min Fodersæk, saa I maae undskyldte Skriften er ikke saa god. Der var meget jeg skulde skrive, men da jeg nylig er kommen hjem og skal afsted imorgen tidlig, saa tillader Bysten og Tiden ikke mere. Jeg har talt med Peder Hegnsmands Niels i de sidste Dage, og derksom I skulde komme til at tale med hans

Moder, inden hun faaer Brev, saa hils, han er rast. Vær
saa god at hilse alle Venner og Bekjendtere og dem i Nøddebo
paa det Bedste og vær selv hjærligst hilset, gode Forældre, fra
Eders tro Søn

Peder Andersen.

54.

Niels Peter Christensen til sin Kone.

6te Reserve-Bataillon. Hjørring-Egnen.

Middelfart 1 Mai 1849.

Kjære Kone!

Det gjør mig meget ondt, at jeg skal tilskrive Dig dette
førgelige Budskab, at jeg ligger haardt saaret i Middelfart.
Jeg har faaet 1 Kugle i mit høire Bryst og 1 i det høire
Luar, og befinder mig meget slet. Doctoren meener maastee, at
jeg kan leve, men det vil tage lang Tid ud. Jeg fik mine
Saar i Slaget ved Rolding, og jeg ønsker gjerne at vide
hvorledes min Kone og mine Børn lever, jeg haaber at I lever
godt og det skulde glæde mig, om vi kunde samles med hin-
anden igjen. — Giv Dig nu tilfreds, min Pige, og lad mig
see, at Du paa den bedste Maade sørger for vores kjære Børn.
Jeg kan ikke selv skrive, men en god Ven haver skrevet det for
mig. Skriv mig til igjen, men snart.

Fra din Mand

Niels Peter Christensen.

Han døde ikke længe efter.

Peder A. til sine Søskende.

(Maj 1849.)

Kjære Søskende!

Med inderlig Følelse glædes jeg ved at see, hvor I nu med gjensidig Hjælp med hverandre kan skrive mig til og underrette mig om Eders og mine kjære Forældres og Families Stilling, saa ikke Fremmede altid har nødig at være underrettet om, hvad I vil have jeg skal vide. Du maa troe, kjære Hanne, jeg blev meget glad ved at see, Du havde skrevet det Brev, og lad mig see, at Du for bestandig vedbliver at vinde din Lærers og dine Forældres Kjærlighed, at Du kan blive øverst. Kjære Søskende, lad mig høre og see, at I lyder vores elskelige Forældre, og ikke I, som jeg haver, paalægger dem nogen Sorg nu paa deres Alderdom, da jeg nu først haver erfaret, hvor urigtig jeg har baaret mig ad og hvor stor en Sorg jeg haver paalagt dem, som de ikke haver fortjent, men ved i Fremtiden at handle bedre, haaber jeg at gjenvinde deres Kjærlighed. Nu kan jeg ikke hjælpe eller glæde dem uden med Pennen at underrette Eder om, hvor jeg er; men derfor, kjære Søskende, maae I med saa megen større Iver søge at hjælpe og trøste dem, indtil Herren lader den Dag oprinde for mig at komme hjem, at vi da med hverandre kan glæde dem, og jeg med Glæde kan afstørre de Taarer og den Sorg, de har havt for mig, og dette er mit Pindse=Ønske til Eder, Søskende, og jeg haaber ogsaa I begge vil stræbe at opfylde denne min Begjæring. Seg er og forbliver for bestandig Eders hengivne Broder

Peder A.

P. E. Lorenzen til en Ven *).

3die Jægercorps.

Fredericia 2 Mai 1849.

Min kjære Thomas!

Nu har jeg da atter faaet Mælet paa Gang og forglemt Rædselsscenerne fra den 23de forleden. Du, og maaskee mange Andre, kunne maaskee ønske at høre noget nærmere om denne blodige Dag, og jeg er saa meget mere tilbøielig til at omtale denne Affaire lidt nærmere, som jeg erfarer, at Rygtet siger, at Corpset, ved hvilket jeg tjener, ikke skulde have gjort sin Pligt ved denne Leilighed. Det er muligt, at det ikke for en Uindviet vil være letteligt at sætte sig ind i Forholdene og see Sagerne fra deres rette Standpunkt, imidlertid vil jeg gjøre mig Umage for at forklare Sammenhængen saa tydelig som muligt, og givende i Korthed et Overblik over hele vor Stilling, kan jeg som underordnet Officier kun detaillere det Compagnies Bevægelser, som jeg har med at gjøre, da i slige Tilfælde ethvert Compagnie agerer selvstændigt. General Schleppegrells Brigade ankom imellem 8 og 9 Formiddag til Pedersgaard, $\frac{1}{4}$ Mil østlig for Kolding, 3die Jægercorps dannede som sædvanlig Avantgarden og et Compagnie af samme Fortroppen med Blænkefjæde. Imidlertid var Moltkes Brigade gaaet mere nordlig og Brigaden Rye endelig vestlig om for at tage Fjenden i Flanken og bemægtige sig de sydligt for Byen beliggende Høider, som dominerer Byen aldeles og uden hvis Besiddelse Byen ikke kunde nytte os noget. Allerede tidligt paa Morgenens havde vi hørt, at Rye og Moltke havde engageret Fjenden, og vor Brigades Hensigt skulde kun være et Skinangreb. Ved ovennævnte Pedersgaard blev 3die Compagni af 3die Jægercorps beordret til

*) Brevskriveren var ved Krigens Udbrud i Udlandet, vendte hjem, indtraadte som Frivillig og befordredes siden til Officier ved 3die Jægercorps.

at formere Pelotonscolonne og avancerede saaledes som Reserve for 1ste Compagnies udkastede Blankerfjæde. Omtrent en 700 Skridt fra Byen paa den Bei, som fører fra Rolding til Snoghei, havde Fjenden opkastet en Barricade, bag hvilken et Peloton af 3die Compagnie blev kastet ud. Her begyndte Fjendens Ild at virke og med Held for dem. Der avanceredes, og endnu et Peloton blev kastet udenfor Barricaden, og dette søgte Dækning paa Skraaningen af Beien ned imod Fjorden. Her fyredes nu bestandigt, dog uden synderlig Virkning, saasom Fjenden bag sine Forskandsninger stod ulige bedre dækkede.

2 *Delinger* Saaledes stode Sagerne, da ganske uventet for os en Deling Husarer faaer Ordre til at rykke frem. Jeg selv stod ved Barricaden paa Beien og saae spørgende paa den Commanderende, som beordrede mig at lade gjøre Plads for Cavalleriet og rydde Barricaderne til Siden. Dette skeete. Man hørte Commandoen (Lieutenant Castenskjold) Trav, Galop, Attaquer! og afsted fore de ad Beien mod Skandsen. Sægerne, som med Røgefjedler og øvrige Bepakning ikke kunde følge de Fiirfødede i Hurtighed, bleve naturlig langt tilbage, endfsjøndt de fulgte efter Kræfter fra vort Compagnie. I mindre end et Minut

3' *Veste* havde Husarerne naaet Skandsen, og — nedskudte eller styrtede *vare skudte* paa 5 nær, som med anskudte Heste besværligt sngtede tilbage. *te og gik* Nu kastede Sægerne dem bag Hegn eller lignende for at søge *tilfals,* Dækning mod en heftig Rugleregn. Her bleve de fleste af vort Compagnie saarede, da vi havde en meget daarlig Dækning langs Beien og kunde tildeels enfileres af Fjenden. Paa dette farlige Punkt vare alle Officierernes Nærværelse nødvendig for at holde Mandskabet til Pligt; og om der siden, da Fjendens *2 Husa-* Skandsen forlodes ved vor raske Fremrykning, have været enkelte *er gik* Efternølere og Feige, som bleve tilbage, kan være muligt, Officiererne have ingen Skyld, det er vitterligt. Det fremslyser heraf, *svæb!* skulde jeg mene, at Skylden ligger i det uventede, besynderligt *med Heste* raske Indhug af Cavalleriet eller rettere sagt af Befalingen dertil *ne ind i* (unter uns gesagt.) X)

Sægerne rykkede nu rast ind i Byen, og tredie Compagnie, som havde den nderste venstre Flanke, trak sig over Møllen ved

x) *Angreb* blev udført som „gødt svar paa giftig Biltale ell. Omtale fra Gen. Schleppe- grell's Stab“; og den Kommanderende, Ltut

Toldboden over Engen til den sydføstlige Deel af Byen under en rasende Kanonild fra de før omtalte sydlige Høider, som endnu vare i Fjendens Bold og som for Artilleriet have en udmærket Veligheden. Jeg var paa denne Bei behjælpelig at strnge det tydste Flag, som vaiede ved Toldboden. Nu begyndte Bombardementet, 24-pund. Granater og 12-pund. Rugler. Det var en Rædsel at see og høre de jamrende Mødre og strigende Børn, som intetsteds kunde finde Beskyttelse, da de fleste Huse ikke kunde modstaae Ruglerne og Granaterne, som sloge fra Taget lige ned i Kælderen. Fruentimmerne flokkede sig om os for at høre Raad og Trøst og solte dem ligesom rolige i vor Nærvarrelse, skjøndt vi vidste intet fornuftigt Raad. Imidlertid havde Fjenden for største Deelen taget Flugten og endeel gjordes til Fanger. Byen brændte nu paa 5 til 6 Steder og fornemlig bestrødes Slotsstaldbygningen, dog uden at den kom i Brand. Kloffen omtrent 4 fik vi Ordre til at trække os tilbage, og 3die Compagni retirerede samme Bei ud, som den var kommen ind, men vel i spredt Orden, som meget let kan svares under den heftigste Kanonild over en aaben Eng, hvor Kanonkuglerne for min Part fasede mig et Par Allen til Siden hvert Dieblif. To af Compagniets Officierer bleve saarede ved denne Leilighed, og min Capitain, som selv er bekendt for en usorragt Hyr, har i min Nærvarrelse yttret sin Tilfredshed over 3die Compagnies Officierpersonale i det Hele. Om Aftenen marscherede vi til Borup 1½ Miil fra Kolding og Kloffen 3 næste Morgen udmattede og ildestemte om Koldingernes sørgelige Skjæbne tilbage hertil. Saaledes hænger Sagerne sammen og det er at ønske, at dette blev saa publikt som muligt for at holde Corpsets gode Rygte vedlige. Da det imidlertid Dagen efter Kolding-Affairen strengelig blev forbudt at omtale eller beskrive endlige dable Befalinger eller Bevægelser, som udføres ved Armeen — (mon man da har ført en daarlig Commando?), saa skal jeg nok holde min Næse derfra; men dersom en anden god Ven skulde ville paatage sig at indrykke et lille Stykke derom i Fædrelandet eller andet lignende Blad, saa var der

*Castenskiöld, fik for Angrebet sine Tors-
sattes Auerkjendelse i Form af Ridderkors
paa Valpladsen, og sine Fjenders i Form af en
meget smigrende Skrivelse fra Captainen i den
fjendtlige Skanse, bilagt hans 2 Pistoler.*

ingen Officier i 3die Jægercorps, der havde noget derimod. -- Men det vil maaskee komme.

Jeg ligger nu her i Fredericia paa 3die Dag og har nu udhvilet mig efter svære Strabadser, overstandne Farer og mange andre ubehagelige Følelser og Skrupler over Danmarks Skjæbne. Jeg er hidtil lykkelig og vel undsluppen, Gud veed, hvorlænge det varer, dog er jeg ved godt Mod.

Din hengivne

B. E. Lorentzen.

57.

Jens Rasmussen Valle til sin Kone.

1ste Reserve-Jægercorps. Grenaa-Egnen.

6 Mai 1849.

Kjære Kone!

Jeg vil tilmelde Dig et Par Ord og lade Dig vide, at jeg lever efter Omstændighederne meget godt, og det Samme hører jeg ogsaa fra Dig, at Du og min lille Datter er frisk, og det er mig en stor Glæde at jeg hører Du vil tjene for dit Brød, og jeg veed ogsaa at vores Barn nok bliver forføret, til Gud under os den Glæde at vi samles igjen med hverandre. Den 4de om Aftenen modtog jeg din kjære Skrivelse, som var mig en stor Glæde efter Dagens haarde Kamp. Klofken 6 om Morgenen rykkede vi fra Stoustrup ud mod Fjenden, som gif os temmelig nær. De vare ved en Kro, som hedder Krøb i By i Nærheden af Snoghøi, de vilde formodentlig til Frederiks, men deres Fremgang blev efter en anden Side. Vi begyndte en varm Kamp med dem, førend vi nogen Tid vidste deraf. Vi maatte en eneste Gang trække os tilbage, men da Hornet blæste en anden Vej, maatte vi omkring. Vi gif lige

ind paa Fjenden, saa han maatte enten slygte eller falde. Gevær-
 fuglerne haglede om os, men Herren vor Gud fulgte os i
 Striden, og der var ganske faae der ramte os. Det var som
 det strengeste Hagelveir, Geværkuglerne peb om Dreene, Kanon-
 fuglerne og Granater snorrede over Hovedet, men vi agtede
 dem ikke, thi vi stolede paa Herren den almægtige Gud, og det
 var heller ikke mere end vores Pligt som Soldater at vise os
 for vort kjære Land, og falder vi saa falder vi med Gode,
 skjøndt de fleste af de store Bønder agter os kuns ringe; men
 jeg vil undskyldte dem, de have ikke Indsigter deri, og For-
 skjellen kan ogsaa være stor. Dengang vi gik mod Fjendens
 Ild, vare Folk saa slittige mod os, de gave os den sidste Draabe
 at drikke de havde i deres Huus, de vare glade ved at see vores
 Fremgang mod Fjenden. De havde truet dem, at de vilde
 røve og plyndre dem ud, men vi Danske kom dem saa hurtig
 paa, at de fik ingen Tid dertil. Der vare mange Bønder,
 som forlode deres Huus og Hjem med grædende Taarer for-
 medelst den svære Torden, som høstes paa begge Sider af
 Øien fra vores og de fjendtlige Kanoner. Men da det havde
 været i 5 Timer, rykkede Fjenden bort fra os, formodentlig til
 Rolding, hvor deres Hovedstyrke var, og nu i to Dage har vi
 været fri for ham. Andet Nyt kan jeg ikke fortælle Dig; jeg
 hører, at Du veed Rasmus Peder fra Folsrode er stød; det
 var paa Langfredag, da jeg selv var med; men det faldt mig
 ikke ind at skrive det hjem, da det var kuns til Bedrøvelse for
 hans Familie Da Tiden falder mig kort, maa jeg af-
 bryde min ringe Skrivelse til Dig. Nu beder jeg Dig at hilse
 alle Venner og Bekjendtere fra mig, at jeg er frisk og befinder
 mig i min Tilstand meget godt, og vær Du, min kjære Kone,
 hilset af din oprigtige Mand

Sens Rasmussen Valle.

Frederik Knudsen til sin Kone.

1ste Reserve=Jagercorps. Sorø=Egnen.

Taarup 18 Mai 1849.

Kjære elskede Kone!

Dit Brev af 11te dennes modtog jeg den 16de, og det glæder mig at jeg deraf seer, at I er ved Helsen, jeg er Gud ske Lov ogsaa ved en god Helsen, og har det fortiden meget godt, thi vi er nu paa Byen, og er indquarteret i en Bondeby, som hedder Taarup . . . Vi kom fra Fredericia den 16de om Morgen kl. 8 og samme Morgen kl. 3½ havde Fjenden begyndt at bombardere Byen; saa vi forlod med al Fornøielse Byen . . . Vi drog rigtignok glade fra Byen, men der var dog noget som forstyrrede mig ogsaa i denne Glæde. Just som jeg gik paa Broen for at gaae ombord, mødte jeg min Broder Peder, som marscherede ind i Byen, og jeg troer jeg ønskede at jeg havde maattet fulgtes med ham tilbage igjen, thi netop i denne Tilstand føler Søstende for hverandre, det som vi altid skulle føle for hinanden. Jeg længes nu meget efter at spørge fra ham, det vil formodentlig heller ikke vare længe, førend vi kommer der igjen. Thi vi er blot afløst fra Forpostfjæden en lille Tid af de Tropper, som kom til Byen strax, da Fredericia blev beleiret; vi har ellers været i Forpostfjæden fra den 24de April til den 16de Mai. Du skriver i dit sidste Brev, om jeg ikke veed noget om, enten vi faaer Hjælp eller hvad det skal blive til. Nei, min kjære Ven! det er ligesaa skjult for mig som for Dig; jeg veed ingen Hjælp at troste mig ved uden Guds Hjælp, og det vil visseelig ogsaa blive den bedste; vi synes vel ofte, at den tøver længe, men lad os være taalmodige og ikke tvivle, men have en fast Tro og et stadigt Haab paa Herrens Hjælp, da kan vi være sikker paa, at Hjælpen vil komme paa den beleilige Tid. Vel seer det yderst sørgelig ud,

men Herren er mægtig nok til at udfrie os, naar hans Time kommer; vil han bevare os, saa kan vi gaae uskadt igjennem den farligste Kamp. Og er det Guds Villie, saa kan jeg endnu opnaae den Lykke at komme frisk og sund hjem til Dig og vores kjære smaae Børn, hvem jeg ikke kan erindre uden Taarer. Mine Tanker er altid hos Eder, mit Hjerte slaaer for Eder, saalænge Blodet rører sig i mine Aarer, men er det Guds Villie, at jeg skal falde i Kampen, saa lad os ogsaa derpaa være beredt, og ikke derfor troe, at vi har haabet forgjæves, — Thi Gud stee Lov og Pris, et bedre Paradis end det, som blev fordærvet, os Jesus har erhvervet, en Himmel uden Fare, o gid vi der kun vare. — Saa smile da hvert Die, selv gjennem Taarefy: som skimter i det Høie, det store Morgengry! Saa folde fromt sig Hænder i Jesu Christi Navn! thi Støvet's Veie ender i Herlighedens Favn.

Hermed vil jeg slutte, og bede Dig at hilse dine kjære Forældre og Søskende! samt alle gode Venner, og vær Du og vores kjære Smaa evig kjærlig hilset af mig din til Døden troe og hengivne Egetefælle.

Frederik Knudsen.

59.

Lauritz Hansen Rousted til sine Forældre.

5te Dragon-Regiment. Randers-Egnen.

Ållerup 21 Mai 1849.

Kjære Forældre!

Da jeg nu haver Tid og Leilighed, vil jeg skrive Eder til og lade Eder vide, at jeg lever vel og er ved god Helsen og Sundhed, og det ønsker jeg gjerne at høre fra Eder igjen. Vi er indkvarteret i en By, som hedder Ållerup, $\frac{3}{4}$ Mil Westen

for Skanderborg, og Hjenden staaer 1½ Mil Syd for Skanderborg. I disse Dage haver vi det nogenledes godt, efter som vi er vant til. Den 19de var vi paa Feltvagt og det var nogen vanskelige Poster vi bestred, paa Grund af at vi stod saa nær Hjenden, og den samme Nat og Morgen var der saadan en Tykke og Taage, at vi ikke kunde see hverandre, førend vi var tæt paa hverandre. Vi var 12 Mand, som reed ud Kloffen 3 om Morgenen og skulde besætte en Feltvagt, som blev indtrukken om Aftenen. Feltvagten skulde staae i en By, som hedder Eier; Tyskeren var tidlig ud denne Morgen. Uden at see hinanden rykkede vi ind af den ene Ende som Tyskeren rykkede ud af den anden Ende af Byen; havde de seet os, havde de maaskee fanget os, de var en heel Eskadron. Da de nu vare marsjerede tilbage igjennem Byen, rykkede den halve Eskadron tilhøire til en By, som hedder Idum, hvor vores Patrollie stødte imod dem uden at see dem førend de var tæt paa hinanden. Vores tog naturligviis Flugten, Tyskerne forfulgte dem en heel Hjerdingvei i strakt Kariere. Vagtmester Wisborg, som var ude med Patrollien, blev angreben og taget tilfange, paa Grund af at Hesten blev træet og han maatte overgive sig strax. Patrollien bestod af fem Mand, og en af de bedst beredne kom ham til Hjælp, men han fik nok at bestille med at hjælpe sig selv, og han tog Flugten tilligemed de andre 3, som var foran; men han fik dog nogle adskillige Sabelhug. Det var nogle daarlige Karle til at hugge; de havde kun givet ham to Hug, som der kunde ligne Hug, det ene havde han faaet paa Hjelmen, og det andet havde han pareret af, 2 Hug havde han faaet paa den ene Arm, men som næsten ikke er at see i Rappen, langt mindre gjort ham nogen Skade. Hug kunde han ikke anbringe dem, han havde nok at bestille med at parere, der var en paa hver Side af ham. Den anden halve Eskadron af Tyskerne rykkede til den anden Side til en Herregaard, som hed Tammestrup, hvor vores Patrollie ogsaa skulde gaae til; de stødte ligeledes paa hinanden, de to Mand tog Flugten, men den tredie blev taget tilfange. Samme Dag blev der af 6te Dragonregiment taget 15 Mand og Dagen efter blev der af 3die dito taget 3 Mand

og saarede 2 og død 1 Mand, som de medbragte tilbage; den ene af 3die Reg. havde hugget Hovedet af en Tysker, saa det hængte ned paa Skulderen. Jeg kan hilse Eder fra Jens Hansen, de haver haft det ganske roligt en lang Tid, fra S. Madsen, han haver det ret godt. Nu afbryder jeg min Skrivelse med mangen flittig Hilsen til Eder, kjære Forældre, hils dem mangen Gang i Forup, hils alle mine Bekjendtere som I veed.

Lev vel, det ønskes af mig
Lauritz Hansen Rousted.

60.

Rasmus Jørgensen til sine Forældre.

3die Reserve-Jægercorps. Vaaland.

Sønderborg 25 Mai 1849.

Kjære Forældre!

. Jeg seer af Eders sidste Brev, at I er bekymret over alle de Forberedelser, som Tyskerne gjør ligeoverfor os. Jeg kan ikke nægte, at jeg (endstjøndt jeg langt fra er istand til at deele Eders Bekymring) dog ikke kan andet end ærgre mig over, at man saa uforstyrret lader dem fuldføre deres Værker. Vel tvivler jeg ikke paa, at vi med vore faste Batterier i Forening med Skibene let kan tilintetgjøre det Hele; men jeg er dog vis paa, at forinden dette skeer, kan Tyskerne ganske vist have gjort Sønderborg stor Skade. Saavidt som jeg kan see, har Tyskerne idag begyndt at opfaae et nyt Batterie nærmere nede ved os; at man ogsaa vil lade dem fuldføre dette, betvivler jeg dog. Jeg nærer imidlertid ingen Bekymring over alt dette, thi jeg stoler paa, at den Mand, i hvis Hænder dette vigtige Punkt er givet, nok har sine lovlige Grunde, hvorfor han saa rolig er

Bidne til alt dette, som vistnok er de Fleste en Gaade. Den Beretning I har faaet om Indsfernes Blokhuse, mærker jeg nok har sat Eder i Skræk. At de har Blokhuse i deres Skandser og Batterier, det veed jeg meget vel, men at de har bevægelige Blokhuse, dette kan jeg umuligt faae i mit danske Hoved; men selv om de havde nogle saadanne, saa vilde disse dog kun lidet være skikkede til at kunne staae for Kanonkuglerne, hvorimod et fast Blokhuus godt vil kunne være skiftet til, idetmindste at udholde en Tidlang baade Gevær- og Kanonild. For at I kan faae en nogenlunde ordenlig Idee om disse Blokhuse, vil jeg beskrive Eder dem, saa godt jeg kan, og I vil da let kunne forestille Eder, hvorvidt et bevægeligt Blokhuus vil kunne gavne eller ikke. Vore paa Sundved har vi en uhyre stor Skandse ligesom Brohovedet; denne Skandse ligger lige ud til Kanten af en høi og steil Bakke, som reiser sig næppe ti Skridt fra Vandet. I denne Skandse har vi tre stærke Blokhuse, de tre under Jordens Overflade og det ene oven paa Jorden som et andet Huus. Det er bygget paa følgende Maade: Man har nedrammet Bjælker i Jorden saa tæt sammen som det er muligt at faae dem, saaledes ere Væggene; Loftet bestaaer ligeledes af Bjælker, som ligger saa tæt sammen som de kan lægges; oven paa dette Bjælkeloft ligger atter et Lag af Bjælker, ligesaa tæt som det første, og atter der oven paa igjen to a tre Alen Jord; dette er baade Loft og Tag, og jeg tør forsikre, at ingen Bombe skal kunne falde igjennem Loftet ned til os, om vi skulde blive nødte til at afbenytte disse Huse, og i saa Tilfælde er der Skydehuller rundtomkring i ethvert Blokhuus og tillige Proviant til flere Dage. De to andre Blokhuse i denne Skandse, der som før sagt er nede i Jorden, vender ud mod Gravene, som omgiver Skandsen, saaledes at man kan beskude de fjendtlige langs ad Gravene, hvis de skulde vove paa at storme Skandsen, som jeg dog næppe troer. Lidt længer tilvenstre af Brohovedet har vi en mindre Skandse; den ligger ligeoverfor Sønderborg-Slot; i denne er der et Blokhuus, som staaer midt i Skandsen. Det er bygget paa samme Maade som det førstomtalte, men er endnu mere sikkert, da der er op-

kastet en Jordevold rundt omkring, som naaer lige op til Skudehullerne. Jeg vil nu overlade det til Eder selv at tænke, hvorvidt Tjydsterne vil kunne være istand til at bevæge et saadant Blokhuus af Størrelse og Styrke, som det nødvendig maae være, et saadant Blokhuus vilde man idetmindste aldrig kunne have nogen Jordevold opkastet om, og det kunde derfor heller aldrig staae for ret mange Kanonflugler. Den 17de dennes var her en lille Samtale mellem vore og de fjendtlige Batterier paa $1\frac{1}{2}$ Time. To eller tre af deres Bomber faldt herovre i Byen, dog uden at gjøre Skade, de fleste faldt i Sundet. Man vil i dette Dieblik med Vished vide, at der skal være indgaaet en Vaabenstilstand paa 11 Maaneder, men paa hvilke Vilkaar, veed jeg ikke. Jeg skal hilse fra Niels Strædder og Niels Alminde, vi ere Alle raske og har det godt. I hilses Alle hjærtligt fra Eders hengivne Son og Broder

Rasmus Jørgensen.

61.

Anders Larsen Kullerup til sine Forældre.

4de Forstærkningsbataillon. Sorø-Egnen.

Fredericia 27 Mai 1849.

Kjære Forældre!

. . . . Vi bivouaferer paa Marken, men dog indenfor Voldene; vi koger vor Mad under aaben Himmel, og vor Seng er ligeledes. Jeg boer ved Commandantens Have, hvor vi kan gaae ind at more os i det Grønne; men paa denne Høitidsdag havde jeg ikke ligget paa Marken at skrive, naar jeg havde været hjemme hos Eder. Det er idag første Pindsedag, vi har været flere Batailloner samlet idag til Gudstjeneste, hvor jeg fik en lille Bog, som jeg vil sende Eder til en Grindring derom, da jeg har

een foruden. Vi havde idag ventet os en lille Dyst med Tjenden, men de ere ganske rolige. Jeg var kun i Tjen i 6 Dage, det var kun en kort Tid, men det Gode varer sjelden længe; der blev jeg udnævnt til Undercorporal, ellers havde jeg ikke været fri for Arbeide idag, men nu har jeg ikke saa lidt Frihed.

Jeg beder at undskyldte at jeg idag ikke skriver mere, da jeg ikke kunde faae Papir i Tjen, men dette snafede Stykke fik jeg hos min Kammerat. Naar I nu skriver mig til, saa beder jeg Eder at lade mig vide, hvorledes Bierne har det, og hvorledes det gaaer Eder derhjemme, og at lade mig vide hvor Sorgen er, og om der er kommet Nogen ind fornøylig.

Til Slutning ønsker jeg Eder, at det maa gaae Eder vel. Jeg kan sige, at jeg Gud være lovet har ingen Nød. Naar jeg herefter kan gaae det saa godt igjennem saa er jeg veltilfreds, men stær det, at jeg skal lide noget ondt, saa siger jeg, skee Guds og ikke min Villie. Lev Alle vel.

Intet andet end den sædvanlige Adresse.

Anders Larsen Kullerup.

62.

Peder Cs. M. til sin Veninde Maren.

Laaland.

Sønderborg 30 Mai 1849.

Min egen Ven!

Dit Brev af 27de April har jeg rigtig modtaget, med Glæde kan jeg just ikke sige, da jeg fik læst det, da jeg hørte at Du havde været syg. Du kommer til, lille Maren, at gaae ud til Rasmussen og see at I to Skræddere kan kurerer hverandre, nei jeg og Madam Rasmussen vi ere to anderledes Gutter, nu leer

Du vel lidt, men Madam Rasmussen kjender mig, og veed jeg kan ikke dje mine Komerser. Du er vel næsten vred paa mig for jeg har ikke skrevet før, men jeg har aldeles ingen Tid hart; naar vi har gaaet en 3 Miils Wei, kan Du nok vide, kjære Ven, hvor Lyften er, hverken til det Ene eller til det Andet. Sgaar kom jeg af Vagt og idag har jeg været paa Arbeide ved Batterierne, men vi blev lidt tidlig færdig, derfor jeg nu med Lyft griber til Pennen for at lade Dig kjære vide, at jeg er rast, som er det bedste Gode og Glæde man kan tilmelde sine Venner i denne Tid, naar man med det Samme kan spørge det Samme fra Eder alle igjen. Vi maae rigtignok døie meget mange Gange, men det gjør os ikke noget, Klæderne kommer vi aldrig af, men maae bestandig ligge i Salm, det maa næsten være møjsomt at komme af Klæderne, men nu er vi saa godt vant til det, saa vi sover saa sødt, som vi laae i vor Moders Dragtstykke. Noget godt kan jeg ikke fortælle Dig min Ven, thi her bliver lavet Batterier baade af Tydsterne og os, som om Krigen aldrig skal faae Ende, saaledes bliver her muret og gravet.

Christi Himmelfartsdag saae det meget farligt ud for os; vi var i Forpoststjaden, og vi er jo ikke langer fra Tydsterne end et godt Bøsseskud. Da Kloffen var 5 om Eftermiddagen, skulde vi løses af; Tydsterne løste af præcis Kloffen 4; deres den nye Vagt var aldrig saasnart kommet, førend der kom et Kanonskud ud til en af vore Kanonbaade, men saa skulde Du høre med Kanoner, Bomber, Granater, Kardætstier. Fjerde Batalion løste os af; men vi var ret i en stor Fare, vi vare udsatte baade for vore egne Kugler og de Tydstes; de kastede den ene Bombe efter den anden efter os, men Gud holdt sin Haand over os. Da vi kom paa Broen over til Sønderborg, kom der 3 paa eengang, men faldt i Vandet en 50 Alen fra os; og Vandet maatte i Veiret som den høieste Mast; i samme Dieblis kom en Bombe, sprang ikke længere end 4 Alen fra Broen; vi var da aldrig saa gesvint kommet over Broen, førend en Bombe faldt midt paa den og snaf den midt over; der var vores Batalion ret i Knibe, men meget heldige alle. Det var

rafende at høre fra Klokken 5 til omtrent 7, ikke et Geværstud der blev løsnet; en Bombe faldt imellem 4de Liniebatalion, men kun en Karl og en Hest kom til Skade; men her blev jo nogle Huse maafreret i Sønderborg, Folk flytter ud af Byen og veed ikke, om de tør være her, Slutningen bliver vel at de sætter Ild paa Sønderborg. O gid vi havde en god Ende paa den Krig, og vi kunde komme hjem til Eder kjære, saa vil vores Glæde vaagne. Vil Du nu hilse Anton, lille Ven Maren, naar han kommer ud i Kjøkkenet til Dig, fra mig; jeg har talt med Voitnant D., han bad mig hilse lille Anton og dem alle fra ham, han gav mig 2 ½ jeg skulde drikke hans Skaal; jo Tak, sagde jeg; da jeg kom hjem, sagde jeg til en af mine bedste Kammerater, følg med mig; han vidste ikke hvad han skulde; jeg sagde 2 Glas Punsch; saa klinkede vi, jeg sagde lange leve Anton D., dernæst Voitnant D. og den hele Familie i Fryd og Glæde. Hvorfor siger Du det; jo han har givet mig Penge at jeg skal drikke hans Skaal, og i den Familie er jeg som hjemme, naar jeg er i Kjøbenhavn, Anton er min Vegekammerat og Familien, veed jeg, kan godt lide mig, hilset fra mig.

Peder Es. M.

63.

Ellen Johanne Pedersdatter af Ammitsbøl til Rasmus
Andersen Skjærbæk.

3die Dragon-Regiment.

(Efter 31 Mai 1849 *).

Gode Ven!

Da nu saa lang Tid er forløben, siden jeg hørte fra Eder, kan jeg ikke tøve længere, førend jeg skriver Dig et Par Ord

*) Rasmus Andersen Skjærbæk blev studt i Rytterfægtningen paa Aarhus Mark i de samme Dage, saa han modtog ikke Brevet.

til for at høre, hvorledes Du har havt det i denne haarde Tid og om I har været i Slag med de fjendtlige Dragoner. Da Ordet lyder saadan hos os, at det har været saa haardt i Aarhus med Dragonerne, langes min Svoger Niels og hans Kone meget efter at høre, om Herren hidtil har bevaret Dig. Thi saa mangen brav Soldat maa opoffre Livet, og saa kunde det let falde i din Lod; thi mange haarde Farer har truet os og nogle har ogsaa ramt os, dog vil vi være fornøiet med Guds behagelige Blisdom, thi Modgang er os undertiden mere tjenlig end Medgang, thi derved vender man undertiden om fra de verdslige Lyster og kommer nærmere til Gud.

Den Dag var vi ordret til at modtage 10 Dragoner af den samme Eskadron, som Du staaer ved, da var vi saa glade og fornøiet, vi tænkte, at vi nok skulde faae Dig igjen; for min Svoger var ved Vagtmesteren og han lovede, at vi skulde faae Dig, men Glæden blev forandret til Sorg. Da I var retireret, da omstormede Fjenden os, vi vare saa forrignfulde at see vores kjære Folk flygte, saa blev Fjenden hos os om Natten og udplyndrede os for Alt hvad vi havde til Føde. Niels var i Ægt med Dansterne og vi var allene imellem dem; Forpostfjæden stod hos os og sigtede efter Eder.

Niels har sagt tidt og ofte, naar jeg kunde høre, hvor Skjærbæk var, vilde jeg gaae til ham, om det nok var saa langt, for den Plaseer vi i den Tid havde, er ikke at glemme i denne lille Tid; Du var saa blid og venlig imod vores Børn, om det endog var imod det mindste. Al gid vi kunde faae Dig igjen i Indquartering, da kunde al Sorgens Klager glemmes, og Du veed selv at efter Regn kommer Solskin, og efter Sorg kommer Glæde, at Gud i Hast kan forandre det, og vi skal jo sige lige som Job: skulle vi allene tage imod det Gode af Gud og ikke imod det Onde. Vi har Helsen og Sundhed allesammen, og ønsker at spørge det Samme igjen fra Dig. Nu ikke mere denne Gang, men nu vil jeg ønske, at Guds Fred maa ledsage Dig paa din Vandring; Herrens Engel være et Hegn om Dig i denne fæle Krig, o da kan Intet skade

Hils Knudsen og tak ham mange Gange for de gode For-
maninger, som han gav mig, hidtil har jeg fulgt dem, og hvis
det staaer i min Magt, skal jeg efterleve dem og falder bedre
Loddet for mig i denne Verden end Knudsen dømte, saa takker
jeg den almægtigste Gud.

En flittig Hilsen til Dig fra Niels og Maren og alle
Børn. Især være Du hilset paa det hjærligste af mig
Ellen Johanne Pedersdatter.

Adjø, level til vi sees igjen.

64.

Hans Petersen Haarlov til sin Familie.

2det Jægercorps. Næstved-Egnen.

Augustenborg 5 Juni 1849 — paa Den Als.

Kjære Morbroder og Familie!

Eders Brev af 28de Mai d. A. har jeg modtaget. — Det
glæder mig meget at høre, at I er alle ved en god Helsen,
hvilket jeg og med Glæde kan tilmelde Eder, da jeg nu ganske
godt kan gaae, hvilket er en stor Glæde for mig, thi fra den
7de Mai til den 29de Mai kunde jeg hverken gaae eller staae, men
maatte ligge stille i Sengen for bestandig. Det var jo en lang
kjedelig Tid for mig, men Taalmodighed overvinder Alt, især
da jeg kom til at ligge paa Augustenborgs Slot ved Siden af
min gamle Kammerat Afseftovhuus, som var min Bagmand
den 3die April, indtil Kanonfluglen tog hans venstre Been bort.
Han laae og var godt fornøiet med Skjæbnen, da det ei kunde
hjælpe at lade Sorgen komme os for nær; vi morede os godt
med at tale om det gamle Pæsjar lidt imellem og Morstabs-
fortællinger. Den Berlingste Tidende faaer vi hver Dag at læse;
vel sandt, Aviserne fører kun sørgelige Tidender for det meste,

og man skulde ei heller glæde sig over sine Fjenders Ulykke, men dette er ikke Tilfældet, naar vi hører de stræffelige Uroligheder, som hersker i Tydskland, da glæder det os, for de kunde lade være at plage det lille Danmark, da de har stort Brug for deres Tropper hjemme, og hvad lider ikke Tydskland ved denne Krig, det er vist mere end man skulde troe . . . Her paa Als er det ganske fredelig for Tydskterne, nu hører man aldrig noget til at de vil storme Als og lægge deres Pontonbro i Sundet; De probeerte jo rigtig nok lidt den 17de Mai ved at sende os nogle Bomber og Rugler, men de fik vist 10 Gange saa mange igjen, saa Als blev dem ikke Svar skyldig; og det tydske Militær vilde slet ikke frem og vise sig. De har formodenlig havt den 13de April i Grindring. Jeg kunde herlig ligge i min Seng paa Lazarethet i Sønderborg og overstue hele Terrænet og see de fjendtlige Batterier, men Soldaterne kom ikke frem og vores Forpostfæde blev staaende uroffelig, da Ingen fornærmede dem; vi troede det skulde blevet værre siden, de vovede det ikke . . . Nu har jeg faaet Tilladelse af Professor Stein at gaae lidt ud i Haven, men jeg sparer nok ikke, thi det er en stor Fornøielse at gaae og betragte alle Hertugens Herligheder, det er usigelig smukt allevegne, i Varelserne paa Slottet og Palæen, kort sagt alle Steder i Haven og den tilgrændsende lille Skov ved Fjorden; tillige er her en stor Avlsgaard. Nu Intet videre, I vare hilset mange Gange fra mig, jeg beder Eder hilse min kjære Kone, og min Moder, Slægt og Venner, jeg sender Eder min venstabeligste Hilsen.

Hans Petersen.

Jens Christiansen til sin Kone.

2det Jægercorps. Storehedinge-Egnen.

Afs 5 Juni 1849.

Kjære elskelige Kone!

Da jeg i Dag har bekommet dit Brev, saa vil jeg strax gribe til Pennen for at opmuntre dit kjærlige Hjerte, da jeg af dit Brev seer, at Du sørger saa meget for mig. Men jeg beder Dig, kjære Kone, af mit inderligste Hjerte, at Du vil see at neddæmpe disse Sorger, da det er heel nødvendig for os allesammen. Vi vil i Stedet for Sorger fatte et bedre Mod og deele Sorgen og Glæden med Pennen, for naar jeg blot har en Snaps og noget Spise, saa morer jeg mig med mine Kammerater, saaledes maa Du ogsaa, for jeg haaber at den Dag snart vil komme, da jeg skal samles med Eder alle der hjemme igjen. Kjære Kone, det gjør mig ondt, at de tænker saa lidt paa os, da jeg dog veed, at de meste af dem har Børn og ikke veed, hvad de skal komme til at lide, da vi ligge saa nær Tydsterne, at vi ikke veed, hvilken Dag vi faaer Kamp med dem, for de bombarderer omkring os hver Dag. Altsaa kan vi ikke andet end bedrøves; thi vi kan slutte os til, at mange Menneſter der ved maae opoffre Livet, hvad enten det er Ven eller Fjende. Dersom det skulde lykkes Tydsterne, at de skulde faae Magt over os, da synker vort gamle kjære Dannemark i evig Spot og Skjændſel, da er det ude med det gamle Modersmaal og al Danskhed, da skal vi ikke mere synge Dannemarks deiligste Sang og Bænge, luft med Volgen blaa. — . . . Nu beder jeg at undskyldte min daarlige Skrift; thi jeg ligger her paa Marken og har min Tornſter til Skriverpult; jeg maatte forlade mit Arbeide, da Kloffen var 7 og nu er den 9, i den Tid har jeg været paa Post. I dag for et Aar siden var her et svært Slag paa Dnybbelbanke, som jeg er sikker paa, at Tydsterne ikke har glemt endnu; i det Mindste har de helligholdt Dagen; her har

tordnet og blæst hele Dagen, saa man kunde næppe styre sine Been. Nu har jeg ikke Plads til mere denne Gang. Nu beder jeg at hilse Jens Hansen fra mig og sige, at jeg længes meget efter Brev fra ham. Du være kjærlig hilset fra din hengivne Mand

Jens Christiansen.

66.

Johannes Larsen til sin Kone.

Sønderborg 7 Juni 1849.

Kjære Kone!

Jeg længes meget efter at høre, hvorledes Du har det tiligemed Børnene og mine gamle Forældre, om at I er ved Helsen; jeg er Gud skee Lov ved en god Helsen endnu, endstjøndt jeg har havt en haard Dyst den 6te Juni med Tydskerne, og det var i Forpostskjaden. Vi begyndte at skyde paa Tydskerne Kl. 8 om Morgenens og saa maatte vi holde ud til om Eftermiddagen til Kl. 5 undtagen at gjøre Holdt, og i den Tid smagte jeg hverken Mad eller Drikke. En $\frac{1}{2}$ Time inden vi begyndte at slaaes med dem, saa maatte vi i Gevær, og saa kom der en Markfetender kjørendes med Ol og Brændeviin, og da bad jeg Løitenanten om at gaae hen og faae en Pæl Brændeviin paa min Glaske inden vi skulde til at slaaes, for jeg havde 6 Skilling dansk, og dem syntes jeg ei, at Tydskerne skulde have, hvis Skjæbnen skulde træffe mig at jeg skulde blive stød. Men Løitenanten svarede og sagde, nu var det ei værdt at kjøbe Brændeviin, naar vi skulde ud at slaaes, og saa sparede jeg mine Penge dengang til om Aftenen jeg kom hjem. — Den første Gang jeg skulde ud at forstærke Kjæden, saa var vi to Mand, som løb ud over en Wei; der faldt en 5 a 6 Kugler omkring Fodderne paa os og der var en Kugle og ramte mig lige paa

mit Bryst, men den gjorde mig ingen Skade, for den ramte paa min Fængehættetaste og Kuglen den var saa mat, at den faldt lige ned paa Jorden. Min Captain han blev saaret den Dag og det var Captain Baudissen, min Sidemand blev saaret tillige med flere af mine Kammerater, og der var nogle som blev skudt reent død strax. Du kan troe det var en haard Dag den Dag som jeg ei havde oplevet før; jeg var saa om om Morgenen i mine Lemmer, saa jeg kunde knapt reise mig af min deilige Seng som var Halm. Da vi var allerstærkest i Barmen med Tydsferne, da begyndte de at skyde lidt fra vores Batterier, saa de tydske Hunde maatte retirere. Vi maatte retirere 2 Gange den Dag for dem, men vi avanserede begge Gangene igjen og tog den samme Stilling igjen, som vi havde før.... Men nu har jeg hørt, at vi skal i Færd med de tydske Gaatyve igjen med det Første, men hvornaar, det veed jeg ei, og det er nok det bedste at lade Gud raade for Lykken. . . .

Din

hengivne og troe Mand

Johannes Larsen,
Sadelmagersvend.

67.

Lars Hansen til Provst Monrad i Marvede.

Undercorporal ved 3die Bataillon. Næstved=Egnen

Byllerup 7 Juni 1849.

Kjære Hrr. Provst Monrad!

. Jeg beder Dem at undskyld, at det varede saa længe, førend jeg besvarede deres Brev; thi jeg haver saa ringe Tid til at skrive. Jeg vil nu lade Dem vide, at vi er kommet her til Hjem igjen efter at have været i Fredericia i 7 Dage; vi

kom hertil igaar Morges og skal reise herfra igjen Løverdags Aften. Der er næsten ikke til at være i Fredericia, da Tydskerne vedbliver at kaste Bomber; i Mandags kastede de allene 450 Bomber ind i Byen, saa der er næsten ikke et Sted, hvor man kan staae i Fred for dem. Jeg var tillige med mange flere til Herrens Bord i Søndags; men vi var næppe kommet i Kirke, førend de begyndte at kaste Bomber ind i Byen, og der faldt over en halv Snees paa Kirkegaarden uden at skade Kirken, den svære Kirke rystede saa Vinduerne flirrede. Det var et farligt Syn, kan De troe, at see Feltpræst Voisen at staae for Alteret og tale kraftigt til den forsamlede Mængde og tilsige os vores Synders Forladelse og nedbede Herrens Betsignelse over os, førend vi kastede os i Kampen. Jeg gif derfor glad i Sindet og styrket paa Sjælen ud paa min Vagt igjen, thi vores Compagni var paa Vagt, hvor vi blev til Kl. 8 om Aftenen, da vi saa blev løst af for at hvile os første Gang efter 3 Dagns Vagt og Arbeide; men Kl. 10 kom der Bud, at vi skulde stille paa Allarmpladsen saa hurtig som muligt. Vi kom snart i Tøiet og ud paa Gaden søvndrukne som vi vare, men saa kunde vi høre, at de havde begyndt at fyre med Gevarene ude i Forpostkjæden. Vort Compagni og 2 Compagnier af 5te Bataillon marsjerede derpaa strax op til Bolden og kom ned igjen nem Løngangen, og ligesaa snart vi kom saa langt ud, at vi kunde komme til, formerede vi Rjæde og løb Storm; thi de havde allerede kastet vores Rjæde et Stykke tilbage førend vi kom ud. Men det varede ikke længe, førend de kom brasende frem igjen med fordoblet Styrke og kastede os et Stykke tilbage igjen. Men der blev snart blæst Holdt, og saa avanserede vi snart frem igjen under stærk Ild fra begge Sider; men saa blev der blæst Storm igjen, og frem gif det med skingrende Hurra og raast Stormløb, og Tydskerne maatte pænt vende Snuden den anden Vei, men gid de fsee en Ulykke, vi kunde ikke naae Grøften, thi deres Ild blev saa voldsom; men det varede ikke længe, førend de begyndte at raabe forværts igjen, og saa kom de brasende frem, og kastede os tilbage igjen. Nu begyndte hun at knibe for os; men vi sagde, det var nok daarligt, dersom 3 tykke Røvere ikke skulde

saae en frivillig Løbetour endnu. Efter at vi havde pustet lidt, blev der blæst Storm igjen, og saa stormede vi frem 3die Gang, men de vilde ikke gierne fra Grøften; dog hjalp det dem ikke, thi med Et var de Danske i Grøften; men det kan nok være, at de saa fik Smør, saa længe vi kunde naae dem. Hvor mange der faldt den Nat paa vor Side, kan jeg ikke sige; men jeg troer nok, der faldt ikke saa faae; vi fik 3 Saarede ved vores Compagni, jeg havde en i min Sejon, som fik en Kugle gennem den ene Arm og en i det ene Laar; den anden fik en Kugle gennem Haandledet, og den 3die blev let saaret i det ene Knæ; der var en Jægerloitenant, som kommanderede den Fløi, der stødte til vor Kjæde, som fik en Kugle i Maven og døde strax. Nu maa jeg slutte mit Brev, da jeg ikke har Tid at skrive mere, Gud allene veed om jeg staaer denne Tour igjennem, thi det seer noget broget ud, men jeg vil overgive min Sag i Herrens Haand; er det saa hans Villie, saa er hans Arm stærk nok til at redde mig. De med Familie være hilset paa det Hjerteligste fra mig, jeg beder at hilse mine Forældre fra mig.

Erhødigst

Kars Hansen.

68.

Rasmus Jørgensen til sine Forældre.

1ste Reserve-Bataillon. Frederiksfund=Egnen.

Klinting paa Als 11 Juni 1849.

Kjære Forældre!

. Det glæder mig at høre, at I dog har fiskeet ganske godt; men det er daarlig, at Prisen er saa ringe, thi saa giver det ikke mange Penge. Jeg hører, at det har været et skræffeligt

Veir hos Eder med Torden og Lynild Natten imellem den 5te og 6te, men var det hos Eder om Natten, saa var det hos os om Dagen den 6te; men Tordenen var fra de tydske Batterier og Lynilden fra deres Bøsser, og det regnede hos os, men med tydske Rugler, saa Udskillige maatte bide i Græsset. Slaget varede fra først og tilsidst i 13 Timer, men efter Slagets Langvarighed faldt der kun faae af de Danske; saavidt det har spurgt sig hos os beløb de Tydskes Tab sig til 56 Menige og 5 Officerer og 2 var reent forsvunden og de er formodentlig falden i Rugen, thi de stormede et Par Gange ind i et Stykke Rug, og jeg troer nok, at Udskillige fandt deres Død i samme. I veed vel, at jeg har skrevet til Christen Mogensén, og deraf mener jeg, at I har hørt, hvorledes det gik til hiin skræffelige Dag! derfor udelader jeg at anføre det her. . . . Jeg beder nu Eder at hilse min Kone mange kjærlige Gange fra mig og sige til hende, at hun skal snart faae Brev fra mig, hvis Gud vil at jeg maa beholde Helsen; thi paa Løverdags skal vi til Sønderborg igjen og saa skal vi over og see til Tydskerne igjen, men det bryder vi os ikke stort om, thi nu er vi saa vant til det, og jeg er ikke bange for at gaae frivillig imod dem engang endnu, hvis det skulde gjøres nødvendig. Levvel: Eders tro og hengivne Søn

Rasmus Sørensen.

69.

Hans Hansen Nøddebo til sine Forældre.

1ste Forstærknings-Jagercorps. Frederiksborg-Egnen.

Sønderborg 11 Juni 1849.

Kjære Forældre!

. Nnt er her ikke saameget af, uden at d. 6te da fyrede de Tydske paa os, men vi sloges ikke, da vi laae ude paa Landet.

Vi blev nok blæst ud, men kom ingensteds; nu da vor Kjæde havde slaaets med dem i 2 Timer, saa begyndte vore Kanoner og Kanon=Vaade at skyde, og saa fik de Tydske rigtig deres Knæk; her blev da en 20 Mand faaret af vores, og 2 døde. Bestemt den Dag, da det skete, var her to Russer i Byen; den ene havde 10 Ordener paa Brystet og den 2den 8, det var da vist nogen gode Karle, som rigtig vilde see, hvorledes Alting er indrettet her. Nu skriver I om, at I vil sende mig nogen Penge, men jeg trænger ikke til noget nu. Kjære Forældre, I skriver om, at vi Karle fra Kulspierne er raske Karle, det er vi ogsaa, men vi raader ikke os selv; dersom vi meer kommer i Slag med dem, saa kan I troe, at vi skal nok bærste dem rigtig godt; men jeg tænker ikke at vi kommer til at slaaes mere. Nu ligger vi paa Slottet denne Gang, men vi kommer ikke i Kjæde vi i 1ste Compagnie, for de tør ikke lade Sjællænderne komme derud, for vi har Lyst til Comedie. Sidste Gang, da Tydskerne skød, kom der en Bombe og slog ind paa Slottet og splittes ad derinde, men gjorde dog ingen Skade, den væltede 6 Senge, hvori der laae Nogen og sov. I kan rigtig troe, at her er Morstab, naar Kuglerne de gaaer, saa er Enhver af os opbragt og er munter og glad.

Hans Hansen Noddebo.

70.

Johan Peter Johansen til sin Familie.

1ste Reserve=Jægercorps. Als.

København 11 Juni 1849.

Kjære Moder og Søster!

. . . . Tilstanden i Fredericia vil jeg fortælle Eder rigtig, da jeg selv med egne Dine og Dren har seet og hørt det Hele.

For det Første er Indbyggerne rømmede til Byen paa faae Familier nær, og det kan jeg sige med Sandhed, at det er en bedrøvelig Tilstand baade for dem og for os; thi vi staae ikke et eneste Dieblif sikkert for Fjendens Rugler og Bomber; thi de ere saa nær paa os, at de kan skyde over hele Byen lige ned til Skibsbroen, hvor de sende os et Par for hver Vaadfuld, som der kommer eller gaaer til Byen, saa at de springe os lige over Hovedet, at Stumperne gaae rundt om til alle Sider. Jeg seilede deraf imorges Kl. 2. Da fik de dog ikke Farvel sagt til os, for Kanonaden blev den Dag for stærk fra Volden, thi de sendte dem bestandig tre imod eet, saa maatte de give sig til Ro; og dette Vanheld har Tydsterne havt tre Gange i de sidste Dage, da Fæstningen er saa hart besat med Kanoner og Bombekjedler, og dette er af de store; thi nu er der kommen fem til 220 *A*, med dem er Tydsterne just ikke saa glade. Tillige ligger der nu over 30 paa 85 *A*, foruden hvad der er af 36, 24, 12, og 6 *A*; men hvor mange der er af dem, veed jeg ikke. Det Bedste af Byen er jo afbrændt; det, som ikke er afbrændt, er dog heelt spoleret, saa det er en Nuk at see paa. Der er afbrændt 40 Huse; mange af Indbyggerne ere deels faarede, deels dræbte tilligemed Soldaterne. Feste og Køer gaae over det Hele der i Byen, og af og til bliver der en skudt af dem. Men det kan jo ikke være andet; thi nu har Fjenden sendt over 1800 Bomber foruden Rugler her ind i Byen, saa kan I nok selv gjøre Eders Beregning, hvorledes det er at være der, thi at komme i Huus det er jo ikke at tænke sig. De syv Natter i Træk skal vi ligge under aaben Himmel og meest paa den bare Jord, saa kan vi komme til Byen i fire Natter og saa afsted igjen. I den Tid, som vi ligge paa Forpost, faae vi ikke andet end Brød og Vand, da der ikke maa komme Nogen ud til os, fordi at vi ligge saa nær paa Fjenden. Thi vi ere dem om Natten saa nær, at der er ingen halv hundrede Alen imellem os; men om Dagen trække begge Partier dem lidt tilbage, saaledes at vi ere dem paa et lille Bøsseskud nær; og der kan vi staae og tale med hinanden. En Dag sendte de en lille Kasse over et lidet Vand,

som var paa den ene Flanke imellem Kjæderne, over til os, og da Binden var med til os, satte de en lille Mast i Kassen, og derpaa et graat Papir til Seil; og Kassen seilede raff over til os, og i den Kasse var der en Tallerken, hvorpaa der laae en Klump Franskbrod, et Stykke Flesk og $\frac{1}{4}$ *A* Tobak og en Pøgel Rom, og dermed fulgte en lille Seddel, hvorpaa der stod skreven: „God Morgen Kammerater og Brødre, vi sender Eder Noget til Frokost, fordi vi troer, at I har det bedre behov end vi, da I ligger saa indesluttede i Fæstningen, men vi ligger hos Bønderne,“ og der var meget mere. Jeg beder Eder at læse Brevet med Eftertanke, saa kan I deraf erfare vor Tilstand. Men lad os nu alle bede Gud, at han vil bevare os med hele Lemmer og mage det saaledes, at vi igjen maae samles, naar Freden er sluttet, funde og raske med vor gamle Moder og Søster; thi det er ham, som kan ende den farlige Sag, naar det er hans Villie. Glem ikke at bede til ham, for det er det eneste Middel, som kan frelse os: Giv os snart Fred, Amen! Hilsen fra Eders Søn og Broder

Johan Peter Johansen.

71.

Nasmus Hansen Fannerup til sine Venner.

Constabel. Grenaa=Egnen.

Ronhave Batteriet 12 Juni 1849.

Gode Venner!

. Hvad Krigen angaaer, da kan jeg ikke fortælle Eder andet, end hvad I daglig seer i Aviserne, og hvad der er imellem, det siger jeg ikke. Vi ligger ved Batteriet baade Nat og Dag, men Sengklæderne er bleven borte og Halmen triller

vi i. Hvad Hvilen angaaer, som I skriver om, saa troer jeg, at en god Seng kan udgjøre det paa to Nætter, thi vores Arbejde det spolerer os ikke. Vi maae rigtignok gaae til Exersits een Time om Dagen, og I skulde blot være her, saa skulde I see, hvor vi gamle Tampe kan exersere. Men I kan troe, at vi fik travlt den 4de dennes, vi troede, at vi havde et Eiendoms Huus, men der kom en Ingeniørøffiseer og befalede os til at rive vores Hytte ned og flytte den bort, hvilket vi strax maatte gjøre, endstjøndt vi havde nylig tækket den. Vi maatte ligge paa Marken den Nat; men nu har vi et splinternyt Huus, og hvis I vilde komme over at besøge os, saa skulde I see, hvor brilliant vi boer. Nu vil jeg bede Eder at hilse Mads Nielsen fra mig og ønske ham til Lykke med sin Ægtestand og tillige gratulere ham paa mine Vegne, da jeg ikke selv kan komme. Nu vil jeg slutte min ringe Skrivelse med mange venstabelige Hilsener til Eder allesammen fra mig

Rasmus Hansen Fannerup.

De maae virkelig undskyldte, at Papiret ikke er klippet til, thi vi har ingen Sax.

72.

P. G. Lorenzen til en Ven.

3die Jægercorps.

Brenderup 12 Juni 1849.

Kjære Thomas!

Efter udstanden Møie og Besværligheder af den alvorligste Slags, og efter at have været udsat for Fare fra alle mulige Sider, er det at jeg atter i No kan meddele Dig lidt af de sidste 7 Dages Ophold i en beleiret og bombarderet Fæstning. Du vil maaskee kunne tænke Dig, kjære Thomas, hvorledes Du som Borger i en saadan Stad vilde forholde Dig. Du vilde

da søge saa meget som muligt at redde dit Gods og da søge et Sted for Dig selv, hvor Bomberne efter Sandsynligheden ikke naaer hen; med den Militaire forholder det sig anderledes. Han har vel intet Gods at sørge for, men faaer heller ikke Lov at sørge for sit Livs Sikkerhed. Naar han bliver commanderet, maa han være tilstede, hvor den meste Odelæggelse anrettes og hvor Bomberne falde hyppigst, foruden allehaande Ting udenfor Byen, som Forpost og Udfald om Natten.

3die Jagercorps, som den 8de var overført fra Fredericia til Byen for at cantonnere i Nærheden af Middelfart, nød i 8 Dage denne vederqvægende Hvile. Den 15de kom Ordren til at afløse 1ste Reserve-Jagercorps i Fredericia. Den 16de om Morgenen brøde vi op fra vort fredelige Cantonnement, og allerede paa Veien til Strib saae vi, at Fredericia blev bombarderet og at der saaledes ventede os et farefuldt Liv, hvor vi kom hen. Bombardementet tog netop sin Begyndelse paa denne Dag, og de Tropper, som vi afløste, gratulerede os med en Smule Skadefrohed. Vi bleve indquarterede i Frederiks og Kloffen 12 standsedes Bombardementet for en Stund. Jeg fik Ordre med et halvt Compagnie at trække paa Forpost Kloffen 4, og stod netop ifærd med at samle Mandstabet, da Bomberne igjen begyndte at fuse. Ethvert Menneſke, som ikke er en stor Syfler eller Praler, kan ikke nægte sig en piinlig Følelse, en ubehagelig Spænding, som disse Helvedes Kvaldperler paa-tvinger. Det er det frygteligste af alle Vaabenarter at kæmpe imod. Vi stillede netop i en af de Gader, hvor Bomberne faldt, og saasnart Soldaterne hørte een fuse over Hovedet, vilde de gjerne søge Gadedøre eller Porte, men som Militair kunde jeg ikke tillade mig det, og følgelig maatte jeg ogsaa skamme Folkene ud, som gjorde det, og derved forarsagede Uorden i Gaderne. Imidlertid saae jeg Officerer, som før gik for uforfærdede, at tye til Husene lige foran Fronten af sit Mandstabs, og det duer ikke, det seer stygt ud. Omtrent 1000 Skridt udenfor Byen var Forposten og Vedetkjæden, som staaer de fjendtlige paa 150 a 200 Skridt nær paa enkelte Steder. Læt udenfor en Skandse, hvor jeg havde Vagt, laae en fjendtlig Afdeling med en lille

Haandmorteer og fastede bestandig Granater ind til os, som dog ikke gjorde anden Virkning end at den holdt vore Følk ideligt i Aande. Om Aftenen Kloffen 9 sagtnedes Bombarde-mentet, men om Morgenens den 17de Kloffen 3 begyndte det paany, og denne Dag var den varmeste af dem alle. Kloffen 4 var der allerede Ild og der blev gjort Alarm; den blev stærkere og stærkere, efterfom alle Bomber og Granater bleve rettede efter Branden. Næste Dagen var jeg i Byen og saae nu først ret Glendigheden, brændende Steder, flygtende Indvaanere, saarede og døde, kort sagt, et uhyggeligt Opholdssted. Dertil Intet at spise og drikke, intet sikkert Sted at kunne hvile med Ro. Endelig fik Compagniets Officerer indrømmet Plads i en Hestestald imellem lutter Heste, Køer, og man skulde næsten troe, at man selv var bleven til Hest ved at leve saa lang Tid imellem disse Dyr. Den 19de skulde jeg paa Forpost igjen, og navnlig havde jeg den Vykke at komme i et Blokhuss, som ligger et Par 1000 Skridt udenfor Byen. Det var en Post perdu, skulde forsvares til sidste Mand. Blokhuset er beliggende ved en Dæmning, som forarsager, at en heel Deel af det foran Fredericia værende Terrain bliver oversvømmet med Vand, og er bestandig en Bagt paa 36 Mand og en Officeer i dette Huus, med Poster udsatte 200 Alen derafra, for at forhindre Fjenden i at overstjære Dæmningen og lade Vandet løbe ud. Huset skulde være saa stærkt bygget, at det kunde modstaae endog Kanonild, men det er det ikke, og allerede mange førend mig har faaet Blesurer ved og i denne Kneipe. Det er altsaa en uhyggelig Tanke at gaae paa denne Post, og Commandanten har desaarfsag lovet Officeren, som falder der, Majors Begravelse. Det var altsaa denne store Gre efter Døden, der skulde trøste den vagthavende Officeer paa denne fatale Plads. Ankommen til Huset holdt jeg, efter at have instrueret mine Poster, en lille Tale for Mandstabet og fik dem endelig til at troe, at de vare saa godt forvarede der som i Moders Dragkiste. Timerne henad Natten gif langsomme, indtil imellem 1 og 2 vi hørte et Skud. Jeg formodede naturligviis et Angreb og var strax udenfor, for at sørge for at vore Poster kom ind,

førend Døren skulde lukkes. Lidt efter kom Bedetterne løbende og meldte det Samme, som vi havde hørt i Huset. Disse havde vel Ordre til at trække sig tilbage saa hurtigt som muligt, for ikke at blive affkaarne af Fjenden, men denne Gang vare de løbet uden at have hørt flere end det samme Skud, og uden at vide, om de virkelig bleve forfulgte. Det er en ubehagelig Sag ved Nattetide at indtage paany en forladt Stilling, men det maatte gøres, endstjondt Soldaterne nødigen vilde til og der vankede Knops derved. Jeg nødsagedes ved denne Leilighed at henvende nogle haarde Ord i denne Anledning og truede med at støde ned den Første, der viste sig feig. Vi stode nu paa Benene hele Natten, afventende et Anfald. Endelig begyndte Dagen at sende et svagt Tysstjær over Egnen og efterhaanden, som det blev lysere udenom mig, blev det og ligesaa i mig. Det er afgjort, man slaaes, eller ønsker ikke gjerne et Angreb i Nægtmørke; især hvor man har saa vigtig en Post som denne, kan et lille Uheld meget let bringe stor Fordeel paa fjendtlig Side. Det er ikke godt at tage nogen Position, da man ikke seer Fjenden for ganske tæt ved og det er vanskeligt at skjelne Ven fra Fjende; altsaa, jeg har i lang Tid ikke følt mig saa let ved Dagens Frembrud som denne Gang. Dagen gif hen uden videre, og mine Bedetter fortalte mig mange Slags Forsøg fra de Fjendtliges Side til at overtale vore til at gaae dem imøde og drikke Brændeviin sammen, men som fra vor Side var strengeligt forbudt og blev aldrig værdiget Opmærksomhed. Bedetterne kunde meget tydeligt høre alt hvad de Tyske taledes sammen. Anden Dagen efter min Vagt i Blokhuset blev dette angrebet, heftigt beskudt med Granater, som gif igjennem begge Væggene, og efterat Officeren (som havde stillet sig i Døren for at paasee, at Ingen forlod Blokhuset) blev dødelig saaret af en Granat (det ene Been aldeles affskudt), forlod Mandstabet Blokhuset, som da blev antændt af de fremtrængende Tyskere. 9 Mand bleve fangne. De øvrige Dage, som jeg ikke gjorde Vagttjeneste i, opholdt jeg mig i Stalden, indtil i Tirsdags Aftes Ordren kom, at 3die Jagercorps skulde afløses og overføres til Fyen. Alle vare enige, at Jagerne havde gjort den

besværligste Tjeneste, og dog maatte vi endnu samme Nat for-
end Overfarten gjøre endnu en Tour, som var mislykket for
een af Bataillonerne. Nu ligger jeg i Brenderup i Fyen og
har snart forvundet det Udstandne, men om et Par Dage skal
vi formodentlig igjen til Fredericia, det forbandede Hul.
Hils

Din stedse hengivne
Peter.

73.

Frederik Knudsen til sin Kone.

1ste Reserve-Jægercorps. Sorø-Egnen.

København 13 Juni 1849.

Kjære Kone!

. Jeg er indkvarteret i en Bondeby paa Fyen, som hed-
der Roslev, ikke langt fra vores forrige Qvarteer. Den Tid
vi er her, lever vi heel lykkelig, dog Sorgen for Hjemmet maa
vi alligevel bære, men her har vi godt Natteløse og god Kost,
og har ikke nødig at frygte for Fjendens Kugler, og det er en
stor Fornøielse at see, hvor Sæd og Græs fryder sig paa
Marken, og Fynboerne ere tillige meget venstabelige Mennesker
at leve iblandt, de har deri et stort Fortrin for alle Danmarks
Beboere; de faae Dage, vi lever her, svinder for os som en be-
hagelig Drøm; men ligesaa mange Fornøielser vi har i Fyen,
saa mange Besværligheder har vi i Fredericia, thi der kommer
vi aldrig under Tag, og kan ikke faae Andet at spise og drikke,
end hvad vi har hos os, og Fjendens Bomber og Kugler gaaer
os over Hovedet til enhver Tid, men vi har stor Aarsag til at
takke den almægtige Gud, thi det er dog ikkun faae der er fal-
den efter de mange Kugler, der er sat efter os. Det strenge
Tordenveir, Du skriver om, erfarede vi ogsaa ved Fredericia;

men det var ikke just over os der, og vi lagde heller ikke saa grandt Mærke dertil, fordi saavel vores som Fjendens Kanoner tordnede endnu mere heftig end den naturlige Torden; og om Eftermiddagen kom vi paa Forpost; vi stod da midt imellem vores og Fjendens Kanoner. Det er sjælden der er saa stærk en Kanonade, som der var den Dag, det skal nok være den hannoveranske Konges Fødselsdag, derfor var Tydskerne saa lystige. Den samme Dato forrige Aar blev den holdt ved Sundeved. Det Rygte, der fortiden taler saameget om Hjælp fra Rusland, er aldeles ikke nyt hos os; men jeg antager da ogsaa, at det maa have noget at betyde, skjøndt vi synes det gaaer temmelig langsomt med Hjælpen; men formodentlig er det de større Magters Hensigt hellere at udvikle Fred paa en lempeligere Maade, hvis det kunde skee, og det var naturligvis det Bedste for os alle. Forresten er det ikke godt at domme noget i den Ting, thi dertil ere vi for kortsynede, vi gjør derfor bedst i at haabe paa Guds Hjælp, thi Menneffene kan nok raadslaae, men Herren er den som raader; jeg har rigtignok bestandig Haab om at der skulde snart blive Fred, men man er jo i Almindelighed tilbøielig til at haabe det man ønsker, men kunde jeg opleve den Dag, endnu engang at samles med Eder i Fred og Ro, som jeg har saa kjær, da vilde det virkelig blive os en dyrebare Stund, men er det Guds Villie, at vi ikke mere skal dele Sorg eller Glæde med hverandre i denne syndefulde Verden, saa hjælp os Gud! at vi maae samles i et bedre Hjem paa hiin Side Graven hos Gud! vor Fader! Nu beder jeg Dig at hilse dine Forældre og Søstende og alle gode Venner, og Du og vores kjære Børn vær evig kjærlig hilset af mig din hengivne og til Døden tro Egtefælle

Frederik Knudsen.

Johannes Larsen til sin Kone.

1ste Reserve-Bataillon.

Sundsmark 13 Juni 1849.

Kjære Kone!

Dit Brev fra den 6te i denne Maaned haver jeg rigtig modtaget og det glæder mig meget at høre fra Dig og Eder, at I er ved en god Helsen og ligeledes at den lille Hanne hun haver begyndt at gaae ene. Men det skulde glæde mig meget mere, hvis jeg kunde opleve den Tid, at jeg kunde komme hjem at see og tale med Eder; men Gud som Alting veed, Han veed det bedst, hvornaar det skeer. Jeg med min Forstand kan ei udgrandske, hvad dette skal blive til. For med vores egen Magt at slaaes med dem, det kan jeg aldrig forestille mig, at det kan nytte os noget. For naar vi er et Compagni, saa troer jeg efter hvad jeg kunde skønne den Dag, da vi sloges med dem, at de var over en Batalion imod os, og det er værdt at takke Gud for, at der ei blev skudt eller saaret flere den Dag end der blev . . . Den 9de var vi ovre paa Feltvagt hos de Tyske igjen; men den Dag var der slet ingen af dem, som vilde melde sig til os. Der har været fyret i Kjæden siden 5 a 6 Skud, men der var kun een af vores Forstærknings-Vagere, som blev baaret hjem til Sønderborg. Ellers i den senere Tid haver jeg ei hørt noget fra dem, hvorledes de haver det derovre med de tyske Hunde, endstjøndt man skulde dog ikke kalde dem saaledes, for den menige Mand er ligesaa undskyldt som vi i vort Fag. — Jeg har senere hørt, at de Tyske har været samlede med vores ovre i Kjæden og talt med dem; det var nemlig nogle af vores Brigade, som staaer ved tiende Bataillon, og derimellem er mange af disse Slesvigere; og saa havde de Tyske spurgt vores om, hvad det var for nogle Karle, de havde med at bestille den 6 Juni. Da svarede de af 10de Bataillon,

at det var 4de Compagni af 1ste Krigsreserve og nogle Mand af de andre Compagnier, som var ude at forstærke Rjæden. Da svarede de tyffe Soldater og sagde, at de kunde aldrig begribe det, for de Tyffe var 3 Batalioner og de kunde dog ikke jage os nogen Steder. Da sagde de, at det maatte være nogle flemme Menneſter ved 1ste Reserve-Batalion, da de Danſke var kun 300 og de Tyffe var 3 Batalioner. — Ligeledes ſeer jeg i dit Brev, at I hører ogſaa, at Ruſmand han ſkal komme at hjælpe os, og han er allerede kommen her paa Als, for jeg har ſeet 2 Ruſkere herovre; men jeg veed ei, om der kommer flere eller ei, og jeg veed ikke heller, hvor de to er bleven af, men troer dog nok, de er reist deres Bei igjen. . . . Gils alle gode Venner og Bekjendte fra mig, at jeg ſkal nok ſee at komme hjem til Gilde; men at komme hjem og hoſte, det kan jeg ei, for jeg har noget at beſtille med Tyſterne endnu, og det kan jeg ei blive færdig med ſaa ſnart. Nu ſintet videre denne Gang end at Du og Eder alle være der hjemme hiſet paa det Kjærligſte fra din hengivne og troe Mand

Johannes Parſen.

75.

Peter Thielen Møller til en Ven.

3die Dragon-Regiment. Uge i Nordſlesvig.

Bindum 20 Juni 1849.

Høiteltſtede Ven!

. . . . Du vil vel maaskee ſpørge, om jeg var med ved Aarhus den 31te Mai eller om jeg haver været i nogen Fare, ſiden jeg ſkrev ſidſte Gang til Dig, og derpaa vil jeg beſvare Dig, min kjære Ven, ſaa godt jeg kan. Ved Aarhus var jeg ikke med, thi vores Eskadron ſkulde juſt paa Feltvagt denne

Aften, men vores anden Eskadron var med og viste sig ret tapper, thi vores var kun faae imod de Fjendtlige, og dog fik de mange flere Døde og Saarede som vi, og tillige toge vores 17 Husarer noget Infanteri, en Prins og to Officerer til Fange. Den Aften efter Slaget kom vi siden ind til Aarhus paa Feltvaagt, og da kan Du troe at det var godt at komme til Aarhus, da blev vi hilset paa det Venligste af alle, saa vel Herrer som Damer, og Ingen holdt sig for god, ja alle bleve trakterede paa det Bedste. Og siden den Tid har de praisfiste Husarer slet ikke havt Lyst til at komme i Jægtning med de danske Dragoner. En Korporal ved vores Eskadron var den næste Dag med en Parlamentar hos den tyske Bedetkjæde, og da talede han med nogle Husarer, som havde været med. De klagede meget over, at de Danske vare altfor ivrige og stærke, ja de sagde selv, at een Dansk kunde let slaae 3 af deres, og især beklagede de sig meget, at de danske Klinger vare saa spidse. Men den 9de Juni var jeg med at tage 60 Husarer, en Ritmester, 2 Voitanter, 1 Doctor og 67 Heste til Fange. Vi laae i den Tid paa Gaarden Frysenborg, tre Mil Besten for Aarhus, her rykkede vi ud fra den 8de om Morgenens Klokken 2½ og reiste Sydvest paa efter Silkeborg til Nørre Sneede, som ligger 4 Mile Besten for Horsens. Her rykkede vi ind, vores Eskadron og 50 Jægere om Natten Klokken 12½, og vi fandt de Fjendtlige i den tryggeste Sovn og de havde ei engang en eeneste Post udsat, saa det var en let Sag at tage dem. Nu borttog vi først deres Vaaben, forinden vi vaagnebe dem, for at der ingen Skud skulde falde, thi da kunde vi let have bleven affaaeren, thi vi vare næsten 4 Mile indenfor deres Bedetkjæde. Siden vækkede vi dem, og de bleve ikke lidet forundret ved at see sig her saaledes affaaeren. Vi havde ogsaa en stor Lyske, thi der undløb ikke en eeneste. Nu reiste vi Nord paa med vort Bytte og ankom om Aftenen den 9de til Ulstrup Gaard, to Mile Besten for Randers, og Jangerne bleve strax bragte til Randers, hvorfra de siden kom til Kjøbenhavn. Her fik vi mange smukke Heste, Vaaben og Sadeltoi, hvoraf de 20

bleve ved vores Eskadron. Jeg har forglemmt at fortælle Dig, at det var curhesfifte Husarer, som vi toge til Fange.

Eders
oprigtige Ven
P. T. Møller.

76.

Rasmus Hansen Veilebye til sin Møster.

1ste Reserve=Jagercorps. Faaland.

København paa Byen 24 Juni 1849.

Kjære Møster!

. Jeg vil nu fortælle lidt om Fredericia. Hvad Byen angaaer, da er det dog ikke saa galt som Røgtet er gaaet; det er nok sandt, at der er afbrændt endeel ved Bombardementet, men den største Deel staaer heel ubeskadiget, og en Deel har Bygningerne lidt meer eller mindre; men det er jo et sørgeligt Syn, alle Indbyggerne er jo flygtet, Husene tomme, Bohave ligger hift og her ituflaaet. Naar vi om Aftenen skal oversættes og naaer Skibsbroen, bliver vi modtaget af Tyfterne med et Par Bomber, som endnu hidindtil ingen Skade har gjort. Naar vi endelig saa naaer Byen, har hver Mand eller 2, 3, ligesom vi enes til, sit Hul i Volden at krybe ind i den første Nat, saa I kan nok tænke, at det er et smukt Qvarter, det ligner rigtig en Svinestie. De andre Dage og Nætter er vi altid paa Vagt uden for Byen tæt hos Tyfterne, og mange Gange staaer vi og taler med hverandre paa en Afstand af 50 Skridt. Naar vi er fredelig, er Tyfterne ogsaa, men for det meste skyder vi jo paa dem som er vor Pligt, og saa har vi og en Kamp med dem strax, som vedbliver undertiden hele Dagen, saa længe vi kan see. Jeg laae saaledes forleden Dag ved det salige Blok-

hufes Ruiner og havde Batalie med dem uafsladelig. Og naar vi om Aftenen trækker vore Poster nærmere Fæstningen, saa kommer Tyskerne, saa staaer de hvor vi stod. Om Morgenens, naar vi saa kommer og vil have vor gamle Stilling, saa gaaer Tyskerne tilbage til deres Forskandsninger, som paa sine Steder er kun 1000 Alen fra Borden. Vi stakkels Jægere maae altid paa Forpost, for de blaae Nielser stoler Commandanten ikke paa, de kommer aldrig længere end paa Borden. Naar vi er paa Fyen, har vi det rigtignok godt enkelte Dage, for hver Dag kan jeg ikke sige, da vi tillige maae gjøre Vagt i Middelfart og paa Fensø, hvortil vi saa har en Mars af 5 Miil; men ellers er Fynboerne jo flinke Folk, de giver os for det meste endeel Mad. Men naar vi kommer tilbage fra Fredericia, er dog Madposen faaavelsom Pengepungen reent tyffindet, for der er ikke meget at faae i der ovre, og der er Folk, som tager der over, som benytter sig af Veiligheden. Seg ender nu disse Ord med en flittig Hilsen fra mig og ønsker Eder en god Helbred og leev vel til vi sees igjen. Hils alle gode Venner. Seg vilde rigtignok ønske, at den Tid var nær at vi kunde synge

Nu er den Tid jo kommen,
 Vi Glæden nyde kan,
 Vi Seiren haver vunden
 For Drot og Fødeland.
 Da kan Enhver sig glæde,
 Som haver stridt derved,
 Og er endnu tilbage
 Og ei sit Vaneskaar.

Lev vel, det ønsker Eders hengivne

Rasmus Hansen Beilebye.

Anders Larsen til sine Forældre.

4de Forstærknings-Bataillon. Sorø-Egnen.

Eibh 27 Juni 1849, mellem Odense og Middelfart.

Kjære Forældre!

Eders Brev fra den 17de Juni fik jeg Dagen efter jeg havde sendt mit bort. I skriver at det gaar galt for os, men det kan jeg ikke melde noget om, da der ikke bliver nogen Saa-rede her i Fredericia. I kan maaskee nok høre at de fyrrer, men skulde alle Rugler træffe, saa gif det nok galt til, men vi har gode Forstandsninger at dække os ved.

Om Aftenen den 24de kom Andreas til Byen og jeg den 25de, her er vi nu i 6 Dage, og saa maaskee der kan blive en Forandring paa Hændens Stilling; men hvis ikke, saa frygter jeg ikke, thi vi kommer ikke ud af Byen, da vi er ansat til Besætning i Byen, og desuden fordi Rugler og Bomber brøler over Hovedet paa os, det er vi nu saa ligegyldig ved, saa vi passer derfor lige godt vort Arbeide eller vor Mad, hvadsomhelst vi har at bestille, da det er nu saa almindelig for os. Blandt Fremmede er jeg; der er Ingen fra Sorø Amt ved vor Bataillon andre end Niels Pedersens Ole paa Ravnøberg ved Lindeberg, og han er ved samme Compagni som jeg, ellers er jeg iblandt Holbæks Amt, men det er mig kjærligere end at være blandt de store Braabhyer, thi her er Bønder-Sønner og simple Karle for mig som Et. Men jeg forstaaer nok, hvorfor I spørger, om jeg er iblandt Fremmede; men det skal I ikke sørge for, thi det gaar aldrig saa galt til som Folk fortæller der hjemme.

Forresten er jeg ved en god Helsen og finder mig meget godt fornøiet efter disse Tider man lever i, derfor beder jeg Eder at fæste al Eders Betynkning bort og lade Gud ene raade, saa gaaer Alting godt. Saalænge jeg er i denne Stand, da

sørger jeg hverken for Hjem eller Fødeland *), jeg stoler paa at Gud har styret min Vej indtil denne Dag, og han vil det fremdeles. Derfor siger jeg Eder, naar I har en fast Tro paa Gud, da kan I gaae Alting imøde med Glæde, thi I kan sige: hvad Herren gjør er vel.

Anders Larsen.

Fred være med Eder. Saaledes begyndtes og ender Prædiken for os 3die Søndag efter Trinitatis.

78.

Rasmus Hansen Veilebye til en Ven.

1ste Reserve-Jagercorps. Vaaland.

København paa Fyen 27 Juni 1849.

Kjære Ven!

. Jeg er nu ved en god Helbred igjen, som er det nødvendigste, hvor man saa i Verden er. Jeg laae paa Odense Lasareth, hvor jeg blev forpleiet med al mulig Omsorg, og naar jeg paa mine Spafereture mødte en eller anden Borger, lyttede de med stor Opmærksomhed til min Tale, og opmuntrede mig til uforsagt atter at træde i Kampen. Provsten i Byen besøgte daglig alle Lasarether, trøstede enhver med Skriftens trøstefulde Ord og endte med Bøn for os, Kongen og vort dyrebare Fædreland. Og hvor kan man andet end takke den algode Gud, som saa faderlig har holdt sin beskjærmende Haand over os endnu hidindtil, og anraabe ham med Bøn om Kraft og Mod til vor sidste Stund, og er det hans Villie, at jeg skulde blive paa Valpladsen, at han da vil forunde min Sjæl en Plads i sine

*) D. v. s. Føde-Egn, altsaa Sjælland.

evige Boliger. Hvad Fredericias Bombardement angaaer, da er det Dig vel nok bekendt, skjøndt det er dog ei saa galt som Rygtet har gaaet, men Tyskerne nærmer dem næsten daglig nærmere Bolden med deres Batterier. Engang imellem naar at de synes fra Bolden, at de er alt for dristige, sløiser vores jo de nærmeste for at give dem lidt at arbejde paa igjen. Vi venter med Bængsel, at de vilde prøve en rigtig Storm, for vi haaber med Guds Hjælp at de skulde blive moret saaledes, at de ikke skulde komme igjen næste Dag. Saavidt vi veed har de nu kun en Morterer tilbage, men den staaer de med omtrent 1000 Alen fra Bolden, og kan derfor bestrøge hele Byen og Skibsbroen. Vores Capitain bad Commandanten om Tilladelse til med vort Compagnie at gaae ud en Nat og fornagte den, men han maatte ikke faae mere end 100 Mand med sig, hvilket han syntes var for liden en Styrke til slikt et Bovestykke, hvorfor at det blev opgivet. . . . Du formoder, kjære Ven, at jeg skulde være i Trang for Et eller Andet, hvorfor jeg takker Dig paa det Kjærligste for dit Tilbud; men endnu har jeg hvad min egen Person angaaer slaaet mig nogenlunde igjennem. Vel kan det skee, at min Pung er tykfindet et Par Dage imellem; men hvordan det egentlig gaaer hjemme, veed jeg ei, da Trine aldrig for mig rigtig vil ud med Sproget; men det er vel for ei at mit Mod derved skulde synke. Hun skriver rigtignok, at hun har endnu ingen Nød, og det er ogsaa en stor Trøst baade for mig og hende, at hendes Moder er saa nær ved . . . Lev vel, mit Dnske er, vi snart kunde samles igjen.

Rasmus Hansen Beilebne.

Christen Hansen Vallerup til sin Moder.

3die Jægercorps. Nordfjælland.

Roulund pr. Middelfart 30 Juni 1849.

Kjære Moder!

Om det ogsaa sommetider varer længe, før I faaer Brev fra enten mig eller Peder, saa maae I derfor ikke tabe Modet eller troe, at der just er tilstødt os Et eller Andet som er Aarsag deri, da det jo kan skee ved at Brevene gaae feil, eller undertiden, at man ikke altid har Leilighed til at skrive. Om ogsaa Skjæbnen vilde, at En af os faldt for Fjendens Kugler, saa maae I derfor ikke fortvivle, der er jo saa mange af vores Kammerater, som har udgydt sit Blod for Fædrelandet, hvorfor da ikke een af os? Naar det er Guds Villie, da maae vi Mennesker ikke klage, og uden hans Villie falder ikke een Spurv til Jorden. For den, som døer paa Krigsskuepladsen for sit Fødeland og en retfærdig Sag, maa ingen Moder beklage sig, men være stolt af ham, og at hun ogsaa har lagt et Offer paa Fædrelandets Alter. Det Værste af Alt var jo, om en af os skulde komme hjem som Krøbling, men ogsaa derfor maa man være taalmodig, og man seer jo saa mange, der aldrig har været i Krigen, alligevel er blevet en Krøbling, de faae dog ogsaa deres Udkomme, og Danmarks Sønner, som ved Krigen ere bragte ud af Stand til at ernære sig selv, ville vist aldrig komme til at lide Mangel. Men hvorfor skal man immer see Krigen fra den mørkeste Side, den fører ogsaa meget Godt med sig, som man ikke troer; Menneskene kan ikke taale Freden for bestandig, de blive for stolte og hovmodige, de anerkjende ikke det høiere Væsen, fra hvem alt Godt kommer, de troer, de have det Altsammen af dem selv, men Krigen, det store Tugtens Riis, er den bedste Hjælper for Alt saadant, den hdmgyer Menneskene, at naar Freden igjen vender tilbage til vort kjære Fædreland,

de da bedre paastjonne det Gode, og en langt større Gendragtighed kommer til at herske blandt Folk som før. Krigsskuepladsen angaaende, da er her ikke noget Nyt siden sidst I fik Brev fra mig; vi ligger her paa Thyen 6 Dage og i Fredericia 6 Dage, Tjenden har ingen Angreb gjort siden, Kanonerne høres næsten daglig meer eller mindre, den 25de havde vi en stærk Kanonade, men saa vidt jeg veed ikke en Mand saaret. Fra Peder fik jeg Brev igaar, han er kommen her til Thyen, og de skal formodentlig videre efter Jylland til, han er som jeg rask og ved et frit Mod Nu bedes I at hilse alle gode Venner og Bekjendtere der hjemme, I paa det Bedste hilses af Eders tro Søn

Christen Larsen Ballerup.

80.

Jørgen Jensen Ryndby til en Ven.

1ste Espingol-Batteri. Nordsjælland.

Fredericia 7 Juli 1849.

Min eneste tro Ven!

Dit Brev modtog jeg netop efter en Kampdag, hvis Rige vi tilforn aldrig har kjendt, og jeg modtog det med fornøjet Vished om dit Venkab. Jeg har altid tænkt iaar, hvad kan mine simple Breve intressere min Ven, da jeg aldrig kan fortælle noget Stort, og aldrig Andet end han har hørt før; nu har jeg noget Stort at kunne skrive om, men vil kun omtale det paa det Simpleste og henvise Dig til Avisen for at faae fuldstændig Efterretning om den Affære, vi havde igaar, som Udfaldet skete fra Fredericia den 6te Juli 1848. Min Ven, alt i 3 Dage havde vi anet hvad der forestod os, og vi tænkte derpaa med Glæde, fordi Faren i Fæstningen blev jo længere

jo større, men vi tænkte ogsaa paa den vældige Overmagt. Imidlertid kom det afgjørende Dieblif, og Kl. 1 igaar Nat gik vi ud igjennem Fæstningens Porte, og vi maae sige: Gud var med os. Kl. 5 var Fjenden fuldkommen slaaet tilbage fra de Standsfer i høire Flanke eller Nord for Byen, hvor jeg var med, derimod var det fildigere paa andre Steder. Vi vedblev Forfølgelsen henved $1\frac{1}{2}$ Meil, og da det var mørkt, trak vi os ind i Fæstningen igjen. Vi har endnu ikke nogen Tid havt det saa heedt, men Gud skee Lov! vi har ogsaa vunden en herlig Seier. Gid Danmark kun kunde faae den fortjente Løn, som dets tappre Sønner igaar tilkæmpede sig! Gid det ret maatte fjendes at: vi enten vil døe eller seire. Ven, jeg klagede sidst jeg skrev, at Modet var tabt hos de danske Soldater, men enten har jeg feilet, eller det Gud skee Tak er vækket igjen. Sjællænderne ere de, som jeg har den allerstørste Tiltro til, dog, de kan Intet udrette uden Guds Villie. Soldaterne fortjener sig nok Ere for deres Mod; men hvad fortjener da Han, som giver os det? Jeg forsikkrer Dig ved alt hvad der er helligt, at der findes ikke den ringeste Frygt eller Angst hos mig i den farligste Kugleregn, kun ængstes og frygter jeg, naar vi skal slaaes tilbage.

Jørgen Jensen Rynnbj.

81.

Frederik Knudsen til sin Kone.

1ste Reserve-Jægercorps. Sorø-Egnen.

Borum 8 Juli 1849.

Kjære Kone!

Du maa have mig undskyldt, fordi jeg har tøvet noget længere end sædvanlig med at skrive. Dit Brev af 29de f. M.

fik jeg den 3die dennes. Men jeg havde allerede dengang hørt tale om, at vi skulde prøve paa at slaae Tydskerne fra deres Forstandsninger; jeg havde derfor ikke Lyst at skrive, førend jeg fik at see, hvad Skjæbnen der vilde bringe mig, thi vi forestillede os rigtignok snarere Døden end Livet, thi Du kan nok troe, da de har ligget der i 2 Maaneder, at der var gode Batterier og Forstandsninger. Om Eftermiddagen Torsdagen den 5te blev det sagt os, at i Nat skulde det gaae for sig, og vores Officerer formanede os paa det Alvorligste til at gaae frem saa hurtig som mulig, thi jo mere langsomt, jo flere tabes, og det blev sagt os, at vi skulde enten seire eller døe. Da Kloffen var 1 om Morgen, marsjerede vi ud af Byen til Stranden ved den nordre Side; thi vi havde høire Flanke. Da vi kom paa Skud nær, saae det ud, som vi skulde igjennem et Baal, og man maa næsten forundre sig, at vi ikke faldt endnu flere, end der faldt. Jeg kan ikke beskrive, hvorledes det gik til, thi det vilde blive for vidtløftigt, men vil Gud unde mig den Lykke at komme hjem til Dig, saa skal jeg fortælle Dig det jeg veed. Dog maa jeg ikke glemme at fortælle Dig en Ting: Jeg fulgte den Dag min Captain, og da vi havde stormet de 2 eller 3 Forstandsninger, saa blev Captainen saaret i den høire Skulder, hvorover han ikke kunde følge Compagniet mere. Vi drog os nu noget til venstre i en Løbegrav, og jeg tilbød Captainen at hjælpe ham med hvad jeg formaaede, (han hedder Captain Hein, og er en Ven af hele sit Compagni). Som vi nu gaaer, støder vi imod en Mand af de Fjendtlige, jeg greb med den venstre Haand i hans Gevær, og rev det fra ham; han var ogsaa strax villig til at være min Fange; men da vi kom omtrent 10 Skridt længere frem, stod vi imellem en heel Trop Fjender, som endnu forsvarede deres Løbegrav med den stærkeste Geværild. Nu tog han igjen sit Gevær, og nu kom Turen til mig; nu var altsaa Captainen og jeg deres Fanger. Vi satte os ned paa Bunden af Graven, ved Siden af hinanden; jeg veed ikke hvorlænge det varede, jeg synes det varede en Time, saa blev de haardere angreben af vores Folk, og der var nogle, som var kommet paa den anden Side af deres Løbegrave, som

de da meente at tage til Fange, og da de troede, vores ikke forstod deres tydske Ord, saa tvang de mig til at gaae henimod dem og anmode dem om at lægge deres Vaaben, og denne Veilighed benyttede jeg til Flugt; thi der havde jeg ikke Lust til at blive. Saa snart jeg kom 10 Skridt fra dem, løb jeg saa hurtig jeg kunde et Stykke hen ad Graven, og endskjondt Forstandsningen var vel 3 Alen høi, saa sprang jeg meget let derover, thi Kuglerne slog ved alle Sider af mig. Nu var jeg igjen fri, og det varede ikke længe, førend vores tog alle dem til Fange, som var i denne Grav. Saaledes slap da baade Captainen og jeg med et meget kort Fangenskab. Hvorledes det ellers gik, det vil bedre spørges end jeg kan forklare det; men jeg veed saameget, at det var det blodigste Slag som nogeninde har staaet i Danmark; vi tog al deres store Sktts, hvormed de havde beleiret Byen, og omtrent 2000 Fanger, og en Deel Feste og Vogne. Jeg vilde ønske, det maa blive det sidste Blod, der skulde udgydes i denne Krig, thi der blev paa den Dag i Tusindentis af Døde og Saarede; men vi som endnu ere friske og sunde, vi kan ikke fuldtakke Gud for Hans Beshjærmelse, og lad os derfor kun ganske overlade Alting i Hans Haand, til Ham vil jeg befale Dig og vores kjære Børn! og Eder alle, og jeg beder Dig, min kjære Ven, at have en god Taalmodighed og haabe det bedste af Herren. Nu beder jeg Dig at hilse dine Forældre og Søskende, samt alle gode Venner, og vær Du og vores kjære Smaae evig kjærlig hilset af mig din oprigtige
Ægtefælle

Frederik Knudsen.

Rasmus Hansen Beilebye til en Ven.

1ste Reserve-Jægercorps. Faaland.

Asperup paa Fyen 9 Juli 1849.

Kjære Ven!

Da Tiden tillader mig det, vil jeg herved meddele Dig nogle faae Ord, som vil glæde Dig. Den 30te Juni gjorde vi et Udfald fra Frederits for at tilintetgjøre et fjendtligt Batteri, som var anlagt i den Hensigt at forbyde os Overfarten. Du kan troe, Kjære Ven, at det var en raff lille Tur. Vi løb med faldet Bajonet og uden at løsne et eeneste Skud, førend at vi havde drevet dem omtrent i Skuddistance fra Batteriet, og da Alt var sløiset, trak vi os tilbage. Vi mistede ved vort Comp. 14 Mand med Døde og Saarede foruden vor tappre og saa høit elskede Capitain. Den 6te dennes havde vi et Slag, som i Norhundreder vil læses i Dannemarks Historie til vor Roes. Vi rykkede ud om Morgenen Klokken 2 med en Styrke af omtrent 20,000 Mand; men det var haardt at drive dem bort fra deres mange Forstærkninger. Vores brave Tropper kæmpede alle med et rasende Mod, man saa ikke en eeneste Kujon, alle vilde frem for enten at seire eller døe; vel faldt mangen en brav Soldat saavelsom Officeer, men det skrækkede ingen. Vort Tab var stort, vort Corps mistede omtrent 200 Mand og deriblandt 7 Officerer, ellers veed jeg ei, hvormange Saarede vi har i det Hele, men det veed jeg, at igaar blev der begravet 300 Danske og 211 Tyskere i Frederits. Vi tog 1800 Mand til Fange og deriblandt 34 Officerer, 34 Kanoner, flere hundrede Geværer og en betydelig Mængde Krigsforraad, som ialt anslaaes til en Værdi af 4 Millioner. Vi haaber at Slesvig-Holstenerne vil tage dem lidt iagt ved Frederits i Fremtiden, og de vover vist heller ikke paa at komme saa nær meer. Sa Kjære Ven, Du kan troe, at det var en varm Dag for os alle,

som deeltog i Kampen. Jeg veed ikke, hvorledes et Menneske kan blive tilmode, Intet skrækker, man gaaer som ved sin vante Gjerning igjennem den sværeste Ald. Man maa prise Slaberen, som holdt sin beffjærmende Haand over os i Farens Stund, ellers havde vi alle været forbi. Borens tappre General v. Rye sagde, at dersom han havde vidst, at de havde haft saa mange store Forskandsninger, skulde vi aldrig have prøvet paa Udfaldet, da han senere antog deres Stilling for uindtagelig. Vi seirede, men han faldt, det var et stort Tab for vort elskede Fædreland, da han stod tillige i en venskabelig Forbindelse med alle sine underlagte Tropper, som nu begræder hans Tab. Jeg kan hilse Dig fra min Broder; jeg fik Brev fra ham igaar, han er rask og har det som sædvanlig. Det Samme kan jeg jo ogsaa sige om mig selv, jeg er sluppen godt fra Faren endnu, skjøndt det var mig nær, da jeg fik en Kugle i Bugerne tæt ved mit ene Knæ uden at berøre Skindet. Jeg ender nu disse Linier med en venlig Hilsen til Dig, din kjære Familie og alle gode Venner, og jeg ønsker at I alle maae leve vel; hils din kjære Moder. Lev vel, det ønsker din forbundne

Rasmus Hansen Veilebye.

83.

P. C. Lorensen til en Ven.

3die Jægercorps.

Svendstrup 9 Juli 1849.

Kjære Ven Thomas!

Denne Gang vil jeg holde mit Løfte og skrive Dig udførlig til om den store uforglemmelige Dag ved Frederiks. Det er da egentlig den første Affaire, som jeg har været med i, der nogenledes kunde kaldes et Slag, thi alle foregaaende har dog

kun indskrænket sig til Tirailleursfægtninger. Allerede i mit sidste Brev, som jeg skrev Dig til fra samme Sted, hvor jeg nu ligger, talte jeg jo om, at der skulde skee Noget, men dengang vidste Ingen i Armeen hvad eller hvorledes, og man tabte sig i Gissninger og Formodninger af mange Slags. Den 4de Juli om Aftenen Klok. 10 blev 3die Jagercorps overført til Frederits, og samme Nat lige indtil Morgenstunden bleve Tropper overførte, og Fjenden forholdt sig rolig ved denne Leilighed, imod Forventning. Næste Dag blev Fæstningen temmelig levende beskudt, og Alden igjen besvaret fra samme. Om Aftenen den 5te blev hver Troppeafdeling anvist Qvarterer omtrent i den Orden, som de vare bestemte til at rykke ud efter, altsaa hver Brigade for sig nogenlunde samlet i forskjellige Nabogader. Det heed sig nu henad Aftenen, at et Udfald skulde skee med hele vor Styrke henved 20,000 Mand og tage sin Begyndelse Klokken 1 om Natten. Timerne gaae langsomme ved at vente og den Spænding, som man er i førend en Affaire, der efter hvad Enhver kunde indsee vilde vare af stor Betydning, da Resultatet paa Grund af Fjendens stærke Forstærkninger vilde vare tvivlsomt, og Enhver maatte opbyde al sin Kraft og sit Mod for at kaste Fjenden i første Dieblik. Denne Spænding er af en ganske eiendommelig Natur. Klokken omtrent 12 stod Corpset opstillet og Chefen tiltalede sit Mandskab saalunde: „Jagere! Om en Time føres I i Kampen, hvis Udfald vil være af stor Vigtighed for Fædrelandet saavel som for dets Fjender. Dersom I ville opføre Eder som Brave, maa Udfaldet blive heldigt. Derfor raad ind paa Livet af Fjenden, kast ham ud af hans Forstærkninger, og først derudaf, have vi ingen Møie med at slaae ham aldeles, thi vi ere ham denne Gang overlegen i Mandsstyrke. Det er lutter Schlesvigholsteinerne, som vi skal have med at bestille, viis Eder brave, naar det gjælder, idag maa ikke tænkes paa at retirere.“ Veiret, som lige indtil dette Dieblik havde været stormende og koldt og fugtigt, forandrede sig pludselig og det var mildt og roligt, og Himlen smilede over hele Ansigtet, Maanen skinnede med sin fulde Skive, som gjorde det tilbørligt lyst. Klokken 1½ hørte

vi allerede Geværilden ved den nordlige Side, hvorfra Udfaldet tog sin Begyndelse. Vi hørte at Tydsterne vare vaagne, thi strax begyndte de med at kaste deres Bomber ind i Staden. 3die Jægercorps blev nu beordret at rykke frem, og nu var Geværilden først ret levende. Det var en ganske uhyre Knalden i den ellers tause Nat. Af og til faldt nu enkelte Kanonstød fra Feltbatterierne, som ved den frembrydende Dag ogsaa kunde see at styde. Endelig gik det løs med stort og smaat Skots. Det var en Tummel uden Rige. Man hørte ingen Lærker den Morgen. Strax ved vor Udrykning var et noget kritisk Punkt i Affairen. Et Jægercorps, som ved at storme en Skandse var bleven afflaaet, var ved Retraite, og de Fjendtlige rykkede nu frem med megen Raskhed. Det bragte vort Jægercorps et Dieblif til at standse, men det var kun ogsaa et Dieblif, men vel under den heftigste Ild fra baade Kanoner og Infanteri, thi de skulde jo have paa Hovedet, og derfor fremad Jægere, og fremad gik det ogsaa, med Hurra og Knalden med Mord- und Todtflag. Ved Skandsen saae vi laae mange af vore Egne, men flere af Fjendens Liig. Tæt ved denne Skandse havde Fjenden opført et Feltbatteri, som havde brugt Mund i en Satans Tid; da vi nærmede os saa hurtigt, fandt han det raadeligt at protse paa og kjøre; imidlertid maa der have været noget iveien ved den ene Kanon, thi kun de 3 kunde bevæges; dette fik jeg i Rikkerten og kaldte saa mange Folk sammen som var muligt. Selv havde jeg taget et tydsk Gevær, som jeg ladede med vore egne Patroner og skød det bedste jeg havde lært, holdende bestandig paa Hestene for at forbyde at føre Kanonen bort. Det gik i muntret Løb fremad, men med al vor Anstrengelse kunde vi ikke naae Høiden saa hurtigt, som vi skulde; thi efter at vare kommen Stedet paa et Par hundrede Alen nær, fik man et friskt Forspand for og bort førte Kanonen for vor Næse, til min store Ergrelse. Det gik imidlertid bestandigt fremad, og det var en sand Lyst at see paa, hvorledes Folkene, vore Jægere, den Dag gik paa med en Iver og Lyst, som om det var til Gilde. Til Slutning toges hele deres Artilleri og Ammunitionsark, som omtrent vurderes til

200,000 Rbdlr., og for dette Coup nyder fornemlig kun det Compagni, som jeg er ved, Hren — hem! — Saaledes min kjære Thomas! kan Du vel indsee, hvor lykkelig jeg var efter endt Dagværk at kunne tænke mig, hvad der var passeret og siden passiare derom. En saa fuldstændig Seier havde man ikke ventet sig, et saa brilliant Resultat! kun maa enhver Krigers Glæde endeel forbittres ved Tanken paa de mange faldne Brødre, og saaledes hørte jeg med inderlig Sorg, at den brave Gen. Rye var gaaet tabt blandt vore Kæmpende. Adieu, min gode Thom. Fætter Hein kunde ikke faae Fingre i
din tro hengivne Peter.

84.

Hans Pedersen Haarlov til sin Kone.

2det Jægercorps. Næstved-Egnen.

Fredericia 10 Juli 1849.

Kjære Kone!

Jeg vil lade Dig vide, jeg er ved en god Helsen og efter Omstændigheden har jeg det meget godt i dette krigerste Liv. Jeg skrev et Brev til min Morbroder, mens jeg laae paa Treen, strax efter at jeg var kommet til 2det Jægercorps, som jeg haaber han har faaet. Det har jo rigtignok været streng Strabadse for mig, efter at jeg i saa lang en Tid havde været paa Lazarettet, nu er omtrent mine Been blevet vant til Marsen og Ringgen til Tornstøsteren, nu er det ved det Gamle igjen som før. Den første Marscheretour havde narved været den haardeste, det regnede og Veien var stiden, den 4de Juli marsjerte vi fra Byen Dreslette til Udbye, den 5te til Færgestedet, hvor vi ankom om Aftenen og blev sat over Vandet til Fredericia. Paa Seen sendte Dydsterne jo rigtignok nogle Rugler efter os, men skæde

os ikke, da vi kom i Land og ind paa Fæstningen. Her vandede strax en Bombe, den sprang paa Kanten af Volden, og Ingen blev beskadet. Strax lod Ordre, og vi marscherte ud mod den nordre Vold, her satte vi Geværerne sammen og lagde Tornysterne ned, hvor vi opholdt os til Kl. 1, (saa blev vores Tornyster paa Pladsen, ingen af 6te Brigade bar Tornyster,) derpaa marscherte vi ud af nørre Løngangs Port, og strax udenfor i Kjæde, 1ste Forstærknings-Jægercorps i høire Fløi, dernæst 2den lette og 1ste lette Batt., 2det Jægercorps og 3die Forstærkningsbatalion, det var hele 6te Brigade, som gik foran. Kjæden af 1ste lette Batalion og 2det Jægercorps stødte sammen med den tydske Kjæde, vi løb strax rask frem, Tydskerne maatte vige for os. Det var ikke engang rigtig lyst, vi maatte hjælpe os ved Maanestien til Dagen kom, jeg vil og antage, at det hjalp til Dumdriftighed, at vi ikke rigtig kunde see, og ved den Veilighed kunde Tydskerne heller ikke bruge deres Kanoner. Det første Blokhuis kom vi rask forbi, saa stød de Gavthve os i Ryggen; der maatte strax nogen Mand tilbage og kurere dem. Ved det 2den gik det ligedan; vi kom til det 3die, det var haardt at gaae paa; vi kom saa langt ud og vores Kjæde blev saa tynd; Tydskerne slog os lidt tilbage, det tydske Kavalleri hug ind paa Kjæden, vi maatte retirere lidt fra Blokhuset, (der blev vores brave Captain v. Wolle haardt saaret i venstre Arm og amputeert, nu er mit Compagni spoleret, var hans Ord til os.) Nu kommer de 3 andre Brigader og til Hjælp, Artilleri, Cavalleri og Espingolerne. Vi gik rask frem igjen, og Tydskerne de maatte give dem; til hen paa Eftermiddagen jog vi dem saa langt bort, saa de glemmer det ikke et Par Dage. 3 Bønderhøen Bredstrup fik vi os lidt Plaseer, der var en smuk Bøndergaard, som Hertugen boede i og Prindsen holdt Gebursdag; der var flettet saa mange deilige grønne Bladkrandsse, saa det var en Lyst, til Høitiden, men det kan nok være, at vi hjalp Exhertugen med at gratulere hans Søn og fejrede Fødselsdagen saa det aldrig glemmes i Danmark. Bønderfolkene fortalte os, at de tydske Gavthve græd, da de løb derfra, over det at vi havde taget deres Batterier, de kunde ikke begribe hvad det var

for mange sorte Folk, de havde med at bestille; de troede, at det var baade Russer og Svensker, men de tog meget feil. For nogle faae Dage siden havde Tydskerne sagt til Bonderne, at de vidste godt, at de Danste vilde tage deres Batterier, men det var os umuligt, omend saa baade Russer og Svensker kom os til Hjælp, men de maatte troe om igjen. Om Aftenen da Alt var forbi blev det opgivet, hvor mange vi havde mistet, vores Oberstlieutenant, af vort Compagni Captain v. Wolle, Lieutenant Sebested, Lieutenant v. Falbe, Sergeant Alvis, 7 Sagere og en 65 Underjægere saarede og døde. Hvem vi savnede haardest, var Captain Wolle, men til Lykke og Ære har vi faaet os en tapper Compagnicommandør Lieutenant Schønning, som var med os forrige Sommer i Færens Dage... Da vi kom ind i Fredericia opholdt vi os paa Paradepladsen til henimod Kl. 3 om Morgen, saa marserte vi ind paa Broen, der stod vi, laae, gik, og det var kjedelig, nu havde vi næsten vaaget i 3 Nætter og streng Mars om Dagen, henad Kl. 7. kom vi endelig ombord og blev sat over til Striib, saa marserte vi et Par Mil til Udbye og hver søgte deres gamle Qvarterer, som vi havde før; om Aftenen da vi stillede til Apel, stod til vor store Glæde vores forhenværende Lieutenant Schønning for at tage Comanden over os... Simon Larsen ved 1ste lette Batalion er mindre let saaret i hoire Arm, jeg talte med ham om Aftenen i Fredericia, men Du skal ikke bedrøve hans Kone, for det er vist ubetydelig... Den gode Gud har holdt sin Haand over mig endnu denne Gang, for det er sandelig ikke min Skyld, at jeg gaaer opret paa Benene, for der var lavet godt til os; vel var det haard Mad, men det var og Glæde, at vores Plan lykkedes. Den 8de Juli om Aftenen sildig fik vi Marsordre til at stille om Morgen Kl. 4, det var igaar Morges, og vi kom hertil Fredericia, hvor vi nu er parat til enhver Tid at tage imod Tydskerne. — Til Slutning vil jeg ønske Dig, Kjære, Kævel, hils min Morbroder og hans Familie, vores Forældre og Søskende, alle gode Venner og Bekjendtere, Gud give Dig en god Helsen og vær taalmodig, kjære Kone, Datter og min gode Moder,

jeg sender Eder min venstabeligste Hilsen, Guds Fred være
med os alle fra nu og til hiin Tid, fra din hengivne
Hans Pedersen Haarløv.

85.

Christopher Olsen Høstertjeb til sine Forældre.

1ste Reserve-Jagercorps. Nordsjælland.

Asperup 10 Juli 1849.

Kjære gode Forældre!

Efterat have takket Eder for Eders kjærlige Brev af 24de Juni med de deri indlagte Penge, iler jeg nu med at fortælle Eder, at jeg endnu er rask og har hele Lemmer efter den varme Dag den 6te Juli. Om Natten Kl. 1 rykkede vi ud af Frederits imod Tydsterne og leverede dem et Slag, som var det meest haardnakkede, som endnu har fundet Sted siden Krigens Udbrud. Vi stormede deres Batterier og Løbegrave (eller Røvekuler), som var saa godt anlagte, at det synes et Guds Mirakkel, at Tydsterne maatte vige for os . . . Tydsterne eller Slesvigholstenerne vare meget haarde i Sjælen, thi der var mange, som før lod sig stynde end tage til Fange; og nogle have endog bekjendt, at de var eedsvorne til ikke at vige fra Batterierne eller at overgive sig. Der var mange som laae og sprællede i Græsset og bad os om Hjælp og kaldte os Brødre og Kammerater; men saa var det for sildig at blive danskfjindet. Mange Tydske havde sagt: om der aldrig kom saa mange Danske, saa kunde de ikke tage deres Batterier; men nu fik de at see — at sige dem, som lever —, at vi ikke allene tog deres Batterier, men endog jagede dem over Kongeaen, thi om Aftenen var en Afdeling af vore Dragoner i Rolding, og paa den hele Bei dertil var ikke en tydsk Sjæl at see. Efterat

have afbrændt Tydskernes Batterier og Veirhytter og gjort reent Bord, kom vi over til Thyen for at hvile os efter den Tur.

Eders hengivne Søn

Christopher Olsen.

Johan Mortensen til en Ven.

2det Bægercorps. Ringsted=Egnen.

Fredericia 12 Juli 1849.

Kjære gamle Ven!

. . . . Da Du rimeligviis har hørt om det store Spektakkel vi har holdt med de flesvigholsteenske Meenedere herovre ved Fæstningen, saa maa jeg jo ogsaa lade Dig vide, at det dog ikke har kostet mig Livet, men at det er mig forundt at leve og glæde mig over vores fuldstændige Seier over Skurfene, tillige følger her en eenfoldig Fortælling om Slaget. — 2det Bægercorps, 1ste og 2den lette Batalion aabnede Vallet, da vi vare tildeelt den Ære at være Avantgarden. Kloden 1 om Natten mellem den 5te og 6te Juli rykkede vi ud, og næppe kommen udenfor, begyndte strax en meget hidfig Gevarild imellem vores og Tydskernes Rjæde, hvilken sidste dog blev trangt tilbage med Raakthed. Vi kom nu nærmere til deres faste Blokhus, hvorfra de stode dækkede for vores Kugler og kunde skyde os ned for Fode; den ene brave Cammerat styrkede ogsaa død om ved vores Side efter den anden, thi Du kan troe, at Kuglerne sang flemme Morgensalmer, men jo værre det blev jo mere opbragte bleve vi ved at see vore stakkels Landsmænd bløde, og med dundrende Hurra gik vi løs paa det første Blokhus, flattræde op ad Boldene og med Bajonetten truede vi Besætningen til

at overgive sig. Der gjorde vi nogle og halvfemsfindstøve Fanger og en 163pundig Morteer, men kom ogsaa nu imellem en 3dobbelt Ald fra deres Kjæde, deres andet Blokhuus og Granat-Ald fra deres Batterier længere ude. Der var altsaa ikke lang Tid til Betænkning, men frem maatte og frem vilde vi, altsaa gif vi bogstavelig i en Kugleregn, (som man jo let kan komme til Skade ved,) lige imod Fjenden, og det varede heller ikke ret lange, inden vi naaede deres andet Blokhuus, men nu trængte der flere Kolonner tydske Tropper imod os og vi maatte, hvor ugjerne det seete, retirere et godt Stykke tilbage; men nu fik vi ogsaa Forstærkning, og saa var Tydsterne Glæde forbi. Det gif nu med Hurra mod Blokhuse, Forstandsninger, Batterier og Geværkugler, lige til de gode Tydske fik en saadan Forstrækkelse i Rivet, at de, ikke retirerede, men formelig flammelig flygtede fra Alt hvad de havde. Vi bleve nu blæst sammen, det vil sige vores Corps, og gif tilbage til Fæstningen for at udhvile os en Timestid; derpaa traf vi ud igjen og kom en Miils Vej ud i Landet, men saae ingen Fjende, og har heller ikke seet ham siden. Vi gjorde ganske godt Bytte, nemlig henved et Par Tusinde Fanger, imellem 30 og 40 Kanoner og Morterer, flere Tusinde Geværer, henved et halvt Hundrede Vagage- og Ammunitions-Vogne, alt deres Krudt og Kugler til Skytset, 60 Heste, foruden en stor Mængde Brænde, Furage og Skandse-Apparater, hvilket vi endnu ikke ere færdige med at bringe herind i Fæstningen. Fjenden er nu fordrevet fra Fæstningen, deres Skyt er for en stor Deel vendt mod dem selv, og de maae i lang Tid selv lægge Krudt og Kugler til; deres Batterier ere sløfede, og jeg haaber saaledes, at vi have viist de oprørske og storsnudede Slesvigholstenere, at danske Drengene ikke alletider ere gode at plukke Kirsebar med, da de ellers let faae Stenene i Dinene. — Du kan ellers troe, kjære Ven, at man efter en saadan Dag som den 6te Juli først veed at statte Rivet og ogsaa at sætte Priis paa sine egne Kræfter; det er som man lever op paany, naar man har seet en saadan Død og Udslagelse i Dinene, thi dette er vistnok det blodigste Slag, der endnu er holdt i denne Krig. — Vores Tab er

meget stort, vel omtrent 800 til 1000 Døde og Saarede; deriblandt har jeg adskillige gode Benner, En, der gjorde Brøve som Skarpskytte tilligemed mig, faldt ved min Side; vi stode og taledes sammen, medens vi ladte vores Rifler, han havde udseet sig en Tydsfer bag et Gjerde, som skulde sendes til den anden Verden, da der kom en Kugle og knuste hans Hoved. Farvel og lev vel vare hans sidste Ord til mig, hvorpaa han strax døde. Jeg saa nu efter den Skurk, der havde skudt ham, og sendte ham en saadan Tak for sidst, at han ikke stunder flere danske Gutter; om forresten jeg stød ham eller han er truffen af en anden Kugle fra vores Kjæde, veed jeg ikke, men G.... blev høvet. — Kjender Du en Mdm. K.... i N...., hun har en Søn, der ogsaa er Skarpskytte; han blev saaret i Hovedet, men lever dog endnu, og jeg haaber ikke Saaret er meget farligt, da det er en raff Gut Og nu til Slutning lev vel, og er det Guds Villie at jeg ikke mere skal see alle mine Benner, da tænke engang imellem paa din hengivne Ven

Soh. Mortensen.

87.

Christen Wittelsen til sine Benner.

Kjøge-Eggen.

Fæno 12 Juli 1849.

Hjertekjære Benner!

Jeg ønsker Eder Gud vor Faders Naade, Sønnens Jesu Christi Kjærlighed, og den gode hellig Aands Samfund, Amen. Mine kjære Benner, jeg kan atter meddele Eder at jeg er paa Fyens Grund og er endnu ved en god Helsen; vi er 100 Mand her paa Den og gjør Bagter ved Søen, der er ikke stort uden

et Geværskud over til Slesvig; vi venter at blive her i 3 a 4 Dage, saa er det Bestemmelsen, at vi igjen skal til Frederits. Hvad for en Forandring der foregik i Frederits i de sidste Dage vi var der, er næppe til at forestille sig. 4de og 5te Juli opvartede Tydskerne os med en stor Mængde Bomber og Rugler, af hvilke dog kun faa gjorde Skade, en Karl fik bortslaget begge Armene og en sagdes der at have mistet begge Benene. Det rygtedes iblandt os, at vi Natten mellem 5te og 6te skulde storme de tydske Batterier, hvilket forekom os svært. Jeg bad om at komme til Herrens Bord og nød Herrens Pegeme og Blod den 4de, det var en mærkelig Dag i flere Henseender. En meget hjertegribende Tale og Skriftemaal holdt den høitbegavede Herr Rørdam og Gudstjenesten blev sluttet af den hjertelige Boisen med en inderlig Bøn. Under det Hele synes det som Bomberne i deres mægtige Fart vilde sønderflaa Kirken og begrave os alle, det var en mærkelig Dag. Den 5te blev vi løst af Dagts Klokker 8½ og hele Bataljonen samlet paa en af Byens Gader, hvor vi skulde forblive til vi skulde i Slag. Vi som søger efter Hvilen heroventil, var snart samlet og søgte at opbygge, opmuntre og oplive hverandre; Tiden gik og Timen kom, at vi skulde afsted. Vi rakte hverandre Haanden og tilønskede hinanden et Leve og et Farvel i Herrens Fred. Kampen begyndte, inden vi rigtig kom ud af Byen, og 3 tydske Fanger mødte vi allerede i Porten. Da vi kom lidt ud fra Byen, hilstes vi dygtig af de tydske Rugler; der laa allerede Tornystre, Gevær og Pikkelhuer i Mængde, og vor Kjaede avancerede mægtig frem. Vi kom under Skud af et stort tydsk Batteri med Pallisader om, vi blev beordret at falde ned; vort 3die Feltbatteri kom frem og bestjød det tydske med saadan en Vælde, saa det ikke lader sig sige, og efter haard Kamp tvang vi de Tydske til at vige; der fik vi mange Saarede og endel laa døde paa Pladsen. En Tydske tildrog sig især min Opmærksomhed; han laa ved lidt Stubbekrat og var faaret i det ene Been, og forbandt sig med sit Kommetørklæde. Idet vi kom til ham, kastede han et veemodigt Blik paa os og saa til sit Been, ligesom han vilde sige, hav Medlidenshed

om ikke for andet saa for mine Saars Skyld. Jeg sagde, lig kuns rolig min Ven, vi gjør Dig intel Ondt, han smilede og lagde sig ned og ligesom frydede sig derved. Vi kom da til en By, som hedder Stoustrup. Folket kom ud paa Gaden til os, saa glade som de Menneſter var over Tydſkerne's Flugt, er det mig umuligt at fortælle. Vi marscherede videre til en Kro, som hedder Snorom; der var Tydſkerne flgget fra 38 Krudtvogne og mange Kanonvogne og Kugler og Krudt, Kjød og Fleſk og mange flere Dele, ja det vilde blive for ſeent at ſkrive Alt det jeg ſaae der tildrog ſig. Da vi kom tilbage i det nu rolige Frederits, giſt jeg om at ſee de Døde. I 2 Huſe og en Kirke var de ſmidt i flere Lag. Det var et rædſomt Syn, ſaa længe Felten varede og jeg ſaae dem ligge udſtrakt paa Jorden, ſynes jeg ikke det var ſaa ynkeligt. Dagen efter kom vi ud at jævne de tydſke Batterier. Aldrig havde jeg troet, at Oprørerne havde ligget ſaa faſt, de havde foruden deres ſtarke Batterier, Løbegrave fra det ene Batteri til det andet, da maatte jeg anſee det for et Guds Mirakkel, at de Danſke havde vunden Slag; hiſt og her laae endnu Levninger fra Tydſkerne, og mange Steder ſted det da ſtiivnede og ſorte Blod i Hullerne. Herom var meget at ſkrive; men jeg frygter jeg kjæder Eder, og jeg trættes og det forekommer mig, at jeg i Frederits ſkrev i et Brev til Eder at vi fik 3000 Fanger, men vi fik nok kuns lidt over 1800 og deriblandt nogle og 30 Officerer, nogle og 20 Stykker ſtort Skyts og flere hundrede Geværer.

Chriſten Wittkeſen.

J. C. Madsen til sin Familie.

Køile 17 Juli 1849.

Kjære og dyrebare Broder, Svigerinde og Søster!

. . . . Kjæreste Søskende og Venner, jeg kan troe, at I nu længe efter Brev fra mig, da I veed, at der har været Slag ved Fredericia, og I vel veed, at den flyvende Brigade var med der. Ja kjære Søskende, det gjør mig ondt for Eder, at I ei har havt dette Brev før, da jeg kjender Eders Bængsel, men kjæreste Venner, jeg takker den Alsmægtige tusinde Gange, at jeg dog kan skrive Eder til nu, for før har jeg havt Forsald, og Gud hjælpe os, der er saa mange, som det har havt og evindelig faaer. — Ja Kjære, tak den store Gud, Han har endnu sparet Eders Broders Liv og Lemmer; hvorvel jeg er saaret, saa kan jeg ei fuldtakke Ham som jeg det bør, thi der var ei Udsigt til at Nogen skulde kommet levende derfra. Ja, kjære Venner, Fred med deres Stov, saa er jeg dog bedre faren end som de Stakler, der bliver Krøblinger deres Levetid. — Kjære Søskende og Venner, I veed, at vi har havt mange slemme Tørner i Bygland, men her fik vi den endnu værre. Vi marsjerede over Mols og til Helgenæs, og derfra blev vi seilet til Bogenfse paa Fyen, og det var da vores Mening, at vi skulde dertil for at have det lidt bedre og hvile os lidt ud, men vi maatte strax marsjere igjennem Fyen og til Strib. Da vi dertil var kommet, blev vi opstillet og vores brave General Rye talte da disse Ord: „Kjære Venner, I vide, at Tydskerne have hærget og plyndret i Bygland i saa lang en Tid, men dog er Fredericia til at beklage, og det er allene Oprørerne selv, som har beleiret Staden. Vi er nu kommet hertil for at tugte disse; ja, kjære Venner, jeg kan ei takke Eder nok for den Udholdenhed og det Mod I haver viist i den Tid, den al gode Gud har betroet mig at være Eders Anfører, og nu beder jeg Eder, at I her vil vise, at I har Mod i Eders Bryst og Kraft i Eders danske Arme. Snat

Kl. 12 vil vi bryde ud mod deres Forskandsninger. Nu beder jeg Eder, at I er saa stille og tauske som en Muus, og Ingen løsner et Skud, for det hjælper ei, da de have forskandsset sig med Blokhuse og Løbegraver, saa at vore Skud vil være uirksomme; men vi marschere frem mod deres Forpostskjæde i sluttede Kolonner, og naar disse da ei kan holde sig, saa styrter vi med fældet Gevær mod deres Skandser, de skal og maae ud, dertil give Gud os Styrke og Mod i Jesu Ravn."

Kjære Venner I kan troe, at disse Ord fik Haaret til at reise sig paa hver Mand's Hoved. Nu bleve vi da satte over fra Strib til Fredericia, og der fik vi da en Forsmag, thi da de Tydste saae at vi kom i Land, kastede de Bomber ind efter os, og der faldt een i vores Kolonne, som sprang i det Samme og Stykker og Stumper røg os om Dreene, en Mand mistede begge sine Hænder og en mistede sit ene Been. I kan troe, kjære Søskende, at det var en slem Forsmag, det standfede næsten Blodet i Arterne paa hver Mand.

Nu kom vi da ind i Byen, hvor jeg traf flere Bekjendte; jeg traf der Niels Andersen og flere Skolekammerater. Da nu Kl. var 12 om Natten, blev vi samlet og marscherede da ud af Portene paa flere Steder. Et Jægercorps og 6te og 7de Batalion vare paa høire Fløi og var bestemt til at storme det første Blokhuss. Det var og er let at sige, men ei at gjøre; thi Fjenden ventede os i god Orden der, og da vi kom ud af Fæstningen, stod deres Forposter alle paa en Gang og løb da til Blokhuset og Løbegravene. Da løb hver Mand frem med et frøgtelig Hurra i Mørke; thi vi vidste ei, hvad et Blokhuss var. De lode os komme sig godt paa Skud nær, men da fik vi at see, hvad vi for havde drømt om, thi deres Blokhuss var som et Pindsvin af Geværpiber paa alle Sider, den ene Rød høiere end den anden, og dem som var indeni bestilte ei andet end at lade Geværerne til dem, som stod ved Pallisaderne. Ja kjære Venner, det varede ei ti Minutter, førend vi for ethvert Trin vadede i vores Kammeraters Blod, thi de faldt som Fluer. Der traf mig en Kugle paa det høire Bryst, men den gik blot igjennem min Kappe og blev standset i Lædertøiet, men den slog

dog saa haardt at jeg stört derved, og den havde da ogsaa slaaet saa, at det var kjendt paa min Ryg udfor hvor den havde ramt. Jeg kom da strax op igjen; men det var umuligt at trænge Folket frem, for den Levende faldt over den Døde og den frygtelige Sammer, som der blev, forarsagede meget til at vi maatte trække os ud af den stærke Ild et Dieblif. Nogle raabte frem og andre tilbage; men da blev der commanderet, at alle Trommer og Horn skulde røres, for at vi ei skulde høre den frygtelige Sammer, og da blæstes der og sloges der Storm, saa at det overdøvede Sammeren, og da foer General Rye heel frem i Spidsen, hvor vel at hans Hest var saaret og blødt stærkt, og man vil sige, at han selv havde den Gang faaet en Kugle i det ene Been, men det veed jeg ei. Nu foer da hver Mand frem med Hurra, der traf en Haandgranat mit Gevær paa Laasen, saa at jeg kun beholdt Løbet i Haanden, men der var jo Geværer nok at faae, da der laae Saarede og Døde som Sand. Det Blokhus tog vi da uden at der kom mange af de Tydste derfra; hvad der ei blev skudt blev fanget, men Officererne vilde jo løbe i Løbegravene og en Leutenant, som løb, sprang jeg da efter; men han vilde ei overgive sig, men hug med sin Sabel det bedste han kunde; det æstimeerte jeg for lidt, da jeg var vant til at bruge min Bajonet; men i det Samme traf der en Kugle min Bajonet og slog den over, men det var ei det værste, for i det Samme traf der mig en Kugle i min høire Skulder, jeg veed da ei, om han slap væk eller ei.

Kjæreste Søskende og Venner, jeg har nu ei mere at fortælle Eder, for som sagt jeg fik Forfald, og kunde ei blive ved at følge mine Kammerater længere. Der var en god Ven af mig, som da han saae, at jeg faldt, kom og hjalp mig af med min Tornhyster og mit Lædertoi, og da kunde jeg selv trække mig ud af Ilden, og da jeg nu var Underofficeer, blev jeg strax forbundet og de vilde da, at jeg skulde tage til Odense Læseret, men jeg gif, istedetfor at gaae til Skibs, ud for at see, hvorledes at det gif mine Venner, og da ethvert Læseret maa være heelt forpestet, saa har jeg udbedt mig fri for at komme derpaa, og det er da blevet mig tilladt. Jeg ligger her paa Thyn i en

Bondebye, og vil Gud, da haver Doktoren lovet mig, at jeg om 14 Dage skal kunne bruge mit Vaaben igjen. Jeg har saa at sige ingen Smerte i det mere, for det værste var, at Skaa-len i Skulderen var slaget af Led, men den er for 2 Dage fiden trukket sig i Led igjen, og nu kan jeg alt begynde at røre den; men det er dog ei som før, det kan I nok see paa min Skrift, for jeg maa flytte Papiret efter Haanden, istedetfor at flytte Haanden efter Papiret; men jeg takker dog den algode Gud, at jeg er saa rask og af det Saar dog ei bliver en Krøbling. Kjære Broder, nu beder jeg Dig, at Du lader min og vores kjære Søster modtage dette Brev, saasnart Du kan, da hun vel alt har hørt, at der har været Slag og længes efter at vide om hendes Broder lever endnu. Lev evig vel, kjæreste Søskende og Venner, det ønskes tusinde Gange af mig Eders oprigtige og hengivne Broder og Ven til Døden. Jeg skal hilse Eder mange Gange fra Niels Andersen, han har det rigtig godt, han gif og røg sig en Cigar, medens vi sloges. Kjære, jeg havde mere at sige Eder, men jeg vil ei behyrde Eder med flere af disse Kragetæer, for jeg kan ei selv læse dem, og saa kan jeg vel troe, at det maa gaae Eder ligesaa. Jeg begyndte at skrive Dagen efter Slaget med den venstre Haand, men det var endnu værre end som dette. Jeg kunde let faaet En til at skrive for mig, men det vilde jeg ei, for da havde I troet, at det var meget værre end som det er.

Modtag endnu en Hilsen og tusind kjærlige Leuvæl fra Eders Broder. Med Guds Hjalp naar jeg skriver Eder til igjen, haaber jeg, at det skal blive bedre.

Lev evig vel, det ønskes af mig

I. C. Madsen.

Hans Pedersen Haarløv til sin Kone.

2det Jægercorps. Næstved-Egnen.

Balsløv 21 Juli 1849 — paa Fyen.

Kjære Kone!

Jeg takker Dig for dit Brev af 7de Juli, det modtog jeg iafstes. Det glæder mig meget, at jeg seer Du er ved Helsen og efter Omstændighederne har det godt, hvilket jeg og med Glæde kan tilmelde Dig min Kjære. Gud være lovet, jeg har en god Helsen og hele Lemmer, jeg kan med Sandhed sige, jeg har hverken Sorg eller Nød for min egen Person, Gud være mig naadig, saa mangler jeg ingen Ting i dette urolige Liv man lever i; naturligviis, det er jo Enhvers Ønske, at vi snart kunde faae en god og ærefuld Fred, thi Enhver ønsker sig jo til sit Hjem herneden, som har sand Følelse til Hjemmet; mange ere allerede gaaet over til hiin Verden i Evigheden. Om man end har det jordiske Hjem nok saa hjært, saa kan det dog ikke hjælpe, naar Pligten og Hæren os kalder, vi maae jo afsted, ja og i den blodigste Kamp, naar Broders Blod væder Jorden. Rast fremad vi gif; naar vores brave Normand, General Rye, havde været skudfri og levet endnu, saa havde maaskee Infanterierne faaet et bedre Anak. Han vidste nok, naar han fik sine raae Kulspiere forud, saa skulde Tydskerne nok give efter, som og slog heldig an. Planen var god, den var kostbar, men ærefuld for Danmark. Den 6te Juli glemmes aldrig, den 23de April 1848 var en blodig Dag for det danske Infanterie, men dog ikke saa morderisk som ved Fredericia den 6te Juli. Der var nogen af 3die Jægercorps, som fortalte os før Slaget: ifald I vidste, hvorledes der var lavet med Løbegrave, Batterier og Blokhuse, saa faldt det Eder vist vanskeligt at gaae foran. General Rye kjendte Mandskabet, som hørte til 6te Brigade. Han vidste det var Folk, som gif frem, derfor satte han os

forud til Avantgarde, 1ste lette Batallion, 2det Jagercorps og 2den lette Batallion aabnede Ballet Kl. 1 om Morgen den 6te Juli ved Fredericia. Alligevel vi gif foran og knækkede Skallen; Forstærkningen, Syderne, gif bag efter og tog Kjærnen, saa er det nu lige meget, Enhver som kom frem gjorde vel sit Bedste. I Fredericia var der færdig at være Splid om os, Commandanten vilde knapt troe, at der var saa mange af os falden, som lige godt var sandt. Den 18de Juli reiste vi fra Fredericia til Byn, hvor vi nu skulde gotte os lidt, men jeg troer vi er kommet paa en tydsk Egn, men det faaer vel snart Ende, thi naar vi undtager Feltvagterne, saa havde vi det bedre i Frederits, især de sidste Dage vi var der, for da nu Alt var roligt og Tydskerne forjaget, saa kom der Folk til Byn. De vare overmaade glade for det at de kunde komme til deres Hjemstavn, alligevel der var mange Steder som var i daarlig Forfatning, mange Steder laae til Grunde. Med Glæde gif sivile Folk hver Dag og betragtede det store Bytte, som vi havde taget fra Insurgenterne, det var og herligt at see, at vi saa havde faaet Tydskens svære Skjts inden i for Fæstningens Volde . . . Jeg har stadig det Haab at komme hjem til mine Kjære endnu engang, men hvornaar, vides ikke, det kan stee snart og det kan vare længe, er det Guds Villie at vi skal have en Kugleregn til, saa kan man dog maaskee vende glade til Hjemmet . . . Herren velsigne og bevare os Alle, Gud! Danmark aldrig Du forlader, naar Danmark ei forlader Dig. Kjære Kone, Datter og Moder, I vare hilset mange Gange fra mig Eders hengivne

Hans Pedersen Haarlov.

Jørgen Jensen Kyndby til en Bekjendt.

1ste Espingol-Batteri. Nordsjælland.

Fredericia 24 Juli 1849.

Gode Ole Olsen!

En sørgelig Tildragelse bringer mig til at skrive Dig et Par Ord til. Din Son Ole har den 6te Juli i Kampen for Fædrelandet i det store, hæderlige Slag her ved Fredericia faaet et meget farligt Saar; saa farligt, at kun den alvidende Gud kjender, om det vil føre til Liv eller Død.

Ole har strax efter bedet Niels Arvesen i et Brev til sine Forældre at underrette sine Forældre om hans sørgelige Skjæbne; men som det syntes af et Brev, Ole for et Par Dage siden har modtaget fra Dig, har hans Forældre kun erfaret, at han er faaret. Jeg talte med ham, den raske Gut, om Natten kort før vi drog ud af Fæstningens Port, og i den Tid vi drog ud, var vi endnu hverandre saa nær, at han tilraabte mig et kjærligt Lev vel. Kuglerne begyndte faae Dieblikke derefter, og Enhver følte hos sig selv, hvad hans Pligt mod Konge og Fædreland bød ham. Saaledes befandt vi os nu Alle i den blodigste Kamp, vort Hjerte brandte rigtigt af Iver for vor retfærdige Sag, og vi hørte intet Ord hellere end avanceer, og løb. Vi drog ud af Fæstningen Kl. 1, og han var med, den tappre Karl, at drive Fjenden paa den første og farligste Flugt. Han siger selv, og har sagt det ofte til mig, jeg var saa glad hele Tiden, og da Fjenden begyndte at retirere, var min Glæde uden Lige. Først i den Tid Solen gik op over den blodige Slette, først da, men desværre tidsnok, maatte han blegne for Fjendens Kugler. Kort efter traf jeg min Broder, og han beklagede meget Tabet af hans raske Kammerat; han sagde mig hvor farligt Oles Saar var, og jeg frygtede, at jeg aldrig skulde see ham levende mere. Han var gjennemboret af en

Kugle, som gik ind under den venstre Skulder og ud under det Venstre af Brystet; det kunde ikke andet end synes meget farligt. Dog hvor forundret blev jeg, da jeg Dagen efter fandt ham saa rask paa Lazaretet her, at han ønskede at faae Lov at gaae oppe. I 10 a 12 Dage blev han i denne lykkelige og med Hensyn til Saaret saa tilfredsstillende Tilstand; dog den skulde desværre ikke vedvare, men i de sidste Dage har han været meget syg. Jeg gaaer næsten hen til ham hver Dag, og det gjør mig saare ondt, at han skal lide saameget. Han er nu ikke alene syg af Saaret, men ogsaa hjertesyg; han kan Intet spise eller drikke, ikke sove, og er derfor ham Tiden lang og kjedelig. Han taler meget om sine Forældre, hvoraf jeg seer, De ligger ham haardt paa Hjertet. Vil derfor med at skrive, mine Kjære! Han trænger ikke til andet end Trøst, og søg at give ham et ret trøstende og opmuntrende Brev. For Deres Kjære Sønns Skyld søg at faae en kyndig Mand til at skrive et Brev, som kan glæde ham, jeg veed det er det Beste og Bedste, De kan gjøre ham *) De selv med Familie være hilset fra Deres ulukkelige Søn, dog haab til Gud, at han vil snart hjælpe, og glæd Dem ved, at han har gjort sin Pligt mod Konge og Fædeland.

Bjergen Jensen Rindby.

91.

Tønne Pedersen til sin Morbroder og Kone.

1ste Forstærkningsbataillon. Bordingborg-Egnen.

Fæse 26 Juli 1849

Kjære Morbroder og Kone!

Da Tiden tillader det, vil jeg idag fortælle Eder, hvordan jeg lever. Det Allervigtigste er, at jeg er sund og frisk, og

*) Han døde som Følge af Saaret.

jeg kan ikke takke Gud saameget som jeg burde, for det han har bevaret mig i saa mange store Farer; thi uden hans beskyrmende Haand havde det været en Umulighed at gaae imellem Fjendens Rugler; thi det har ofte truffet, naar vi har stormet, at Fjenden har fyret paa os paa 10 Skridts Afstand; saa har vi vel mistet Kammerater, men ikke altid mange, thi Fjenden har været saa forvildet, at de undertiden har fyret lige i Luften, og denne deres Forvildelse har forvoldt mangan stolt Fjendes Fald. Jeg vil ikke sige Andet end hvad Sandhed er: paa lang Afstand ere vore Fjender, lige i Tallet med os, stærkere end vi; thi deres Musketter ere bedre og de forstaaer ogsaa temmelig godt at bruge dem. Derfor gaaer vi dem saa nær som muligt, og naar vi hører Stormsignalen, da ere vi først glade; thi det giver et forunderligt Mod og tillige Kræfter og Lethed, saa vi kan med hele vor Oppatning springe som en Fugl over den største Vold eller Vand, og naar vi først kommer Fjenden ind paa Livet, saa ere to ikke nok til at standse os, thi saa har Fjenden tabt Samlingen og vi al Hjertets Følelse, og saa vanke der blodige Pander. Men jeg vil langt fra ikke prale af, at vi ere bedre Folk end de, men det er den Herre, som kender Forskjel paa Godt og Ondt, det er ham som giver os Kraft og gjør Fjenden forvildet. Gode Venner, paa lige Tid ligger jeg paa en lille De ved Navn Fænoe, som ligger imellem Fyen og Slesvig, og gjør Tjeneste; men Alting er saa dyrt her saa det er skammeligt, og uagtet jeg sparer saa meget som muligt, saa er jeg næsten forlegen for Penge, og naar det ikke var for Skams Skyld, saa kunde jeg havt Behov at bede Eder at sende mig Lidt . . . Hvad Baabenhøien angaaer, den veed I lige saa godt som jeg, og om den bringer vort Fødeland Lykke og Velsignelse, vide vi ikke; med vi vil imidlertid haabe det Bedste. Vi ville nedbede Himlens Velsignelse over vort elskede gamle Dannemarks Rige og over det Folk, som strider for dets Ret, ja over dem som er ægte Danske i Sind og Hu. Nu bedes I at hilse alle Slægtninger og Venner og især min kjære Kone; selv hilses I alle mange Gange af mig. Nu vil jeg afbryde min ringe Skrivelse til Eder,

Kjære Morbroder, Kone, Børn og Søskende med det Ønske,
at I maatte leve vel til vi igjen kunde sees.

Tenne Pedersen.

92.

Pastor M. Melbye til Pastor Fenger.

Asperup 27 Juli 1849.

Kjære Pastor Fenger!

Endnu leve vi her under Omgivelse af en stor militair Styrke, men den er dog nu saaledes fordeelt, at vi kun har en Officeer og 10 Mand her paa Gaarden; i en 3 Uger, deels før, deels efter den 6te Juli, havde vi paa hver Gaard circa 45 Mand, eller 4 Officerer og 35 Menige; det giver Huusmoderen noget at tænke paa. Allerede de første Dage af Juli mærkede vi jo nok her, at der var noget igjære, saa De kan tænke, vi gif i Spænding og Bøn til Gud. Medens Slaget stod, blev jeg hjemme hos mine Kjære; men hen paa Formiddagen reed jeg til Striib og mødte over hundrede Vogne med Saarede paa den Bei, det var meest de let Saarede, som jubede af Glæde over Seiren; jeg talte med mange af dem, og saa flere Troende, som jeg havde lært at kjende under deres Cantonnement her paa Egnen; mange underlige Scener viste sig, f. Ex. en Gaardmand her paa Egnen var sagt i Vegt for at kjøre Saarede, og saa træffer det sig, at han maa kjøre sin egen Søn, dødelig saaret i Underlivet; ham mødte jeg, saa en Deel trodsige og forstokkede Insurgenter, saa andre af samme Slags, der bandte den provisoriske Regjering (det var dog de færreste). Ved Lazaretet paa Billeshange var der et grueligt Syn af de mange Saarede, som først lidt efter lidt kunde faae den fornødne Hjælp. Jeg tog til Fredericia, var ude paa Val-

pladsen, saae de erobrede Skandsøer og Fjendens Løbegrave, og døde Kroppe kjørte, 4 a 5 Stykker paa en Vogn, bestandig forbi. Jeg drog med 3die Jagercorps (efter min Mening det yndigste i hele Armeen) ind i Fredericia; Glæden straalende af Alles Dine, Alle sølte sig som Brødre, man var strax bekjendt med Enhver, baade af Høie og Lave, og midt under Seiersjublen dog ikke den vilde, stoiende Glæde. Den Dag lærte jeg endnu mere at elske mit Folk. Jeg saae alt det gjorde Bytte. Jeg saae Ryes Piig, majestætisk og herlig i Død, med Seierssmilet om Læberne; jeg kunde ei begræde en saadan Død. Jeg saae 400 Piig ligge opstablede i den catholske Kirke og de nærmeste Huse, og heller ikke det gjorde det uhyggelige Indtryk, man skulde troe; ved et saadant frisk Piig, hvor Døden ei har udviklet sin langsomt fortærende Kraft, forekommer mig Dødens naturlige Gru halvt overvundet. Jeg saae de fangne Insurgenter bringes til Forhør, talte ogsaa med dem, men, som jeg tidligere efter Slaget ved Colding havde bemærket ved de der Fangne, de staae paa deres Uret, som om de havde Ret. Den hele Dag har naturligviis gjort et stærkt, og jeg tør nok sige godt Indtryk paa mig, men idag i det mindste har jeg ikke Tid til omstændeligere at skildre dette. — Igaar talte jeg med mange fra Colding, som kom at hente deres Familier her; de fortælle, at Insurgenterne have været meget høflige, siden de fik Riis ved Fredericia, og i det Hele taget har Ansland, paa enkelte Undtagelser nær, lidt mindre end man kunde tænke. Hvor Beboerne, som en Deel ved Coldings Brand, slyngtede og vare borte i nogle Dage fra Hjemmet, er der taget Linned, Lagener og Soltooi, men hvor Beboerne blev, er der intet Sligt bleven borte i det Hele taget, som en Mand sagde ved at see det, som er taget: vi har dog meest Grund til at takke for det, vi har beholdt. Kjærligst Hilsen til alle vore fælles kjære Venner ved

Deres broderlig hengivne

M. Melbye.

Hans Peder Møller til sine Forældre.

Matros. Fange fra Gefion. Tønder=Egnen.

Glykstadt 1 August 1849.

Kjære Forældrr!

Jeg kan ikke fuldtakke Eder for Eders Brev, som jeg modtog den 31te Inli. Med stor Glæde læste jeg det og Taarerne randt mig ned ad Kinderne, da jeg hørte, at min Broder var i Live*) og var sund og rask, som jeg jo næppe havde ventet, for I kan jo troe, kjære Forældre, da det er min eneste Broder, vilde jeg nødig miste ham. Det vilde have gaaet mig nær til Hjertet, og nu tænker jeg med Guds Hjælp at Tiden forandrer sig med det Første, og det vilde være en stor Glæde, dersom vi kunde samles Allesammen friske og sunde. Og kjære Forældre, hvor maae vi da ikke takke den kjære Gud, som frelst os i Farens Stund; ja det maae vi ikke forglemme, det er allene ham, vi har at takke derfor, og kjære Forældre, dette lille bekjendte Vers: „Rask kuns Anker her er Grund, Det er godt paa Gud at bygge“ o. s. v., det har jeg aldeles ikke forglemmt.

Nu ikke mere om dette. I skrev mig til, at Stine har havt Bryllup; der vilde jeg nok have været med, men Omstændighederne er ikke saaledes i denne Tid, vi sidde som Fugle i Buret med Porten tilsluttet for os; det er en forgjængelig Aare, vi haaber dog Alle dertil. Nu Intet videre den Gang uden at jeg er frisk og sund, og jeg beder Eder at hilse Zens Nielsens Familie fra ham, at han er sund og rask og vi haaber snart at gjensees. Nu være I hilset fra mig, kjære Forældre og Søster, hilser min Familie og alle gode Venner.

Eders oprigtige Søn

Hans Peder Møller.

*) Efter Slaget ved Fredericia.

Rasmus Jensen Hvalgaard til en Ven.

Constabel ved Batteriet Marcussen. Aarhus=Egnen.

Aarsens 1 August 1849.

Kjære Vens!

Det er godt efter den lange farefulde Tid, at Veien igjen er aaben, og at jeg nu igjen kan faae Brev til og fra mine kjære Forældre og Venner. Ogsaa Dig har jeg længtes inderlig efter at høre fra . . . Gode Ven! Du veed, at vort Batterie ifjor havde den Skjæbne at marschere Landet rundt, uden at vi nogensteder fandt Leilighed til at maale os med Fjenden. At dette ikke var efter vort Ønske, saaes tydelig, thi hver Gang vi avancerede, gik det med Sang, hvorimod Alt var stille, naar vi retirerede. Dette gjorde ogsaa, at vi Gamle ved Permissionen næsten skammede os ved at komme hjem og fortælle, at vi ikke havde løst et Skud paa Tyskerne. Dog vi vidste, at dette ikke kunde lægges os til nogen Last, men Omstændighederne vilde det jaaledes. Aar begyndte det ligeledes. Efter en meget streng Seiltour fra Aarsens maatte vi holde Soen i Storm, ledsaget af Regn og Sne i 48 Timer, inden vi naaede Als, hvor vi begyndte at gjenne-marschere Landet frem og tilbage. Derefter kom vi over i det Sundevedske. Løngfredag havde vi en Stilling ved Nybbel Mølle, hvor vi vare Tilskuere ved Slaget imellem Ulderup og Sattrup; det brændte i vort Øndre af Længsel efter det Dieblit, da vi skulde komme til at børste paa. Men Dansken fik Magten og Tysken flygtede, saa vi endnu ikke kom til Skud. Siden kom vi i Ulmarsch over Fyn til Kolding d. 23de April, Batteriet skjød i Forening paa en Skandse, som ogsaa snart rømmedes. Runs 1ste Deling under Kapitain v. Raaslof var noget længere fremme meget udsat for Fjendens Geværkugler. Derimod kom vi 2det Halv-batterie under Lieutenant v. Salto ind paa Slotsbanken, hvor-

fra vi med vores raske Ild vist tilføiede Fjenden betydeligt Nederlag i hans retirerende Kolonner, medens vi ikke andsfede de mange Rugler og Granater, som Fjenden sendte os fra sit længere borte staaende Artillerie. Her kunde ikke være Tanker om nogen Forsagthed, da vores Anførere vare saa tappre. Selv General Schleppegrell holdt lige bag vores Kanon, da en Kugle slog i Jorden lige under Munden af hans Hest. Generalen loe derad, og flere af Constablerne havde hørt ham synge. Med Artilleriet indlod vi os ikke videre, da det var os langt overlegen baade i Tal og Caliber og tilmed havde en langt bedre Standplads. Men desuagtet forlod vi dog ikke Staldgaarden, førend vi truedes med at blive indebrændte. Da vi vilde ud af den søndre Slotsport, blev denne nedskudt for os, men ved nogle broderlige Krafttag lykkedes det os at vælte den tilside, medens Rugler og Granater slog om os og Tagstenene raslede os i Hovedet. Vi kjørte nu i strygende Galop igjennem den brændende By ad Nørreport. Ruglerne brølte over os og Tagstene, Træstumper og Vinduesglas raslede i Gaderne. Dette var Batteriets Prøve. Den 3die Mai rykkede vi igjen frem under General Moltkes Brigade, vort Halvbatterie i høire og 1ste Halvbatterie i venstre Flanke, hvor dette ved Krybily kom ind under en heftig Gevær- og Kanonild, men omfider maatte Fjenden retirere over Gudsøe, hvor vi med hele Batteriet stod den 7de Mai, da de angreb os, ved vores smaae Forskandsninger, 1ste Halvbatterie Sønden og 2det Halvbatterie Norden for Landeveien. Her blødte mine brave Kammerater første Gang for Alvor for Fædrelandet, det var især vort Halvbatterie, det gjaldt, da vi stod mere lige for Fronten af Fjendens Kanoner, 3 Constabler havde vi døde paa Pladsen, samt 2 og 1 Trainconstabel meget haardt saarede, saa de 2 døde fort efter. Dette synes vel ikke meget, men et Halvbatterie er heller ikke meget; vi vare paa vores Standplads kun 51 Mand, nemlig 2 Leutenanter, 2 Bombardeerer, 7 Overconstabler, 28 Constabler og 12 Trainconstabler. En fjendtlig Granat traf i vores Forstillingskasse, der fløi i Luften, hvorved jeg, som Du nok veed, mistede min Mantelsæk med fuld Bepakning. Aller-

galest saae det ud, da vi, de 2 sidste Kanoner, som Lieutenant v. Salto selv kommanderede, skulde retirere. Fjenden havde 8 Kanoner pladserede ligesom, og vi havde et langt Stykke at slæbe hen til Forstillingerne; under denne Bevægelse gjorde han os dog ingen anden Skade end spolerede et Hjul. Den 13de Mai vare vi med ved Udfaldet fra Fredericia. Fjenden tilfoiede os denne Dag ingen Skade, hvorimod vi med Held traf i hans Artilleriebespænding. Nu gik en Tidlang hen og der foresaldt Intet for os. Fjenden havde overstrømmet Jydland og navnlig min kjære Fædreneegn. Jeg tænkte ofte, gid vort Bateria kunde komme ned og hjælpe til at fure dem tilbage, men det gik ikke saaledes til. Tværtimod Helten fra Jydland, den tappre General Rye, kom i dette Sted med Hjelptropper til os. Det var Natten til den 6te Juli, denne Seirens og for de danske Krigere saa hæderlige Dag. Vort Bateria holdt indenfor Kongens Port og der var kommanderet Sid op, efterat vi iforveien vare instruerede omtrent saaledes: Idag er Gud med os, vi ere Fjenden overlegne i Styrke, og Hjælp kan han ikke faae, da den staaer langt nede i Jydland. De Høistkommanderende vare forvisjede, at Foretagendet vilde faae et godt Udfald. Veiret var ganske stille og klart. Kl. 1½ hørtes det første Geværskud, og nu var der Ild i hele Rjaden. Et Knald hørtes fra den sorte Gryde Nordvest for Fæstningen, vi kjendte Lyden og Alles Bine vendte sig mod Himlen, snart hørte vi Bomben fuse og dens Brandrør ligesom et Stjerneeskud dalede lige imod os, men den traf i Volden. Flere kom i samme Retning, men enten havde de spildt noget Krudt eller ikke bidt Mærke i Stillefkræen, eller ogsaa kjendte de ikke rigtig Distanfen til Kongensport, da de alle gik forfort. Nu fik vi Ordre at marsjere ud, hvilket skete i en flyvende Fart. Saasnart vi kom udenfor, fløitede Kuglerne om os. Kapitainens Hest blev strax saaret. Her holdt vi nu et Tid. Luften, der for en Deel blev dunkel af Røg, opfyldtes med en forunderlig Lyd, mange tusinde Geværer knaldede. Fæstningens drønende Kanoner besvaredes af Fjendens, Hornenes Avanseer og Trommernes Hvirvlen ledsagedes af Infanteristernes Hurraraab. Endelig kom der Ordre

til Batteriet Marcussen, som vi længe havde ventet, da det er meget ubehageligt at staa stille og lade sig styde. Vi skulde sjargere paa en stor Skandse. Da vi kjørte op, kom smaa Kommandoer tilbage med Fanger. Dette oplivede vort Mod; vi kom snart til Skud og vi saae med Fornøielse, hvorledes Jorden fløi i Luften for vore Rugler. Vores tappre Chef Kapitain v. Marcussen blev saaret i Begyndelsen af Kampen. Røverne, som de ifandhed ligne (denne Batalion er nok ogsaa meest Friskaremand), vilde pille Artilleristerne, da det var kun i Geværskuds Distanse, men vi pillede dem, og førend de vidste af, stod de omringet af Infanteristerne (hvor mine Bekjendtere af 7de Batalion ogsaa var med), og saasnart der blev kommanderet til os: Hold inde med Ladning, hørtes disses Hurraaab. Kort efter kom vores Næstcommanderende, Kapitain v. Raaslof, til os med den glædelige Efterretning, at vi havde skudt brant, Batteriet og et Blokhuss var nu taget med omtrent 150 Fanger foruden Døde og Saarede, tilligemed endel svært Skjts med andet Krigsforraad. Men et Smertens Budskab hørte vi, General v. Rye var falden. Vi stod nu en Tid indhyllet i Røg fra venstre Flanke, hvor Kampen endnu var heftig, men snart havde man ogsaa der deels taget og deels faaet Fjenden paa Gled. Vi fik Ordre at følge efter. Vi kom derved et langt Stykke hen over den blodige Valplads, hvor Ven og Fjende laae imellem hinanden. Omfider skulde vort Halvbatterie gaae til Veilby for at holde Vædestedet besat over Randsfjorden. Vi tænkte ikke paa noget Fjendtligt her, men de Hæve havde luret efter os bag et Gjerde hinsides Fjorden, og før vi vidste af, slog en Granat ved Siden af os, men sprang ikke; strax efter kom en til, men denne var rettet daarligt, da den sprang i en Høide over os som fra Jorden til Floiet paa Domkirken. Smidlertid var dens Indhold tyfsindet nok, da den slog en Stump lige ned efter os. Uden at ændse dette, bleve vi under vor skjæffe og koldblodige Leutenant v. Salto ved at fortsætte Marsen i Skridt. Vi saae han pillede sig lidt i Skjægget og vift tænkte paa at faae en Plads, men nu saae vi og Tydsterne retirerede med 2 Kanoner; dette

var vist Levninger af Feltbatteriet, som blev taget, der her opvartede os med det glatte Lag. Saa snart vi kom til at holde stille og havde faaet lidt at spise, lagde de fleste af os sig til at sove, og i denne Stilling ventede vi nærmere Ordre. Sen ad Eftermiddagen marscherede vi ind i Fæstningen, hvor vi strax til den ene Side saae Fjendens mange Vogne og Kanoner og til den anden Side Geværerne i store Stabler, ligesom naar Nordmanden har udfibet sin Ladning Lægter. Dette er det Væsentligste af vort Felttog. Uagtet vi ifjor ingen Slag deeltog i, havde vi det dog meget værre end som iaar, de mange besværlige Marscher og især den store Retirade fra Flensborg. Du husker nok, hvorledes vi saae ud, da vi kom til Aarhus. Dertil kom, at vi ifjor næsten uafbrudt maatte ligge i Salm, iaar har vi derimod fordetmeste været i Seng. Paa alle vore Frem- og Tilbagemarscher ere vi 12 Gange kommen over Vandet, hvoraf de 8 Gange har været ved de to Færgesteder imellem Fyn og Sydland. Vi haver derved opnaaet en fjelden Færdighed i at ind- og udfibe vort Batterie, selv Hestene kjender det saa noie, at de gaaer ligesaa frit ud paa en lang Hjællebro og ned i Færgen som ind i en Bondegård. — Det smertede os alle meget, at vores elskede Batterie-Chef blev saaret i sidste Slag, og vi venter med Længsel den Dag, da han kunde være iblandt os igjen, men da vi nu veed, at hans fremtidige Helbred ikke er udsat for nogen Fare, saa anseer vi det for Batteriets Gæle, at ikke allene dets Mandskab, men ogsaa selv dets Chef har været truffet af en fjendtlig Kugle, og føler vi os overbeviste om, at vi saaledes haver haardt vor Plads i Artilleriebrigaden, som det anstaaer brave Soldater. — Modtag herved min kjærligste Hilsen. Du bedes godhedsfuld at hilse dine Brødre og andre Venner. Vil Du og hilse Doctor Jespersens Piger og bede dem saa mange Gange at hilse deres gode Herskab.

Din forbundne Ven

Rasmus Jensen Hvalgaard.

Peter Thielsen Møller til sin Familie.

3die Dragon-Regiment. Uge i Nordflesvig.

Hveisel 8 August 1849.

Kjære Broder og Familie!

. . . . Jeg er endnu Gud være lovet frisk og sund og har det saa godt, som jeg efter Krigens Besvarlighed kan forlange det, og Gud give, at jeg snart maatte spørge det Samme fra Eder igjen. Vi ligger nu her i Hveisle 2 Mile Nordvest for Veile, og vi holder Feltvagt hver ottende Dag Vesten for Veile, og vi haaber snart at de skulde blive aldeles indtrukken, skjøndt de dog ifkuns haver en ringe Tro til Slesvig-Holstenerne, at de saa hastig vilde give efter, og saasnart vi haver ophørt med Feltvagterne, venter vi Kongen hertil for at holde Revne, og saa vil det gamle Mandskab vistnok strax blive hjempermitteret; men for mig er der ikke at tanke paa dette for det Første, thi vi skal jo vist til at begynde forfra til Foraaret med Krigen. Vi beklager os meget, at vi ikke maae faae Lov til at besætte det Slesvigste under Vaabenstilstanden; thi det skal jo, som I vel veed, besættes af svenske og prøisjiske Tropper. Jeg er endnu meget danskfindet og kan ikke, Kjære Broder, andet end være det, thi efterfom Tyfterne haver huseret her, saa maa det være et underligt Menneſte, der vilde holde med dem, thi de haver kuns liden Hre af deres Besøg; Barbarie, Røven, Pljndren og Stjælen horte til Dagens Orden, ja de vil endog sige, at de haver ihjel hugget ustyldige Børn og banket værgeløse Folk. Iblandt dem, som klinger værst i de Danſkes Øren, ere Bairerne, Slesvig-Holstenerne og de saksiske Garder; Prøisjerne haver paa flere Steder opført dem meget godt. Jeg haaber ogsaa, at Eders Bne og Omegn er ligesaa danskfindet som hidindtil, gid jeg snart maatte spørge dette fra Eder. Jeg ønskede ogsaa gjerne at vide, hvor Lorents Peter har været

iaar, da jeg har hørt at han er sluppen for danst Tjeneste, men jeg haaber dog ikke, at han er gaaet med Tyfterne. — Siden vil jeg slutte Brevet med det Ønske, at Danmarks retsfærdige Sag maa seire, at vi snart kunde komme tilsammen igjen i Fred og Rolighed, thi da vilde vi have meget at fortælle hverandre, som Pennen ikke formaaer at skrive. Jeg vilde kun nu ønske, at vi maatte faae os lige saameget seet omkring i Holstein, som jeg nu har seet mig om i Slesvig, Sydland og Øyen, saa var jeg godt tilfreds. Siden være I og lille Bess og hele Husets Folk hilset paa det Venligste af mig, jeg er

Eders

oprigtige Ven og Broder

P. Thielßen Møller.

96.

Brev fra en Dame til sin Søster.

Colding 9 August 1849.

Min kjære Trine!

Det er længe siden, at vi to har corresponderet. Da jeg sidste Gang skrev til Dig, frygtede vi vel for Tyfternes Indmarsch i Jylland, men at det skulde blive af en saa alvorlig Natur, havde vi dog ikke tænkt, og skulde den Ulykke handes, som Slesvigholstenerne ved deres Afreise forsikrede os om, at de nok skulde komme igjen, saa troer jeg Ingen af os vil svare for, at vi jo ogsaa løber vores Dei. Thi naar jeg tanker mig de 4 første Uger tilbage efter Slesvigholstenernes første Angreb ved Colding, saa vilde jeg, naar jeg havde Valget, enten at gjenmemleve disse 4 Uger i alle deres Enkeltheder eller ogsaa at faae en Kugle, ikke betænke mig paa at vælge det Sidste. Allerede deres første Indrykning i Øyen, hvor de med faldet

Bajonet løb brølende gennem Gaderne og straalte deres Meerumschlungen paa Torvet, var en meget uhyggelig Scene, som gjorde et slemt og bittert Indtryk paa alle Gemytter, og endnu mindre behagelig blev det, da kort derpaa alle Husene bleve opfyldte af Soldater, som uden videre Omstændigheder bemægtigede sig alle Værelserne og truede øieblikkelig at slaae Dørene ind, dersom de ikke øieblikkelig bleve aabnede, løb i Kjalderen og Spisefammeret, fremtog hvad de vilde have, og befalede i en hydende Tone strax at tilberede varm Spise til dem, og bleve grove, naar de ikke kunde faae det hurtig nok. En som især var affkuelig, blev jeg inderlig ærgerlig paa, da han kom med den dumme Yttring, at det skulde have været de Danske, saa var Intet for godt, hvorpaa det under disse Omstændigheder ligesaa dumme Svar slap mig ud af Munden: ja, det troer jeg nok! Øieblikkelig antog han en truende Stilling, slog Arme over Kors og udbød: vil man bare høre! og faae paa mig med et Par Dine, som hvis han kunde have dræbt mig med dem, troer jeg han havde gjort det; men i samme Øieblif erindrede jeg, at vilde Dyr skulde man see stift i Dinene, saa gjorde de ingen Skade. Dette gjorde jeg da ogsaa, men foiede til, at vi heller aldrig havde haft en saa overvældende Masse Indquartering af de Danske, og derfor heller ikke kunde komme i den Forlegenhed at skaffe saa megen Mad tilveie paa engang; saa betænkte han sig dog og gik bort. Dette var af 9de Batalion, som er bekjendt nok, og Officererne ikke et Haar bedre end de Menige. Endsskjønt de kun havde bestilt Mad til 20, maatte vi dog levere til 30 og altsaa blive ved at koge Suppe, bage Eggeløse og stjære Smørrebrød til langt ud paa Aftenen. Disse forlod os om Søndagen og andre kom istedet; iblandt disse var en hollsteensf Lieutenant v. Kragenstein, en lille crakilt Herre, men fiin og smidig, og som kunde ikke forstaae et eeneste dansk Ord. Da han havde afleveret sin Indquarteringsfeddel, udtrede han, at de ikke vare gjerne seete Gjæster, hvortil jeg i al Oprigtighed svarede ham, at det rigtignok ikke var med Glæde, vi tog imod dem, imidlertid maatte vi jo finde os i Omstændighederne. Da Dahl ikke var hjemme, maatte jeg

anvise ham hans Børelse. Han havde megen Eyst til at indlade sig i Samtale og yttrede, at dette kun var et forbigaaende Onde, som han haabede snart vilde gaae over, hvortil jeg svarede, at dette var ogsaa vores faste Haab. Han saae et Dieblif prøvende paa mig og tilfoiede, at vores Haab vistnok var meget forskjelligt. Jeg gjensvarede, at vores Haab i den Henseende var vistnok saa forskjelligt som noget Haab kunde være. Han sagde ogsaa, at Golding var bekjendt for at være en meget danskfjindet By, saa dansk, tilfoiede han, at han havde hørt i Haderslev, at de danske Officerer havde yttret der, at det de frygtede meest for paa deres Retirade fra Haderslev var, at de skulde komme igjennem Golding, for der vilde man ikke tage godt imod dem, fordi de maatte retirere. Jeg svarede ham meget alvorlig, at det behøvede vore Officerer slet ikke at frygte for, da de ikke retirerede fra Haderslev, men trak dem tilbage efter Generalens Befaling. Han løstede spottende paa Skuldrene og sagde, at det vidste de bedre; men jeg blev ved min Mening, at det var Noget, vi var nøie underrettet om her i Golding. Han bukkede nu med en Mine, som om han vilde sige, at han ikke vilde være saa u høflig at vedblive at sige en Dame imod, men troede hvad han vilde. I de 14 Dage, han laae her, havde vi ingen Ubehageligheder med ham; kun var vores Pige idelig ærgerlig paa ham, fordi han bestandig drillede hende med, at de Danske krøb i Skjul, og spottede deres Tapperhed, og alle Officererne loe umaadelig, naar hun sagde, at de ikke kunde tage Fredericia, det vilde være et halvt Qvarteers Sag, naar de først kom derned. Det havde været Penge værdt, at have talt med ham efter Slaget ved Fredericia, da han i flyvende Fart, alt hvad Hesten kunde styrte affted, retirerede her igjennem Byen. Om Mandagen, efter at Tyskerne vare komne herind, blev jo Byen bombarderet, vores Rjælder blev strax fyldt med Gadens Folk, som der vare sikke for Ruglerne. Da Huset laae temmelig beskyttet for Rugler, var vi kun sjelden i Rjælderens. Da man fra Tagvinduet kunde næsten overse Tyskernes Batterier, overvandt min Nysgjerrighed min Frygt for Ruglerne. Det var vel baade første og sidste Gang, at jeg

kom til at see et Bombardement, og vilde derfor see, hvorledes det gik til, selv Zette var flere Gange deroppe for at see, naar Kanonerne brændte løs, men da hun ikke saa hurtig kunde løbe ned, naar Kanonerne rystede Huset alt for stærkt, saa maatte hun snart gaae ned; men da endelig Nabøens Skorsteen blev skudt ned og jeg hørte det skralde hen ad Taget, gik jeg ned for ikke at friste Vorherre. Hectorines Mand Kjobmand Hansen stod i vores Kjalder, imedens hans Gaard brændte, han var skrækkelig forfænt. Vi havde besluttet at blive ved Huset til det Yderste, men midt under Bombardementet kom der Ild i Husene for begge Enderne af Gaden; vi tog saa Tøiet paa for at kunne gaae bort i Tide, hvis Ilden skulde tage Overhaand, da Zette jo kun med Besværlighed kunde gaae, skjøndt det kunde have været farligt nok, da Ruglerne vedbleve uafsladelig at spille op ad Steenbroen paa Gaden og slaae ned i Haven. Da vi kort derpaa hørte, at Ilden var slukket til den ene Side, tog vi Tøiet af igjen, da ingen af os havde lyst til at forlade Huset og give det til Priis, og godt var det, at vi blev; thi efterhaanden sagtnedes Kanonaden og Kl. 4 om Eftermiddagen ophørte den, efter at have vedvaret fra Kl. 8 om Morgenen. Du kan ikke gjøre Dig noget Begreb om den Masse af Rugler og Granater, som er kommen herind til Byen; men Vorherre har dog holdt sin Haand over den, thi en stor Deel af Granaterne sprang slet ikke. Havde alle de sprungen, som vare kommen herind, havde formodentlig hele Byen ryget af, men Husene vare gjenstridige, de vilde ikke brænde. Her for Enden af Gaden ligger en gammel, daarlig Bygning, den havde de mærket dem for at skyde den ned, da de derved fik aaben Udsigt til hele Gaden og kunde altsaa skyde paa de Danste, naar de kom i Gaden; men det kunde ikke lykkes dem, i hvor mange Rugler der end gik igjennem den. Da Bombardementet var ophørt, gik jeg op til Schvensens for at see, hvorledes de havde det, men jeg kan ikke sige Dig, hvor underlig jeg blev, da hele Gaarden var ligesom uddød. Da jeg kom ind i Dagligstuen, laae der et tykt Lag Gibs og Kalk over hele Stuen og alle Meubler, og 1 12 Adigts midt paa

Gulvet, ikke en levende Sjæl var der nogensteds at finde, og Alt vidnede om, at de var gaaet i Haft. Nu blev jeg først alvorlig bange, jeg løb hjem igjen for at sige dem det, og nu blev vi enige om, jeg skulde blive deroppe, da vi hørte, at de allerede begyndte at røve og plyndre, hvor der ingen var. Jeg havde ingen Idee om, hvad det vilde sige at staa ene uden nogen mandlig Beskyttelse i en stor Gaard, der blev besat af en talrig fjendtlig Indqvartering, thi saa havde jeg vel næppe havt Mod dertil. Du kan ikke gjøre Dig noget Begreb om det Dmngende og Nedtrykkende i denne Stilling; det var ogsaa kun allene Tanken, at det var for vores saa inderlig kjære Slægtninges og Fædelands Skyld, der bragte Zette og mig til at udholde denne Tid, bestandig at gaae imellem disse raae Soldater, der haanede og spottede alt det, der var os kjært, og taale, at de med knyttede Næver foer hen mod mig for at true dem til hvad de vilde have; Hjælp var ikke til at opdrive, da Enhver havde nok i sit eget, og Pigerne, især den ene, var alt for angst til tale sig tilrette med dem. Derfor maatte jeg alle-tider selv være ved Haanden, naar de kom og fordrede; men jeg havde engang foresat mig, ikke at lade mig Noget aftrue, uden hvad billigt var og de kunde have Ret til at fordre, og mindst kunde jeg lide at give efter af Frygt, som den ene Pige meente, at de vilde slaae Arme og Been itu paa os, som de havde gjort flere Steder, og den anden meente, at det var bedst vi løb vores Bei, da vi dog umulig kunde udholde det, naar Schvensens ikke kom hjem. Jeg forsikrede dem alvorlig om, at jeg ikke gif saalænge jeg kunde staa paa mine Been, de kunde nu gjøre hvad de vilde. Men naar jeg nu kunde slippe et Dieblis ind i Stuen fra al den Sværm og Commers, saa blev jeg ganske syg af alle disse heftige Scener og at have med alle disse grove Menneffer at bestille, der jo nok kunde mærke, at jeg var ene og derfor troede, at de kunde faae hvad de vilde. Dahl kom vel op til mig saa ofte han kunde være hjemme fra, foruden andre Bekjendtere, men de kunde dog ikke alletider være ved Haanden. Jeg har aldrig talt til Laura om, hvor ullykkelig jeg selv følte mig tilmode; men jeg troer, at naar jeg

ikke af og til, naar jeg var ene, kunde have faaet Lust ved en voldsom Graad, troer jeg at mit Bryst havde sprunget. Bryn-
dom sagde flere Gange til mig, at jeg ikke skulde betænke mig
paa at lade mere gaae til, naar derved mit Helbred ikke skulde
lide saa meget; men for det Første kunde jeg ikke lide at tage
Hensyn til mig selv, og naar jeg tænkte paa, hvormegent at vore
egne stakkels Soldater leed ved at faae det Allernødtørstigste,
da vi hørte at de vesterude mange Gange havde ikke Andet end
tørt Brød og Vand at stille deres Hunger paa, og see her de
fremmede Soldater spølge i Overslod, og dertil skulde jeg soie
endnu mere, nei, det kunde jeg ikke bekvemme mig til, saalange
det stod til mig at forhindre det. Desuden vilde jeg ikke have,
at de skulde prale af, at de ved Trusler kunde tiltvinge sig Alt
af de Danske; jeg vilde, at de skulde have personlig Agtelse for
os, at Alt hvad billigt var, de paa en ordentlig og høflig
Maade forlangte, blev dem ogsaa indrommet, det var det jeg
stred for og som jeg vilde gjøre mit Yderste for at faae sat
igjennem, fordi det syntes mig, at det forholdt sig her med det
Mindre som hele Landet stred for i det Større. Du har vel
af Lauras Brev erfaret, at jeg tilsidst maatte henvende mig til
Commandanten, da Officererne, jeg havde i Huset, endstjødnt
de hørte til Staben, ikke turde blande dem derimellem, da Fol-
kene ikke hørte til deres Compagnier og især da de hørte til
9de Battalion, som jo vare meget berygtede. Men da deres
Hauptmann havde været henne og talt dem alvorlig tilrette,
blev disse ganske anderledes ordentlige og høflige, da de nu
vidste, de Intet havde at fordre uden deres Ration, Alt hvad
de fik foruden, var Godhed af Beboerne. Da jeg den næste
Morgen gav dem Smør og Mælk og alt andet hvad de be-
høvede, uden at de kom og forlangte det, udtrede En af dem til
Pigen, at det var sært, at jeg nu vilde give dem det frivillig,
eftersom jeg var saa vred iafes, hvortil hun sagde, at de godt
kunde komme tilrette med mig, naar de selv vare rimelige. Fra
den Dag af havde jeg ikke et ondt Ord at stifte med dem; de
kom paa en høflig Maade og bad om hvad de brugte, og hvad
der var rimeligt, fik de ogsaa, og da de tog Sengklæderne med

dem i Allarmhuset, kom de og forfikkrede mig, at jeg kunde være uden Frygt, de skulde bringe Alting tilbage igjen, de vidste nok, at det ikke var mit eget, men at jeg vilde svare Andre til, hvad der var i Huset, og ganske nøiagtig bragte de ogsaa Alt igjen. Jeg havde nu opnaaet hvad jeg stred for, og Du vil maaskee synes, at det var barnagtigt af mig, men uvilkaarlig foer en indre Glæde og Tilfredshed igjennem mig, det forekom mig som et godt Varsel, at saaledes vilde Landets retfærdige Sag ogsaa engang seire, naar Folk ikke tabte Modet, og det Haab havde ogsaa Alle, om det endog saa saae meget sorgeligt ud, saa havde dog Alle Taalmodighed, naar man blot ikke for Alt hvad man leed skulde have den Sorg, at der var sluttet en daarlig Fred. Efter Slesvigholst. fik jeg Vairer, en Oberstleutenant, Commandanten og en Overlæge med alt Tilbehør; de 2 sidstnævnte var flemme til at fordre ind, Oberstl. derimod meget venlig og forekommende og sagde til mig, at jeg skulde henvende mig til ham, naar der var noget iveien, han skulde saa nok hjælpe mig tilrette; og det kunde ogsaa gjøres fornødent, da flere af de Menige vare nogle nederdrægtige og ondskabsfulde Folk. Da de vare borte, kom den sachsenveimarske Commandant; det var en stikkelig gammel Mand, som gjorde meget saae Fordringer, men destomere havde man at bestille med alle de øvrige Leutenanter, Skrivere og kirchessiske Husarer, som bestandig maatte opholde dem hos Commandanturen som Ordonantser. Men strax efter at disse var kommen der i Huset, maatte jeg hjem, da Zette var meget daarlig, hendes Been vare som Stolper og fulde af Huller, da hun var bleven anstrengt langt over Evne. De havde i de 3 Uger, jeg var oppe hos Schvensens, haft en meget stærk Officers-Indquartering hjemme, Geheimeraad Voss og hele den preussiske Intendantur, og som en Folge deraf 5 a 6 Anretninger hver Dag, og tilmed havde hun aldrig været af sine Klæder i de 3 Uger eller været i Seng, da Tyfkerne ogsaa havde bemægtiget sig denne Hvad Mangel paa Ratteroe kan ødelægge Helbredet, erfarede jeg selv medens jeg var hos Schv., da man næsten aldrig fik Tid til at sove, fordi vi først sildig kunde

komme i Seng og Al. 3½ kom de og bankede paa Døren for at faae Kaffe. Og var man endelig kommen til lidt Ro, saa kunde man, især i den første Tid, være overbeviist om at vaagne op ved den stærke Tummel af gjennemdragende Tropper og Kanoner og andet svært Skjots, eller ogsaa af Sæblersnes stræffelige Klirren paa Ruderne med Soldaternes barske Tilraab: mach auf, mach auf und daß gleich! Lev nu vel, jeg maa skynde mig at slutte, da mit Brev snart skal bort, og vær hjærligt hilset fra Alle ved din hengivne Søster

Gine.

97.

Jens Hansen Braaby til Pastor Fenger*).

4de Bataillon. Sorø-Egnen.

Kjær 10 August 1849.

Høit elskede Fenger!

Deres hjærlige Skrivelse af 26de f. M. har jeg med Glæde modtaget, hvorfor De være hjertelig takket, da det var mig meget kjært at høre et Par Ord fra Dem, og Deres Brev indeholdt og en Formaning til mig om at holde fast ved Herren. Ja kunde vi kun ret holde fast ved ham, hvor vi end er, og ganske overgive os i hans faderlige Varetægt, saa vil han sikkert beskjærme og bevare os, hvor vi end er; vi veed jo, at ikke en Spurv falder til Jorden, uden det er hans Villie. Det kan jo ikke nægtes, at Feltlivet fører mange Besværligheder med sig, men ogsaa heraf veed Herren at udlede noget Godt og alle Ting maae tjene dem til Gode, som elste Gud; og jeg kan heller ikke sige, at Feltlivet falder mig saa besværligt, som jeg

*) S. F. Fenger i Kiunge ved Sorø.

forestillede mig, mens jeg var hjemme, men gaaer langt bedre end jeg havde ventet det. Jeg har i den senere Tid haft mange glade Timer, da jeg er blevet bekendt med mange kjære Brødre i Christo og vi ofte, naar Tiden tillader det, samler os og taler med hinanden om de Ting, som hører til Guds Rige, og der er endog flere Gange givet Leilighed til at vi har været i Kirke og der hørt det livsalige Evangelium forkynde til Sjælens Frelse; og sidste Søndag havde vi Kirkegang under aaben Himmel, hvor vores Feltpræst Hr. Mag. Hammerik prædikede for os over Evangeliet om den utro Huusfoged. Hans Prædiken lød meget alvorlig over de Ord: gjør Regnskab for din Huusholdning, thi du kan ikke længer forestaae Huset, og opmuntrede os til at søge Herren, medens det endnu er Tid, at naar Christus og vil kalde os til Regnskab, vi da kunde være beredt. Ja vi har meget at takke Gud for, thi medens vi vare smaae og ikke kjendte Forskjel paa Høire eller Venstre, optog han os i den hellige Daab i sin Kirke og Menighed, og indtil denne Dag har hans Naade været meget rund over os, saa lad os sige med Psalmen:

Du, som os af Naade stor
 Har gjenfødt med Vand og Ord,
 Hjælp vi bær vort Christennavn
 Dig til Gode og os til Gavn,
 Holde tro vor Daabespagt,
 Staae mod Gjenden ret paa Vagt,
 Faae med Synd og Døden Magt.

Ogsaa i det Timelige har Herren jo naadig hjulpet os, og vi har meget at takke ham for; thi naar vi stuer udover Markerne og seer Sæden modnes til Høsten, det er jo ham, som har frembragt Alt, og naar vi med Glæde erindrer den mærkelige 6te Juli, saa var det og ham, der gav os Kræfter og Mod til at stride, og gav Seiren i vor Haand, som vist ikke vil blive uden Betsignelse. Nu har vi Vaabenstilstand og maaskee Herren i den Tid vil hjælpe os, at vi kan faae Fred; men er det hans Villie, at vi atter skal kaldes til Strid for vort elskede Fædreland, saa vil vi bede ham at give os Kræfter til at stride

og selv stride med og for os, saa ved hans naadige Hjælp skal vi dog engang seire baade over Sjælens og Legemets Fjender og komme hjem til det himmelske Fædreland, hvor ingen Fjende mere skal forurolige os, men hvor vi evig skal glæde os og fryde os med hverandre; dertil give Herren os sin Naade for Jesu Skyld.

Jeg skal nu hilse Dem mange Gange fra den kjære Hr. Mag. Hammerik, som jeg har haft den Glæde at tale med i Sønderborg. Han var meget kjærlig at tale med, han forærede mig en liden Bog, som har til Overskrift: Seile-Regler for Reisen til Evigheden, og bad mig oftere at komme til ham, naar der gaves Leilighed, og det var ham meget kjært at høre, at Alt stod vel til hos Dem, og han bad mig at hilse, naar jeg skrev igjen til Dem. — Jeg skal hilse fra flere kjære Brødre, som godt kjender Dem. Jeg har haft den Glæde at læse et Brev, som Hr. Pst. Willemoes havde skrevet til en Soldat, som heder Ole Nielsen Hyllede, som og godt kjender Dem, og det var meget kjærligt, og saaledes opbygger vi os imellem hinanden. Tør jeg bede Dem at hilse mine Forældre og Hans Ostersen og flere gode Venner. Tør jeg sende en Hilsen til Deres elskede Moder og Broder i Kjøbenhavn. Sluttelig er De kjærligst hilset og Deres hele Huus fra mig, Deres Ven

Jens Hansen Braaby.

Jeg haaber at De ikke forglemmer mig, men atter sender mig et Par Ord, naar Deres Leilighed kan tillade det.

Erhødigst

J. Hansen Braaby.

Brev fra en Dame til sin Søster.

Colding 11 August 1849.

Min kjære Trine!

. . . . Naar jeg tænker paa den Dag (6te Juli), kan det endnu gysse i mig, hvilken skrækkelig Mængde ilde tilredte Mennesker her kom til Byen. Hvorvel vi alle i vore Hjertes vare glade over Udfaldet af Sagen, saa forsikkrer jeg Dig dog, at man gjerne kunde blive syg af at see den Mæsse af Saarede, som kom kjørende her til Byen hele Dagen igjennem, og mange maatte blive holdende paa Gaden og ikke kunde blive forbunden, fordi Lazaretterne vare saa overfyldte. Foruden 3 store Lazaretter maatte de ogsaa tage Latinskolen og Raadhuset tilhjælp, uagtet alle ældre Patienter, som kunde taale at føres, i muligste Hast blev ført bort til Christiansfeldt. Her kom flere Hundrede Saarede til paa den Dag, mange havde mistet Arme og Been og mange vare frygtelig forhugne i Ansigtet, og gjorde Synet af disse mange ulykkelige Mennesker et stærkt Indtryk paa Indvaanerne her, kan Du troe, at det gjorde ikke mindre paa Rigstropperne her i Byen. De fik en saadan Angst og Skrak i Blodet, at de vist gjerne alle vare løbet deres Vej, naar de bare havde turdet. Sachsen-Weimarerne, som paa den Tid laae her i Byen, vare i sig selv nogle usle Folk, saavel de Menige som Officererne, der foregik deres Undergivne med et godt Exempel ved at sidde hver Aften i et Viinhuus og drikke dem fulde; selv midt paa Dagen kunde man finde dem i en saadan Tilstand, og flere af dem har derved givet Anledning til skandaløse Scener; imidlertid vare de storpralende som alle Tyssere og kunde med Munden hugge de Danske baade sønder og sammen; men fra det Dieblig de havde seet, hvorledes at Slesvigholstenerne vare tilredte, blev de meget tausere og forsagte, og da de et Par Dage derefter blev commanderet til at besætte Posterne der imod Fredericia, bleve de meget ilde tilmode, og

mange af de yngre stode formelig og græd som Børn den sidste Morgen udenfor Commandant-Voligen; og inden de kom til Hvids-Minde havde de allerede 3 Gange gjort Modstand, og det var ikke muligt at bringe dem ned ad imod Frederits, hvorfor Commandantirerne maatte lade dem marschere til Veile. Du kan troe, at dette Slag paa mange Maader har gjort sin behørigte Virkning; det var godt, at Røgstopperne laae her og kunde see Resultatet deraf, og da mange af dem ere nogle feige, daarlige Menneſter, er der vistnok ikke mange af dem, der ſkal længeſt efter at komme i Affaire med de Danſke, ſom de nu har ſaaet en ordentlig Reſpect for Jeg kan ikke huſte, om jeg i mit forrige Brev fortalte Dig, at vi havde en meget ſtærk ſleſvigholſteuſt Indquartering i 14 Dage efter Slaget den 6te; men nu kunde man godt komme tilrette med dem; man ſkulde ikke troe, at det var de ſamme Menneſter, der havde været her i Byen efter Bombardementet. Imidlertid fortalte dog mange af dem med ſtor Suffiſance den beſkjendte Hiſtorie om, at de Danſke var bleven ophidſet af Peber og Brændeviin, førend de gik i Slaget. Da de havde lagt her i nogle Dage og var kommen lidt til Kræfter igjen, begyndte de atter at tale om at gaae igjen imod Fredericia, men Folk var da heller ikke ſene til at raade dem at tage Peber og Brændeviin, thi det havde de jo nu ſeet af de Danſke, at det gjorde god Virkning, ſkjøndt de rigtignok bleve ſlaue, da vi ſvarede dem paa deres Hiſtorier, at det jo var ſaameget ſtørre Skam for dem, at de havde ladet dem ſlaae af drukne Folk. — Preuſſerne vare de ſidſte, ſom vi havde i Qvarteer. De vare meget forbittrede paa Sleſvigholſtenerne og ſagde, at de havde godt af det, de havde ſaaet. Aftenen førend Slaget den 6te kom jeg gaaende op ad en Gade, hvor paa engang Thyſernes Flag paa Kirkeſtaarnet og Staldgaarden ſaldt mig i Die. Begge Stangene ſtod i en ſkraa Stilling, ſom om de vilde falde ned, og paa dem begge havde Vinden piſſet de 2 Farver bort og kun et ſort Pjalt var tilbage; det gjorde et forunderligt Indtryk paa mig. Da jeg kom hjem, fortalte jeg Bette det og troede, at det ikke var noget godt Omen for Thyſerne, og næſte

Dag gik det i Opfyldelse. Du kan troe, at det var en Glæde for os alle, da vi atter saae det smukke Dannebrog vaie fra alle Huse og saae vore egne Militaire igjen i Byen efter at have været plaget med Tyfferne paa 4de Maaned. Flere Militaire er kommen herind fra Frederiks for at see Byen, og vi har saaledes havt Besøg af flere Bekjendtere; men igaar kom under Klokkernes Rimen og deres egen Musik 2 Compagnier af første Jægercorps og en Eskadron fynske Dragoner herind i Byen; Gaderne vare bestrøede med Blomster og Husene pyntede med Flag, og i Ridehuset paa Stalngaarden var der arrangeret en Velkomstskaal for dem og mange forskjellige Taler holdte, og Soldaternes Uttring er, at de aldrig skal glemme den Maade, at Soldingenserne har taget imod dem paa. Man siger at de skal blive liggende her i Vinter, vi har da atter faaet Indquartering, men Gud skee Lov at den dog er dansk. Vil Du bede Commandeuren at modtage mange venlige Hilsener fra os, som Du ogsaa især være hjærligst hilset fra os alle ved din hengivne Søster

Gine.

99.

Christen Jensen til sin Broder.

3die Jægercorps. Varde-Egnen.

Syngind ved Afsens 24 August 1849.

Kjære Broder!

. Jeg vil bede Dig, at Du opfører Dig som en Karl paa forestaaende Session. Jeg vil nemlig advare Dig for det Blanke, det fordærver mangen brav Karl; jeg veed, at Du har været en Elsker af dette, men for en Soldat er det en saare skadelig Ting; det fordærver Sundheden, naar man kommer beruset paa Vagt, og maa ligge hele 24 Timer under aaben

Himmel og udføve Rufen. Men det tænker jeg heller ikke der skal være nogen Fare for Dig, derimod troer jeg, at der bliver en raft Væger af Dig, og saasandt Du opfører Dig godt, kan Du vente at blive forfremmet, thi de Rasseste har altid Fortrinnet i denne Henseende, og Du er ogsaa vant til at komme iblandt Fremmede, derfor behøver jeg ikke at trøste Dig i denne Henseende med kjællingagtige Talemaader; men Du veed jo at der er en Gud til, som er med og over os, hvor vi reiser, naar vi blot holder os til ham; uden ham er Soldaten Ingen-ting, thi vi maae gaae Døden under Dine hvert Dieblif, men naar vi saa hæver vort Die op til ham i en ængstelig Stund, saa nedsender han sin milde Trost i vore Hjerter og vi gaaer med frisk Mod den uvisse Fremtid imøde; vi veed, at uden hans Villie ikke en Spurv falder til Jorden, hvormeget mere skal han ikke sørge for sine fornuftige Skabninger. Nu beder jeg Dig hilse mine Forældre og hvem Du ellers taler med af mine gode Venner og Bekjendtere. Jeg ønsker Dig et glædeligt Esteraar med Helsen og Sundhed, Lykke og Velsignelse. Lev vel.

Din Broder
Christen Jensen.

100.

Christen Jensen til sin Broder.

3die Vægercorps. Varde-Eggen.

København 22 December 1849.

Kjære Broder!

. . . . Jeg seer af din Skrivelse at Du er blevet kasseret paa Sessionen indtil videre, som paa en Maade er ret godt, da det er saa uhyggelige Tider, vi lever i for Soldaten, men paa

den anden Side gjør det mig ondt, at Du saaledes har lidt Tab af din Sundhed, men Du skriver, at Du ingen Hindring har deraf, saa er det ret godt, men dog vil jeg raade Dig at Du søger Doctoren og faaer det kureret itide, thi ellers kan Du maaskee komme til at bære det saalænge Du lever. For Soldaterstanden skal Du slet ikke frygte; er det maaskee engang imellem farefuldt og besværligt at udføre vore Pligter som Soldat og Kriger, saa nyder vi igjen ti Gange Løn derfor, naar man bliver modtaget som Søn og Broder overalt, hvor man reiser, naar man opreiser Vresporte og jubler os imøde som en Konge, en Tyrste. Nei jeg takker den Gud, der har givet mig sunde Venner, at jeg tør regne mig blandt mit Fædrelands Forsvarere og kæmpe for dets Frihed og Fre; ja jeg har endnu ikke et Dieblif beklaget mig over at være bleven Soldat, den Aarstid er det Fornøieligste i mit Liv. — Nu vil jeg afbryde min Skrivelse med mange hjærlige Hilsener til alle mine Slægtninge og gode Venner, og til mine Forældre og Brødre, men først og sidst til Dig, jeg ønsker at Du snart igjen maa vorde karst og sund. Jeg ønsker Dig og mine Forældre og Brødre og alle øvrige Slægtninge og gode Venner et glædeligt Nytaar med Helbred og Sundhed, Lykke og Herrens Velsignelse! — Lev vel.

Din hengivne Broder

Christen Jensen.

1850.

0581

Brev fra en Pige til en Soldat, hendes Kjæreste.

Gammelgaard 31 Mai 1850.

Kjære uforglemmelige Ven!

Jeg takker Dig for din Skrivelse af 24de dennes, den modtog jeg med stor Glæde den 30te; og hvor glad blev jeg ikke ved at modtage den, da jeg deraf seer, kjære Ven, at din Reise er gaaen lykkelig og Du er lykkelig kommen til dine Kammerater, saa gaaer jo Tiden bedre end i de sidste Diebliske, Du var her; men hvor de staaer tydelig for mit Blik endnu, og aldrig i mit Liv kan jeg glemme dem, Du evig kjære Ven, Du er allene den, dette Hjerte slaaer for. Og hvor glad er jeg ikke ved den Tanke, at jeg har en trofast Ven i Dig, alligevel Du er langt borte, hvor mit Blik ei kan naae Dig, men med et længselsfuldt Hjerte falder jeg i Søvn om Aftenen og med den samme Tanke vaagner jeg. Du kan troe, det er kjedelig paa Gaarden nu, men jeg gaaer op til din Søster og saa gaaer vi ud i Mørkningen, men naar hun gaaer fra mig, saa er jeg saa allene. Men hvad kan det hjælpe, kjære, søde Ven, det er jo Æren og Pligten, der byder det, og jeg vil være tilfreds med den Tanke, bare Du kunde komme godt hjem igjen, at jeg kunde see og omfavne Dig, min Kjære. Du har jo været heldig i mangan farlig Kamp, og jeg vil altid bede til den gode Gud, at han vil beskjærme og bevare Dig, at Du kan komme frisk og rask hjem til os, som holder saa meget af Dig. Jeg

vil lade Dig vide, kjære Peder, vi har faaet en ny Kudst; jeg kan ei beskrive Dig mine Tanker, naar jeg seer ham paa din Plads enten i Gaarden eller paa Vognen, men jeg har ei talt et Ord med ham endnu; han kom endda Dagen efter Du var reist, hans Opholdssted er meest i Kudstskammeret. Jeg skal hilse Dig saa mange Gange fra Jens Peter, han har baaren din Kiste hen til sig i sit Kammer og han har sat noget under den, fordi Musene ei skulde komme til den. Jeg skal og hilse Dig fra alle Pigerne, men især være Du tusinde Gange hilset fra mig din til Døden hengivne Veninde. Lev stedsse vel, Du Evigkjære. Adjø, adjø, lev vel.

Din hengivne
Marie Siverine.

Hilsen til Dig fra Søster og Børn. Vi skal hilse Dig fra vor Søster Grete; hun kom hjem den 26de dennes, de var allesammen her den 28de og 29de og da lod jeg Maren gaae ned og hente din kjære Marie. Hvor jeg er glad ved Marie og hvor vor Søster var glad; vi savnede blot Dig, men Du kan jo ogsaa komme hjem. Gud hvor vi Søfende dog maae ud i Verden.

C. C.

102.

Brev fra en Gardehusar til sin Broder.

Nordsjælland.

Branderup 12 Juli 1850.

Kjære Broder!

. . . . Jeg haver Gud være lovet en god Helsen, som er det Vigtigste, og det er mig kjært at høre, at Du haver helligholdt den 6te Juli. Du kan troe, at den Dag blev ogsaa helligholdt her oppe; der var i Fredericia en stor Fest og ligesaaledes var

der megen Stads i Rolding, hvor Gaderne var bestrøet med Sand og Grønt og hele Byen vaiede med de deilige Dannebrogspaner og Krands til Minde om den hæderlige Dag og Tabet af vores tappre General v. Rye, hvis Minde aldrig udslettes, saalænge at de lever, som nu er til. Vi var den Dag i fuld Oppakning til Fæst alle Mand under vor Oberstlieutenants Commando, hvor at der blev udbragt et Hurraraab for vores allernaadigste Konge og Fædreland, og dertil blev den gladelige Tidende bekjendtgjort, at Freden var affluttet med Preussen og Tyssland, som vi jo er meget glade over; nu er der jo kun de oprøriske Slesvigholstenere tilbage, som skal tuges, som vel nok lader sig gjøre. Vi venter hver Dag, at vi skal rykke ind i Slesvig, saa nu kan man med Guds Hjælp snart vente, at det kan faae en Ende, at hver kan komme til sit og komme i deres Ro og Stilling igjen.

. . . . Jeg haver nyligen faaet Brev fra Stine min Søster og det er mig kjært, at hun haver det godt; jeg haver ogsaa faaet Brev fra Hendrik; men fra Ane haver jeg ikke faaet Brev endnu, men det er formodenlig min Skyld; men jeg er lige glad enten at hun vil skrive mig til meer eller ikke, for jeg haver Kjæresten nok og kan faae flere, hvis at jeg maa leve og have min Helsen. Jeg fik mig en, da vi reiste hjem fra Felten og var nede ved Ringsted, og Du kan troe, det er en smuk Pige, og jeg haver hende endnu, for det er en Pige, jeg kan vare bekjendt, og hun staaer sig ogsaa godt, saa den gamle faaer formodenlig snart sin Afsted, for det kan ikke hjælpe, at jeg tanker paa at beholde hende, for den Familie er altfor stolt og jeg er ligesaa stolt, og det er derfor jeg er bleven kjed af den gamle Sludder. Jeg haver forresten ikke bestemt mig til Nogen endnu, saa der kan ikke Nogen stole paa mig til Sikkerhed. Saa ikke videre for denne Gang end Du maa hilses og min kjære Moder, I hilses alle paa det Kjærligste fra mig, og lev vel, det ønskes af mig

Niels

Christen Mortensen Folehauge til sin Søster.

2det Jægercorps. Nordfjælland.

Bøghalle 12 Juli 1850.

Kjære Søster!

Da at der idag gives mig Tid og Leilighed iler jeg med at besvare dit gode Brev, som jeg modtog den 6te Juli, Aarsdagen for vores Seiersdag ved Fredericia, hvor saa mangen af Landets Sønner fandt deres Død for de Forræderes Rugler. Da troede vi dog, at nu skulde vi have været færdig med de Oprørere, nu lyder jo nok Aviserne paa, at der skulde være afsluttet en Fred imellem Danmark, Preussen og Tydskland, saa har vi da ikke uden Slesvigholstenerne igjen, dem kan man vel nok overvinde; men derfor er der maaskee mange endnu, som skal bøde for de Forræderes Rugler. Men ssee Guds Villie, nu har man ligget her og tumlet om i over to Aar ligesom et Brag tumles af Bolgerne, og passeret mange farefulde og blodige Beie, og seet mangen god Kammerat at falde ved sin Side, og den almægtige Gud haver dog endnu sparet mig Liv og Helbred, saa troer jeg og, at Gud vil, hvis Timen slaar at jeg skal drage i Kampen, holde sin beffjermende Haand over os og lade sin Stjerne følge os, naar Nødvendighederne kræver det at gribe Vaabenet til vores Fædrelands Forsvar. Skal Ens sidste Time endogsaa slaae, da maa man troste sig ved det Haab, at der er et Liv efter dette, at Herren vil nok være os arme Syndere naadig. Aarsdagen efter Fredericiaslaget blev høitideligholdt herovre af alle Tropper, idet man blev frigivet for al Øvelse, og det blev os tilladt at drikke os en liden Glædesruus. Vi havde i den Anledning Bal, hvori jeg morede mig godt. Vi haver nu stiftet Qvarteer, siden jeg skrev sidst, og er sluppet fra min skinnellige Mutter. Af Glæde over at hun slap os raae Menneſter, som hun kaldte os, drak hun sig

en saadan Glædesruus, saa at hendes salig Mand maatte bære hende ind og lægge hende i Sengen til stor Moro for os. Da at Væstet var saa kanonfuld som en Allie, vilde hun dog slaaes med sin Mand, som nær havde kommet til at binde hende i Sengen, dersom den hellige Aands Kraft, som randt af Glasfen, ikke havde virket for stærkt paa hende, saa at hun ikke kunde reise sig, naar hun kom til at ligge. Om Morgenen, da Væstet vaagnede, da fik hun travlt med at synge Salmer og bede Bønner for sin begangne Synd. Jeg siger Tak for saadan en Helligbed. Nu er vi rigtignok kommet til at ligge hos andre Hellige, men de troer jeg rigtignok ere sande Christne og ikke ere Farsæere; vi faaer vores Vordbønner og Salmer, hver Gang vi spiser, som er en herlig Skik, naar den bliver brugt i den rette Mening; her hersker ikke heller Svineri, her er Alting reent og ordentlig, Alting tyder paa en bedre Dannelsel; og nu for Tiden har vi det meget godt, saalænge det kan vare, saa at vi ikke kan ønske os det bedre, naar man blot havde sin Frihed Jeg syntes nu haver Du været saalænge i Kjøbenhavn, at det er Under, Du ikke kan faae fat paa en Smule Kjæreste. Nu har Bentes Hanne ikke været længer i Kjøbenhavn, og hun havde allerede faaet fat paa en Leutenant — men det var Skade, da han kom hjem, blev det kun til en Undercorporal, men det var dog allerede bedre end slet ingen; saa var de dog to, da de kom hjem. Men jeg veed hvad der er iveien, thi Du giver dem Kurven strax, naar de haver været og friet; Skradderen og Høkeren gav Du jo strax Afsted ifjor, saa at de bliver bange for at komme og frie, for de frygter for Nei. Nu maa jeg afbryde mit Brøl for denne Gang, thi ellers er jeg bange for, jeg skal gjøre Dig vred; men jeg veed jo ikke Andet at fylde mit Brev op med, saa at Du maa undskyldte mig for denne Gang. Hils Søster Sophie, nu boer I jo ikke saa langt fra hverandre, naar I ere paa Landet, og først og sidst hilses Du paa det Venligste fra din stedse hengivne Broder

Christen Mortensen.

Morten Jensen Boguserup til sin Moder.

Fodgarden. Nordsjælland.

Slensborg 26 Juli 1850.

Kjære Moder!

Jeg erindrer mig, at jeg ved Slutningen af mit sidste Brev skrev, at vi Klokken 2 skulde rykke ud af Byen, hvilket ogsaa skete; vi kom tilbage til samme Plads, vi forrige Dag havde forladt. Vore Forposter stode den Gang omtrent en Miil paa den anden Side af Slensborg; den følgende Morgen rykkede vi frem med Hovedstyrken. Avantgarden (d. e. den Deel af Armeen, som er forud) kom den Dag allerede i en hidsig Træfning med Fjenden; vi dannede Reserven og kom om Eftermiddagen i Kjaden og stod til Kl. 11 om Aftenen, uden at komme i nogen Berøring med Fjenden. — Den følgende Dag, nemlig den 25de, brød frem, Morgenens var kold og fuld af mørke Skyer. Allerede Klokken 3 begyndte Geværilden, Batterierne rykkede frem, og vi ligeledes. Fjenden dreves tilbage af 2 Skove, hvor de stod temmelig faste og godt dækkede, det regnede heftig og vi bleve næsten gennemblødt. Senved Klokken 8 kom vi atter længere frem, omtrent $\frac{1}{2}$ Miil nær Slesvig; her stod vi endnu en Timestid eller maaskee næsten to til Dækning for Batterierne; Fjenden havde endeel Forskandsninger foran en Skov og stod forresten godt dækket i Udkanten af Skoven. — Men nu frembrød en Scene, som jeg ikke formaaer at beskrive; vort Artillerie aabnede en saa morberist Ild, som jeg endnu aldrig havde seet, og vedblev en Timestid dermed, Geværilden rasede uafbrudt. Trods dette holdt Fjenden fast ved sin Stilling og besvarede Kanonilden fra de Forskandsninger, den havde foran Skoven. Men — nu blev et Stormangreb besluttet og strax sat i Værk; vi stormede frem mod Batteriernes aabne Ildsvælg og en Geværild som den

tætteste Hagl. Min Herre, Rammerjunkeren, var den første, som stormede frem mod Skandserne, og jeg, jeg var den første som fulgte ham. Jeg havde lovet at følge ham og jeg holdt mit Ord, indtil jeg ikke kunde mere. Jeg fulgte ham ind i Skoven, en Kugle ramte mit høire Knæ, men, kjære Moder, vær glad og lad os forenede takke Gud, jeg fik ingen videre Skade, Kuglen var enten mat eller den først havde slaaet imod et Træ og ved Tilbagefaldet slog hen paa mig. Skjøndt jeg strax efter mærkede, at min Skade var ubetydelig, kunde jeg dog ikke længere følge. Aldrig, aldrig glemmer jeg denne Stund, Rammerjunkeren greb min Haand, Taarer perlede i hans stolte Øie, som smertede mig langt dybere end mit ubetydelige Saar. . . . Jeg kom lykkelig til Flensborg og fik Qvarteer i Byen hos gode Menneſter. Jeg kan næsten undvære Rægens Hjælp og inden 8 Dage haaber jeg igjen at tage Geværet paa Raffen og indtage min Plads ved Compagniet.

105.

P. Pedersen Grædde til en Ven.

3die Depotcompagni.

Putgaarden paa Femern 30 Juli 1850.

Min kjære Vens!

. Vi ankom her d. 17de om Morgenen Kl. 3 og gik i Land uden Modſtand. En Deel af Landbevæbningen var dog ſamlet i Burg, men efterhaands ſom vi rykkede nærmere, forſvandt noget af det Vigtigſte, Krigeren eier, nemlig Bæbningens hele Mod, og med Modet hele Skaren, ſaa Alt var roligt, da vi kom til Byen. Vi hvilede en halv Timestid der, og drog derpaa til Femernſund og kom ſtrax paa Bagt, og vi havde

ingen No havt de sidste 48 Timer og var marscheret omtrent en 3 Mil paa Ven, og havde næsten ingen Spiise og slet Intet at driffe, saa Du kan troe, det var intet mindre end behageligt. Og dog var vi saa glade som man sjelden seer Folk at være; thi vi var kommen i Besiddelse af Ven uden Blodsudgydelse og var alle udstadt samlede, som reiste fra Als. Indvaanerne er meget tydsfsindede og kan hverken tale eller forstaae Danst. Der er hverken Brænde eller Tørv her paa Ven, og de maae derfor benytte tørrede Kofasser, som de vender, naar de er halvtørre, og behandler omtrent paa samme Maade som Tørv hos os. Jordbunden er af ret god Bestaaffenhed, dog ikke saa god som paa Als; her bruges 6 til 8 Heste for en Ploug og 4 til 6 for Harven. Deres Huse staaer alle i Rad ved Siden ad hinanden med Enden til Gaden eller Veien, som gaaer igjennem Byen; thi Du maa vide, her er ikke udstiftet og Alt er derfor sammenpakked i store Byer. Husene er her ualmindelig brede eller vide, nemlig fra 20 til 24 Alen, og Loen er langs ad Huset i Midten; er det et Stuehuus, er der Bærelser og Kjøkken til begge Sider; er det et Udhuus, er der Kornlader og Stalde i Midten o. s. v. Skorsteneene er paa mange Steder ikke høiere end netop over Loftet, og Røgen spadserer saa over hele Huset og maa see at finde ud, hvor den kan. Nu har Du her, min Ven, en kort Beskrivelse af Vens Bestaaffenhed, til næste Gang skal Du faae mere. Seg slutter med at sende Dig Tusind hjertelige og venlige Hilsener fra din altid forbundne og sande Ven

P. Pedersen Grædde.

Evend Nielsen til sin Kone.

1ste Depotcompagni. Nordsjælland.

Sønderborg Juli 1850.

Kjære Kone!

Jeg kan ei andet end lade Dig vide, at jeg er ved Helsen og har det godt; men jeg har det paa en Maade ikke godt, naar Du rinder mig i Tanker, og jeg har saa mange underlige Drømme hver Nat; det er mit Onste baade Nat og Dag, at jeg maatte nyde den Glæde at samles med Dig igjen i mit kjære Hjem, men desværre nu skeer det ikke, at jeg kommer hjem i Sommer. Men Du maa være taalmodig, for min Skyld maa Du ikke sørge, da Du veed, at jeg dog elsker Dig saa høit, min bedste Ven, og dersom Du skulde doe fra mig, saa vilde jeg ønske, at jeg ikke skulde komme til at sætte mine Been paa Sjællands Grund mere, for det vilde blive tungt for mig at komme hjem til mine Børn og ingen Moder have til dem; men Vorherre hjælper os nok og Du maa ikke trøste mig saa ilde, men Du maa endelig tænke paa hvad jeg beder Dig om, at Du ikke skal selv forkorte dine Dage, for Du kan troe, min allerbedste Ven, at min Sorg er ogsaa stor, men jeg maa finde mig i det. Dette har jeg skrevet med mine grædende Taarer, men nu haaber jeg at Du opfylder hvad jeg har bedet Dig saa meget om, min kjære, elskelige Kone, saa gaaer det med Guds Hjælp nok godt. Du skal snart faae et Brev igjen, min bedste Ven, vær kunns bare taalmodig.

Din høit elskelige Mand

Evend Nielsen.

Christen Mortensen Folehauge til sin Søster.

2det Jægercorps. Nordsjælland.

Store Dannevirke 2 August 1850.

Kjære Søster!

Dit Brev af 26de haver jeg modtaget igaar og derfor iler jeg strax med at skrive Dig disse Par Ord for at lade Dig vide, hvorledes det er gaaet mig i den sidste Kamp. Dengang jeg skrev Dig det sidste Brev, da troede jeg ikke at vores Reise stod saa nær for Haanden, men Dagen efter fik vi alle-rede Ordre til at bryde op, og vi havde da to Dages Marsch til Kolding. Dertil ankom vi, men under en streng Strabatse i den voldsomme Hede, det blev i de Dage at vi kom til at marsjere i, da at der var flere som styrtede og døde paa Stedet af Heden og den Byrde, som en Infanterist er belæsset med paa Marsen; thi foruden det Tøi, som er Soldaten uundværlig, er vi belæsset med den Køgekjedel, som er en forstrækkelig Byrde i saadan en Solhede og igjennem de Sandøfener, som der findes igjennem Jylland. Men omsider da at vi naaede Christiansfeldt, da fik vores Overstibefalende først Vinene op og saae, at hvis de blev saa ved, da beholdt de ikke mange tilbage, naar de naaede Kamppladsen, og saa blev vi da befriede for vores Byrde derfra og indtil vi naaede den Stilling, vi skulde indtage lige overfor vores Modstandere, hvortil vi ankom den 19de i f. M. Fra den Dag og indtil nu haver vi ikke været under Tag, saa kan Du nok selv begribe, hvorledes man kan have det. Natten imellem den 23de og 24de stod vi paa Forpost, og om Morgenens før Dagen gryede, rykkede vor Armee frem i Slagorden, og da at Kloffen var 7, havde Ilden begyndt, og saa vedvarede den uafbrudt indtil Solens Nedgang. Jeg kan ikke sige andet, end vi havde det godt under den Fægtning; vi kom først i Ilden midt paa Eftermiddagen, og saa

holdt vi ogsaa Tønnen til Aften, da at vi fik Fjenden til at tie og trække sig tilbage; men Ilden blev dog ved imellem vore og de fjendtlige Forposter hele Natten. Vores Tab var dog ikke saa betydeligt, thi vi mistede dog kun nogle og tyve af vores Compagni; dog beklager vi meest Tabet af vores Overcommandersergeant Godtschalk, som ogsaa faldt i den Fægtning, og to Leutenanter mistede vi foruden ved vores Co. Den 25de var Slaget haardere og det stod og vaskede imellem hvem der skulde vinde Seier, men endelig opstod Seiersstjernen for os, og Fjenden blev kastet tilbage i en vild Flugt, endstjøndt General Willeßen havde sendt Seiershufskvad til Slesvig Kl. 10 om Formiddagen. Vores Tab gik meget heldig af den anden Dag, da at vi gjorde kun et Angreb og stormede Fjenden ved en Gaard, i hvilken Træfning vi fik kun to Saarede. Men forresten troer jeg, det var det haardeste Slag, at de Danske haver leveret endnu i denne Krig, thi det var et ynkeligt Syn at see Jorden bedækket med døde og saarede Kroppe. Da det blev hen paa Eftermiddagen, saa var Ilden aldeles ophørt, og vi gik ind i Slesvig foruden Modstand. Nu staa vi udenfor gamle Dannevirke og har staaet siden den Dag, og Gud veed, hvad Enden vil blive. Jeg takker Gud mange Gange i mit Hjerte, som haver befriet mig med hele Lemmer af denne Fare. Du skriver, gode Søster, at Du vilde tage hjem som i Mandags. Jeg skrev et Brev strax efter Slaget hjem; jeg vilde ønske, at det var indtruffet til Hjemmet den Dag, da jeg veed, at mine gode Forældre gaaer i en skrækkelig Spænding om at faae at vide, om jeg er til endnu. Gode Søster, naar Du faaer dette Brev, da send et Par Ord hjem, for jeg frygter for at ikke det Brev haver naaet sit Bestemmelsessted. Nu maa du undskyldte min daarlige Skrift, da at jeg ingen anden Skriverspalt har end den bare Jord. Nu til Slutning vil jeg bede Dig at hilse din Herre og Frue, at jeg er den samme endnu, og hils Søster Sophie og Du være hilset paa det Kjærligste fra mig din Broder

Christen Mortensen Folehauge.

Morten Larsen Benneboe til sin Familie.

Nordfjælland.

Hollingshed 3 August 1850.

Kjære Forældre og Søskende!

Da Tiden tillader mig at skrive, saa vil jeg lade Eder vide, hvorledes jeg haver det og hvorledes det gik mig i den sidste Kamp for Fædrelandet. Det gik mig jo, Gud være lovet, meget heldig, at jeg ei i mindste Maade blev berørt af nogen-
sombhelst fjendtlig ødelæggende Kugle, endstjødnt det var en haard Kamp. Vi kom i Alden Kloffen 4 og var saa i stærk blodig Kamp til Kloffen 11, da havde vi dem drevet af en stor Tørve-
lyng og tillige en lille Skov og de stod godt paa den. Da be-
sluttede vores Kommanderende, at vi skulde have en lille Hvil; næppe vare vi blevet samlet, førend Fjenden begynder at trænge stærkt paa igjen med en svær Kanonild, især fra deres faste Batterier i den store Skov; men de blev strax svaret fra den danske Side af, og man hørte de tappre lydende Ord fra enhver Officer: Rast frem Folk, vi vil hævne os paa den oprørste Hær! Der blev da opvakt en svær Ild og vi gik saa rast frem imellem gloende Børn og Bly til Kloffen var henved 5 om Eftermiddagen; da rendte Fjenden saa stærk, at man næppe kunde see ham, igjennem Slesvig og uden om Byen, hvilket som helst. Men, kjære Forældre og Søskende, lader os opsende vores Hjertens Tak til Gud, at han bevarte os to Brødre, og hvilken Glæde det var for mig at jeg kom til at tale til min kjære Broder efter saadan et blodudgydende Slag. Men, kjære Forældre, jeg kan ikke sige, eftersom det var første Gang, at jeg var rørt, for det anede mig ikke, at det var Livet det gjaldt om, for det var for mig, som det var kunns Døvelser paa Nørre Fjæll. Men desværre, naar jeg nu tænker paa, hvor mange brave Kammerater der segnede til Jorden for mit Dødsfald, da kan det give et Indtryk paa mit Hjerte, at jeg

derved taffer Gud hjertelig for min Redning, og jeg vil ogsaa forlade mig paa hans Redning, for deraf seer man, at hvem Gud vil bevare er uden Fare, i hvor han end gaaer. Kjære Forældre og Søffende, jeg vil ogsaa lade Eder vide, hvorledes min nuværende Stilling er. Det er i en Bondeby som hedder Hollingsted, hvor jeg ligger en tre Fjerdedeel Mil fra Fjenden, og jeg haver det godt, en god Helsen, god Levemaade, for de Bønder er gode ved os; men det er vel meest af Frygt. Men vi er ikke fri nogen Tider, hver anden Dag er vi paa Feltvagt udenfor Byen, og hver anden Dag paa Pisketvagt i Byen. Jeg glæder mig dog derved, at Gud haver givet mig min Helsen, at jeg kan gjøre min Skyldighed tillige med mine Kammerater til mit Fødelands Gavn. Og dermed ender jeg min Skrivelse med venstabeligste Hilsen fra mig Eders hengivne Søn og Broder

Morten Larsen Venneboe.

109.

Jørgen Jensen Ryndby til sine Forældre.

1ste Espingol-Batteri. Nordsjælland.

Hørup paa Als 3 August 1850.

Kjære Forældre!

. Vi venter hver Dag paa Ordre til at afgaae herfra; og da alt Skytset ligger paa Søen i smaae Fartøier, saa kommer her rimeligviis Dampskibe hertil, som kan føre det Hele til Eternforde paa en meget kort Tid. Sa vil Lykken være med os, da kan vi, Dagen efter vi reiser herfra, sende Lydskerne nogle af dem fra issor ind i Rensborg. Skjøndt jeg meget godt veed, at vi hverken faaer det saa roligt eller saa

godt i Nærheden af den Røverrede, som vi har det her paa Als, her i Danmarks yndige Paradis, saa har jeg dog en brændende Længsel efter at komme derop, og Marsagen kan I, kjære Forældre, vist let begribe. Thi før vi kommer til Rensborg, før veed vi der bliver ingen Vindring for de mange Tappre, som alt staae hinsides den gamle Dannevirke og venter med Længsel paa vor Hjælp. Ja, kjære Forældre, ogsaa I har Marsag at ønske, vi snart maae see Rensborg; thi I skal vide, at idet jeg stuer Rensborg Fæstning med alle de Fæser og Moisommeligheder, som der venter os, i det Samme øiner jeg med Guds Hjælp ogsaa en Ende, en god Ende paa denne skrækkelige Tid. Ja I kan nok tænke, mine Forældre og Venner, at jeg ønsker snart en Ende paa Krigen, for at jeg kan faae det kjære Sjælland igjen at see, men I kan ogsaa nok vide, at jeg endnu ligesaa lidt som nogentid ønsker anden Ende derpaa, end hvad der er overeensstemmende med Danmarks Ære, overeensstemmende med de Fordringer, som en Armee tør vente, der saadan trodser Døden, som de danske Krigere isjor ved Frederits, og endnu mere iaar den 25de Juli ved Åsted. I har vist hørt det for lange siden, har vist hørt mange skrækkelige Rygter om denne blodige Kamp, hørt at Danmark har tabt sin modige og uforsærdede Schleppegrell med mange andre Tappre, men I har maastee ikke hørt, at denne Kamp paa Liv og Død i 18 Timer, at denne blodige Kæeg endte med en fuldstændig Seier, saa fuldstændig, at vore fortvivlede Fjender ikke oftere tør vove en Kamp i aaben Mark, ikke oftere tør prøve paa at fordrive de Tømmermand, som arbejder saa ufortrøden paa at sætte Ledet for vort deilige Bænge. Har I ikke hørt vor Armees omtrentlige Tab, saa vil jeg fortælle det saa godt som jeg efter flere sammenlignende Beretninger har kunnet erfare det, nemlig: 12 døde og 73 saarede Officerer, 104 døde og 2300 saarede Underofficerer og Menige, mellem 400 og 500 Fanger. Altsaa den danske Armees Tab har den Dag været omtrent 3000 Mand, hvoraf det dog maa bemærkes, at over 1000 ere let saarede, og at Fangerne rimeligviis om kort Tid vil blive udvexlede. Kjære Forældre, jeg begyndte med at glæde

Eder ved det Budskab, at begge Eders Sønner var ved frit Mod, og det var allene den store Feil af mig at bruge saa store Omsvøb, før jeg ligefrem berettede, at jeg igaar fik Brev fra Ole, dateret Slesvig den 30te Juli, hvori han fortæller mig, at han lykkelig og vel har overstaaet Kampens Farer, og at han endog efter Kampen endnu er ved godt Mod, kun venter paa, at denne Kamp var den sidste eller at den vilde følge snart efter. See, kjære Forældre, saadan tænker alle Danmarks Krigere, og derpaa bygger jeg det Haab, at Danmark om kort Tid vil vinde en afgjørende Seier og derpaa en hæderlig Fred

Lev vel! kjære Forældre og Søstende, kun Gud kjender, hvad jeg næste Gang faaer at berette Eder og hvorfra det skal skee, dog med Tillid til Gud, for Danmarks retfærdige Sag, gaar jeg uforsagt Fremtiden imøde. Mindes altid Eders

Jørgen Jensen Rindbø.

110.

L. P. Christensen Gjerløv til sin Søster.

2den lette Bataillon. Frederiksborg-Egnen.

Dannevirke ved Slesvig 4 August 1850.

Kjære Søster!

Efter at jeg idag er kommet hjem fra Feltvagt, har jeg Leilighed til at skrive disse Linier. Jeg har haft nogle flemme Lure, siden sidst jeg skrev Dig til; vi havde fire haarde Dages Mars til Flensborg, det var en svær Varme og mange styrtede af Heden og døde samme Dieblis; siden har vi haft to Dages Kamp med Tydskerne, den 24de og 25de Juli. Vores Bataillon havde godt fat med dem begge Dagene; Geværkuglerne

fløi os om Dreene som Bisværme og Granaterne brølede i Luf-
ten som de farligste Kovdhr og sloge ned iblandt os, og mange
brave Kammerater maatte bide i Græsset; Gud har hidindtil
holdt sin Haand over mig og jeg er ved en god Helsen. Vores
Stilling er ikke af de bedste, i nogle Dage og Nætter var vi
bestandig paa aaben Mark uden mindste Dækning; naar vi
lagde os til Ro, var det med Tornysteren under Hovedet og
Rappen over os, og det er endnu i samme Stilling, dog har
vi bygget os Hytter af Skovens Top; de beskytte os lidet mod
Solstin, men intet mod Regn, men saalænge jeg kun er ved
Helsen, er jeg ved godt Mod! Tydferne have vi ikke seet
siden de Dage vi sloges, de stod godt imod, men det hjalp
dem ikke; da vi fik dem rigtig paa Gled, fore de afsted som
vilde Dyr over Dannevirke ad Rensborg til, og med deres
egen Hjælp vover de knapt at komme tilbage; hvad der vil
komme ud af det, vil Tiden vise, vi høre Intet om det. Be-
boerne ere dygtig tydskfindede, dog tør de ikke rigtig brnde frem
med det. Det seer besynderlig ud paa Markerne, man seer
intet Kreatur og næsten ingen Folk heller, store Rugmarker
staaer faldende moden uden at blive høstet, og kuns i Byerne
seer man enkelte gamle Mandspersoner og Fruentimmer; men
det er forkeert, vi kan ikke forstaae et Ord af dem. — Jeg for-
moder, at vores Forældre har modtaget det Brev, jeg skrev
Dagen efter Slaget, det var blot nogle Linier, men jeg havde
ingen Tid. Gode Søster, skriv mig snart til; nu beder jeg
Dig hilse Forældre og Søskende, Du være selv hilset paa det
Venligste fra din Broder

Lev vel!

L. B. Christensen Gjerløv.

Nars Jensen til sin Broder.

1ste lette Bataillon. Frederiksfund=Egnen.

Den 6te Brigades Leir ved Huusby Skov 9 August 1850.

Kjære Broder Christen!

. Du kan troe Christen, det var ikke Spøg at marsjere 22 Miil fra Glud, en Miil Østen for Horsens, til Flensborg med Oppakning i den strenge Varme, mange gik til de styrtede og døde, og andre blev farlig syge, mig faldt det ikke saa besværligt som mange af mine Kammerater. Terrainet den lange Bei var smukt og behageligt, vi opholdt os kun ved Flensborg i 4 Dage; selve Byen er meget smuk, udmærket Seilads, Folket dansksindet, de modtog os alle med Gjæstfrihed og Glæde. Hvad der især bidrog til at give det Hele et behageligt Udseende var de mange Dannebrogsgfaner, der vaiede. Den 23de f. M. drog vi ud af Byen efter Slesvig for at støde paa Forraderne, men naaede dem først den 24de 1½ Miil fra sidstnævnte By Kl. 7 om Formiddagen. Vi styrtede frem med Lyft imod dem, der udviklede sig snart en heftig Kamp, som varede til Klokken 8 om Aftenen. 1ste lette Bataillon havde sin Stilling i en stor Skov foran Isted, der var en haard Kamp i lang Tid, mange af mine Kammerater blev skudt ihjel og flere saarede, det var tungt og sørgeligt at see som det gik til, endstjøndt vi har været Deeltager saa ofte i saadanne Scener og er saa hardet i samme, at det ikke gjør stort Indtryk paa os. Vi fik ikke Slesvigholstenerne til at reterere langt tilbage den Dag; da det var Aften, drog vi noget tilbage for at erholde lidt Hvile og Forfriskning ovenpaa denne Dags Besivenheder. Jeg talte imidlertid med Niels, min Broder, for medelfst han staaer ved samme Brigade som jeg, som til min Glæde befandt sig vel og var fuldkommen rask; vi talte om hvad der forestod os næste Dag, vi vidste sikkert, at Tydskernes

Stilling skulde tages, hvad det saa skulde koste. Om Morgen den 25de Kl. 2½ rykkede vi atter frem og naaede snart Tydskerne i deres faste Stilling; der blev strax en morderisk Kamp paa hele Linien, der blev skudt mange Steder i Brand af os, for at faae Tydskerne til at reterere; det brandte rundt om os, Kuglerne peeb og fløi som Sne iblandt os, Granaterne brølede og splintredes om os, Jorden rystede af den rædsomme Kanonade, som vedvarede i mere end 4 Timer. Jeg kan ikke med Pennen beskrive Dig den Glendighed, der var, Du maa selv kunne gjøre Dig et Begreb derom. Jeg veed ikke sikkert, om der blev nogen Døde eller Saarede, som Du kjender. Vi tabte 7 Officerer af vores Bataillon, 3 Kapteiner og 4 Leutenanter, vores hoitagede Kaptein Mathisen ved vores Compagni blev skudt igjennem Hovedet, saa han døde strax, vi føler alle Tabet af ham. Hvor stort Antal der er faldet, veed Du vist bedre end jeg, vi veed ikke meer end vi selv erfarer. Slaget ved Frederiks f. A. var meget haardt, men Slaget ved Østved var meget besværligere, Tabet er vist og noget større. Kampen sidste Dag vedvarede til Kl. 4 om Eftermiddagen, da Tydskerne ikke kunde holde deres Stilling længere, de maatte reterere i Flugt et Par Miil og kunde ikke gjøre mere Modstand; vores Tropper besatte Slesvig og Dannevirket samme Dag. Vi har nu samme Stilling som vores Armee havde 1848, da de blev slagen tilbage. Vi har endnu Grindringer hos os fra den Tid; i Skoven, hvorved vi ligger, maatte Vores reterere igjennem den 23de April 1848, man seer endnu tydelig hver enkelt Mands Gravhøi af Vores, Frøisjerne begrov dem paa Stedet, overalt hvor de faldt; paa en Høi kort fra os er 6 Menige og en Kaptein af 4de Dragon-Regiment bleven begravet, som var med at tage de 2 Kanoner tilbage, som Frøisjerne havde erobret fra os; Dragonerne har pyntet deres Gravhøi smukt, da de kom dertil. Vi maae nu daglig gjøre Forposttjeneste og gaae paa Arbeide paa Dannevirkens Vold; vi laver Kolonneveie, Skanser og bygger Batterier, Volden bliver snart befæstet. Igaar maatte vi ligge paa Volden næsten hele Dagen, for medelst at endeel af Vores var Vesten paa mod Frederiksstad,

som er en 3 Miil fra os, for at rekognoscere; de stødte og paa Thydsterne, 2det Jægercorps havde en temmelig haard Fægtning med dem, hvorved de tabte flere Officerer og mange Menige, jeg veed endnu ei Antallet paa dem. Vi venter paa at skulle trække nærmere til Rensborg og beleire samme; men det lader ikke til, at vi skal forlade vores Stilling. Vi kan paa gamle Dannevirkets Vold see, naar Damptoget gaar frem og tilbage fra Kiel og Rensborg; vi har omtrent 3 Miil til sidstnævnte By. Jeg har flere Gange været i Slesvig By, det er en stor uanseelig, stummel gammel By, man seer ikkun en eeneste dansk Fane, som vaier paa Gottorp Slot, hvilken vores Commandant har ladet ophænge; Folket kan man ikke forstaae og en stor Deel er rømt dervfra, da de Danske kom. Slottet Gottorp ligger Vesten for Byen, omringet med Vand og Volde, hvilket bliver befæstet som om det var et Castel, der er ringe Seilads til Slesvig. 5te Brigade, som Jørgen, min Broder, er ved, ligger i Forstaden Frederiksberg, som ligger tæt op til Slesvig. Jeg har flere Gange talt til ham, han har det ligesom Niels og jeg, vi kom til at tale alle tre med hinanden den 25de Juli, da vi slog Thydsterne paa Flugt, da vi avancerede saa hurtig mod Slesvig og Dannevirket; vi glemte alle tre de Kædfler og Besværligheder, vi i de to Dage havde været Vidner til og udstaaet, og var vel fornøiet med vor Skjæbne; jeg havde ikke Tanke om at kunne undgaae Fjendens Rugler den anden Dag, det var og et sjældent Held for os alle tre, at vi skulde gaa de to Dages Hede saa ustabte igjennem, det Hele forekom mig som en Drøm, da Alting var tilende.

Omtrent igjennem Midten af Hertugdømmet Slesvig fra Flensborg af og Syd paa forbi Byen Slesvig og til Rensborg er en flad Strækning eller Vngghede; den begynder ved Bommerlund tæt ved Byen Bau ved Flensborg, hvor det første Slag stod den 9de April 1848, den er en 2 til 3 Miil bred, og maaskee 10 Miil lang. Det er daarlig Jord, ingen Skov eller Buske derpaa, næsten heelt ubeboet og daarligt opdyrket, det seer ud som en høi Engbund, en stor Deel er beklædt med svart Vng. Tørv skjæres næsten overalt; hvor der er Byer, tælles

der gjerne fra 16 til 30 Gaarde, Udslyttere findes der kun meget enkelte og Byer er og meget faae. Deres Bygnings Metode er særdeles komist; en grundmuret Bygning, som er en 20 Alen bred og dobbelt saa lang, er tilstrækkelig baade til Kreatur- og Stueleilighed; mange Steder er Ildstedet i Roen, intet Skilrum, ingen Skorsteen, men kun et Par Trækuller paa Taget, hvor Røgen skal trække sig igjennem. Det er Alt sammen noget tyndt Pak, man kan ei tale med dem. I Landsbyen Sjøbye, hvorved vi ligger, er en 30 Stykker Soldater i den tyndste Armee, som deels er gaaet frivillig, deels udfirevet, det er saadan overalt deromkring. Vi har ikke været stort længer end ved Dannevirkets Vold; Volden er en opfattet Høide, som er udført i Thyra Dannebods Tid, men nu meget forfalden, der ploies og høstes paa den, den strækker sig mange Mile, fra Slesvig til Høllingstad næsten til Besterhavet, den er meget nyttig for os for Diebliffet

Vi ligger bestandig om Natten i Hytter, som vi selv har lavet, naar vi ikke er paa Vagt, men Vandet løber heelt igjennem dem i dette fugtige Veir, vi have; det er besværligt at være vaade bestandig; vi har ikke været af vores Klæder siden vi reiste fra Inland og maae allene leve af vores Naturalforpleining. Nu en Ende paa min Skrivelse, jeg formoder den vil ikke blive Dig kjedsommelig. Jeg lever glad og frimodig blandt mine Kammerater, jeg ønsker Dig en god Helbred og Fremgang i dine Foretagender; jeg haaber endnu engang at komme hjem med Helbredden. Lev vel! Du hilses venstabeligst fra mig. Forglem ikke at hilse Henrik Mortensen tilligemed enhver af mine Bekjendtere.

Din Broder

Lars Jensen.

Christen Mortensen Folehauge til sin Søster.

2det Jægercorps. Nordsjælland.

Store Dannevirke 19 August 1850.

Kjære Søster!

Jeg takker Dig for dit gode Brev, Du sendte mig. Jeg modtog det iafteſ, og da at jeg ikke haver andet at beſtille idag, da iler jeg ſtrax med at ſkrive, da at det er min beſte Tidſfordriv her i denne kjedelige Stilling at vi ligger i. Nu har vi lagt i Bivoak ſiden den 25de f. M.; vi ligger lige tæt udenfor den beſjendte Vold Dannevirke, hvor vi haver en deilig Udfigt i det Hjerne. Vi kan gaae og ſee Rendsborgs Spiir og Taarne hver Dag, men det værſte er, at vi kan ikke komme der. Jeg vil her i Korthed fortælle Dig, hvorledes at Livet det glider hen for os. Der var viſt Mange, der ved Synet af vores Leir vilde ſige, at det er et behageligt Liv at vi føre, og jeg kan juſt heller ikke ſige, at vi haver det ſaa ſlem. Da at vi kom til Pladſen, hvor vi ſkulde bivoakere, ſaa ilede ſtrax Nogle i Skoven for at hente Træ og Nogle ſtrabede Straae ſammen, og paa en Timestid havde vi opflaaet vores Bopæl. Det er juſt ikke af den beſte Slags Huſe; thi Løvriis udgjør den meſte Deel af Bygningsmaterialerne; men ſiden eſterſom vores Tid haver været dertil, haver vi jo forſkjønnet vores Bopæl meget, ſaa at vi haver baade Borde og Sophaer i vores Huſe, men af Græſtorv. Om Eſtermiddagen da ligner det næſten et heelt Dyrehavsliv: Oppe paa en Græſbakke kommer et Muſikcorps og ſpiller for os, rundt omkring paa Pladſen haver Markेतendere og Markेतenderſker opflaaet deres Telter og langſ med en Jordvold, ſom er bedækket med levende Segn, ſeer man alle deres rygende Kaffeſjedler, og hiſt og her omkring paa Pladſen danner ſig Selſtaber, ſom forſlaaer Tiden med at tømme nogle Flaſker Viin og ſynge Viſer, ſaa at Tiden løber

raff og uformærket bort, kuns det Eneste er, naar at det er ustadigt Veir og naar at vi kommer fra Feltvagt og ere igjen-nemvaade, saa er det just ikke det hyggeligste Hjem, der venter os; men vi ere dog glade og fornøiede i vores Stilling. Siden den 8de haver vi ikke havt noget Sammenstød med noget Fjendtligt, men den Dag da havde vi ogsaa nogle varme Timer, men Gud være lovet, jeg slap dog ogsaa den Gang uskadt, endstjøndt det saae fort nok ud en Tuur. — Jeg kan hilse Dig fra Adolph; deres Batteri var paa Feltvagt d. 14de i en Skandse, som vi haver opført lige udenfor den By, som vi ligger ved, og da var jeg oppe hos ham den halve Nat; han var raff og ved et godt Humør. Nu vil jeg slutte min Skrift for denne Gang; thi jeg kan ikke styre Papiret længere, da at det er en frygtelig Storm idag, og jeg haver maattet traadt 2 Gange i Gevær, medens jeg haver skrevet, saa at jeg er snart kjed deraf, og tillige regner det, saa at det drypper ned paa Papiret. Hils Sophie og Du hilses saa mange Gange fra mig, din stedse hengivne Broder

Christen Mortensen Folehauge.

113.

Brødrene H. Hansen og P. Hansen til deres Familie.

1ste Forstærknings-Bataillon. Møen.

Huusby 8 September 1850.

Kjære Forældre og Brødre!

. Vi flytter fra een Bue og til en anden, hvor vi saa bliver et Par Hundrede Mand paa en Gaard indquarteret, saa kan I nok tænke Eder, hvorledes vi kan have det med vores Natteleie, saa vi kommer aldrig af vores Klæder, og Gud veed

hvornaar vi kommer til at ligge i god Seng; men nu falder det os rigtignok ikke saa tungt som fra først af; enten man ligger i en Vade eller paa Veien, saa sover man lige godt, men det har været saa meget ustabigt Veir i lang Tid, saa vi næsten aldrig har været tørre; men saalænge som vi kan holde Helsen, saa har vi det meget godt, og alletider med Morstab og Rommers. Smorges Kl. 2 blev vi appelleret ud og skulde til Dannevirke og tage imod Tydskerne, for vi ventede, at de vilde angribe os, og det venter vi nu paa hver Dag, at de skulde komme, saa skulde de nok faae deres ordenlige Fuktel, for I kan troe, at der er rigtig dannet til til dem, for vi bliver ved at arbeide hver Dag ligesom ved Frederits isjor. Smorges, da vi skulde frem til Dannevirke, gik det med Sang hele Veien, og saadan gaar det alletider, man er aldrig forknyttet, ja man har mangen en fornøielig Time, for den Ene opmuntre den Anden. Det Værste vi lider det er om Natten, for det begynder at blive saa koldt, men nu skal vi have uldne Nattroier, som der blive givet fra Krigsministeriet. — Nu vil jeg til at fortælle Eder Noget, som I vist ikke have ventet at høre fra mig. I haver vel nok hørt, at Rüsseren haver skænket en heel Deel Ordener til Armeen for vores Tapperhed den 24de og 25de Juli; der er kommet tre til vores Brigade, det er 1ste og anden lette Bataillon, 1ste Reserve-Jægercorps, 1ste og 4de Forstærknings-Bataillon og Garderne; saa fik vores Bataillon det ene, og 4de Forstærkning det andet, og anden lette Bataillon det 3die; men jeg blev indstillet og skal bære det til Hæ for hele Bataillonen, det havde jeg rigtig ikke troet, da der er saa mange duelige Underofficerer og Sergeanter, ogsaa Capitainen og Oberstløjtnanten vilde indstille mig og bevise mig den Hæ. — Ligesom jeg nu sidder og skriver hjem til Eder, kommer Capitainen ind i Stuen, og saa spurgte han mig, om jeg var ved at skrive til mine Forældre; saa sagde han til mig, at jeg skulde hilse Eder, at han var meget godt fornøiet med begge Eders Sønner, og hvis der ikke bliver Krig til Sommer, saa vil han gjøre en Tur over paa Rlinten, og saa ønskede han gjerne at besøge os. Hils nu alle Bekjendtere fra os, og

hils Christian, at han kan gjøre en Tur op til os, det er jo aldrig saa langt nu, og det er længe siden vi morede os sammen, og hils Thomsen mange Gange fra os, at han kan holde nogle Flasker Viin tilveie til vi kommer hjem. Lev vel Allesammen, Fader, Moder, Brødre og Niels, det ønskes af os begge

H. Hansen. P. Hansen.

Naar I skriver til mig, saa skriv noget mere om alle Slags, for ligesom man faaer begyndt at læse, saa er det forbi.

114.

Christen Varsen Ballerup til sin Familie.

3die Jægercorps. Nordsjælland.

Cosel ved Ekernførde 19 September 1850.

Kjære Moder og Søskende!

Eders Brev af 10de ds. har jeg bekommet for et Par Dage siden. Jeg seer deraf, at I ere Alle raske der hjemme, hvilket Gode jeg, Gud være lovet, og kan tilmelde Eder igjen. Afvigte Torsdag den 12te have vi havt en slem Affaire med Fjenden, som krævede mange Doffre, jeg slap dog med Guds Hjælp derfra uskadt som sædvanlig. — Vi bleve afløste om Morgenens Kl. 8½ fra Feltvagt af 10de lette Bataillon, da var Alt ganske roligt, endog mere end de andre Dage, da vi den Dag ikke stødte paa de fjendtlige Patruiller paa vor Morgenreconoscering, som vi ellers daglig pleiede. Vi kom her til denne Dn, hvor vi ligge, naar vi ikke ere paa Vagt, og fik kogt vor Middagsmad, som den Dag bestod i Bygsuppe. (I tænke vel, hvor faaer Soldaten, hvad der hører til Bygsuppe? vi faae nemlig store Skibsgryn leveret til Kjødsuppe,

dem bruge vi imellem, naar vi ere paa Steder, hvor man kan faae Sirup og Edise; den er vel ikke saa god, som den man faaer i Hjemmet, dog alligevel en Læfkerbidsten for os i denne Tid.) Men nu igjen til Sagen; vor Mad var færdig og sat paa Bordet (en Vognfjæl, der var lagt paa nogle Steen), da en Ordonnants kom farende med udtrukken Sabel for at melde, at Fjenden var i Fremrykning. Strax raabte Captainen: Toiet paa gesvindt! Vi kastede begjærlige Dine paa vor Bygsuppe, som vi ihast maatte forlade, uden at faae noget deraf; 5 Minutter efter marscherede vi ud af Byen med en sulten Mave for at see, hvad der var paa færde. Vi tog en Stilling en Fjerdingvei bag Forposterne, enkelte Skud hortes kun, og vi troede strax, det blot var en større fjendtlig Patrouille, som kom for at allarmere os, men kort efter udbredte der sig en stærk Geværild over hele Linien, saa vi kunde mærke, det var Alvor. Vi saae vore Gevarer efter, og forberedede os til Kamp. Næsten havde vi troet, at Fjenden ikke kom saa langt, da 10de Bataillon opholdt ham i 2 Timer ved Forpostlinien, som er temmelig stærk ved en Aae, der løber fra Elven til henimod Ekernfærde. Endelig see vi, at Vore retirere paa venstre Fløi, og Fjenden trænger i store Skarer paa os. Vi havde havt lang Tid til at tænke paa vore indre Anliggender, det er det Værste, naar man staaer saa længe, før man kommer i Ilden, naar man dog veed, man skal med; det er saa ubehageligt at staae og høre paa Fjendens Rugler de tude, før man selv kan komme til Skud. Vi maatte forlade vor Stilling uden at løsne Skud, da Fjenden trængte sig frem paa vor venstre Flanke, for at omgaae os uden at gaae løs paa Fronten. Vi drog os tilbage over Midsunde tilligemed 10de Bataillon, 3die Reservebataillon havde besat Skandserne, som dækkte Overgangen, Artilleriet tog sin Plads, og Fjenden kom snart indenfor Skudvidde; et Par Gange begyndte de at storme, men toge snart Næsen tilbage, da vort Skjts gjorde flemme Huller i deres Rækker, derefter fjørte Fjenden sit Artilleri op. En svær Kanonade begyndte paa begge Sider, som vedvarede i 2 Timer, Rugler og Granater brølede i Luften bestandig og sang Vas til

Genærfuglernes pibende Stemme, Officerernes Commando-Raab, de Saaredes Jamren, de Ræmpendes Hurra udfyldte Mellemstemmerne til Ildinstrumenterne, og frembragte en frygtelig Storm af Toner, der kunde være værd at høre for en stor Componist. De Fjendtlige sagtnede deres Kanon-Ild imidlertid, da en Deel Heste vare sfudte, og et Par Kanoner vare ramponerede, 3die Reserve gjorde et Udfald fra Skandserne og gjorde en Deel Fanger, saa kom vi over og lagde vore Torngyngster for desbedre at kunne forfølge dem; i et raast Stormløb kastede vi Fjenden, tog en Deel Fanger og forfulgte ham her forbi denne By, som han havde været Herre over en 3 Timer. Da Mørket faldt paa, kunde vi ikke avancere længere. Tyndsterne havde spist det Meste af vor Grynsuppe, om Aftenen spiste vi Resten, som de havde levet. Det Hele endtes med et stort Fyrværkeri: Fjenden sat Ild paa vore Barakker, som i kort Tid brændte og farvede Aften-Himlen rød til stor Glæde for Tyndsterne, men ikke til Skade for os, da vi de sidste 14 Dage ikke have afbenyttet Leiren. Om Morgen tog vi vor gamle Stilling igjen, og der var slet ingen Fordeel vunden paa nogen af Siderne, men en Deel Menneſter var bleven spoleret. — Jeg seer af Eders Brev, at der samles Penge der hjemme, som skal affendes til Soldaterne der af Byen; de vil vist ogsaa komme paa en passende Tid, da de Penge, som man har havt med sig, er gaaet for de Fieste; for mig er det Tilfældet, jeg vil med Taknemmelighed modtage, hvad der bliver sendt mig, nu da jeg ikke selv har flere Penge at skrive efter. Leve af Rønningen kan man rigtignok, men det er meget knapt. Jeg har i flere Uger levet meget økonomisk, jeg har selv vasket mine Skjorter og indskrænket mit Spisefammer saa meget som muligt; men Fodtoiet er en slem Artikkel, Strømperne de raadne paa Fodderne af Sved, og Støvlerne har man paa baade Nat og Dag, saa at et Par Saaler er snart istykket. Der tales saa meget om alt det Frivillige, der bliver givet til Soldaterne, Gud veed, hvor det bliver af? Her kommer Intet, det Eneste jeg har faaet er en Cigar, og der er heller ikke nogen Anden her ved Compagniet, som har faaet mere til Dags Dato. —

Vor Pønning og Brød samt Naturalforpleining faae vi i rette Tid, og gode Varer er det bestandig, saa vi have Intet at klage over; desuden har hver Mand faaet en islandsk Nat-
troie, som er meget god herefter, naar det bliver koldt. Veiret
har i den senere Tid været meget godt, som er et stort Gode
for os; men vi kan jo snart vente, at det forandrer sig, da det
for det Meste om Efteraaret er meget ustadigt, saa bliver det
slem i den Stilling, som vi ligger i. Nu er det over 9 Uger
siden vi vare i Seng, desuagtet er det meget godt saa vel med
Sundheden som med Reenligheden; men skal dette vare meget
lange, saa er jeg bange, det bliver det Modsatte med begge
Dele. — Fra Brede har jeg faaet Brev idag, de ere Alle
raske, fra Peder er det derimod 14 Dage siden, jeg horte noget
fra, men saa vidt jeg veed, have de ikke været i nogen Fægt-
ning, hvor han er i den senere Tid, saa jeg haaber han er
som jeg rask og ved et godt Mod. Niels han skrev i sit sidste
Brev, om jeg trængte til Penge, saa kunde jeg lade ham det
vide; skulde han have et Par Skilling tilovers, saa kunde jeg
nok bruge dem, og haaber med Guds Hjælp med Tiden at
kunne godtgjøre det. — Nu vil jeg afbryde for denne Gang
med at bede Eder hilse hele Familien der hjemme samt alle
gode Venner og Bekjendtere. I paa det Bedste være hilset af
Eders oprigtige Son og Broder

Christen Larsen Ballerup.

115.

**Brev fra en Premierlieutenant ved 6te Dragonregiment til
sin Søster.**

Cantonnement Lyngby 24 September 1850.

Min kjære lille Søster!

Siden jeg sidst skrev hjem har jeg egentlig ikke deeltaget i
nogen Affaire, hvor jeg har været i „Lebensgefahr“, og det kan

jo ogsaa komme tidsnok, endstjondt Gud veed, om ikke snart hele den „kampsmuthige“ Armee gaaer fra hverandre paa Grund af indbyrdes Splid og Uenighed, hvoraf der skal være en god Portion, som rigtignok ikke har forbedret sig siden de sidste Brygl, de fik ved Midsunde, hvor allerede Officiererne maatte banke Folkene frem. Hr. Willisen skal med Hert. af Augustenborg have holdt paa en Høi bagved, med et tilfredst Smil have seet, med hvilken Anstand hans Tropper kastede vore Forposter, og udraabt: „See, saaledes skal en Armee gaae frem!“ men et Par Timer senere kunde han godt sige, men formodentlig med et høist utilfredst Smil: „See, saaledes skal en Armee ikke gaae tilbage!“ thi det skete i saadan en Fart, at Batteriet Dinesen flere Gange kjørte frem i Trav, protsede af og chargerede med Kardatser, uden hver Gang at kunne faae Tid til at skyde mere end 3 a 4 Skud. Det glæder mig ret for 3., at han var med i denne brillante Affaire, og slap saa godt derfra. Man kan virkelig ikke sige Andet, end at vi iaar have været meget heldige i Et om Alt, om Vorherre ikke skulde have sin Finger med i Spillet! jeg troer det ganske vist, og Mange mene det Samme; det er jo baade en rimelig og en smuk Tanke, som maa animere enhver tapper Landsoldat. Saaledes var forleden Dag en Deel af vort Rgts. 1ste Esedr. nede ved Kropp, hvor der rykkede en Afdeling flesvigholst. Dragoner imod dem, pludselig spredte de dem, og 3—4 Kanontugler dundrede løs paa os, uden at hverken Hest eller Mand kom tilskade. Et smukt Træk af et Par Dragoner maa jeg endnu fortælle Dig; ved Breckendorff havde vi om Natten en Post, der bestod af 5—6 Dragoner og nogle Jægere; det var balmørkt, og en overlegen fjendtlig Styrke var ad Smutveje kommen bagved os. Pludselig blev Posten angrebet fra alle Sider, Jægerne løb ud i en Mose, men Dragonerne ad Veien; der spurgtes dem, om de vilde have Pardon, men med Sablen i Haanden svarede de „Nei!“ de huggede dem igjennem, een Dragon blev slemst saaret og en Hest skudt, men Alle kom bort. De fjendtlige Forposter besørgeres i Reglen af en Fristare, som har carte blanche paa at gjøre hvad de vil, og derfor kun

lægger an paa at allarmere og genere os. Iforgaars blev en af deres Anførere, en Hr. Frølich, fanget, en rigtig Gadedreng, der havde sendt os Breve o. s. v. med Spidsflugler i og været meget vittig i den senere Tid. Ved Skjndningen fra og paa Efernsforde er den ene Side af salig Gefion bleven noget riftet, og en preussisk Generalstabsofficeer har taget den i Dieflyn og meget vred httret: dennegang skulde det ikke blive ved Noter! det er vel sagtens en Historie. Forøvrigt er Armeen stadig beredt paa at modtage et Angreb; Al. 3½ staaes op, Alting op-
 sables og holdes parat til Udrykning, Infanteriet staaer fra Al. 4—8 paa deres Allarmplads, og Artilleriet kjøres op bag de Forstaaendelser, hvorfra det skal gøre Gavn; der arbeides stadig paa flere Bærker, og Dannevirke er nu den Vold, som vil kunne modstaae ethvert Angreb af en meget overlegen Styrke, men Slesvigholst. er vistnok ikke saa gale at rende Panden imod den. — Det Halve af min Eskadron ligger nu detaſcheret fast i Ellingsted, og jeg kommer hver 4de Dag paa Feltvagt i Hollingstedt, to gode Miil herfra, fra denne By og næsten lige til Friederichstadt er en total Oversvømmelse af Treenen, det seer ud som et Hav med smaae Øer og Huse i, men hjælper os jo ganske umaadeligt og sparer mange Folk. — — —
 Jeg maa dog fortælle Dig, at jeg isøndags paa min egen Haand var i Kirke i Hollingstedt, hvor jeg af en Pastor Augustini hørte en tyff Prædiken, som slet ikke gefaldt mig; stakkels Mand havde kun 3 Tilhørere; fortjener forresten Agtelse, fordi han, naar vi gaaer tilbage, med Kone og 5 Børn følger med os.

Din trofaste Broder A.

C. C. Sønderbye til en Ven.

1ste Reserve-Jagercorps. Ringkjøbing-Egnen.

Omtrent sidst i September 1850.

Frede Vens!

Du vil maaskee synes, at jeg har glemt 2 af de vigtigste Dage, nemlig den 24de og 25de Juli, og af den Grund spørge: hvor jeg da var? og her er det, at jeg og Offentligheden kommer i Strid, idet jeg har bragt i Erfaring, at Garderne staaer allene som de, der tog Batteriet ved Østved Skov, hvilket synes mig uforklarligt, da jeg med mine Compagnies Kammerater var dem, der først tog Kanonerne i Besiddelse og drev Fjenden paa Flugt. Om jeg til Foranførte kan forklare Dig Grunden, da skal samme være: at den 21de Juli blev 2—3 Compagnie af vores Corps udcommanderet til Tønder, og som Følge heraf var vi kun 1ste—4de med, og af den Grund ansat til at dække et Granat-Batteri, som ei kom før den 24de; men den 25de var det Modsatte Tilfældet, og vi laae paa det Sted, hvorom der streedes fortvivlet indtil Middag: da samlede vores Brigade-Commandør, Oberst Brønner, hele sin Brigade og forkyndte os, at det sidste Angreb skulde foretages paa Fjenden, og han haabede, at 6te Brigade ei var fremkaldt forgjæves. Derefter commanderede han os andre foran i Række, og vi avancerede over den næsten ufremkommelige Mose igjennem Rækken af 4de Forstærk.=B., og Skæbnen fører alt for mange Beviser for, at vi var med, hvor det gjaldt, da 33 af vore Kammerater laae døde og saarede inden 10 Minutter, og der var det, at vi fratog Fjenden 3 Kanoner m. m., og Garderne naaede os der, og modig assisterede os, saa de fik mange Saarede og Døde tillige, da Kampen var rasende, men som derefter ophørte. — Eignende anføres her, idet de offentlige Blade forkynder, at 6te Bataljon har taget de 6 omtalte Fanger den 28de f. M.,

som Grund hertil kan anføres, at vi i denne Tid var kun 1 Comp. Bægere og stod under Gte B.=Commandors Commando; men her er det, at det Nedslaende viser sig ved, at vi skal kæmpe med Lovemod for Andres Fortjeneste; thi hvo vil nægte Gardernes Tapperhed den 25de eller chicanere Gte Bataljon for om de engang gaaer tilbage; men hvad Soldat af Hre vil med Egegyldighed see sig stuffet i Sandheden paa de meest arerørende Veie? Jeg er i denne Anledning af flere af mine Comp.=Kammerater anmodet om at foranstalte Rigtigheden indført i Aviserne, og da Veligheden er mig saa meget afflaaren, var det mit særdeles Ønske, om Du i et dertil passende Blad vilde forespørge: hvorledes Bladene kunne lyde til hines Roes, medens Andre udøvede Gjerningen, som her paa lidelig er anført. Jeg haaber Du selv finder Veie og det Fornødne, og ellers tilskriver mig igjen, da jeg strax skal svare igjen; og dermed maa jeg alt fortidlig afbryde med de hjærligste Hilsener til alle Bekjendtere, men især til Dig med Høne og Børn fra din med Agtelse hengivne

C. C. Sønderbye.

117.

Frederik Knudsen til sin Broder.

1ste Reserve-Bægercorps. Sorø-Egnen.

Flensborg 4 Oktober 1850.

Kjære Broder!

Dit Brev af 26de f. M. har jeg rigtig modtaget, og seer derved til min store Glæde, at I er alle ved Helsen; jeg kan, Gud være lovet, bringe Eder den samme gode Tidende igjen fra mig. Jeg kan tillige lader Eder vide, at jeg idag har den

Fornøielse at besøge vores Broder; vel sandt, der er vel ikke megen Glæde ved at see ham i saa sørgelige Omstændigheder, men jeg maa dog tilstaae, at det er mig en stor Glæde at tale med ham, og efter Omstændighederne har det ogsaa ganske gode Udsigter med ham. Han siger at det er blot et Par Dage siden han tilsendte Eder et Brev, hvorved han bekendtgjorde sin tunge Skjæbne for Eder; dersom I har faaet det Brev, saa veed I jo allerede det Samme som jeg kan lade Eder vide, at han har desværre mistet sit Been. Jeg veed vel, at det er en sørgelig Tidende for Eder, men hvad hjælper Sorg og Klage, vi kan dermed Intet udrette, og vi maae heller ikke overdrive det, men huske paa, at Herren er den, der tildeler Enhver sin Skjæbne, og han er ogsaa mægtig til at understøtte Enhver, eftersom han har Behov. I Særdeleshed beder jeg Dig, min kjære Moder! at have Taalmodighed. Jeg indseer meget vel, at det er haardt for en Moder; men jeg indseer ogsaa, at Du kan dog ikke regnes blandt de meest Ulykkelige; thi tænk engang, der er jo dem, som har mistet begge Benene, eller begge Armene; det er jo dog en meget haardere Skjæbne; der er ogsaa den Moder, som har havt to Sønner i Krigen, og de er begge døde paa Valpladsen; Peder har jo dog et friskt Been, og jeg er jo ganske ubeskadiget, det vil jo dog blive en stor Glæde for Eder, om vi engang kommer hjem, og det haaber jeg dog med Guds Hjælp. I maae heller ikke frygte for, at han ikke bliver opvartet godt, thi det vilde vist blive vansteligst for Eder at høre ham bedre Opvartning end han faaer her, og disse gode Folk, nemlig Gjortler Vang *) og hans Kone, dem er vi al Tak skyldig; thi de besøger ham hver Dag og tager dem af ham, som det kunde være deres egen Søn; ogsaa mig har de modtaget paa det Venstabeligste. De beder ubekjendt at hilse

*) Manden fra Næstved, Konen en Glensborgerinde, begge Peder Knudsens ædelmodige Belgjørerere under hans lange Leie paa Lazarethet i Glensborg, hvor hans venstre Been blev affat efter Isteds-Slaget, og hvor han døde den 21de Oktober 1850, som Følge af Benets Afstøttelse.

Eder. Jeg kom her til Byen iaftes og reiser herfra imorgen tidlig. Nytt veed jeg Intet af, men vi venter hver Dag, at der skulde skee en Forandring. Hermed vil jeg slutte med kjærlig Hilsen til Eder alle. Lev vel! det ønskes af mig, din Broder

Frederik Knudsen.

Ole Nielsen Kollerød til sine Forældre.

1ste Reserve-Bataillon. Frederiksborg-Egnen.

Frederikstads [29 Septemb. —] 3 Oktober 1850.

. . . . Kjære Forældre!

Iddag tegner det til, at Tiden tillader det, at jeg kan faae fuldendt dette Brev, som jeg begyndte paa i Søndags. Gud være Lov og Tak, at jeg kan det, thi siden jeg begyndte dette Brev og til nu har jeg gaaet det igjennem, som visselig ikke i de paa Idie Aar, Krigen har været, Nogen har seet eller hørt. Nu vil jeg begynde fra i Søndags Aften og til denne Time. Jeg ligger paa Torvet i Frederikstads og skriver og Kanonfuglerne suzer over Hovedet paa os.

3 Søndags Aften (29de Sept.) Kl. 7 kom der Ordre at vi skulde stille paa Alarmspladsen, uden at vide hvor vi skulde hen; Kl. 9 marsjerte vi igjennem Slesvig med en frygtelig Støi og Sang, saa Folk de sagde, vi var ægte Kulsviere. Da vi kom igjennem Byen, kom der Bogne og fjørte os et Par Miil, siden gik vi den øvrige Vej i Regn og Morads hele Natten til om Morgenen Kl. 9, da kom vi til nogle Barakker ved Svabsted, 1 Miil fra Frederikstads, hvor vi blev til om Mandag Morgen; da marsjerte vi til Staden omtrent Kl. 10. Da vi kom saa nær, saa de kunde naae os, kom der strax en

3—4 Kugler efter os, men ramte Ingen. Siden kom vi ind paa Torvet, hvor vi laae til Aften, men rædsomt var det, Bomber og Granater sprang over Hovedet paa os og Tagsteen raslede ned, og Huse styrte sammen, og Byen har brændt fiden i Søndags. 3 Tirsdags Aftes marsjerte vi ud til Skanderne, hvor vi nu har været paa Vagt i 2 Nætter og 1 Dag. Den første Nat fyrede Tydskerne med gloende Kugler og Bomber ind paa os og Byen, ikke $\frac{1}{4}$ Times Ophold, flere Steder stod i lys Lue hele Natten. Igaar Onsdag da regnede Kugler og Bomber omkring os, saa det var frygteligt; 1 Kugle tog Benene bort af 7 Mand af 2det Comp. af vor Batt., men sidste Nat kom kun enkelte Skud fra dem. Nogle og 40 er begravet af Børes, Størstedelen enten uden Hoved, Arme eller Been, endnu kommer flere Kanonskud; Geværerne gaar rast; hvilken Rædsel at høre og see!

3 Tordags begyndte de at flaaes; de har blevet ved fiden og bliver ved endnu; Tydskerne har stødt Ammunition bort for flere 1000 Daler og ødelagt den lille smukke By, deres egne Beboere; hvilke Røvere og Bødlere det er; men det maa være paa deres sidste Ende, de tvinger Byerne til at blive danskfjendte. De havde 15 Kanoner paa Landet, 3 Kanonbaade og 1 Dampskib i Eideren, vi kun 6 Kanoner, deres 84 *N*, vore 6 a 12 *N* Skjts. I dag, da vi kom ind i Byen, havde Borgene forladt deres Eiendomme og Alt hvad de eiede; mange af Soldaterne haver maaskee faaet af Vardi for 100 Daler hører jeg efter Sigende, men jeg takker Gud, at jeg ikke kom ind paa saadanne Steder, det var at bekomme, saa kunde Begjærligheden maaskee været stærk nok til at forføre til Synd. — I dag har nok Tydskerne faaet Andet at bestille; vor Styrke er nok gaaet paa dem fra Slesvig, derfor holder de nogenlunde inde idag. Tydskerne havde bestemt dem til, at de vilde have Byen, men endnu har de ikke faaet den. Det kan ikke hjælpe at skrive mere om dette, Herren være med mig, da har det ingen Nød, jeg haaber Herren fører Alting til vores Gavn. — Penge har jeg ikke synnerlig af, men jeg haaber, de er ikke langt borte; forresten fattes jeg saameget, men det vil jeg

tie med. Nu begynder Tydskerne igjen. Farvel! sørg ikke, kjære Forældre.

Eders hengivne Søn

Ole Nielsen.

(Fortsættelse af foregaaende Brev.)

København 4 Oktober 1850.

$\frac{1}{4}$ Miil fra Staden.

Kjære Forældre!

Da jeg endnu ikke har faaet affendt dette Brev fra i Søndags, vil jeg endnu skrive et Par Ord. Iddag Kl. 8 marcherte vi ud til den nævnte By, hvor vi blev indkvarteret, men ikke længere end til inat Kl. 2, saa skal vi atter ind under Rugleregnet i 48 Timer, som nu har vedvaret i 7 Dage. Tydskerne har stude 8000 Rugler og Bomber ind i Byen i den Tid, Tirsdag og Onsdag 1500 Skud hver Dag. De har stude Ammunisjon bort for 100,000 Rdl., Størstedelen paa deres egen Bye, dog vel rettet efter os, men os har de ikke gjort saa stor Skade uden ødelagt nogle Menneſter; vore Batterier har de jo sloift om Dagen, om Natten har vi bygget dem op igjen. Med deres Infanterie har de ikke stormet syn- derlig frem, men Geværilden har gaaet uafbrudt baade Nat og Dag. Gud veed hvor mange Dage det skal blive ved; det er raðsomt at tænke paa faamange Dage at være under Fjendens Rugler og at skulle til det Samme igjen. Det er beſværligt i 3 Nætter at ligge under aaben Himmel med Straae under fig, og kan ikke ſee Andet for os; men ſaa maae vi ſove et Par Timer ad Gangen og ſaa gaae op at varme os igjen, naar Pladsen er til det; men i 2 Nætter har jeg ligget og ſtaaet paa en Plet, ſtaaet en Time og ligget en, ſove kunde man ikke ſaae No til, naar Ruglerne fløi omkring os. Vi laae Dag og Nat og morede os over at ſee de gloende Fugle, om Natten at frydſe paa tværs og langs over os, og om Dagen at ſee der ſaldt en Skorſteen, der et Huus og undertiden lettedes Jorden under os; men Mangel paa Fleſk og Brød kan jeg ikke ſige

vi har lidt. Man kan næsten have Aarsag til at beklage de Indvaanere, som saaledes er ødelagte, men de har selv kostet Kanonbaadene til Indsærne og skænket dem flere Dele, men de har lavet Riis til deres egen Rumpe.

Det er en meget smuk Egn, det Ditmarsken; Jorden er ligesaa fed som Smør, en Mængde Stude har Beboerne, Bøndergaardene er som Herregaarde, og dygtig rige.

Mine Skjorter og Strømper er simpelt; jeg har kun et Par gamle Sko at gaae med i dette Morads; et Par tynde Støvler har jeg, de var ødelagt paa en Dag; saasnart jeg faaer Penge er jeg nødt til at købe mig et Par Støvler, hvis jeg kan faae dem. I haver vel modtaget det Brev, som jeg forlangte 10 Daler i, 5 til mig og 5 til min Søs. Slutteligen er jeg ved Helsen og et frit Mod, Herren sørge for alt Andet. Farvel, kjære Forældre, og sørg ikke. Hils Bekjendtere og Venner. Levvel, kjære Forældre og Peder, det ønskes af

Eders oprigtige Søn

Ole Nielsen Kollerød.

119.

R. Jørgensen til sine Forældre.

1ste Reserve-Bataillon. Frederiksfund-Egnen.

Frederiksfad 7 Oktober 1850.

Kjære Forældre!

Just som jeg i mit Brev af 4de dennes havde sluttet og affendt det, begyndte Bombardementet med en saadan Frygtelighed, at Indsærne synes baade at ville trodse Gud og Menneskene. De hejsede Blodslag paa deres Dampskib, som laa i Eideren, og satte Byen i Brand, og Alt syntes at true til

vores Undergang. Henimod Aften begyndte de at drage frem i store Stormkolonner imod vores Skandser; det var endnu den rædsomste Affære, der har været. Nu begyndte de at løbe Storm under en rædsom stummel Musik; I kan troe, det var rædsomt for os at høre paa; thi vi laae paa en Gaard $\frac{1}{2}$ Fjerdingvei udenfor Byen; men da de, efter at være slaaet tilbage fra Skandserne, fortsatte Angrebet med forøget Raseri, kom der hurtig Ordre til os at rykke frem imod dem. Vi befalede os Gud i Vold og drog raft fremad, men vistnok de fleste af os var af den Mening, at det var den sidste Dag, vi skulde leve, thi Granaterne fløi os om Dreene. Da vi kom til Byen, og den skulde vi heelt igjennem, Gaderne var tillige næsten ufremkommelige, thi Husene ved Siderne stode i lys Lue og endel faldt ned paa Gaden, og Granater, Bomber og Gevær-fugler gjorde det endnu dobbelt vanskeligt for os at passere; men Gud var med os, og der var kun nogle faae Mand af vores Compagnie, der blev saaret. Efter at vi var kommen, stormede de Tydske 3 Gange, og de var kommet saa vidt, at de var paa vores Skandser og havde endog plantet Fanen derpaa, men de blev med Bajonetten og Kolbeslag drevne tilbage. Kampen vedblev til Kl. 11 om Natten: da var det et sørgeligt Syn, Byen stod i lys Lue, og udenfor Skandserne laae Tydskerne i Hobetal ihjelslagne. Det var den 6te Dag at Bombardementet varede, og den 4de Dag at vi var i Kampen uden mere Hvile Nat eller Dag end fra Kl. 10 om Fmd. den 4de til Kl. 5 Eftmd., da vi rykkede frem. Tydskernes Tab af Døde, som faldt i vores Hænder, er større end vores Tab i Slaget ved Isted var af Døde, foruden de Saarede, som de selv tog med. Vores Tab var i det Høieste vist ikke over 100 Mand Døde og Saarede. Vi fik tillige nogle Fanger, som blev tagne ved det sidste Angreb. Dagen efter maatte vi vedblive paa Forposten og da vexlede vi rigtignok nogle Gevær-fugler med dem, men ikke af nogen Betydning imod det Forbigangne. Siden har Bombardementet ophørt, og idag er vi først afløst af Forpost, efter i 6 Dage ikke at have havt mere Hvile end 7 Timer. Og i Morgen tidlig skal vi paa igjen.

En Ting vover jeg at bede Eder om, kjære Fader, om I ikke kunde faae Skomageren i største Hast til at sye mig et Par ganske korte randshede Fjdtlæders Støvler, thi her kan man ikke engang faae Skotoiet repareret, og af den Aarsag maa jeg gaae vaad om Fødderne bestandig. . . . Nu afbryder jeg for denne Gang med de hjærligste Hilsener til Eder, kjære Forældre og Søskende. Lev tusinde Gange lykkelig og vel, det ønskes af Eders hengivne Søn og Broder

R. Sorgenfen.

120.

Ole Nielsen Kollerød til sine Forældre.

1ste Reserve-Bataillon. Frederiksborg=Egnen.

Frederikshad 10 Oktober 1850.

Kjære Forældre!

Da Veligheden idag tillader det, saa tager jeg min Pen for at skrive Eder et Par Ord til, efter at vi er bleven færdig med Tydsferne. Jeg haaber, at I har modtaget det Brev, jeg begyndte paa Mikkelsdag og fuldendte d. 3die Oktober og skrev et d. 4de og lagde udenom. Der vil I see, hvorledes det er gaaet til her til om Eftermd. d. 4de, da jeg forseglede det. Nu vil jeg begynde der, hvor jeg slap. Strax efter jeg haver forseglet Brevet, begynder en usædvanlig stærk Kanonade, og Kl. 5 begyndte en stærk Geværild. Tydsferne meente at sløise vore Forskandsninger og saa siden med deres Infanteri at tage Staden. Halve Snese Bomber og Rugler kunde man tælle i Luften, rettede efter os, Kanonerne gik saa stærkt, man kunde ikke tælle dem, 15000 stormede frem paa os; vi var kun 3 Batailloner, de stormede 9 Gange; men Herren var med os,

han gjorde den danske Arm stærk og styrkede vort Mod, saa vi stod fast som danske Helte og slog Fjenden tilbage; men frygteligt at tænke sig en brølende Fjende foran sig og en gloende Ild bag sig af Staden, som Tydskerne havde skudt $\frac{1}{3}$ i Brand af, saa Natten var saa klar som Dagen. Omtrent Kl. 11 $\frac{1}{2}$ blev det efter 6 Dages uafbrudt Kanonade med Et nu stille, Tydskerne var slagne og flygtede, deres Døde og Saarede laae i store Dyrnger udenfor vore Skanser flere 100 i Tallet, som Størstedelen faldt i vore Hænder; deres Tab overskrider vist 2000, nogle og 30 Fanger tog vi, de kom op paa Skanserne og vilde over og tage os, men vi tog dem. Det haardeste Slag, Danmark har havt, men ogsaa den meest glimrende Seir. Herren være Lov og Tak i al Evighed, som hjalp os, og som haver bevaret mig for Fare. Den største Deel af Byen er nedskudt og nedbrændt; det seer meget værre ud end ved Fredensborg i 1794; men det er meget flinke Folk, de begynde at flytte ind i Byen igjen, hvis Steder ikke er altfor ødelagt. Vi haver ikke kunnet faae det Mindste at kjøbe i denne Tid, men der har været Frivillige nok; vi havde det saaledes, at sendte vi en Mand efter Vand, saa kom han med Viin, da sagde vi: har Du ikke Andet end Viin? (det skal jeg erindre.) Nogle haver faaet stor Værdie; da de holdt op at fyre, fik vi Tilladelse at tage fra Luerne, hvad vi kunde, jeg haver ubetydelig. Nu er vi fri for Kuglerne, men maae paa Bagt hver anden Dag. Gud give det havde Ende, Herren give mig Helsen, da gaaer det vel godt; selv maa jeg vaske mine Skjorter, mit Skotoi er simpelt, ingen Penge har jeg, men jeg er lige glad. — Herren være med Eder, kjære Forældre og Peder, farvel!

Ole Nielsen.

Efterskrift.

Om Fredagen gik Tydsernes Musik, og Soldaterne fik saameget som de vilde drikke, saa de var ganske svirende, og om Aftenen fik de Brændeviin med Krudt i, for at de skulde gaae paa som vilde Mennesker; dem vi tog tilfange havde ingen

Støvler eller Strømper paa, Nogle havde ingen Buxer paa; de skulde i Spidsen for at lægge Broer over og være lette for at forfølge os. Hvergang Indsferne stormede, gik deres Musik, men naar de gik tilbage, raabte vi Hurra, „Dansken har Seier vundet“ og bad dem komme igjen. De stormede 9 Gange, men tilsidst kunde deres Officerer ikke jage dem frem, det var dem sagt, at hvilke kom tilbage uden at komme over, skulde hugges ned.

Ole Nielsen Kollerød.

121.

H. Hansen til sin Familie.

1ste Forstærknings-Bataillon. Møen.

Ville Dannevirke 1 November 1850.

Kjære Forældre og Brødre!

. . . . Jeg er ved Helsen og har det godt efter de Omstændigheder, man lever i, og derfor tager jeg nu til Pennen for at bringe Eder min store Tak for al den Godhed, I har viist imod mig, at I har sendt mig baade Penge og Klæder; men det træffer og i en heldig Tid, da jeg har det brugeligt for Diebliffet. Det er ingen Sag for Karle, som er i Krigen, naar de kun har Forældre eller Venner, som de kan skrive til En eller Anden; derfor bringer jeg Eder min Tak endnu engang for al den Godhed, I har viist imod mig; I har Medlidenhed med os og tænker paa os; I har viist Forældre-Kjærlighed imod os, baade nu denne Gang og al den Tid, siden den almægtige Gud bragte os til Verden. Nu er jeg et ungt Menneske og maa prøve Verden nu i disse Aaringer, og vandre omkring blandt Fremmede, men kan dog godt komme

ud af det i Genlighed, med hvem jeg kommer til. Gud veed om jeg skal prøve saa meget som I, mine kjære Forældre, haver prøvet; siden den Tid jeg kan huske det, saa har der været megen Fattigdom imellem os, og vi alle har været meget ringe anseet, hvor vi er kommet frem; der var I, Fader og Moder, og vi alle var meget nedslaget i den Tid; men saa vendte Bladet sig, og den som styrer det Hele, han saae med Kjærlighed til os allesammen, saa at det blev bedre, saa at vi alle med Stræbsomhed arbeidede os en Smule frem og fik betalt Alt hvad vi skyldte ud, hvorfor vi alle maae takke Gud, at han har lagt sin Velsignelse i vort Arbeide. Der var ikke Mange der kom bedre frem i de sidste Tider end vi der Østen fra, naar vi skulde kjøre nogle Steder hen, hvorfor jeg ønsker af Hjertet, at I maae blive ved det til jeg kommer hjem. Peder kan jeg ikke hilse Eder fra, formedelst jeg har ikke faaet det at vide, hvor han er kommet hen; efter det jeg har hørt, skal han være reist fra Baldemars Slot til Kjøbenhavn. Lev vel Alle, det ønskes af mig

H. Hansen.

122.

Niels Nielsen Suserop til en Ven.

4de Reserve-Bataillon. Sorø-Egnen.

Frederiksstad 12 December 1850.

Gode Ven!

Dit Brev af 8de December haver jeg bekommet den 12te og seer deraf, at I er alle ved en god Helsen. Jeg kan tilmelde Dig, at jeg er Gud være lovet rask, men desværre jeg har mistet min kjære Kone. Du kan troe det er drøit for mig, da vi tillige maae døie saa meget Ondt og ikke veed, hvilken

Time at vi bliver overrasket af Fjenden. Du kan troe, kjære Ven, at jeg har aldrig oplevet saadan et Nar som dette; naar vi er paa Forpost og bliver vaade til Skindet, saa kan vi lægge os, naar vi kommer hjem, i vores gamle Halm, til vi bliver tørre; vi har ikke været af Klæderne siden vi reiste fra Beile, og Gud veed, om vi nogentid oplever den Tid at komme i en Seng. Men Vorherre han har holdt sin Haand over mig og givet mig Mod og Kræfter, derfor kan jeg aldrig fuldtakke Vorherre, fordi han har været mig en tro Vedsager paa hvert mit Vandringssjød. Du kan troe, kjære Ven, at det gjør mig hjertelig ondt, at jeg ikke kunde opfylde min kjære Kones Ønske at komme hjem til hende; jeg gik til Oberstløjtnanten *) og han læste Brevet; men han sagde, om jeg var hans Broder, saa kunde han ikke tillade det; men han gav mig en Spesie og jeg maatte blive at spise og drikke hos ham hele Eftermiddagen; han viste mig Veien til Gud i Himmelen og tillige takkede mig for at jeg havde stridt saa tappert ved Frederiksstad. I disse Dage har vi gode Paroler; de taler om, at til den 20de saa skulde vi forlade vores Stilling, men desværre det bliver vist ikke det første Nar I disse Dage er vi i en By, som hedder Svabsted, men paa Løverdag saa skal vi reise til Hytterne, saa der kommer vi nok til at spise Zuleastens Madver; det bliver maaskee et Stykke bart Brød, for Pengene de kan ikke slaae til, hvad vi skal kjøbe, det er fire Gange saa dyrt som paa Sjælland. Nu slutter jeg mit Brev med en kjærlig Hilsen fra mig og til Dig og din Kone og dine Forældre og alle gode Venner. Lev vel, gode Ven.

Niels Nielsen Suserop.

Gode Ven! i dette Brev lægger jeg en lille Sang, som jeg har digtet; jeg synes den kan være passende efter min Stilling.

Hvor Volgen høit mod Aften slaaer,
En ganske lille Hytte staaer;

*) Helgesen?

Der trindt omkring det hele Næs
 Ei mindste Plet af Græs.
 Kuns Himmel, Hav og nøgent Sand
 Omgiver Hyttens Drømmeland.
 Et Paradis er dog det Sted,
 Thi der boer Kjærlighed.

Ei Sølv ei Guld man finder der,
 Men Lo, som har hinanden kjær;
 Kuns Kys og Smil fra Læben leer,
 Mens Diet Diet seer.
 Vi talte ei det mindste Ord,
 Glemte er for os den hele Jord,
 Dens Sorg, dens Smerte, Fryd og Fred,
 Thi der boer Kjærlighed.

Men Skjæbnen kalder og vi maae
 Ei længer Tid tilfammen gaae,
 Thi Fædrelandets Pligt jeg kan
 Ei svigte som en Mand.
 Jeg gjør mig færdig til at gaae,
 Endstjøndt jeg føler Hjertet slaae,
 Thi maaskee jeg dog aldrig meer
 Mit elskte Hjem gjensæer.

Endnu en Gang dog, før jeg gaaer,
 Et Kys ud af din Mund jeg faaer.
 Jeg sluttede hende i min Favn
 Og nævnte hendes Navn;
 Jeg drage skal nu bort i Krig,
 Men aldrig jeg forglemmer Dig,
 Din inderlig Hengivenhed,
 Din trofast Kjærlighed.

Jeg stødte mig i Kampens Varm
 Og brugte mandelig min Arm;
 Trindt om mig saae jeg Venner faldt,
 Men Fædreland det gjaldt.
 Jeg derfor udholdt Kampen heed,
 Til Hjenderne forlod det Sted,
 Thi Gud han var min bedste Ven,
 Hans Kjærlighed er stor.

Nu Hytten ene staar forladt,
 Thi Døden savned Qvinden brat.
 Jeg kunde ei modstaae det Stød,
 At høre hun var død.
 Paa Jorden stilles To saa kjær,
 I Himlen vi jo samles der
 I Kjerlighed, i Fryd og Fred,
 Thi der boer Kjerlighed.

Anden Afdeling.

Fortsat Række af Breve fra enkelte Soldater.

1.

Breve fra Ole Andreasen til sin Moder, sine Søstende,
Svoger og Venner.

2det Jægercorps, 2det Compagni. Jægerspriis. Dødelig saaret
i Slaget ved Fredericia den 6te Juli 1849.

1.

Helsingør 28 Marts 1848.

Gode Venner!

Jeg vil endnu tilskrive Eder mens jeg er her i Byen; jeg
veed endnu ikke, hvorlænge jeg bliver her, men vi venter hver
Dag Marschordre at reise til Holsteen, som vi ikke blive fri
for. Jeg beder Eder for Alting ikke at være formeget utaal-
modige for min Bortreise, da det er meget usikkert, at vi nogen
Tid kommer i Slag; thi det kan jo blive afgjort i Mindelig-
hed, naar vi kommer der. Jeg skal have kjøbt mig et Par nye
Skoe, thi det er muligt, at vi kommer til at marschere den
meste Vei dertil; vel har Helsingørs Borgere tilbudt 150 Vogne
til at kjøre os til Roeskilde, og har tillige tilfrevet Roeskilderne
at fortsætte vor Reise, og deraf kan man see, hvad Godhed de
har for os, og hvad Gud enhver retfindig Dansk har til de
Tjydske, som uden skjellig Marsag har kastet sig op imod deres
retmæssige Herre og Konge. Tiden er kort, jeg kan ikke skrive
saameget, som jeg havde Øyst til, men jeg hilser Eder paa det
Kjærligste, alle gode Venner, og jeg vil tillige sende en Sang,
som er uddeelt til enhver af os, hvilket er de indholdsrige Ord,

som er nok til at opmuntre enhver ærlig Soldat, som er danskt af Hjertet og som elsker sin Konge og Fædreland.

Slesvig Thyssen ei maa have,

Da var Alt af Lave.

Intet Videre denne Gang, for Penge frygter jeg ikke, jeg har endnu 2 blaae Sedler i min Tegnebog. Levvel! det ønskes af mig

Ole Andreaesen.

2.

Gestoft 14 April 1848.

Kjære Venner!

Jeg kan nok vide, at I længes meget efter at høre fra mig, og det glæder mig at jeg har saa megen Tid, at jeg kan give Eder en liden Meddelelse, hvorledes det gaaer mig. Jeg er ved Helsen og det takker jeg Gud for, da det ikke er godt i et fremmed Land at være syg. Vi lever et uroligt Liv, thi siden den 3die April, da vi kom til Sønderborg, har jeg ikke været af Klæderne; man kan ikke i et fjendtligt Land lægge sig til Ro, men maa være færdig til at rykke ud, hvilket Dieblif som helst. I har formodentlig hørt om Slaget ved Glensborg, hvor Thysserne fik det første Knæk. Deres Tab anslaaes til henimod 1500 Mand Døde, Fangne og Saarede. 800 blev strax ført til Kjøbenhavn, men de Saaredes og Dødes Antal veed jeg ikke bestemt. Men jeg veed, at Thysserne kastede ikke allene Vaabnene fra sig, men de kastede endogsaa Frakke og Hue (som de havde været saa overmodige at sætte et Dødsningehoved i Rokarden paa) og løb igjennem Byen som de vare pidskede; nogle skjulte sig i Husene i Byen, men vi opsnusede og fangede mange af dem. Jeg var ikke med i Ba-taillen; thi 2det Jægercorps havde den venstre Flanke og kom en halv Time forfildig; thi ellers skulde vi have taget de fleste af Thysserne tilfange eller nedskudt dem, thi det var meest 2den

Liniebataillon, som gjorde Udslaget, kun en ubetydelig Deel af den danske Styrke. Kun faae Danske var døde og en 40 Stykker saarede, det var kun lidt imod det Tab, som Fjenden leed. Vi er nu paa Marschen til Slesvig og Rendsborg, og maae ligesaa godt gaae om Natten som Dagen, da vi saa hurtig som mulig ville forfølge dem; men vi standses undertiden, da de borer Bræmmene i Sænk og kaster Broerne af, for at vi ikke skal forfølge dem saa hastig. Jeg vil afbryde min Skrivelse, da jeg ikke har megen Tid, og jeg har skrevet 2 Breve før, men jeg har ikke faaet dem færdig, før Marschordren lyder, og saa har jeg mattet bryde af. Hvis I havde noget af Bigtighed at ville meddele mig, saa veed jeg ikke bedre end at lade Guldmægtigen skrive Udenfristen og lade den adressere til Hr. Capitain von Hveberg ved 2det Jagercorps, 2det Compagnie, jeg kan ikke sige noget bestemt Sted, hvor vi bliver, thi idag er vi her og imorgen 4 eller 5 Mile herfra. I har formodentlig godt Veir til at arbeide i, men desværre, I kan vel ikke. Intet Videre denne Gang, end at jeg beder Jer at hilse alle Bekjendtere fra mig, at jeg er ved Helsen, og jeg ønsker at I alle maae beholde Helsen til vi sees igjen. Lev vel! det ønskes af mig

Ole Andreaesen.

3.

Slesvig 19 April 1848.

Gode Venner!

Jeg vil i denne min korte Skrivelse tilskrive Eder og lade Eder vide, at jeg Gudsfelov er ved Helsen, og det skulde glæde mig at høre det Samme fra Eder igjen. Der er Udskillige, som har faaet Brev hjemmefra, og det vilde glæde mig meget, hvis jeg ogsaa snart kunde faae nogle Efterretninger fra Hjemmet, hvorledes det gaaer Eder med Arbeidet, og om I snart har tilfæet. Vi har her et vndigt Foraarsveir, og jeg haaber ogsaa I der hjemme har godt Veir til Jer Gjærning. Hvad

Krigen angaaer, da kan jeg ikke sige noget Større, end hvad I ogsaa veed der hjemme. Siden Bataillen ved Flensborg har vi ikke havt noget Sammenstød med Fjenden, undtagen sidste Nat, da de Fjendtlige havde taget nogle af vore Dragoner, som havde været sig indenfor den fjendtlige Forpostfjæde, men jeg veed ikke, hvormange de har faaet, Nogle tale om en 10 eller 12, og det er jo sagtens nok; men det forslaaer kun lidt imod den Skade, som vi har tilføiet Fjenden; thi ikke at tale om de Faldne og Fangne ved Flensborg, og mange Læs af Vaaben og Armatur, som dengang blev dem frataget, men hver Dag lever hele Armeen godt paa Hertugens Regning; det deiligste Slagteqvæg, som man kunde ønske at see, bliver hver Dag slagtet i Mængde til os. I forrige Uge var 2det Jægercorps i Cappeln, hvor vi tog 600 Geværer, som Tydskerne havde stjult der, og ligeledes er der i disse Dage opbragt en heel Deel Vaaben. Her i Byen ligger en stor Deel af den danske Styrke, og idag blæstes Generalmarschen og vi troede alle, at Krens Time var nær, men det var kun en Manøver for at vænne os til i en Hast at rykke imod Fjenden om det skulde gjøres fornødent. Jeg har nu været aflædt og i Seng i to Nætter, siden at jeg kom paa den flesvigholsteenske Grandse, ellers har vi maattet ligge i Klæderne. Vi er nu ikke nogen Time sikker længer, da den tydske Armee staaer kun et Par Mil herfra, da de er rykket ud af Rendsborg Fæstning, da det ikke maatte til-lades dem af Preusserne at blive i Fæstningen, for ei at den skulde blive ødelagt, og vi ønsker ogsaa jo før jo heller at komme i Kæft med dem for at faae Ende paa det; thi det er et kjedsommeligt Liv at gaae hver Dag og vente paa Udfaldet, uden at vide, hvornaar man kan blive færdig med dem. Jeg kan ikke forklare Jer, med hvilken Hyst enhver Mand gaaer, naar man faaer Marschordre til at rykke frem, og saavidt vi nu er kommet, har de heiset det danske Flag, undtagen her i Byen og i Cappeln, hvor vi ikke nød den gode Modtagelse som de øvrige Steder, vi kom frem; men det er naturligt, at jo høiere man kommer op i Holsteen, jo mere fjendtlige bliver de, og det Gode de gjør os, det gjør de mere af Frygt end af

Belgjorenhed. Jeg har saa meget at skrive, saa jeg gjerne kunde skrive flere Ark op, men jeg kommer til at gjemme Noget til en anden Gang. Jeg kan hilse Ser, og beder at hilse igjen, naar I kommer til at tale med deres Familie, som er ved Batalionerne; der er mange, og iafteſ drak jeg og Thnge og den store Peer og mange fleer Bekjendtere fra Tægerspriis nogle Flaſter Viin til Velkomſt her i Byen. Ogsaa maae I hilse Zens Chriſtensen i Nygaardene fra Anders, som ogsaa er ved Helsen. Jeg veed ikke Nogen her fra Tægerspriis, som kom tilſtade i Slaget, endſkjøndt de Fleſte var med. Antet Videre for denne Gang, Papiret er for lille, men jeg skriver ſnart igjen, thi jeg mener ikke det varer lange for vi ſaaer meer at vide om Krigen, hvordan det vil gaae. Jeg beder Ser ikke at ſørge for mig; thi jeg er ved et godt Mod, og maa være det, men jeg beder Ser ſaa godt ſom I kan at ſørge for Tingene der hjemme. Hiſ alle gode Venner fra mig at jeg er ved Helsen. Lev vel! det ønskes af mig

Ole Andreafen Tægerspriis.

4.

Slesvig 26 April 1848.

Kjære Moder og Venner!

Jeg vil endnu ſkrive Eder til og lade Eder vide, at jeg Gud være lovet er ved Liv og Helsen, men deſværre i preuſiſk Fangenſkab, men Gudſtelov det ikke er i tyrkiſk Fangenſkab; det er dog chriſtne Menneſter, vi er iblandt, og vi bliver behandlet efter Omſtandighederne ganſte godt. Jeg formoder, at I nok har hørt, hvorledes det er gaaet os her ved Slesvig i diſe hellige Paafſtedage. Førſte Paafſtedag om Morgenen Kl. 8½ begyndte Slaget lidt Sonden for Slesvig, hvor vi blev trængt tilbage af en ſtor Overmagt af Preuſſere, og retirerede lidt efter lidt ud Norden for Byen, og var Natten ikke ſaldet paa, ſaa havde Slaget ikke holdt op endda. Det var en varm Dag,

en Hjerdepart faldt af 2det Jægercorps 1ste Compagnie den Dag, og hvad der blev levnet den Dag, var nær gaaet i Floitten Dagen efter, hvor næsten hele 2det Jægercorps blev ødelagt. Vi blev tilbage paa en Feltvagt for at sikke Armeen i Ryggen, og før vi vidste af det, var vi omringet fra alle Sider. Kampen var hidfig paa begge Sider, men tilsidst blev vi overmandet og taget til Fange. Vi er nu paa Slottet Gottorp i Slesvig, men vi venter at vi kommer til Rendsborg, hvor vi formoder at blive til Krigen er forbi, og det var at ønske, at det snart var forbi, thi jeg kan nok vide, at I der hjemme ogsaa føler til Krigens Besværlighed. Vi er en heel Deel Fanger, men jeg troer ikke at have Skam af at lade os tage, thi vi slog tappert, saalænge det var os muligt, men vi blev omringet baade af Infanteri, Kavalleri og Artilleri, saa vi tilsidst indsaae det Umulige i at forsvare os længer. De fleste af vore Officerer ere faldne, vor Capitain v. Høeberg faldt i den 1ste Træfning ved Slesvig og vores Oberstleutnant v. Styrup faldt 2den Paaskefestdag, da vi blev taget til Fange. Jeg kan ikke angive noget Tal paa Døde og Saarede, men jeg veed det er mange paa begge Sider. Jeg beder Eder ikke at være formeget bedrøvede eller sørge formeget for mig, thi nu er jeg dog sikker for de fjendtlige Kugler, men jeg ønskede dog heller at være fri og slaae for min Konge og mit Fædreland eller falde med Ære end at være fangen; men man maa være fornøiet med Skjæbnen, som Gud vil tilskikke os den. Jeg beder Eder at hilse alle gode Bekjendtere og tillige hilse Peder Andersen ved Fasanehaven fra hans Søn Lars, som ogsaa er fangen tilligemed mig, men jeg veed ikke, om Hønskræmmerens Anders er stude i den sidste Træfning eller han er undsluppet, thi en Deel kom jo vel derfra, hvordan det saa siden er gaaet dem Jeg vil overlade alt Andet til Eder og gode Venner, og bede Eder at være ved et godt Mod til jeg kommer hjem, og det varer maaskee ikke saalænge. Lev vel! det ønskes af mig

Ole Andreasen.

Stade 13 Juli 1848.

Kjære Venner!

Da Tiden her falder mig saa lang, saa vil jeg for at dræbe Kjedsomheden skrive et Par Ord til Eder, og lade Eder vide, hvorledes jeg har det i mit Fængsel. Jeg er ved Helsen og har det efter Omstændighederne ganske godt; man kan jo naturligviis ikke have det som man ønskede, men langt bedre har vi det dog end Rytet gaaer i Danmark. Man lever heller ikke aldeles uden Fornøielser og Morstaber, om endogsaa de kun interesserer lidt. Man har Musik, Skuespil og mangfoldige Løier, som vi naturligviis selv maae gjøre os, og som vel ikke er efter den fineste Smag, men dog adspredter de Tanterne saalænge det varer. Man har, som der staaer i Comedien, sin fuldkomne Frihed — uden til at gaae ud; man har Tusinde Morstaber: — Reveillen om Morgenens, Bagten, som løses af om Middagen, og Tappenstregen om Aftenen. Man kan sove om Ratten og sladdre om Dagen. Man kan spadserere hele Pladsen igjennem, ligesom den ene Skildvagt til den anden, som rigtignok næppe er 80 Skridt. Er det ikke deiligt? Kan man ønske sig bedre, naar man skal være Fanger? Nei, kjære Venner! som Fanger maa man være fornøiet dermed, men jeg behøver vel ikke at sige, hvad jeg føler, naar jeg sammenligner disse Fornøielser med dem, jeg i min foregaaende lykkelige Tid har nydt iblandt mine kjære Slægtninger og Venner. Jeg har vel ikke fornødent at sige, hvorledes jeg er tilmode, naar jeg sammenligner denne Sommer med de foregaaende lykkelige Aar, da jeg var glad og munter i min elskede Families Kreds, og hvor man ved denne Aarstid pleiede at være i den travleste Beskjæftigelse. Naar dengang den travle Høst var forbi, imødesaa man med Glæde den forestaaende rolige Vinter; nu veed man derimod ikke, om man tør nære Frygt eller Haab til den forestaaende Vintertid, som man maaskee kommer til at tilbringe paa samme Maade som Sommeren, eller, som rimelig vilde

være, endnu mere sørgelig, hvis man skal blive her. Men man maa haabe det Bedste, og vente Alting af Tiden, som nok vil bringe lysere Dage i vort kjære Norden, og forjage de mørke Skyer, som har leiret sig over Danmark. Jeg har det Haab til Gud, at ligesom Uveiret drog op fra Syd og sankede sine tunge Skyer over vort kjære Fædreland, saa vil den skarper Nordenvind, som blæser fra Skandinaviens Kyster, igjen drive dem tilbage og adsprede dem som Auner, og Fredens Sol vil atter gjennembrude de sorte, tordensvangre Skyer, og tilsmile Lykke, Held og Fred over Danmarks Sletter. Jeg har det Haab, at Gud vil see i Naade til det ustyldige Danmark, og befrie det fra de tydske Voldsmand, som kun bringer Død og Ulykker, og som kun er kommet for at undertrykke det, hvorfor vist ogsaa enhver Soldat, som bærer dansk Hjerte i Barmen, med Fornøielse vil ofre den sidste Blodsdraabe for Konge og Fædreland. Der er vel maaskee dem, som vil sige, at dersom vi, som her er, havde fægtet som vi burde, eller i rette Tid havde trukket os tilbage, vi da kunde være fri for at være Fanger; men deri troer jeg, vi er fuldkommen undstyldte; thi havde vi retireret tilligemed de Andre, da kunde baade vi og hele den øvrige Armee været blevet udsat for Overfald, og kunde have lidt et betydeligt Nederlag, hvorfor det var nødvendigt, at vi maatte offres for det Heles Vel, og dette mislykkedes heller ikke; thi da Fjenden stødte paa os, fik de andet at bestille end at komme videre den Dag*). Vi fægtede imod en 10 Gange større Overmagt, som hurtig omringede os og bestjød os fra 3 Sider, og til den 4de Side var en stor utilgængelig Mose, som paa den modsatte Side var stærkt besat af Cavallerie. Vi indsaar snart det Umulige i at undkomme, og maatte derfor beslutte at forsvare os til det Yderste. Endel af Vore faldt, men mangfoldige Tydskere maatte her bide i Græsset for vore Rugler, indtil vi tilsidst blev stormet med Bajonetterne. Vi havde nu kun to Ting at vælge, Død eller Fangenskab, og det sidste blev Resultatet, efterat vi i 2½ Time

*) Det er Træfningen ved Oversø, der er Tale om.

havde udbredt Ild og Død til alle Sider. Jeg har det Haab, at naar enhver dansk Soldat fægter saa godt og sender saamange Tydstere til Evigheden, saa skal de nok bevare Danmarks Ære og vise, at den nulevende Slægt ikke skal staae tilbage for vore Forfædre, som alletider har frelst vort Fødeland i Trængselens Stund. — Jeg beder Eder at hilse min Moder, Søskende, Svoger og Venner at jeg har det ganske godt, og ikke som Folk i Danmark troer, at vi have det saa slet, som der er skrevet i somme Breve, som er kommet hertil. Hils min Moder at jeg har bekommet de 5 Rbdl., som er sendt mig, og jeg har tillige en Hilsen fra Morten til Frants og til hans Forældre, at han er ved Helsen. Lev vel! det ønskes af mig, Eders oprigtige og hjærlige Ven

Ole Andreaesen Jagerspriis.

6.

Faaborg 16 September 1848.

Kjære Moder!

Jeg kan nok tænke at I længes efter at høre fra mig, da jeg ikke i saa lang Tid har skrevet hjem, men Aarsagen har været, at jeg bestandig troede at jeg mundtlig skulde melde Eder min Befrielse fra det tydske Fangenskab, som Gud være lovet nu er fæet, men Tiden bliver ved at hales hen, og nu tales der om, at vi ikke bliver permitteret for det Første, hvorfor jeg vil underrette Jer om, at jeg er ved Helsen og har det meget godt. Den 4de dennes oprandt den for os saa glædelige Dag, da vor Frihed blev os forkyndet, og samme Dag blev vi paa et Dampskib ført til Altona, hvor vi overnattede, og næste Morgen blev vi paa Jernbanen ført til Rendsborg, hvor vi af den provisoriske Regjering fik Frokost, og blev derefter paa Bøndervogne ført til Ekernförde, hvor jeg var i to Natter og en Dag, da vi skulde paa to Dampskibe, og det ene ikke kom før end Dagen efter det andet, og jeg var

i deres Tal, som maatte tilsidst. Den 7de om Aftenen ankom vi til Faaborg i Fyen, og om Morgenens den 8de maatte vi igjen ombord og seile til Sønderborg paa Als, og marschere til Corpsen, som laa $2\frac{1}{2}$ Miil derfra. Vi blev nu indquarteret i en Landsbø, hvor vi forblev til Kongen kom den 13de, hvor vi var med til Kevne og hvor Hs. Majestæt uddeelte Ridder- og Dannebrogskors til de tappre Krigere, som havde udmærket sig i Slaget ved Slesvig eller Oversø. Den 8de[?] kom hele 2det Jægercorps til Faaborg igjen, for som der sagdes at begive sig paa Hjemreisen, men paa Grund af Uroligheder i Holsteen tales der om at vi skal forblive i Fyen indtil videre. Da jeg nu, Gud være lovet og takket, er kommet paa fri Fod igjen, saa er der endeel Smaating, jeg trænger til, for at være ordentlig paaklædt, da man som oftest faaer Posi hos honette Folk, hvorfor jeg beder Eder at sende mig nogle Skilling, men ikke andet Tøj, da der nu ikke er at frygte for, at de skal gaae feil, da jeg er kommet i vort eget Land, og i Tilfældet at vi skulde komme herfra, da kan I blot adressere Brevet til 2det Jægercorps 1ste Compagnie ved den danske Armee, mit Navn veed I, men mit gamle Nummer har jeg ikke meer. Paa Kevnebogen talede jeg med Peder, han bad mig at hilse, han er ogsaa i Fyen, men jeg veed ikke hvor Lev vel! det ønskes af Der hengivne Søn

Ole Andreaesen.

7.

Barnehoigaard pr. Faaborg 23 Oktober 1848.

Kjære Moder og Søskende!

Da jeg i den sidste Tid har faaet adskillige Breve fra gode Bekjendtere, baade fra Hjemmet og fra Inland, saa forundrer det mig dog meget, at jeg ikke i saa lang Tid har faaet noget fra Der Haand, uagtet jeg nu i over fjorten Dage har ventet stærkt derpaa. Jeg har, som I veed, faaet de 5 Rbdl., som blev mig sendt det første jeg kom her til Fyen, og siden

har jeg ikke faaet Skrivelse hverken hjemme fra eller fra Frants, men derimod har jeg faaet Brev fra Lars Hansen og fra Hønskefram-
merens Anders, som jeg igjen har tilskrevet. Jeg tvivler ikke paa
at I jo nok har tilskrevet mig, men maaskee Brevet er gaaet feil eller
ogsaa det er paa Reisen til mig, i saa Fald bekommer jeg det nok. Jeg
har hørt, at det idag skulde være en Afgjørelses-Dag, om vi
skal have Krig eller Fred, og hvis det sidste bliver Tilfældet,
som vi alle ønsker, saa venter jeg dog at komme hjem i Vinter.
Dog ønske vi ikke, at Freden skulde blive til Skade for den
danske Nations Ære, og vi kunne unægtelig ogsaa have Mor-
skab af at tugte de hovmodige og frække Oprørere, og komme
vore betrængte og troe danske Brødre til Hjælp i Slesvig, naar
det kun ikke var paa en saa besværlig Aarstid, som der nu
forestaaer os. Da jeg skrev Eder til sidste Gang, var jeg glad
over at vi fik saa god Lønning, men der er nu foregaaet en
mærkelig Forandring i Sold = Finantsvæsenet; thi istedetfor at
vi før fik 22 ß om Dagen, faaer vi kun nu 10 ß , da vort
Bespisningstillæg er os fradraget og bliver fra Compagniet be-
talt til vedkommende Værter. Det er altsaa saameget mere
følende for dem, af hvem Værterne ikke tog nogen Betaling,
som var Tilfældet med os, som ligger her i Kvarteer hos Hr.
Skovrider Berg, men som nu naturlig vil blive forbi
Jeg har faaet to Par frivillige Strømper, hvoraf det ene Par
er udmærkede lange hjemmehundne Strømper, men det andet
Par har jeg opslidt; ogsaa har jeg faaet 2 gode frivillige Skjor-
ter, som var aldeles nye, saa at jeg ikke trænger til Pinned.
Uagtet at jeg veed, at I har det knapt med Penge iaar, saa
beder jeg Jer dog, hvis jeg skal blive borte i Vinter, at sende
mig en Griis at holde Juul med, da jeg hører, at I har 10
Grise, som I har anslaaet til 100 Rd., og da vor Lønning
kun bliver ringe, og her er saa ofte Anledning til at bruge
Penge, om ikke i det Store, saa gaaer der dog alletider et Par
Skilling med, naar man kommer til Faaborg, som skeer somme
Tider to Gange om Dagen, da jeg er ved Bagasien, og som
følge deraf gjør jeg nu ingen anden Tjeneste end hvad som
der fordres af mig som Bagasjemand Lev vel!

Ole Andreaesen Jægerspriis.

8.

Bjernegaard 1 November 1848.

Gode Venner!

Med Vængsel har jeg ventet den Dag, da jeg kunde meddele Jer den glædelige Efterretning, at jeg snart med Guds Hjælp kunde hilse Jer i mit kjære Hjem. Jeg er nu, Gud være lovet, kommet paa Sjællands Grund igjen; den 29de Oktober forlod vi vort Cantonnement i Fyen, og igaar den 31te ankom vi til Korsør, og idag imellem Ringsted og Sorø, hvor jeg er indquarteret. Den 6te skal vi permitteres efter Bestemmelsen, og jeg haaber at komme hjem og spise Mortensgaas, men alligevel skal I ikke gjøre Jer Uleilighed med at hente mig, da det kunde hænde sig at vi ikke blev rejsesfærdige i de første Dage. Jeg beder Jer at undskyldte den daarlige Skrift, da det er skrevet i en Hjelvedes Hast. Hils alle gode Venner at jeg kommer snart. Lev vel! det ønskes af mig

Ole Andreasen.

9.

Mels pr. Nordborg 19 Marts 1849.

Gode Venner!

. Jeg vil tillige lade Dem vide, at jeg er indquarteret hos en Fisser tæt ved Stranden, og at jeg imellem fordriver Tiden med at gaae paa Jagt og Fiskerie, især gaar jeg paa Jagt efter Maager og Størkeunger, som her er nok af, men desværre, jeg faaar kun lidt. Jeg vil ogsaa lade Dem vide, at jeg har gjort et Spring, siden jeg blev indkaldt, men det er kun et lille Spring, det var ikke saa stort som det, Hr. Redaktør Hansen gjorde, da han sprang fra Skomager og til Redaktør, men det er dog et Spring opad, idet jeg sprang til og fik 4 f meer om Dagen end forhen. Jeg fik en Snor og blev

Jæger. Jeg skulde og fortælle, at jeg har seet Indsferne paa deres Strandposter, og nogle af vore Folk var roende i en Baad over ved deres Bagt, men vel at mærke, udenfor Geværskudsvidde; men da de nærmede sig derover, kom de ud af Bagten og ned til Stranden, hvor de gav hverandre af en beskidt Ræve, især var en tydsk Sergeant, som vi har, dngtig til at udfjælde dem. Jeg vil nu afbryde min Skrivelse og bede Dem at hilse alle gode Venner . . .

Ole Andreasen Jægerspriis.

10.

Avenbhl paa Sundeved 4 April 1849.

Kjære Venner!

Bed min Afreise lovede jeg at skrive Eder til, saasnart som der havde været noget Slag, og da saadant er forefaldet igaar, saa vil jeg skrive Eder til og lade Jer vide, at jeg er, Gud være lovet, kommet derfra med Liv og hele Lemmer, endstjøndt det imellemstunder gik varmt til. Vi drog fra Augustenborg om Morgenens Kl. 1, og Kl. 6 drog vi over Broen ved Sønderborg og marscherede imod Indsferne, som vi stødte paa lidt over en Miil fra Sønderborg ved en lille Bye som hed Asbøl, hvor de havde sat sig godt fast, men som dog maatte vige efter nogen Modstand. Men nu begyndte deres Artilleri at bestinde os stærkt med Granater og Kugler, og vores Artilleri kunde ikke komme til at gjøre nogen Virkning, da de holdt saa lavt. Der var altsaa ikke andet for, end at gribe til Bajonetten, for med den at fordrive deres Kanoner. Deres Infanteri stormede vi fra et Hegn til et andet, og tilsidst gik vi løs med Bajonetten paa deres Batteri. Et levende Hurra virkede saadan paa Indsferne, at de i vild Hast maatte retirere med deres Kanoner, efter at de først prøvede vort Mod med en Kardatsfregn, men nu først lød et danskt Hurra saa Borden fjælvede derved, hvorpaa de tog Flugten. I 4½ Timer varede

Fægtningen tillands, men fra Søen blev de dog ved at skyde noget længere, men da vi naaede Gravensteen, faa lod vi os nøie. Vi fik 3 Fanger, men hvormange Døde Fjenden har, veed jeg ikke, men vores Tab var ubetydeligt, kun en Mand ved vores Compagni, som mistede sit ene Been, og jeg troer, det var den eneste ved hele Corpsen. Jeg talte med L. Casper-jens Hans efter Bataillen, men det var ligesom forrige Gang, kun et Goddag og Farvel, men baade han og Anders var kommet godt fra det. Endnu i Eftermiddag bombarderes der stærkt ved Gravensteen fra Kanonbaadene. I maae ikke være bange, hvis det skal være noget, førend I hører fra mig igjen, thi det er meget sjelden, at vi nu kan faae Velighed til at skrive; dette har jeg ligget paa en Steen og skrevet. Lev vel! det ønskes af mig, Eders tro Ven

Ole Andreasen Jægerspriis.

11.

Bestermærk pr. Sønderborg 21 April 1849.

Kjære Svoger!

. Det Første, jeg har at underrette Dig om er, at jeg er ved Helsen, og jeg ønsker at spørge det Samme fra Dig og Familie igjen. Jeg har, som Du nok har seet af de Breve, som jeg har sendt hjem, allerede været i to Fægtninger med Tydskerne, men hvor jeg dog, Gud være lovet, er kommet uskadt fra. Der var en slem Træfning Langfredag, men der var jeg ikke med, ligesom jeg heller ikke var med den 13de ds. paa Dnyppel Bakke, hvor Tydskerne ganske tidlig og før Dag angreb vore Forposter og drev dem tilbage til Brohovedet ved Sønderborg; med hidtil skulde de komme og ikke længer, thi nu blev det Dag, og nu begyndte vore faste Batterier at hilse god Morgen til dem. Dette fortrød Tydskerne, og for at kunne hilse ordentlig igjen, sendte de 16 Kanoner ned mod vore faste Batterier, og nu begyndte en heftig Artillerikamp, som var det

frygteligste Uveir, man kan tænke sig, som varede omtrent en halv Time. Det var som det heftigste Tordenveir, Knald fulgte paa Knald, og de susende og brølende Bomber og Granater gjennemkrydsede Luften i alle Retninger. Vi var imidlertid ved den tidlige Vaabenlarm kommet paa Venene, og Nysgjerrighed førte os op paa Bakkerne for at betragte dette frygtelige Skuespil, men hvor det snart blev farligt at opholde sig, og vi maatte rømme Gaarden, hvor vi var indquarteret, da vi ikke var sikker for Kuglerne, da det var i Skudlinie efter vore Batterier. Vi morede os da med at samle de fjendtlige Kugler, som kom udmattede ned til os, og mange blev dem sendt tilbage fra vore Batterier. Fægtningen varede en halv Time, hvorpaa deres Kanoner var bragt til Taushed, og de maatte skyndsomst trække sig tilbage, uden at man siden erfarede mere til deres Artilleri den Dag, og 10de Batallion rykkede nu raft frem og bemægtigede sig to 12-pundige Malmkanoner; to var der imidlertid til, men da Hjul og Ravetter var itusfudt, saa var de ikke til at bringe med, men der opstod nu en haard Infanterifægtning om dem, da Tydskerne nødigt vilde forlade dem. De vedblev da næsten den hele Dag uafbrudt med en levende Ild paa hverandre; naar Vore avancerede for høit op paa Bakkerne, saa maatte de igjen trække dem tilbage, og det Samme var Tilfældet med Tydskerne, naar de kom forlangt ned mod Stranden. Der faldt vel endeel af Vore, men det var intet at regne imod det Tab, som Fjenden leed, især da de ligesom de Danske vilde storme med Bajonetten, og Vore vilde da ikke, som Tydskerne pleiede, løbe, men blev staaende og slog dem kraftig tilbage igjen. Senimod Aften aftog Slaget vel endeel, men dog vexledes enkelte Skud lige til det blev mørkt. Der har i den senere Tid ikke været noget af Vigtighed, med Undtagelse af en kort Vaabenhvile, som var afsluttet igaar paa 2 Timer, og benyttedes til at opsamle de Døde, som laae i Nærheden af de to tydske Kanoner, da der Ingen kunde komme nær til dem, da de laae imellem begge Kjæderne; thi Tydskerne vilde ikke tillade Vore at komme der af Frygt for, at de skulde fornagle Kanonerne; men bemeldte Vaabenhvile afbenyttedes da

paa begge Sider til at tage hver Sit tilbage, som endnu laae paa Balpladsen. Der var ogsaa for nogle Dage siden en stor Mængde Tydsfere forsamlede i en af de afbrændte Gaardes Ruiner, men som de troede dem meest sikke, kom 4 Bomber paa eengang ind til dem fra vore Batterier, og den mindste Deel kom ufsadt derfra, da baade de sprungne Bomber og de utallige Steenstumper, som derved kom i Bevægelse, gjorde frygtelig Virkning. Jeg veed snart ikke mere Nyt at fortælle Dig; jeg vil nu fortælle en Smule om hvorledes vi lever her i Felten. Vi venter hver Aften, naar vi lægger os i vort Straa, at vi inden Dag skal purres ud, da man formoder, at Tydsferne en eller anden Nat vil prøve at gaae over til os, men lad dem kun komme, her er til dem, og for at være beredt til at tage imod dem, maa man lægge sig med alt sit Værdetoi paa, med Undtagelse af Gevær og Tornhyster; det er da ikke saa behageligt at sove, men Vanen er jo det halve Liv, siger man, og det er ogsaa Tilfældet, det mærker man i disse Tider. Jeg vil nu afbrøde min Skrivelse for denne Gang, og bede Dig at hilse din Kone og alle gode Venner. Lev vel! det er mit oprigtige Ønske. Venstabeligt

Ole Andreasen Jægerspriis.

12.

Barakkerne ved Kjør paa Als 20 Mai 1849.

Kjære Svoger!

Din meget velkomne Skrivelse af 13de ds. har jeg med Fornøielse modtaget idag, og det glæder mig meget at see deraf, at I alle er ved Helsen, hvilket Du ogsaa kan spørge fra mig igjen. Det glæder mig tillige at høre, at Rugen tegner godt, ligesom jeg ogsaa haaber, at Vaarsæden bliver god, da der uden Tvivl er kommet god Regn i den sidste Uge, da der er kommet en velsignet Regn i nogle Dage i Træk, og jeg takker Dig tillige, fordi jeg seer at Du har lidt Omfarg for mit

Hjem, og jeg beder Dig fremdeles at have lidt Opsyn dermed, da det er en stor Trøst, at jeg veed, at der er Nogen som har Omsorg derfor i min Fraværelse. Hvad dit Tilbud angaaer, om hvis min Pung skulde blive let, kan jeg ikke noksom takke, men for Diebliffet er den dog saa vægtig, at den kan endnu i nogen Tid holde sit Veir, men hvis det skal være, at den bliver tydfiffindet, da er det mig meget hjært at jeg veed, hvor jeg kan faae den dansk igjen. Hvad Krigen angaaer, da har jeg en lille Smule at fortælle om en lille Kanonfagtning imellem vore faste Batterier og Fjendens Batterier paa Dnppelbakke. Fjenden angreb først en af vore Kanonbaade ved Sønderborg, og efter at have skudt et Par Skud paa den, begyndte deres forreste Batterie at beskyde vore Batterier paa Als, og efter at de havde fyret omtrent en halv Snees Skud, begyndte vore Batterier næsten alle paa een Gang, saavidt de kunde naae, og med en voldsom Kanontorden overdøvede de snart Indsterne, endstjendt de fra først af fyrede paa Kraft. Nogle Bomber faldt ind i Sønderborg, men gjorde ingen Skade af Betydning, en Artillerist og et Par Mand af 4de Batalion, som var paa Vagt i Brohovedet, blev saaret, men ikke farlig, og en Ordonnantsheft mistede omtrent et *H* Kjød af det ene Baglaar. Fagtingen steete i Torsdags, som var Christihimmelfartsdag, og vores Compagnie var just ogsaa den Dag paa Røstvag, men jeg var fraværende, da jeg var Ordonnants hos Hr. Brigadecommandøren Oberst v. Røder ved 6te Brigade, som vi staaer ved Din hengivne Ven

Ole Andreasen Jagerspriis.

13.

Bollerup ved Augustenborg 30 Mai 1849.

Gode Venner!

. . . . Jeg lever vel her i et Land, som Naturen har velsignet med alle de Nydigheder, som den er istand til at frembringe i

de nordlige Lande i denne behagelige Aarstid og paa en Blet, som er en af de meest indtagende i Danmark, hvor Fuglenes muntre Sang gjenlyder i Skovens tætte Hvalvinger, som omfranser den bugtende Strand; et Sted som den, der var født og opdraget her, forgjæves vilde søge Mage til. Det er det saa bekendte Augustenborg. Men hvad er al den Herlighed som omgiver mig, naar jeg sammenligner det med de jagersprisfste Skove og Strande, som vel staaer tilhage for hine i Skjønhed og Beliggenhed, men som dog er mig saa fjære, da jeg der er født og opdraget, og hvor jeg eier Alt hvad der binder mig til Livet, mit Hjem, Familie og Venner! o Intet er istand til at erstatte hvad jeg tabte, da jeg maatte forlade det fjære Sted, før jeg igjen kan vende tilbage til Eder, men desværre — den Tid er maaskee endnu langt borte, da der kun viser sig en mørk Fremtid for os, men der siges som et gammelt Ordspog: naar Noden er haardest, saa er Guds Hjælp nærmest, og i det Haab er vi alle trøstet. Det er unægtelig et for Danmark høist ulykkelig Tidspunkt, og man maa af inderste Hjerte ønske, at Freden snart maatte komme istand, naar det kunde skee paa en for Danmark ærefuld Maade, da vi i modsat Fald maae søge at holde dem (nemlig Fjenden) Stangen saalænge som mulig, og vente til vor Sag bliver veiet i Retsfærdighedens Vægtstaa, hvor vi alle haabe, at den skal staae sin Prøve, og med det Haab vil vi taalmodig oppebie det Dieblit, da de mæglende Stormagter vil lægge alvorlig Haand paa Værket, for med væbnet Magt at gjøre Ende paa Striden, saafremt ikke det Gode kan hjælpe. Der gaaer her et løst Rygte om, at russiske Hælpetropper skulle være ivente, men da man saa ofte er skuffet ved noget lignende, saa er man ikke tilbøielig til at troe det. Det var meget ønskelig at det var sandt, da der ellers ikke er Udsigter til Krigens Ende, og man kunde maaskee ved den Leilighed dog faae den Fornoielse endnu engang at prygle dem Skindet fuldt, som de saa godt fortjener. — Jeg vil til Slutning bede at hilse alle gode Venner og Bekjendtere, at jeg er ved et godt Mod, og har det efter Omstændighederne saa taaleligt, da man ikke kan vente at have

det meget godt, naar man skal ligge i Felten. Lev vel! det er mit oprigtige Ønske, og skriv mig til om hvorledes det gaaer med Alting derhjemme. Venstabeligst

Ole Andreasen Jægerspriis.

14.

Bollerup 16 Juni 1849.

. Det Gode vi har er jo rigtignok snart overseet, men naar man under disse Omstændigheder har Helsen, saa kalder jeg det godt. Der tales nu om, at vi, som er paa Als, skal snart reise til Jylland til at understøtte General v. Ryges Brigade, hvilket især skulde angaae 1ste og 2den lette Batalion og 2det Jægercorps, men for Sandheden kan jeg aldeles ikke indse, men vores Officerer er næsten ogsaa af den Mening, at vi nok kommer til at reise herfra, og vi vil da uden tvivl faae meer at tage ivare end her paa Als, hvor vi har kunnet gaae hver Dag og seet os gal paa Tydskerne, uden at vi har været istand til at hævne os rigtig paa dem. Der har i den senere Tid forefaldet adskillige Øier fra Tydsernes Side; saaledes sendte de for nogle Dage siden et Par Skibe herover til Kysten, det ene fuldsejlede midt i Sundet, og man veed ikke hvad Ladning det førte, da Bøgen ikke er kommet i Land paa vore Kyster. Det andet derimod naaede lykkelig Land, og indeholdt en Skrivelse fra Soldaterne til os, og Indholdet var, at de vare Brunsvigere, og at de snart lystede at tage en Dyst paa Liv og Død med os, og Skibet var Erstatning for Christian d. 8de, som ved Ebernforde blev skudt i Brand. Skibet, som de sendte os, var en Kasse, som de havde taget hos Bønderne og sat Mast og Seil paa, men det kunde nær blevet dem en dyr Spøg; thi da de saae, at Skibet nærmede sig Land, forsamlede sig en Deel ved Strandbredden, og da en Artillerist fra Batterierne hentede Fartøiet, raabte de et lystigt Hurra. Vore Artillerister blev kaldt til Kanonerne for at lade et Par med Kardatser; men aldrig saasnart mærkede Tydskerne det, for de i største Hast spredte sig til alle Sider. Hvad deres Ønske

angik, at de ønskede at tage en Dyst med os, da kan de vist ikke ønske det hellere end vi, da alle Mand har særdeles Dyst til at tage deres Batterier paa Dnyppel Banke, som ligger saa ubeleiligt for Als, og især for Sønderborg, som maaskee tidlig eller seent vil komme til at troe paa det, hvis ikke deres Stander bliver forstyrret. Vi er paa det Strengeste forbudet at sende Svar tilbage til Tydskerne, og har strax til vore Officerer at aflevere Alt hvad der maatte blive os sendt. Hvis vi kommer til at forlade Als, saa troer man at Russerne skal besætte Den, og hele den danske Armee i Forening drive Tydskerne ud af Byland, hvis vi kunne? men som jeg ikke tvivler paa, naar ikke Tydskerne fik flere Tropper hertil end de for Tiden har i Byland, og det vilde blive en stor Glæde, hvis vi kunde befrie de betrængte Byder fra deres Plageaander, som næsten udsuger Blodet af deres Aarer. De skal være saa udpiint, at de mange Steder maae tigge Brød af Fjenden, og naar man hører sligt, maa enhver dansk Soldat brænde af Længsel efter at komme i Kæft med saadanne Vanditter, naar Styrken kunde være nogenledes lige paa begge Sider, eller saa de dog ikke skulde være meer end 3 imod 2 af os, thi saa troer jeg, at vi snart skulde vise dem Veien ud af Landet. Det er ellers gladeligt at høre, hvorledes General v. Rye med sin lille tappre Flok saa heldmodigt kan forsvare sig imod en saa mange Gange stærkere Fjende, og alt imellem at gjøre en Deel Fanger af dem, hvilket alt spaaer os et godt Udfald af Sagen, hvis vi kommer der. Om den Fægtning, som fandt Sted paa Dnyppelbakke den 6te ds., har I formodentlig nok hørt det Nærmere af Aviserne, og da det nu er saa gammelt, vil jeg ikke videre omtale det, og da jeg tillige ikke var nærværende eller kunde see, hvorledes det gik til. Saameget veed jeg, at vore Forposter drev Tydskerne tæt op under deres Batterier, saa at Fjenden beskjød vor Kæde med Kardskter, men Udfaldet blev for vore Forposter godt, men derimod leed Sønderborg endeel af deres Bomber og Rugler. Siden den Tid har Alt igjen været roligt til Natten imellem den 14de og 15de, da Tydskerne prøvede paa at omringe og tage en lille Feltvagt af Borek, men

det mislykkedes dem ganske, og de fik nok en lang Næse. Vi har det ellers roligt hvad Tjenden angaaer, da vi ikke kommer over Vandet, men allene gjør Kystvagter her paa Als, da vi er i Flankecorpsen og kommer ikke paa Forpost, og derfor kan I være ganske rolig for mig, naar Efterretning om et eller andet Slag ved Als skulde indløbe, da vi ikke kommer i nogen Bataille uden Tyskerne fik ifinde at komme over til os, og saa skulde de finde Folk for sig, da vi er tre Tropeafdelinger, som er agte Sjællændere, og Størstedelen er Kulsviere, som Folk her bærer megen Respekt for, især for første Bataillon Det er ikke godt at leve af 14 Stilling om Dagen paa et Sted som her, hvor man ikke saaer det Allermindste uden Betaling, og de Dage, vi ligger i Barakkerne, er det reent af Lave, thi saa drikker jeg i Almindelighed al min Lønning op i Kaffe, og dog kan jeg ikke allene leve deraf, men vil man vente at beholde Helsen her, saa maa man i Tide rette paa Raden, thi kommer man først paa Lazarettet for en ubetydelig Sygdom, saa kan man vente at ligge i længere Tid af Tysus, og den er det bedst at undgaae. Det er beklageligt at jeg erfarer, at der ikke er kommet nogen Regn af Betydning hjemme hos Eder, og her er det et meget behageligt Aar, eller rettere sagt Sommer, da Regn og Varme bestandig har afvevlet her, og Sæden staaer her som jeg endnu ikke har seet Mage til før paa noget andet Sted; det har rigtignok i den sidste Uge været lidt koldt, men forresten er Veiret godt. Det fornøier mig at I stjar Torv, hvorved jeg kan see at I tænker paa Vinteren. — Da jeg nu seer at Papiret begynder at gaae med, saa vil jeg tænke paa at holde op for denne Gang, og bede Eder at hilse alle gode Venner fra mig, at jeg er ved en god Helsen og et godt Mod, og I hilses alle paa det Kjærligste fra mig, og jeg ønsker Eder Lykke og Held med Arbeidet og alle Eders Foretagender. Lev vel.

Ole Andreaesen Jægerspriis.

Dreslette 24 Juni 1849.

Gode Venner!

Hvad jeg i mit sidste Brev skrev om, at jeg ventede at komme til Nyland, stadfæstede sig for jeg saa at sige havde ventet det. Den 21de Juni om Eftermiddagen fik vi pludselig Ordre til at bryde op strax, og I kan troe, at der blev Mud=der i Barakkerne, og det varede ikke længe, før Alle var marsch=færdige, og samme Aften gik vi til Mummars Færgested, hvor= fra vi blev udfiket paa nogle Damp= og Transportskibe. Hele 2det Jægercorps og nogle af første Forstærkningsjægercorps, ialt 1200 Mand, var ombord paa Dampfiket Slesvig, og 2den lette Bataillon havde vi paa Slæbetoug efter os. Vi var i det Hele 6 a 7000 Mand, som paa engang forlod Als, for, som formodes, at reise til Aarhus, og der forene os med General Ryes Brigade, som nok trænger til lidt Hjælp. Seil= ladsen fra Mummars og til Faaborg var meget ubehagelig, da vi havde en temmelig stærk Storm, og Følgen var heraf, at det varede loelig længe, da man næsten hverken kunde blive udfiket eller komme i Land. Kloften 12 om Natten imellem den 21de og 22de kom vi ombord, og lettede ikke Ankeret før Kl. 10, og Kloften 12 kom vi allerede til Faaborg, hvor vi alle glædede os med, at vi den Eftermiddag skulde more os i Faaborg, men der er ikke noget som snarere slaar feil end Menneskets Tanke, og saaledes blev vi ogsaa denne Gang stufet i vore Forventninger. Stormen vedblev at rase og vi maatte ligge hele Eftermiddagen og see paa Faaborg ligesom Israelliterne paa det forjættede Land, da ingen Fartøier kunde komme ud og faae os i Land. Endelig henimod Aften sagt= nedes Veiret og vi kom lidt efter lidt i Land, hvor jeg dog kom saa betids, at jeg var oppe i Byen og fik noget at leve af, for vi skulde stille til Afmarsch, som skete saasnart som vi var kommet i Land allesammen, og det gjorde mig ondt at

høre, at vi strax skulde afreise fra den deilige By, som var fuld af bare vensfabelige og godgjørende Folk, der modtog os med Glæde som længe savnede Venner, men endnu gjorde det mig mere ondt, at jeg ikke kunde faae Tid at besøge Skovrider Berg *), da jeg hørte, at Børnene og den gamle Tante havde staaet i flere Timer paa Broen og ventet paa mig, men det hjalp ikke, vi maatte afsted, men til al Lykke kom vi kun en halv Miil udenfor Aalborg, før vi blev indquarteret i en By som hed Svanninge, hvor endeel af 1ste Compagni var indquarteret isjor, og der blev vi indquarteret om Aftenen Kl. 12. Næste Dag skulde vi ikke stille før Klokken var 11 om Formiddagen, og den korte Tid benyttede jeg til at gjøre en Afstikker af mig, og gaae ud at besøge Skovrider Berg. Vel havde jeg en Miil frem og en Miil tilbage, og jeg havde ikke uden 3½ Time i det Høieste at løbe paa, hvoraf I nok kan slutte, at jeg maatte bruge mine Been for ikke at komme forfildet. Den Glæde og Henrykkelse, hvormed jeg blev modtaget, formaaer jeg ikke at skildre med Pennen, thi førend jeg kom til Gaarden, var jeg allerede omringet af Børnene, som med Jubel førte mig ind i Stuen, hvor jeg nar var blevet forgiven med Wiin og gammelt Ol, og Alle beklagede kun, at jeg havde faa kort Tid at tale med dem, men maatte derfor love dem saasnart jeg kom til Byland at skrive dem til, hvilket jeg ogsaa i Sandhed skal holde, saasandt Gud unde mig Helsen. Vi er idag indquarteret i en By, som hedder Dreslette, 1½ Miil fra Aarsens, og idag holder vi Rastdag, og pimpes os med Bøndernes det gamle Ol; Marschen imorgen gjælder nok ad Børgense til, hvorfra vi skal oversættes til Aarhus. Naar I skriver eller sender mig Noget, da er min Adresse ligesom forhen, da Brevet nok skal finde mig. Hils alle gode Venner og vær ikke bedrøvet for mig for Fremtiden, da vi med Guds Hjælp og Bistand nok skal klare os med Tydskerne, og befrie endeel af de betrængte Byder. Jeg kan ikke fortælle, med hvilken Ænst Enhver gaaer paa dette Tog, da vi alle haaber at vi skal gjøre

*) Han havde her forrige Aar i længere Tid havt et godt Qvarteer.

god Nytte i Bygland. I hilses alle paa det Venstabeligste fra
Eders hengivne Ven! Lev vel og skriv snart.

Ole Andreasen Jægerspriis.

16.

Dresflette 28 Juni 1849.

Kjære Svoger!

. Jeg veed ikke om Du har hørt om den mærkelige
Spaadom, som Pigen Fanny i Apenrade har forudsagt, som
skal stee og tildeels er steet. Det er angaaende Krigen og Kri-
gens Udfald, som skal blive meget godt. Hun har nemlig for
12 Aar siden haft et Drømmesyn 7 Nætter i Råd, hvor hun
tydeligt havde seet Alt, som baade er steet og skal stee med
Krigen. Hvad der er steet, vil jeg forbigaae, da Du allerede
veed endeel derom, men jeg vil nu fortælle hvad der skal stee.
Hun har nemlig seet, at hele den danske Armee drog igjennem
Apenrade Syd fra, og efter dem en mægtig russisk Hjelpehær,
og hun har seet Kavallerie paa smaae vilde Heste, med mørke,
vilde Ansigter og korte Næser og med krumme Sabler ved Si-
den, og nu kom det til et Slag imellem Apenrade og Haders-
lev, hvor der i 3 Dage skal kæmpes med den største Forbittrelse
paa begge Sider, men tilsidst skal Tydskerne blive slagne og
flygte ad Tydskland til, og Krigen skal være forbi. Alt det
Andet, som hun har forudsagt, er indtil idag gaaet i Opfyl-
delse. Hun er af Tydskerne arresteret, fordi hun ikke skulde
spaae saa ilde, men ogsaa dette havde hun forudsagt. Hun vilde
endvidere vise den tydske General, hvor Slaget skulde staae, og
hvilke Landsbyer der ved denne Leilighed vilde gaae op i Røg.
Hvor vidt alt det er sandt, vil vi lade Tiden vise, og Du kan
nok vide, hvad jeg troer derom, men ikke desmindre har den
lille Bog, som koster 6 sk , en stor Tiltroe iblandt Folk, og er
tillige understrevet af Folk i Apenrade, som vil indestaae for
Sandheden. — Da jeg hører at Finantserne staaer meget slet

derhjemme, saa vil jeg benytte mig af dit Tilbud om at faae min Pung opspædt, hvis ikke der allerede hjemmefra er affendt nogle Penge til mig, da min Pung er nærved at blive tydstfindet, og jeg tillige forestaaer en alvorlig Reise, hvor man vist ikke faaer det for fedt, eftersom Alt snart er opædt i Sylland. — Jeg vil slutte min Skrivelse med hjærligste Hilsener til Dig og din Familie, og bede Dig at hilse Moder og alle gode Venner. Lev vel! det ønskes af din hengivne Ven

Ole Andreasen Bægerspriis.

17.

Fredericia 10 Juli 1849.

Kjære Moder og Søstende!

Jeg beder Eder ikke at blive forstrækkede ved at see denne simple Skrivelse, men Omstændighederne tillade ikke at gjøre det bedre. I har formodentlig allerede hørt Tale om det store Slag ved Frederits den 6te Juli, og der var jeg saa uheldig at blive saaret i det høire Laar, men Gud være lovet, at det ikke er saa farligt som man skulde troe, da det kun er gaaet igjennem Kjødet, og Doctoren siger, at om 2 Maaneder skal jeg være fuldkommen frist igjen. Det var et haardt Slag, men ogsaa det bedste, vi har ført endnu, thi vi fratog Fjenden 34 Stykker Skjts og flere hundrede Geværer, og der siges henimod 3000 Fanger. Vær ved et godt Mod, thi jeg er efter Omstændighederne meget vel. Hils alle gode Venner. Lev vel!

Ole Andreasen.

Brevet er skrevet med Blyant.

18.

Fredericia 17 Juli 1849.

Kjære Svoger!

Din Skrivelse af 12te ds. har jeg idag modtaget, og det glæder mig, at I saasnart fik mit simple Brev, samt at I er

ved Helsen. Jeg har det, Gud være lovet, efter Omstændig-
hederne godt; jeg kan ikke sige, at jeg føler Smerter i mit
Saar eller har haft saadanne Smerter, som jeg havde fore-
stillet mig, men det Værste bliver med Lei, da jeg maa ligge
uafbrudt paa Ryggen og ikke kan vende mig af Stedet. Doctor
Sommer, som Du formodentlig kjender, da han er i Svoger-
skab med Kammerraaden paa Jagerspriis, er meget vel for-
noiet, fordi mit Saar tegner saa godt, da det flyder godt og er
udmærket reent at see; idag har jeg faaet Omslog paa, og saa
skal det nok gaae raff med Kuren. Der er rigtignok meget
Kjød at læge, da Ruglen er gaaet igjennem min tykkeste Bag-
sjerding, den er gaaet ind i den høire Røre og ud igjennem
Arshallen, men paa saa særdeles godt Sted, at den hverken
traf Benet eller de store Pulsaarer, hvorfor jeg, som Doctoren
sagde, havde Ansig til at prise mig lykkelig. Vars Hansen har
i al denne Tid været ovre i Fyen, men Hans er her, og ham
har jeg talt med tilligemed Christian Bistrup og mange andre
Bekjendtere. Jeg er flere Gange blevet overrumplet med en
Flaske Vin, det skete igaar ved Morten og Tyge af 1ste Ba-
taillon, og af andre Kammerater, saa at jeg lider ingen Nød.
Jeg havde hørt, at 2det Jagercorps var gaaet til Grunde; det
er vel ikke Tilfældet, men det fik dog et slemt Rap, da vi var
i Avantgarden og maatte først gaae paa Batterierne og Blok-
husene, hvorved vi tabte omtrent 300 Mand af 2det Jagercorps,
af 1ste Compagni 83 Md. saarede og døde. — Naar Du skri-
ver mig til igjen, saa skal Du skrive til Ole Andreasen Jagers-
priis, Jager ved 2det Jagercorps 1ste Compagni Nr. 181, paa
Felthospitalet i Fredericia. Jeg vil nu slutte min Skrivelse
og bede Dig hilse Moder og Søskende, at jeg er Gud være
lovet meget vel efter Omstændighederne og jeg ønsker snart at
høre hjemmefra igjen. Du hilses paa det Venstabeligste fra
din hengivne Ven og Svoger

Ole Andreasen.

Brevet er skrevet med Blyant.

19.

Feltthospitalet i Frederits 3 August 1849.

Kjære Moder, Søskende og Venner!

. Jeg vil nu lade Eder vide, at jeg, Gud være lovet, befinder mig meget vel efter Omstændighederne; vel maa jeg ligge i samme Stilling som forhen, men alligevel er jeg godt i Bedring, har god Madlyst og har det i alle Maader godt, undtagen at Leiet bliver haardt, men med Taalmodighed overvinder man Alting, og jeg haaber med Guds Hjælp til Mikkelsdag at være fuldkommen rask. Jeg er hjertefrist og mangler ikke Andet, end at jeg skulde kunne træde paa mit Been, men det haaber jeg skal skee om en Maaned til. Lars Hansen og Lars Jensen besøger mig daglig, og jeg mangler just heller ikke Læsning, saa at Tiden gaaer saa taalelig for mig. Jeg har ingen af de Penge faaet, som er sendt til mig, men de er jeg sikker nok, naar jeg kommer mig, og saa er de ogsaa brugelige, og saalange jeg ligger her, behøver jeg dem ikke, saa I skal ikke sørge for at jeg lider nogen Nød her. Jeg vil nu slutte min Skrivelse og bede at undskyldte den, fordi den er saa kort og ringe, men da jeg ikke kan bruge Blæk og Pen, fordi jeg maa ligge paa Ryggen, saa kan jeg ikke faae meget til at staae paa Papiret. I hilses paa det Kjærligste allesammen fra mig, og jeg ønsker snart at faae Svar igjen. Lev vel!

Ole Andreaesen.

Brevet er skrevet med Blyant.

20.

Fredericia 14 August 1849.

Kjære elskelige Moder!

Det gjør mig meget ondt at høre, at I er saa bedrøvet for min Skjæbne, men jeg beder Jer at være ved et godt Mod,

da Gud nok vil vende Alt til det Bedste. Hvad mig angaaer, da har jeg rigtignok i forrige Uge havt Koldfeber et Par Gange, og det har svækket mine Kræfter endeel. Men i flere Dage har jeg nu ikke mærket til den, og jeg haaber med Guds Hjælp at den ogsaa skal blive borte. I maae ikke undres over, at jeg lader Lars Hansen skrive for mig, naar han er her, da det ikke er saa behageligt for mig i min faste Stilling. Jeg seer af Sofies ømme Skrivelse, at Niels havde betænkt at rejse op til mig, men det var jo et taabeligt Indfald, da det hverken kan hjælpe mig eller ham, og tillige er det jo i en saa travl Tid, at det vil koste meer end I kan taale. Niels havde skrevet, om jeg ikke kunde skrevet et Par Ord til Kammerherren, at hvis jeg skulde ende mine Dage her, om Niels da kunde overtage Teglværket og forføre Jer; men derom er aldeles ingen Tvivl, skrive ham til kan jeg ikke. Hvad mit Saar angaaer, da kan jeg ikke tale om at det begynder at læges, thi jeg bruger Omslag endnu og det flyder godt, og saalænge det bliver ved at flyde, kan der ikke være Tale om at læge, men med Guds Hjælp vil det komme med Tiden. Jeg beder Jer for Alting, kjære Moder, ikke at sørge formeget for mig, da mine Lidelser ikke ere mange, og hvis det skulde være Guds Villie, at jeg her skal lægge mine Been, da gaaer jeg glad fra denne Verden med det sikke Haab, at I nok bliver forført den Tid, I har tilbage; men jeg har bestandig det lyse Haab for Diet, at jeg med Guds Hjælp nok skal komme hjem og trøste Jer med min Nærværelse, men det vil næppe stee saa snart, som jeg først havde gjort Regning paa. Jeg vil bede Jer bestandig være ved et godt Mod og ikke gaae og sørge formeget for mig, og saa beder jeg Jer hilse alle gode Venner, og hils Fogdens fra mig. I hilses alle paa det Kjærligste fra mig, og først og sidst min ømme Moder. Lev vel!

Ole Andreaesen.

Brevet er skrevet med Blyant.

Fredericia 19 August 1849.

Kjære Forældre!

Jeg maa idag med et forrigfuldt Hjerte nødes til at be-
drøve Eder ved denne Efterretning. Jeg har hidtil i mine
forrige Breve trøstet Eder i Henseende til Ole og har ogsaa
selv haft en god Tro, men da jeg for 8 Dage siden kom fra
Fyen, havde han haft Feberen, som jeg har fortalt i det sidste
Brev; men jeg troede dog, at der kunde være Redning, men
nu er der ikke mere Haab. Han bliver hver Dag daarligere,
men han har ikke nogen Smerter, han ligger ganske rolig.
Zgaar var Pors Jensen og jeg derinde og talte med ham, han
mente, at det var bedst jeg blev et Par Dage endnu, inden jeg
skrev; men idag var jeg derinde, og da saa han og sov og lig-
nede mere Død end Levende, og Sygevogeterne sagde, at han
kunde ikke tale de sidste 4 Timer og har ligget ganske rolig, og
jeg maatte saa forlade ham uden at tale et Ord med ham, og
med Guds Hjælp varer det ikke længe, førend at Herren hjem-
kalder ham; men jeg beder Eder at bringe hans Moder denne
førgelige Efterretning og trøste dem saa godt som mulig. Ole
han trøstede sig ved, at hans Søskende vare ved den Alder, at
de kunde forsyge sig selv, og hans Moder haabede han kom
ikke til at forlade sin Stilling, og mente ikke at han behøvede
at bede Kammerherren om, at Niels kunde blive ved Teglværket, og han kunde heller ikke skrive; han tænkte vist ikke
igaar, at han saa snart skulde tabe sig. Han har ikke faaet
Pengebrevene, og jeg tænker, at I kunne tilbagefalde dem der
hjemme fra; han har faaet 2 Rbd. af mig og iforgaars fik han
1 Rbd. af Feltpræsten, og dem har han endnu, men naturlig-
viis dem kan man ikke gjøre nogen Fordring paa. Hans sivile
Klæder har jeg ikke faaet nogen rigtig Bested om, men de lig-
ger indpakket paa Als og Tornhyseren er ved Corpset. Hans
Begravelse kan jeg ikke høre mere end den bliver hædret efter

Reglementet; jeg vil lade sætte et lille Kors paa hans Grav til en liden Grindring for dem, som beseer det hæderlige Gravsted, som senere vil blive beæret med en Støtte. Nu vil jeg ende min Skrivelse med en kjærlig Hilsen til hans Moder, Søskende og alle Bekjendtere, som I saa snart som mulig vil lade det vide, men vær kunns taalmodig og trøst Eder ved, at han efter Omstændighederne ikke har lidt saa meget som man troer, og nu snart vil forlade denne kummerfulde Verden. — Eders Brev fra den 11te har jeg bekommet idag. Lev vel! det ønskes af mig

L. H. Larsen (Draabj).

22.

Fredericia 22 August 1849.

Gode Venner!

Jeg bringer Eder her den sørgelige Tidende, at i Søndags Aftes Klokken 9 den 19de behagede den algode Gud at hjemkalde Eders elskelige og kjære Søn og Broder. O kjære Moster, vær taalmodig og vær stolt af ham som Moder, og vær trøstede med den store Trøst, at det var for Fædrelandets hellige Sag, han maatte bløde, og i den store Seierskamp, han fik sit Saar. Han svæver nu glad blandt de faldne Helte, af hvem Livsofferet blev krævet, og som viste sig Fædrelandets Sag troe indtil Døden.

Jeg har ikke havt Veilighed til at skrive før, men idag har jeg bedet mig fri i den Anledning, at jeg idag vilde følge min kjære og uforglemmelige Ven til sit sidste Hvilested. Der tales om at vi skulde permitteres den 24de, men maaskee der gaaer nogle Dage hen endnu, men ret længe varer det ikke, førend jeg med Guds Hjælp skal besøge Eder, og jeg vil derfor afbryde min korte Skrivelse med en kjærlig Hilsen til Eder alle fra mig, Eders hengivne Ven

L. H. Larsen (Draabj).

2.

Breve fra Ole Christian Sørensen til sin Kone.

3die Reserve-Jagercorps, senere 1ste Reserve-Jagercorps.
Hjørring-Egnen. Af Profession Skomager.

1.

Nyborg 7 Mai 1848.

Kjære, elskede Kone!

Jeg kan nu ikke længere undlade at skrive Dig til, da jeg nok kan tænke, at Du længes efter at høre Noget fra mig. Jeg kan næsten Ingenting lade Dig vide, da jeg selv Intet veed, undtagen at vi endnu ligger i Nyborg (thi de havde hverken Vaaben eller Klæder til os, men nu har vi faaet begge Dele) og altsaa ikke veed, hvilken Dag vi skal reise. Jeg skal ogsaa skrive et Brev for Sorgen til hans Kone, men han vil ikke, at jeg skal skrive, at vi rejser fra Nyborg; men jeg synes ikke det kan hjælpe at dølge det for Dig, thi jeg haaber at Du sætter hele din Tillid til den gode Gud, og med Taalmodighed underkaster Dig hans uransagelige Villie; thi vi veed jo, at Alt hvad han tilstikker os skal være til vort Gavn baade her og hisset, men jeg haaber ogsaa nok, at vi skal samles igjen med Glæde og Fred, men skulde det nu blive Tilfældet, at den allvise Gud ikke vil have det saaledes, da beder jeg Dig inderlig, kjære Marie, at Du ikke forsager; vel vil Verden da falde Dig meget besværlig, men betænk, at den Tid, vi her har at leve i, er, naar den varer allerlængst, dog kun saare kort, hisset skal vi bestemt samles, og der skal vi høste Glæde og Fryd for den Besværlighed, vi her med Taalmodighed lider, og der skal hverken Tyskere eller Proisere, der skal Intet adskille os. Med dette Haab og i en fast Tillid til Gud vil jeg da dristig gaae baade Rugler og Bajonetter imøde; skal jeg da ikke komme tilbage, da haaber jeg at Du vil, saafandt det er Dig muligt,

opdrage vore kjære Børn i Gudsfrugt og Retsstæfthed, da haaber jeg ogsaa at Du vil tilgive mig Alt, hvad jeg haver forseet mig mod Dig, da kan jeg døe rolig.

Jeg længes nu saa inderlig efter at høre Noget fra Eder, men det kan jo ikke hjælpe, at Du skriver, thi vi veed jo ikke hvilken Dag vi reiser fra Nyborg, og saa kan jeg jo ikke faae det. Der er en saa stor Mængde Krigsfolk her i Byen, at det er uden Pige; her strømmer de til fra alle Kanter, baade Musketerer og Sagere og Dragoner og Artillerister og Frivillige, og det i mange Tusindetal. Vi venter hver Dag, at der skal komme svenske Tropper at hjælpe os, men de er endnu ikke kommen, men de kommer nok. Fjenden er alt trukken op i Bykland og er baade i Veile og Horsens, og mange siger, de er ogsaa i Aarhus, men det troer jeg endnu ikke; men naar vi nu bliver alle samlet, saa skal vi nok storme løs paa dem, og da skal der ikke blive en levende Preiser tilbage. Jeg beder Dig at hilse dine kjære Forældre og Søskende og alle gode Venner fra mig, jeg lever godt endnu. Alle Ting er her formædlest den store Mængde Mennesker saa dyre; en Porcion Epise, som vi før fik for 4 ß , koster nu 12 ß , og Smør og Ost er snart slet ikke at faae, men vores gode Konge har ogsaa lagt 10 ß til vor Lønning, vi faaer nu 22 ß om Dagen, og det kan vi da nok leve af. Jeg vil nu af Hjertet ønske, at I alle maae leve vel til vi sees igjen, og maafee det kan blive før nogen af os tænker. Lev vel!

Ole Christian Sørensen.

2.

Haderslev 1 Juni 1848.

Underlig elskede Kone!

Jeg takker Dig mange Gange for dit Brev, som jeg med stor Glæde modtog i Leiren ved Christiansfeld den 31te Mai, just da vi skulde bryde op til Afsærs. Det glæder mig meget

at høre, at I alle lever vel, og det Samme kan jeg ogsaa tilmelde Dig, jeg er baade sund og frisk og min Tandpine er Gudskelov ogsaa forbi og jeg lider slet ingen Nød, undtagen den Længsel, jeg bær efter Eder. Men jeg haaber ogsaa der snart skal blive en Forandring; vi kom igaar her til Byen, og idag, det er Christihimmelfartsdag, ligger vi over her og maa-
 stee vi bliver her længere, det veed jeg ikke, thi vi faae Ingen-
 ting at vide førend det skal stee strax. Folk er her i Byen
 meget tydsffindede, de ønske helst, at vi skulde tage Slaget,
 men jeg beder den gode Gud ikke vil opfylde deres Ønske. Jeg
 blev igaar tilligemed 7 andre Sægere, en Dragon og en Dyr-
 læge indquarteret hos en rigtig tydsffindet Smed; han havde
 forladt Kone og Børn og reist med Dødsnerne, men Konen var
 slet nok, hun gav os baade Spise og Drikke gratis, og vi
 laae ogsaa i en Seng, som var meget hjærkommet for os.
 Der var iafte en stor Kommers af Soldaterne, som løb om-
 kring i Byen og opsnappede alle de tydsse Janer, de kunde op-
 spørge, ligesom forhen Betjentene tog Brandeviinstøi her i
 Byland; især vare Husarerne saa meget graadige paa disse
 Janer; der kom en heel Deel Husarer og Dragoner stormende
 ind der hvor vi loferede, og paaastod, at de vidste de havde tydsse
 Janer. Konen sagde at de havde ingen, for Manden havde
 taget dem med, men det vilde Husarerne slet ikke troe, de gjorde
 dem hele Huset mægtig og søgte overalt og forlangte, at vi
 skulde hjælpe dem, men det vilde vi ikke, thi vi havde ingen
 Ordre dertil og de Andre havde ikke heller, men de gjorde det
 af Raadhed; men vi syntes, det var bedst at have Fred, saa
 længe vi kunde, og især da Folkene vare saa gode mod os, om
 ogsaa denne Godhed var mere af Frygt end af Ægtelse for os,
 det var os jo lige hjært, naar vi havde det godt. Husarerne
 fandt ingen Jæne der og maatte gaa med en lang Næse. Idag
 kom der en stor Mængde Tropper hertil, de fleste reiste igen-
 nem Byen og videre fort, men en stor Deel blev ogsaa ind-
 quarteret her i Byen, og derfor maatte vi andre skifte Qvar-
 teer. Vi kom nu 24 Mand til at ligge i Qvarkeer hos en
 Bager, og vi faaer idag alt det Hvedebrød, vi vil spise, og N.

Brændevin og Kaffe. Vil det saaledes blive ved, saa ønskede jeg gjerne, jeg maatte blive her til Freden var sluttet, men det bliver der nok intet af med; men vi har dog haft en god Helligdag; de har ikke alle haft det saadan, thi vi har hørt en stærk Kanontorden ikke langt borte, men vi har endnu ikke faaet nogen Underretning om dette Slag. Vi hører hver Dag Kanonstød, og jeg kan ikke nægte, at Blodet jo varmes i os, naar vi hører det. Den første Gang jeg hørte det, blev jeg noget bange, men nu længes jeg snarere efter, at vi kunde komme med og det kunde faae Ende igjen. De siger, at der falder mange Tyffere hver Dag og kun meget faae Danskere, det siger de Dansfindede, men de Tyfffindede siger det Modsatte, hjem skal man vel troe? men man skal jo haabe det Bedste, og jeg har ogsaa virkelig det Haab, at vi kommer godt fra det, og den gode Gud give, at jeg snart maatte komme sund og frisk hjem til Dig igjen, min inderlig elskede Kone, thi Du er min største Rængsel; jeg længes jo ogsaa meget efter vore kjære Børn, og beder Dig hilse dem fra mig; skriv mig snart til igjen og lad mig vide, hvorledes Alting gaaer til og om Ræbild fik Stovlerne, og hvordan det gaaer med Tørvæne, om de er gravet alle. Det glæder mig meget, at dine Naboer ere saa tjenstagtige mod Dig, tak dem paa mine Vegne og hilse dem og alle gode Venner fra mig, at jeg har det godt, hilse især vore Forældre og Søskende fra mig, sørg ikke, kjære Kone, men vær ved et friskt Mod og lev vel! det ønskes af din til Døden tro Mand

Ole Christian Sørensen.

3.

Colding 8 Juni 1848.

Allerkjæreste Kone!

Da jeg sidste Gang skrev Dig til, var jeg i Haderslev; jeg vil nu lade Dig vide, hvorledes det siden er gaaet os. Vi

reiste fra Haderslev næste Morgen et Par Miil Vester derfra, der blev 120 Sægere og 40 Husarer indquarteret i en Mølle, kaldet Torning Mølle, og uagtet det var meget flinke Folk, kan Du nok tænke, at der ikke kunde falde Stort fra til saamange Mennesker paa et Sted. Vi havde derfor kommet til at lide stor Nød, dersom ikke Bønderne der i Omegnen havde været desbedre mod os, men de kom til os hver Morgen med Kaffe og Smørrebrød, og sommetider om Middagen ogsaa med Spise; vi havde det derfor godt nok, det Meste vi manglede var Hvile og Søvn, thi vi var bestandig paa Vagt, og den liden Tid vi havde at hvile i, laae vi i Læden i noget gammel Halm, og der skulde vi ligge i alle Klæderne med baade Tornyster og hele vort Tøi, og saa blev vi jaget op hvert Dieblis. Der laae vi nu i 4 Dage, saa kom der et Compagni af 1ste Reserve-Sægercorps og løste os af. Vi reiste nu 2 Miil i Sydøst derfra til en Landsby, som heed Kirkeby; der var samlet en stor Mængde Krigsfolk dertil; vi kom nu 120 Sægere ind i Kirken, hvor vi sov meget godt paa Gulvet til langt op paa Dagen, det var om Tirsdagen; vi gik nu der den hele Dag og hvilede os ret godt ud; vi blev noget Kjød leveret og vi kogte Suppe og levede herligt. Om Aftenen kom vi paa Vagt en Hjerding-vei Sønden derfra; der stod vi nu til Klokken 2, saa hørte vi nogle Geværstuds ikke langt Vesten derfra, hvoraf vi sluttede os til, at Fjenden var ivente. Der blev nu givet Melding derom til Officererne, og vi blev ihast samlet til Byen. Men de frygtede for, at Fjenderne vare altfor mange, vi skulde derfor retirere til Haderslev. Vi kom nu afsted foruden baade Søvn og Spise. Det var om Onsdag Morgen Klokken 2½, vi reiste fra Byen, og da vi var sikker paa, at Fjenden var bagefter os, saa var Sægerne bagest, Artilleriet var foran, derefter kom 3 Husar-Eskadroner, 3die Dragon-Regiment og derefter vi andre; en Sægerhæde blev sat bagud for at forhindre, at Fjenden ikke skulde pludselig indhente os. I denne Stilling gik vi nu rask frem, men førend vi vidste et Ord af, styrtede en stor fjendtlig Skare ind paa Veien foran os. (Du vil maaskee spørge, hvorfor vi ikke kunde see dem før; men Du maa vide, at Veiene

herude ere indhegnede paa begge Sider med høie og tatte Gjerder, saa det er ikke muligt at see paa Veien, hvad der passerer udenfor). De skjød nu deres Gevarer af mod os, en tyk Krudtrøg indhyllede os, saa vi ikke kunde see en Fjende; vi stod nu der i den stærkeste Rugleregn, der kan tænkes, og vidste ikke, hvad vi skulde gribe til; saa fik vi Befaling, at vi skulde kaste os ned; der laae vi nu i nogle Dieblikke, medens Ruglerne rasende peb omkring os, men de fleste gik oven over os. Vores Artillerie havde imidlertid truffet sig ud paa venstre Side af Veien op paa en hoi Plads, og de begyndte nu dygtig at tordne løs paa Tyskerne, men det gjorde ikke stor Virkning, fordi Fjenderne laae saa lavt, at de fleste Rugler gik over dem. Vi fik nu Ordre til at formere Rjæde til Høire og Venstre; vi trængte nu ud til begge Sider af Veien og opstillede os i en Rjæde bagved et lavt Gjerde, men vi var saa faae, at der maatte være 6 til 8 Skridt imellem hver 2 Mand, medens Tyskerne stod ligeoverfor os ved et høiere Gjerde i en lang Rjæde Mand ved Mand, saa tæt som de kunde staae. Hvem af os, som kunde see nogle Fjender, skjød efter dem, men de fleste kunde ingen see. Ruglerne kom bestandig stærkere og stærkere omkring os, thi de skjød paa os baade fra Rjæden og fra Veien. Nu blev der kommanderet Avanseer; vi gik nu over Gjerdet, som vi stod ved, og vilde storme frem mod det Gjerde, som Fjenden stod ved, men saa var det grueligt som Ruglerne spillede om os, og det var ret et Guds Mirakel, at ikke Flere saldt. Nu blev der kommanderet Retireer; vi løb nu over Grøfter og Gjerder alt hvad vi kunde, medens Tyskerne til vores store Urgrelse forfulgte os med et hvinende Hurra! Saa snart Tyskerne saae, at vi retirerede, saa stormede de mod vores Artillerie og tog to Kanoner fra os. Vi hørte nu igjen et stærkt Hurraraab, og vi troede at det var Fjenderne, men vi erfarede siden, at det var vores Husarer, som havde stormet ind mod Fjenden og frataget dem den ene Kanon igjen og siden hugget dem igjennem en fjendtlig Kolonne og dræbt mange Tyskere. Vi maae nu høre mange Grovheder af Husarerne, fordi vi lod dem i Stikken og flngtede; men det var ikke vores

Skyld, thi vi flygtede ikke, før vi fik Ordre dertil. Vi blev nu ved at retirere ind igjennem en Landsby og ud i en Skov; vi havde næsten naaet Haderslev, da vi blev overfaldet, men nu maatte vi trække os en meget lang Vej tilbage og gjøre et stort Omsving, før vi kom til Haderslev. Der ventede vi, at der havde været Soldater nok og vi kunde have været i god Behold og faaet en Smule Bederqvælgelse, som vi trængte haardt til, men da vi kom der, var der ikke en Soldat, de var alle flygtet; vi maatte altsaa vedblive at marsjere til vi kom til Christiansfelt; der var vi nu vis paa, at vi skulde hvile, men det slog os ogsaa feil; vi maatte endnu rejse et Stykke Vej, saa kom vi til en stor Mængde Krigsfolk. Vi vare saa trætte og saa tørstige, at vi næsten ikke kunde gaa af Stedet, og saa vare vi saa tilredte af Sved og Støv, at vi mere lignede Skorstensfeiere end Soldater. Der blev nu gjort Holdt, og en veltænkende Bondemand kom kjørende med et stort Dreghoved fuldt af godt Æl, som vi skulde have uden Betaling; men saa stormede de ind paa Vognen saamange, at det var kun de Stærkeste, der kunde faae Noget. Jeg tænkte jeg vilde bide lidt til den største Trænge var forbi, men da den var forbi, var ogsaa Ællet forbi. Jeg maatte da kjøbe en Pægl Biin og drikke og være glad at jeg kunde faae det. Nu laa vi der en halv Timestid, saa maatte vi igjen afsted til Golding. Da vi kom der, var vi saa sultne og udmattede, at vi heller ikke kunde have gaaet længere. Nu fik vi, omtrent 9 eller 10 hundrede Mand, et meget godt Kvarteer i en kongelig Hestestald, hvor vi sov godt inat. Saaledes gaaer det til i Krigen. Hvor mange der faldt i dette Slag veed jeg ikke; ved vores Compagnie savner vi 17 Mand, ved første Compagnie savnes 12, ved fjerde Compagnie har de ikke mange tilbage, ved tredje Compagnie savnes kun 5 Mand, men deriblandt er til min store Sorg Jørgen Berken; men tal endelig aldrig derom til Nogen, at hans Kone skulde spørge det, og jeg trøster mig med, at de ikke Alle ere døde; Nogle kan være saarede, Nogle fangne og Nogle være kommet en anden Vej ud; men det er nu snart Aften, og endnu er Ingen kommen. Jeg maa nu ende min

Skrivelse; Gud har denne Gang holdt sin almægtige Haand over mig, og jeg haaber, at han ogsaa vil gjøre det for Eftertiden. Lev vel, inderlig elskede Kone, lev vel!

Ole Christian Sørensen.

Nu kom Sorgen Berken, til min store Glæde; han kom tilføes fra Slaget af.

4.

Leirskov 6 Juli 1848.

Høitelskede Kone!

Dit venlige Brev fra 28de Juni har jeg med stor Glæde modtaget den 5te Juli, og jeg takker Dig hjertelig, fordi Du skriver saa snart, thi jeg er aldrig ret glad, uden naar jeg faaer Brev fra Dig. Det smerter mig meget, at min Nølen med at skrive har forvoldt Dig saa stor Bekymring, og jeg lover Dig for Eftertiden ikke at tøve saalænge. Dog hvis det skulde blive Tilfælde, at det engang skulde vare længe, inden Du faaer Brev, saa maa Du derfor ikke tabe Modet, thi det kunde jo blive muligt, at jeg kunde blive syg eller fangen, saa det kunde blive mig umuligt at skrive, men jeg var jo derfor ikke forloren. Det glæder mig inderlig at høre, at I alle har Helbred og lever vel, og at Folk ere saa gode mod Dig. Tak Peder Nasholm, eller maaskee rettere hans Kone, paa mine Begne, fordi hun har eftergivet Dig de halve Rentepenge; hils ogsaa Madame Færk fra mig og tak hende mange Gange for den Godhed, hun beviser Dig; hun har altid været en god Kone mod os. Ogsaa Gundersen og Madamen være hilset fra mig; da deres Fødested ikke er langt fra Kirkeby, saa kjender de maaskee en derværende Præst Pastor Petersen, en meget tydfindet Mand. Da vi efter en temmelig lang Mars

kom der til Byen, vare vi som sædvanligt meget tørstige; der løb derfor en stor Flok ind i Præstegaarden for at drikke noget Vand, men efter Præstens Befaling blev Pompen fastnaglet, saa det ikke var muligt at faae en Draabe. De læste nu en Deel Betsignelser over Præsten, og kom hen i en anden Gaard og fik Vand; men næste Dag, da vi skulde til at koge Suppe, da fik Præsten Gjengjæld for sin Gjæstfrihed; vi saae, at han havde en stor Stabel Bøgebrænde i sin Gaard, og nu bleve Alle enige om, at dette skulde bruges til at fyre med. Vi løb nu omtrent 30 Mand hen og hentede saameget som vi kunde bære, og endstjøndt vi ikke behøvede saameget, saa blev det dog alt opbrændt. Men det var dermed ikke nok: vi fik ogsaa i Sinde, at vi vilde have Grønt paa vor Suppe; vi gik derfor ind i Præstens Hauge, og tog alt hvad der saae grønt ud, enten det var saa brugeligt til Suppe eller ei. Præste-Familien stod i Vinduerne og saae paa os, men de sagde Ingenting til os, og de maatte ogsaa helst tie stille; thi naar vi ikke nyder vor Ret, saa tager vi os selv tilrette. Saaledes kom vi ogsaa engang til en stor Herregaard, der vilde vi kjøbe noget Mælk, men Madamen vilde slet ikke sælge os noget, hun sagde hun havde ikke noget, thi der havde nylig været en stor Deel Krigsfolk der og havde fortært det; vi søgte nu omkring og fandt snart Mælkestuen, som var fuld af Mælk. Der gik nu et Par Stykker derind og aabnede et Vindue, og nu langede de een Bøtte ud efter en anden, og da der var en stor Mængde Folk samlet der udenfor, saa gik det alt med, tilsidst drak de endogsaa Floden. Nu kunde Madamen siden lade sine Piger gaae omkring iblandt Soldaterne og opsamle de tomme Bøtter, og saaledes gaaer det ofte til. Jeg seer, at Gundersen trøster Dig med at vi snart skulle komme hjem, men efter hvad jeg kan forstaae, nyder vi nok ikke saasnart den Lykke. Den 29de Juni stod der et Slag ved Haderslev, og endstjøndt de Danske beholdt Balpladsen, maatte de dog strax efter trække dem tilbage, da Fjenderne vare altfor mauge. Hele den danske Armee rykkede tilbage over Kongeaaen, og vi ligger nu i Sylland omtrent en Miil Vesten fra Kolding, og det er den daarligste By vi

har lagt i, men idag skal vi nok reise derfra, hvor vi skal hen, veed jeg ikke. Svenskerne ere nok komne, men de ligger paa Thyen og paa Als, de skal være 25000 Mand, men der siges, at de ikke maae hjælpe os, uden Thyerne vil rykke ind i Jylland igjen, og det gjør de vist ikke, thi de ere ikke tossede. Du skriver, at Thyerne vil komme, og hjælpe dem; men det har jeg ikke hørt noget om, men de siger, at Engellænderne vil hjælpe dem, og at Russerne vil hjælpe os, men skal de alle rykke herind, saa frygter jeg meget for at vort kjære lille Danmark bliver aldeles ødelagt; men jeg takker Gud mange Gange at I lever i en Egn, hvor Krigens Elendighed vist ikke saa snart vil ramme Eder. Kornet staaer herude meget godt paa Marken, men det er bedrøveligt at see, hvorledes det mange Gange bliver overkjørt med Kanonerne, og overmarseret af store, tætsluttede Kolonner, saa det bliver som det var tromlet. Søde Kone, jeg sender Dig hermed igjen 5 Rigsdaler, som er alle de jeg eier, men imorgen er det Lønningsdag, saa faaer jeg 3 R 2 S , saa har jeg Penge nok igjen. Jeg ender nu min Skrivelse med de hjærligste Hilsener til Dig, min elskede Kone, og vores kjære Børn og alle gode Venner. Gud være med Eder!

Ole Sørensen.

5.

Haraldshjør 26 Juli 1848.

Underlig elskede Kone!

. Jeg kan ogsaa tilmelde Dig, at jeg har, Gud være lovet, ogsaa Helbred, som er det eneste Gode, jeg kan rose mig af; men det er jo ogsaa det Vigtigste af Alt; der er saa mange af vores Kammerater, der lider saameget af Frost og Kulde i denne Tid, at de ikke glemmer det saalænge de lever, thi det regner her næsten bestandig, og vi er mange Gange reent gennemvaade, og Klæderne maae jo altid tørres paa Kroppen. Jeg

har i de sidste Tider havt endeel Frihed, fordi jeg skulde sye for Mandskabet, men det er nu forbi, thi vi har igjen faaet en stor Deel Rekrutter til os af Friispillerne, og deriblandt var 16 Stomagerjvende, som for det Meste vare leiede af rige Bønder-sønner, og nu kunde Karlene jo nok faae syet, uden at have Nogen fri for Tjeneste for at sye; jeg maa altsaa igjen følge min Tuur og tage hvad der falder paa. For nogen Tid siden taltes der saameget om Vaabenstilstand og Permission, og der var ogsaa Stilstand i nogle Dage, men det er nu reent forbi, Alt er igjen ved det Gamle. Vi ere nu reist fire Mile længere mod Nord og ligger paa en Herregaard en Miil Vesten fra Beile, som hedder Haraldskjær, der er vi omtrent 500 Mand. Det er det bedste Qvarteer, vi har havt længe, thi der kan vi faae baade Melk og Smør og Ost at kjøbe, og det er en stor Ting i disse Tider. Det er en stor, smuk Gaard, som den gamle danske Konge Harald Blaataand har ladet bygge. Den bliver nu næsten reent ruineret, i Borggaarden bliver de fleste Binduer muret igjen og i det Sted anrettet Skjæbhuller, og paa nordre Side bliver den tykke Muur mange Steder slaget ned, for at vi kan faae Plads til at retirere, naar vi ikke kan holde Stand længere; Ladegaarden, som ogsaa er grundmuret, har den samme Skjæbne, og Marken bliver overgravet med Løbegrave og Forstandsninger, og hverken Korn eller Græs bliver sparet, og naar Fjenden kommer, som vi hver Dag venter, saa bliver vistnok Gaarden stuktet i Brand, naar vi forlader den, og det er desværre ikke Haraldskjær allene, der har den Skjæbne. Søde Kone, tak Gud, at I endnu ikke kjender Sligt.

— Vi havde for nogle Dage siden Revy for General von Hedemann og der var næsten hele den danske Armee samlet, det var rigtignok mange Folk at see paa, men det er dog maaskee ikke nok. — Nu begynder Folk her i Egnen raft at høste, og her er Gudsfelov en god Nøl, men Veiret er meget ustadigt, og det er vist heller ikke godt for vores Tørv, kan jeg nok tænke. Elskede Kone, lad mig vide, hvorledes det staaer til med Tørvene, med Høet og med Kornet, thi jeg nyder nok ikke den Glæde at komme hjem og hjælpe Dig med nogen af Delene, thi endnu

er der ingen Udsigt til Krigens Ende, men maaskee at Gud vil gjøre det bedre, end nogen af os venter. Jeg veed forresten Ingenting, hverken om Tyfterne eller Proisjerne, jeg hører nok saa meget, men jeg troer kunns Lidet deraf, thi man bliver saa ofte fyldt med Vogn, at man tilsidst bliver kjed af at høre det. Jeg ender nu min Skrivelse med de allerhøjliligste Hilsener til Eder alle, men især til Dig, min kjære Kone. Gud give at vi snart maatte nyde den Glæde at see hverandre sunde og friske igjen; hils dine Forældre og Søstende og dernæst alle gode Venner fra mig. Lev vel!

Ole Christian Sørensen.

Skriv endelig snart igjen.

6.

Braae 7 August 1848.

Høitelskede Kone!

Dit Brev af 2den August har jeg med Glæde modtaget, og jeg takker Dig, at Du skriver saa snart; det glæder mig meget, at alle Ting staaer saavidt godt til hjemme. Kjære Kone, lad det ikke ængste Dig, at jeg har sendt Dig mine Penge, thi jeg har endnu mere end nok tilbage, og jeg vilde ogsaa gjerne sende Dig nogle idag, men jeg kan ikke forstaae mig nogle Sedler, og Sølvpenge ere ikke gode at lægge i Breve, derfor faaer Du vist ingen denne Gang. Søde Marie, Du vilde vide, hvorledes jeg har det med Pinned, og dermed har jeg det godt; jeg kjøbte en Skjorte og saa blev mig siden een skjænket; thi de veltænkende danske Borgere og Bønder sender os tidt baade Skjorter og Strømper, og de falder ogsaa mange Gange paa tørre Steder. Vi kan endelig nok for det Meste faae vasket hos Huusmandskoner, og naar vi ikke kan det, saa vasser vi jo selv, men det er daarligt. Søde Kone, jeg vil nu lade Dig vide, hvorledes vi har det til Almindelighed i vores Kvarteer. Naar vi nu kommer til en Gaard, hvor vi skal indkvarteres, saa marſherer vi ned i Radeegaarden, vores Offiserer gaaer da hen og aabner Radedøren, Stald=

døren og Kohnusdøren, saa raaber de: første Plating herind, anden Plating herind, tredie Plating herind, og fjerde Plating derind, og saaledes bliver de ved, indtil der ikke er flere. Officererne gaaer saa op i Stuehuset og lader dem der anvise de bedste og smukkeste Værelser, os bekymrer de dem nu ikke mere om. Vi gaaer nu ind, og det Første vi gjør er, at vi borer vores Bajonetter i Væggene og hænger derpaa vores Gevær, Tornyster og Vædertøi, saa skal vi til at see efter vores Seng; over hele Vaden ligger et Lag Halm, omtrent tre Qvarter tyk; denne Seng har Tyfkerne først redt op, og saasnart de forlod den, blev den igjen afbenyttet af de Danske, og har ikke siden været ledig, saa Du kan let forestille Dig, hvordan den seer ud. Halmen er fast sammentraadt, baade smaat og snavset, og mange Gange saa fuld af Utdøi, at vi siger til hverandre, at de tykke Luus ere her saa store, at de reiser dem op paa Vagbenene med et halvt Romisbrød i Munden, og endstjøndt denne Skjemt rigtignok er overdreven, saa er det dog vist, at det er ingen Plaseer; thi at blive fri for dette Kram er ikke muligt, om vi end saa skiftede Skjorte hver Dag. Naar vi beklager os til Officererne, saa siger de, at det gjør Ingenting, det hører til Krigsvasenet, og det er jo en daarlig Karl, der kan ikke bære en Luus; det er al den Fortrøstning vi faaer hos dem. Du vilde ogsaa vide, hvordan mine Rejseklæder har det, men det kan jeg ikke sige Dig, thi baade Sorgen Berken og jeg leverede vores Klæder til Sadelmager Madsen i Nyborg, og vi bad ham at forvare dem til os til vi kom tilbage, og at give dem til nogle fattige Folk, hvis vi ikke mere kom tilbage, jeg veed derfor ikke, hvorledes de har det. Jeg vil nu denne Gang ende min Skrivelse med de allerkjærligste Hilsener til Dig min kjære, elskede Kone, vores kjære Børn og alle gode Venner. Gud give at jeg snart maatte nyde den Lykke at see Eder igjen. Lev vel, søde Kone, lev vel!

Ole Christian Sørensen.

Skriv endelig snart igjen, gode Marie, og lad mig vide alt det Nytt Du veed.

Kjærbølle 18 August 1848.

Høitelskede Kone!

Jeg takker Dig mange Gange for dit Brev af 13de denes, som jeg med stor Glæde har modtaget, da jeg deraf seer, at I alle lever vel, og at det staaer saavidt godt til hjemme, og jeg kan ogsaa tilmelde Dig, at jeg endnu, Gud være lovet, har Helbred og lever saa godt, som man i disse Tider kan gjøre Regning paa. Jeg vil nu lade Dig vide, hvorledes det er gaaet os, siden jeg sidst skrev til Dig. Vi laae dengang i Braae og ventede paa Ordre til at reise længere bort. Om Natten mellem den 7de og 8de omtrent Klokken 1 blev der blæst Alarm; vi kom nu med en Fart paa Venene og marserede en Miil Bei Sønder paa, saa gjorde vi Holdt, og hele første Brigade blev samlet, som bestod af 1ste, 2den og 11te Linie-Infanteri-Batallion, 5te Reserve-Batallion, 3die Reserve-Jægercorps, Holstebroes frivillige Jægere, 3die Dragon-Regiment, en Tropp Husarer og de jyske Herregaards-Skytter, og en Deel Artillerie. Da vi nu alle blev samlet, rykkede vi over Konge-Aaen og saa rask Sønden paa. Vi ventede, at vi havde strax stødt mod Fjenden, thi vi havde hørt, at de laae tæt Sønden for Konge-Aaen, men de havde trukket sig tilbage, og vi maatte reise en lang Bei, før vi kom til dem. Da vi var kommen et Par Miil ind i de flesvigste Egne, saa gjorde vores Brigade-Kommandør Holdt med alle Musketererne og Artilleriet, og vi andre, Jægerne, Herregaards-Skytterne og Kavalleriet, vi maatte blive ved at marsere videre fort, og en Husar-Officer fik Kommandoen over os. Nu fortalte vores Offiserer os, at vi skulde blive ved at reise til vi kom til Fjenden, og vi skulde slaaes med dem enten det gik saa op eller ned. Denne Efterretning behagede os just ikke meget, især da de fleste nu vare blevne tilbage, og vi var kuns saa faae til at gaae imod Fjenden; vi knurrede noget over Brigade-Generalen, fordi han ikke

vilde lade dem alle følge med, og nogle sagde, at det var maaſkee hans Mening, at han vilde have os alle af med Livet, og det tegnede næſten ogſaa dertil; men det var en ſtor Glæde for os at ſee, hvor glade de ſleſvigſke Bønder vare ved vores Ankomſt; overalt hvor vi kom frem, ſtod de baade Unge og Gamle, baade Truentimmer og Mandſolk paa begge Sider af Veien, og bad os velkommen, og hvor vi ſaae hen, ſaae vi ikke Andet end glade Anſigter; mange Byer kom vi igjennem, hvor vi før havde været indkvarteret, og der var Mange der kjendte os, og de nedbad Alle Guds Veſignelſe over os og ønskede, at det maatte gaae os alle vel. Naar vi kom til en Bye, ſaa ſpurgte vi: er der nogen Tyſkere her? nei, ſagde de, idag har vi ingen ſeet, men igaar var der nok af dem, og de er viſt ikke langt borte; lad os ſee at I tugter dem dygtig, thi de ere ſaa ſlemme mod os, de tager Alt hvad vi har; havde vi blot Eder igjen, ſaa ſkulde vi være ret gode mod Eder. Vi fortalte dem at vi ikke kunde blive hos dem, hvor gjerne vi end vilde, men vi var blot kommet for at gjøre Tyſterne et Beſøg, og vi lovede at tugte dem det bedſte vi kunde. Vi vare nu meget kjede af Reiſen; thi det var nu høit op paa Dagen og vi havde marcheret hele Tiden og Ingenting ſaaet hverken at ſpiſe eller drikke, og endſkjøndt Bønderne ſtod baade med Æl, Brød og Brændeviin og vilde give os, ſaa var dog vores Offiſerer ſaa ſlinke, at de forbød os at nyde det Mindſte, ikke engang en Drif Band maatte vi ſaae, om vi end var færdig at døe af Tørſt. Offiſerverne kunde nok holde det ud, thi de havde Ingenting at bære og havde deres Tjenere bag efter ſig med deres Viinſlaſter; men vi havde hverken Band eller Viin, men baade Gevær, Tornyſter og fuld Bepakning at bære paa, og der var ogſaa mange, der ikke kunde udholde at gaae længere, og de lagde dem ned i Veigrofterne, en efter en anden; vi andre, ſom kunde gaae, blev ved at trække Sønder paa det bedſte vi kunde. Omſider kom vi til en Herregaard, ſom laae i en Skov; der opdagede vi en præiſſt Patrolie, ſom beſtod af fire Huſarer, den ene blev ſkudt, de to taget tilfange, og den ſjerde ſmutede bort fra os i Skoven. Nu reiſte vi videre, og ſaa

fik vi at vide, at en By en halv Miils Vei derfra ved Navn Stepping var fuld af Proisere. Vi reiste nu derhen saa rask, at vi næsten mere løb end gik, og paa dette Stykke Vei blev der en stor Deel liggende i Grøfterne, fordi de ikke kunde gaae længere. Proiserne var vist ikke betænkt paa at tage imod Fremmede den Dag; thi vi saae ikke noget til dem før vi næsten var ved Byen, nu fik de med en Fart nogle Jægere jaget ud mod os, som begyndte bag nogle Gjerder at fyre dygtig paa os, ogsaa nogle Kyraaserer kom ud tilfods og stillede sig bag Gjerderne og skød paa os; vores Kommandør raabte nu: Jægerne frem! vi styrtede nu frem mod en stor Gaard, som vi saae var fuld af proisiste Kyraaserer. Nu retirerede vores Husarer og Dragoner tilbage saa stærk som Hestene kunde løbe, men gjorde Holdt igjen, da de var kommet saa langt bort, at Fjendens Rugler ikke kunde ramme dem. Da vi havde omringet Gaarden, begyndte Proiserne dygtig at fyre ud af Vinduer og Døre, og de havde ogsaa ligesom vi i Haraldskjær anrettet Skydehuller paa Væggene, som nu kom dem godt tilpas. Og nu gik det meget lystigt til, hele Byen vrimgede nu af Proisere, som alle samledes paa en Tøste, og vi tænkte hvert Dieblis, at de havde kommet at hjælpe deres Landsmænd, men de frngtede vist for, at vi havde havt et Baghold, og det havde vi ogsaa, men de var saa langt borte, at Proiserne gjerne kunde have spist os, førend de kunde komme os til Hjælp. Nu samledes de Fjendtlige til fra alle Kanter. Vi ansaae det ikke for raadeligt at blive der længe. Vi tog derfor i en Hast 21 proisiste Kyraaserer tilfange og en Jæger og 14 Heste, og med dette Bytte reiste vi den samme Vei vi var kommen, det snarest vi kunde, og havde vi biet en Time længere, saa havde der ikke kommet een af os tilbage. Da der ikke kan rummes mere paa Papiret, saa maa jeg afbryde min Skrivelse med de hjærligste Hilsener til Dig, min inderlig elskede Kone og vores kjære Børn; Gud give at jeg snart maatte komme hjem til Eder igjen. Lev vel! Hils endelig Maren Ugilt fra mig og tak hende mange Gange paa mine Begne for den Godhed, hun

bebiser Eder; ogsaa Maren Mørgaard sender jeg min skyldige Hilsen og Tak.

Die Christian Sørensen.

8.

Stoustrup 2 Mai 1849.

Høitelskede Kone!

. I disse Tider har vi det forresten godt nok, thi vi har ingen lange Marser, og faaer vores Naturalforpleining, hvoraf vi med Tarvelighed nok kan leve, og nu bliver Nætterne kortere og ikke saa kolde, som de har været; altsaa synes jeg dog nok det kunde gaae an, naar det ikke var for Eders Skyld hjemme, men det gjør mig saa ondt, naar jeg tænker paa, at Du maa være allene og døie saameget, medens vi andre mange Gange gaaer og driver Dagene bort; men jeg beder Dig ogsaa, kjære Kone, at Du ikke arbejder mere end Du kan udholde, og ikke foretager Dig Noget, som er over dine Kræfter; thi hvad Du ikke uden altfor stor Bespørging kan faae gjort, lad det kun være til en anden Gang. Det glæder mig meget at I alle har Helbred, Gud give, at jeg altid kunde spørge dette fra Eder. Jeg er ogsaa Gudsfelov frist, og vi har i de sidste Tider ikke seet noget til Hjenden, men der er ikke langt mellem dem og os og vi veed ikke, hvilket Dieblis vi skal støde sammen, men jeg troer dog, at Dysterne ikke rykker længere frem, thi de kan ikke godt komme længere frem, førend de har indtaget Fredericia, og der tænker jeg nok de vil holde deres Næse fra. Havde Kolding været saaledes befæstet, saa havde de nok blevet fri for at gaae ind i Jylland. Jeg troer nok, at vores kommanderende General von Bylov han havde lyst til endnu engang at gjøre et Forsøg paa at drive dem tilbage, men da han udtrede dette til General von Moltke, som er Kommandør over 4de Brigade, skal denne have svaret ham, at ikke en eneste af hans Brigade skulde gaae imod Hjenden, førend han faae en kongelig Befaling dertil, thi Kongen har selv sagt, at han vilde

ikke have sine Folk mere spoleret, de skulde ikke mere kæmpe mod en firedobbelst overlegen Fjende. Og jeg tænker ikke heller, at vi kommer i Slag mere, nu spaaer de igjen meget paa Fred, til den 15de Mai, siger man nu, det skal være forbi, og Gud give, det maatte blive sandt.

Du vilde vide, om jeg syntes Du skulde kjøbe en Griis, og det fortryder jeg slet ikke paa, naar Du kan have noget at give den at æde, men Du har vel ingen Penge at betale den med; men maaskee Du kan faae den paa Kredit til jeg kommer hjem, jeg skal vel ogsaa nok see at sende Dig nogle Penge med det Første. Med Skovlars og med Tørvane maa Du aldeles have din egen Villie, men det er vel ikke værd at nægte dem det. Jeg ender nu min Skrivelse med mange hjærlige Hilsener til Dig og vores Børn og vores Forældre og Søstende. Hils mine Forældre, at de ikke maae blive vrede, fordi jeg dennegang ikke kan faae Tid til at skrive til dem; hils dine kjære Forældre og din Broder fra mig og tak dem mange Gange, fordi de ere Dig saa behjælpelige paa alle Maader; hils vores Raaboer og alle gode Venner, men frem for Alle være Du min elskede Kone hilset fra din til Døden tro Mand

De Chr. Sørensen.

(Skriv snart igjen.)

Elskede Kone!

Da jeg i de sidste Dage ikke har kunnet faae Leilighed til at aflevere mit Brev, saa vil jeg nu, førend jeg affender det, lade Dig vide, at vi igaar den 3die Mai havde en varm Dag med Tyfserne; vi drev dem en Miils Vej tilbage, nogle faldt, men jeg og min Ven Jørgen Berken har ingen Skade faaet. Lev vel, søde Kone.

9.

Fredericia 9 Mai 1849.

Høitelskede Kone!

Endstjøndt Tiden er meget knap for mig, vil jeg dog skrive et Par Linier til Dig, kjære Kone, og lade Dig vide, at

jeg endnu, Gud være lovet, er sund og frisk, og det har jeg ikke Andre at takke for end den gode Gud; thi iforgaars saae det bedrøveligt ud for os. Vi kom i Søndags paa Forpost, og Mandag Morgen Klokken 8 skulde vi igjen være afloft, men Klokken 7 rykkede Fjenden frem, og vi begyndte at forsvare os det bedste vi kunde. Men da Tyskerne vare altfor mange, saa maatte vi trække os tilbage til en Landsby *), som laa et lille Stykke Bei længere tilbage. Der fik vi Forstærkning af nogle Batalioner, og der havde vores Folk opkastet nogle Forstandsninger, og da vi ogsaa der havde en Deel Artillerie, saa haabede vi, at vi der nok skulde holde Stand, og vi holdt os ogsaa lange, men da Fjenden fik mere og mere Forstærkning, og deres Batterier var meget stærkere end vores, og Byen, hvorved vi havde Dækning, blev skudt i Brand, saa maatte vi retirere, især da vores høire Fløi trak sig tilbage, og vi blev bestudt fra tvende Sider. Ja Du maa troe, søde Kone, at det saae galt ud; hvor vi vendte vores Dine hen, saae vi ikke andet end fjendtlige Skarer, brændende Gaarde, flygtende Familier, Saa-rede og Døde. Dengang frygtede jeg rigtignok, at jeg ikke skulde have skrevet mere til Dig, men den gode Gud, som altid har bevaret mig, holdt ogsaa denne Gang sin bestjermende Haand over mig. Vi trak os nu tilbage lidt efter lidt, og hver Gang vi kom forbi en Gjenstand, hvorved vi kunde have en Smule Dækning, saa forsvarede vi os der saalange, til vi blev nødt til atter at retirere, og saaledes maatte vi vedblive omtrent to Mil, og først Klokken 5½ rykkede vi ind i Fredericia. Det var en streng Dag for os; jeg har nu været i 5 Slag, men de første fire havde slet Intet at betyde imod dette, og saa traf det tillige saa uheldigt, at vi havde Intet hverken at spise eller at drikke, thi vi skulde have haft Naturalforplejning, naar vi kom af Vagt, men vi fik i det Sted tuste Rugler. Fredericia er nu beleiret af Tyskerne, og Indbyggernes flygter i Hobetal over til Byen; ogsaa af Krigsfolkene er der mange sat over, men vi tilligemed flere skal nok blive her og forsvare

*) Her sigtes til Træfningen ved Gudstø, 7de Mai 1849.

Bhen. Tiden tillader mig ikke at skrive mere denne Gang, og jeg ender nu min Skrivelse med de hjærligste Hilsener til Eder alle, og med en inderlig Bøn til Gud, at han vil gjøre en Ende paa den Glendighed, som truer vort kjære Danmark. Lev vel, søde Kone! o Gud! lad os samles igjen med Sundhed og Glæde.

Ole Chr. Sørensen.

10.

Fredericia 17 Juni 1849.

Høitelskede Kone!

Jeg takker Dig for dit Brev af 2den Juni, som jeg med Glæde modtog den 15de, da jeg deraf saae, at I alle levede vel; jeg lever ogsaa godt. Idag er vi rigtignok kommet herover igjen og skal være her i sex Dage (paa Vand og Brød, som vi kalde det), men vil Dykkerne lade os beholde Livet i disse Dage, saa kommer vi over til Bhen igjen i 6 Dage, og derovre har vi det jo meget godt, altsaa lever vi jo som Mennesker den halve Tid. Vi har det i disse Tider ikke nær saa strengt, som vi havde det ifjor, men vi ere bestandig udsatte for Fare; thi Dykkerne ligger endnu her omkring Bhen og kaster hver Dag nogle Granater eller Kugler herind til os, og det er fjælden nogen Dag gaaer forbi, uden der er jo Nogen der kommer til Skade. Jeg kan ikke vide, hvorlænge de vil ligge her, nu har de snart lagt her i 6 Uger, og vi ere kjede af dem, men jeg tænker, at Bønderne derude omkring ere ligesaa kjede af dem. I Stoustrup, som er den nærmeste Landsby herved, der under vi dem det endelig godt nok, thi de vare rige Folk med meget store Gaarde, men de vilde Ingenting unde os hverken for Betaling eller uden Betaling, men nu maae de vistnok lade til saalænge de har Noget, og Dykkerne ere nok ikke af det Slags Folk, at de betaler hvad de faaer; men imod os ere de meget redelige, thi saasnart vi fra Bøldene sender

dem en Kugle, saa sender de os strax to igjen, og sommetider mange flere. Vores Forposter staaer saa nær ved Tyskernes Forpoststjæde, at de mange Gange kan tale sammen, men det er strengt forbuden; men de gaaer mange Gange og gjør adskillige Narrestreger ad hverandre. Tyskerne har gravet store Huller, som deres Forposter staaer i, saa at vi ikke kan see mere end Hovedet paa dem, og det er naturligtvis for at Vores ikke skal styde dem, og de kunde jo let styde hverandre, naar de staaer saa tæt sammen; men det er dog sjelden at Tyskerne styder, uden Vores begynder først. En Dag da vores Compagnie nylig var kommet paa Post, saa sprang der en Tysker op af sit Hul og stod frit oven paa og raabte til Vores: er I af første Reserve=Jægercorps? ja, svarede Vores; ja saa ville vi være Venner, sagde Tyskeren, vi ville ikke styde paa hverandre, thi hvad kan det hjælpe, om vi ogsaa kunde styde et Par Stykker paa begge Sider. Han gik derpaa ned i sit Hul igjen, og der blev den hele Dag ikke vexlet et Skud mellem Kjæderne. Der er en Eng, som gaaer igjennem Fredericias Mark, og der er Vandet stemt op over, og der staaer Tyskernes Poster paa den ene Side og vores paa den anden. En Dag da det var en stærk Blæst og Vinden var fra Tyskernes Side, da slog de et Par Stumper Hjul sammen, satte derpaa en Tintallerken med et Fransbrød, et lille Stykke røget Fæst, en Flaske med en Pøgel Rom i og et Fjerdingspund Røgtobak, og en Seddel havde de klisset derpaa, hvorpaa der stod skrevet, at det var en lille Foræring fra 7de Batalion, og nu satte de dette Fartoi med denne Last i Vandet, og det varede ikke længe, førend det kom over til vores Side. Det blev nu taget op og bragt til Feltvagten, og siden ind til Kommandanten, og da han havde faaet det undersøgt, sendte han det igjen ud til Vagten med den Befaling, at de gjerne kunde fortære det, for det seilede intet, men at de ikke maatte modtage mere af dem. Segender nu min Skrivelse med de hjærligste Hilsener til Eder allesammen. Seg seer, søde Kone, at I har et godt Haab om Russernes Hjalp, og gid det kunde blive til Noget, men det har vi ventet paa saalænge, og vi har endnu ingen seet. Hermed

sender jeg Dig 5 Rigsdaler, da jeg seer, at Du har bekommet de andre; hils Sine, at jeg ikke har seet noget til hendes Broder. Lev vel, elskede Kone! Lev vel!

Ole Christian Sørensen.

11.

Fredericia 29 Juni 1849.

Høitelskede Kone!

Endstjøndt Tiden er knap for mig i disse Tider, vil jeg dog nu anvende en Timestid til at skrive et Par Linier til Dig og lade Dig vide, at jeg endnu Gudskelov er sund og frisk og lever godt. Igaar holdt jeg din Geburtsdag paa Hjen, og iastes Klokken 11 kom vi herover igjen. Vi laae paa Gaden til Klokken 4 imorges, det var en stræffelig Kulde inat, vi frøs som Hunde, endstjøndt det er midt om Sommeren. Om Kri-gen kan jeg ikke tilmelde Dig noget Nyt, thi Alt er i den sæd-vanlige Stilling, undtagen at Thyserne skal være trukket læn-gere frem i Jylland; jeg har hørt, at de skal være nær ved Randers, men jeg veed ikke, om det er sandt; men jeg veed, at de ligger her omkring ligesom sædvanligt, og har os godt ind-sluttet til Lands, men vores Overfart til Hjen har de endnu ikke kunnet stoppe; men vi troer at de er ifærd med at bygge et stort Batterie i Trelle Skov, som ligger ved Søen nordost her fra Hjen, og faaer de først det færdig, saa frygter jeg for, at vores Seilads bliver stoppet, og kan de først faae vores Tilførsel fra Hjen standset, saa ere vi snart færdige. Og nu siger de, at der snart skal komme en engelsk Flaade og hjælpe Thyserne; vi har nu saalænge ventet paa Russernes Hjælp, men de kommer nok ikke, saa der slet ingen Udsigter er til noget Godt for Danmark, men vi maae jo gribe Troens Skjold og Haabets Harnisk, som vores Præst sagde til os, da vi sidst var til Kirkeparade. Han trøstede os med at det før havde endnu seet daarligere ud med Danmark, og dog havde Gud

gjort det meget Godt igjen, og det haaber jeg, at han ogsaa gjør denne Gang, naar hans Tid kommer, og det er jo en stor Trøst for os, at vi veed, at hvad Gud tilskikker os, er os meest gavnligt. Jeg skrev et Brev til Dig den 17de Juni, det har Du maastee ikke endnu bekommet; naar Du faaer det, saa skriv mig endelig strax til igjen, og lad mig saa med det Samme vide, om Søren og Grethe gaaer noget i Skole. Jeg veed nok, søde Kone, at Du ikke godt kan undvære dem, men Skolen maatte jo ikke heller forsømmes. Jeg ender nu min Skrivelse med de kjærligste Hilsener til Eder alle. Lev vel! og Gud lad os samles igjen med Helbred og Fred. Lev vel, søde Kone.

Ole Christian Sørensen.

12.

Baaring 8 Juli 1849.

Min høitelskede Kone!

Jeg takker Dig for dit Brev af 25de Juni, som jeg har med Glæde modtaget, da jeg deraf saa, at I havde Helbred og levede godt; o Gud lad os altid spørge dette fra hverandre. Der er saa mange stakkels Soldaterkoner, som i disse Tider faaer de sørgelige Efterretninger fra deres Mand eller fra deres Mands Kammerater, at de enten har mistet Arme eller Been, eller fundet deres Død paa Fredericias Marker; thi den 6te Juli stod der et frygteligt Slag; jeg var ikke med i dette Slag, jeg havde saa travlt med at sye for Compagniet; jeg sad i disse Dage oppe i Byen og syede, da jeg i dette strenge Veir, som det i disse Tider har været, ikke kunde sidde ude ved Compagniet. Dagen før Slaget sendte vores Kapitain Bud efter mig og spurgte mig, om jeg havde meget at bestille; jeg sagde ja; ja saa kan Du gaae hjem igjen; men Du skal være her strax igjen, saasnart jeg sender Dig Bud, thi vi skal inat ud mod Fjenden, sagde Kapitainen. Jeg gif nu bort igjen, men Kapi-

tainen glemte at sende Bud efter mig, og jeg forglemte da ogsaa at komme. Klokken 1 om Natten rykkede vore Tropper ud fra Byen, og da Klokken var 2, hørte jeg de første Geværskud; jeg rejste mig nu af mit Leie og gik op paa Borden, hvor jeg tydelig kunde see Alt. Ak, hvilket Syn! aldrig glemmer jeg denne Morgen, endstjøndt jeg ingen Fare var i; det vilde være umuligt for mig at beskrive, hvorledes dette saae ud; men det gik raft til. Vores Corps var paa høire Fløi, de begyndte først med at storme nogle Forstandsninger og et Batteri, men det varede heller ikke længe, førend de ogsaa begyndte paa venstre Fløi, og det saae nu ud, som den hele Egn havde staaet i lys Lue. Tyskerne stod i deres Løbegrave og forsvarede dem til det Yderste, men de Danske blev bestandig ved at storme frem, uagtet deres Kammerater faldt omkring dem i Hundredevis, og det var som om de slet ikke kjendte til at retirere, og Tyskerne vilde ikke heller retirere, de bleve staaende urokkelige bag deres Forstandsninger og fyrede paa de Danske, indtil vores var tæt ved dem, saa kastede de deres Vaaben fra dem og raabte: Pardon! Det var morsomt at see, hvorledes vores Folk kom drivende med hele store Tropper Tyskere ind i Byen; men det var ikke glædeligt at see alle de Saarede og Døde, som de kom baade bærende og fjørende med den hele Dag, det var i Tusindetal. Der kom ligesaavel Tyskere som Danske, men flest Danske. Røgtet skal maaskee nok gaae saaledes, at der faldt flest af de Tyske, men det er ikke sandt, og det kan Enhver, som har en Smule Begreb om Krigen, nok forstaae, at da Tyskerne kunde staae dækkede bag deres Forstandsninger og have frit Skud paa Vores, som bestandig maatte storme paa den aabne Mark, Enhver kan nok begribe, at der maatte falde flest af dem. Hvormange der faldt i det Hele, det veed jeg ikke, og jeg veed ikke heller, hvormange der faldt af vores Corps, men jeg veed, at der faldt 54 Mand allene af vores Compagni. Jeg glædede mig meget over Danskerne Seir, og det gjorde jo enhver ærlig Dansker, men jeg var dog aldrig ret glad, thi jeg mærkede strax, at der var mange af mine gode Bekjendtere, som maatte farve Græsset med deres Blod, og

især frygtede jeg meget for min gode Ven Borgen Berken, men om Aftenen havde jeg dog den Glæde at see ham sund og frisk at komme ind i Byen. Om Middagen var Slaget forbi, men Tropperne kom ikke ind i Byen før Aften, thi de havde saameget at gjøre med at rekognoscere i Egnen, om der skulde ligge nogle Tyskere skjult enten i Kornet eller i Skovene eller i andre Smuthuller. Jeg gik om Eftermiddagen ned til Kastelet, som vi kalder det, for der saae jeg at en stor Mængde af de Saarede blev bragt ned; jeg vilde see, om der var nogen af mine Bekjendtere derimellem, og jeg traf desværre mange af dem. Ja elskede Kone, dersom jeg vilde opskrive alle de Rædsler, jeg var Sienvidne til, da kunde jeg skrive mange Ark Papir fulde, men jeg vil slet ikke skrive Noget derom, for det kan ikke glæde Nogen at høre. — Forresten gjorde de Danske den Dag en god Fangst, da de drev alle Tyskerne langt bort fra Fredericia, og tog hele deres Beleiringsstyks og nogle Feltkanoner og endeel Heste og 70 Magasinvogne, Krudtvogne, Bagasievogne, Marktentervogne, Kanonvogne og alle Slags Vaa- ben. I Færstningen spolerede vores Folk endeel af Kanonerne, thi de troede ikke at de havde faaet Tid til at kjøre dem ind i Byen, og de vilde jo ikke, at Fjenden skulde have nogen Nytte af dem mere; derfor fornaglede de dem eller sprængte dem itu. Alle deres Hytter, Tømmer, Standskurve, og Alt hvad vores Folk ikke i en Hast kunde skaffe bort, det brændte de paa Stedet, og alle Forstandsninger, Løbegrave og Smuthuller bliver nu sløiset og jævnet, saa det vil koste Tyskerne uhyre meget Arbeide, hvis de igjen skulde faae Lust til at beleire Byen, men det troer jeg ikke de gjør, thi de har nu faaet et slemt Knæk. . . . Lev vel, kjære Kone, det ønsker din til Døden tro Mand

Ole Christian Sørensen.

Hollingsstedt 1 September 1850.

Høitelskede Kone!

Dit Brev af 25de August har jeg med ubestrikelig Glæde modtaget, og jeg takker Dig hjertelig, fordi Du skriver saa snart, og jeg ønsker Dig til Lykke med vores lille nye Datter. Jeg fik igaar Brev fra min Broder Jørgen, hvori han tilskrev mig denne Nyhed, og jeg troer næppe, at Tiden nogensinde har været mig saa lang som igaar og idag, indtil jeg nu iaften fik Brev fra Dig, og det Første jeg vil foretage mig skal være, at skrive Dig dette Par Linier til og lade Dig vide, at jeg endnu Gudskelov er sund og frisk, og lever saa godt, som man i disse Tider kan gjøre Fordring paa. Det er jo rigtignok intet Herreliv, naar man skal ligge 63 Mand i et Huus, hvor lidt stident Hø er vores Senge=Straae og Under=Dyne, vores Tornhøstør vores Hoved=Pude og vores Felt=Kappe vor Over=Dyne, og vores Spise bestaaer sædvanligt af Suppe og Ørter, som for det meste ikke er værd at spise; men vi faaer jo ogsaa Kjød og Flesk, og det er for det meste godt, især faaer vi meget Flesk, og dog bliver jeg ikke feed deraf, men det var Synd at klage, thi jeg har det forresten meget godt, og naar den gode Gud nu snart vil unde mig den Lykke, at jeg kan spørge fra Dig, elskede Kone! at Du igjen er fuldkommen frisk, saa er jeg meget glad og tilfreds med min Stilling, endstjøndt jeg længes meget efter at komme hjem til Eder. Men Gud veed, naar den Tid kommer; vi ligger endnu i den samme Stilling og veed Ingenting, og der kom idag En af vores Compagnie fra Lasarettet i Kjøbenhavn, og der vare de ligesaa kloge som vi. Altsaa kan jeg intet Nyt tilmelde Dig, kjære Kone, men Gud kan snart vende Alting om og gjøre Alt godt igjen, og det faaer vi jo at haabe. Madame Færk troer vel ikke at jeg kommer hjem mere, eftersom hun vil have mig opkaldt, dog dette haaber jeg med Guds Hjælp. Dog hvad Barnets

Ravn angaaer, da er jeg meget godt fornøiet, naar det bliver efter din Villie.

Naar Du skriver til mig igjen, saa lad mig vide, hvorledes det stod til med Sessjonen hos Eder, om der blev mange taget, og hvad Tid de skal reise; og lad mig tillige vide, hvorledes det staaer til med vores Axl, thi jeg har hørt, at Kornet derhenne har taget megen Skade af Uveir, og det er vist ogsaa et elendigt Høst-Weir hos Eder, thi her regner det hver eneste Dag, og blæser tillige. Jeg maa nu ende min Skrivelse denne Gang, thi jeg kan ikke see at skrive mere, for mine Dine ere ikke rigtig gode, og det voldes vist disse tykke Røghytter, som vi ligger i; for de bruger ikke Skorsteen her, saaledes som andre stikkelige Folk, men Røgen maa gaae ud af Vinduer og Døre, hvor den finder for godt Lev stedse vel! det ønskes af din oprigtige Mand

Nle Christian Sørensen.

3.

Breve fra Niels Peter Rasmussen Wiemose til sine Forældre og Søskende.

Først Menig ved 4de Bataillon, senere Sergeant ved 1ste Forstærknings-Bataillon. Faaland. Af Profesion Smedker.

1.

Qvarteer: Storebro, Igen Sogn, paa Den Afs 27 April 1848.

Kjære Pige, mine gode Forældre og Søskende!

Atter finder jeg saa rigelig Anledning til at bruge Pennen for at bringe Eder Efterretning om de Begivenheder, der i de sidste Dage har berørt mig.

I vort Qvarteer ved Tyrskov fik vi først Efterretning om, at Preussen vilde møde os som Fjender. De tydsksindede Slesviger vidste godt at fortælle om deres store Antal. 1ste Jagercorps og 9de Batt. havde Langfredag en heldig Fagtning med Fjenden, hvorved de fangede 40 Mand, og endeel Bagage blev tagen; dette gav mig let at forstaae, at de smaae Angreb vilde føre til Hovedslag. Vi arbejdede ufortrøden Fredag, Løvedag og Paaskedag paa Forstandsninger, Forhug i Disileerne ved Tyrskov og Langesø.) Paaskemorgen stod vi i Høitidsdragt for at søge Kirken; men med Spaden og Halken mødte vi ved Solens Opgang, villige til at danne Forhindringer for Fjenden af nderste Evne. Kl. 8 hørte vi fra Fronten de første Skud, men vedblev rolig vort Arbejde, der blev accompagneret af den stedse tiltagende Kanonade. Kl. 1 kom der Ordre til at rykke mod Fjenden, det var kun en Haandevending, inden vi alle vare færdige og marcherede til en Skov ved Gottorp. Vi mødte mange af vore Tropper, der bleve dragne ud af Skoven, som havde lidt meest; det gjorde os ilde stemt, at see vore Kammerater døde og saarede, men dog tilraabte man os af og til: slaae de tydske Hunde, de Danske ere tappre! Vi vare næppe ankommen til Skoven, før Bataljonen erholdt Ordre, at den skulde drage gennem Skoven for at angribe Fjenden, om den fandtes der. I vor Tiraleurkjàde var jeg med at drage den igjennem; den første Halvdeel var besat af vore Jager, en lang Mose, 600 Al. bred, gjorde et Skjel igjennem Skoven; paa den modsatte Side af denne uheldige Mose saae vi første Gang de preussiske Pikkelhuer; de holdt sig godt i Lø derovre og drillede os med deres Kugler, der vare uden Virkning; vi sparede paa vore Skud og skød ingen til Nytte. Vores Ansører drog os Skytter længer frem mod en Grøft, der gennemskar Mosen; herfra kunde vi lange Fjenden; vor Oberst fulgte kort efter med hele Bataljonen under Hurraraab og Kongen leve. Fjenden aabnede nu et dækket Batteries Kanoner paa os. Jeg og nogle saae vilde springe over Grøften, men sprang midt i den, i Dynd til Buxelinien. Da Obersten saae det, trak han Bataljonen tilbage. Der sad jeg som Kjøen Tyr, men

fravlede dog op igjen under en liflig Kuglemusik; jeg lagde mig ned langs Borden og stod paa en Preussfer, Officeer, men da jeg sadte igjen, glemte jeg Krudt; det var en smuk Redelighed, Kuglen kunde jeg ikke tage ud, alt Mandstabet var retteret, og min Riffel ubrugbar, en daarlig Stilling midt i Fjendens Ild; dog følte jeg Intet i Diebliffet, men glædede mig over Fjendens Feighed, der kun turde flyde fra sin Dækning. Jeg affkruede Pistolen, kom lidt Krudt i Kanalen, paa denne Maade lykkedes det mig at faae Kuglen ud, nu sadte jeg rigtig og løb tilbage til mine Kammerater. 7de Batallion forlod vor høire Flanke, som vi troede dækket af dem. Det benyttede Preusserne og rykkede i Masser imod os med den Speculation at fange os; itide drog vi tilbage under vedvarende Skytteild til Udkanten af Skoven, hvor Armeerne stod opstillet i Slagorden, nu skulde de ikke længer. Mørket faldt paa, en heel Dags Kamp havde ikke givet dem nogen Fordeel over os. I Mørket trak hele Armeen sig tilbage bag Skanserne ved Lynskov, hvor vi tilbragte Natten under Gevær. Kl. 4 om 2den Paaskefestdag marcherede vi til Flensborg, og efterhaanden fulgte hele Armeen, af hvad Grund, veed jeg ikke, for vi havde Intet tabt. I Flensborg bleve vi indkvarterede, men 2 Timer efter blev der gjort Alarm, at Preusserne var i Byen; i den største skammeligste Uorden løb Alting ud af Byen. Jeg havde væsket Buxer og Strømper, saa inden jeg fik indpakket, var alle mine Kammerater borte. Jeg havde hængt mit Uhr op over Sengen, det glemte jeg, det er ogsaa den eneste Skade og Tab, jeg endnu har lidt. Jeg gik rolig ud af Byen og ærgrede mig inderlig over den skjændige Uorden; der laae Geværer, Tornstænger, Trommer, Munderingsstykker spredt i hele Forstaden; Alt dette var 5te Dragonregiment Skyld i; de havde seet Fjenden et Par Mile fra Byen, og saa reed de alt hvad Hemmer og Løi kunde holde gennem Flensborg og sagde, at Fjenden var i Byen; det var en af de tosfede Byder og Skam for deres Officerer. Cavalleriet har endnu ingen Nytte gjort os. Udenfor Flensborg, paa Balpladsen fra 9de April, fandt jeg min Fane, men kun den halve Battalion. Min Pr.-Leutnant var

med sit Peleton dragen mod den Port, hvorfra Fjenden var at vente, og Kapitainen ligesledes med det 3die Comp., med Resten drog Obersten over Gravensteen til Als, hvor vi ankom i Qvar-
teer Onsdag Nat Kl. 2. Fra Søndag Morgen Kl. 5 havde vi vaaget, været i Kamp, marcheret, arbeidet og fultet. Enhver Fornuftig tænke sig vor Stilling i 3 Døgn. I dette gode Qvar-
teer samler vi nu atter Kræfter. Jeg har ingen Klager hørt af Soldaterne, uden over de Officerer, der feigt førte os tilbage og viste en ussel Conduite. Jeg haaber det Bedste af Fremtiden for gamle Danmark og Kong Frederik. Gud være med os alle.

Niels Peter Rasmussen.

2.

Gunnesh $\frac{1}{2}$ Mil Nord for Ajsens 4 Mai 1848.

Kjære Morten!

. . . . Vi ere nu snart frigsvante Soldater, der see ad Kampen; jeg havde næppe troet det, at den Koldblodighed kunde være tilstede hos os, som der virkelig er tilstede. Kanonernes Tor-
den og Ruglernes Piben rokker ikke Modet, men derimod Natte-
vaagen, Mangel paa Føde og Hvile, det rokker Modet og gjør os utilfredse. Da vi Natten efter Slaget ved Slesvig trak os tilbage fra den ypperlige Stilling ved Lyrskov, hørte man Knur-
ren gennem Rækkerne, thi vi havde alle ventet, at her skulde vi rigtig mere Tydsferne, og da vi nu skulde tilbage, vidste der
strax Nogle, at Generalen var en Forræder og havde Broder i Fjendens Leir; men, efter hvad jeg senere veed, fortjener Ge-
neralen al Berømmelse derfor. Nu er Fjenden mere spredt, lad ham kun løbe op i Jylland, de blive nok kurerede, de ere slet ikke saa farlige. De Danske ere herlige Krigere, naar de har Officerer, som de har Tillid til, dem følger de gjerne i Vngler af Rugler, men desværre, deres Tal er faae; vel kan der

ikke med Grund klages over nogen, men ret mange fortjener heller ingen Roes Hovedkvarteret bliver Middelfart. Lev vel og vær sparsom og lykkelig i din gunstige Stilling. Jeg klarer mig godt, og glæder mig baade over Officerers og Kammeraters Agtelse.

Din Broder N. Rasmussen.

3.

Balslev 9 Mai 1848.

Kjære Brødre!

. Det kjæder naturligviis, det eensomme Liv i Qvartererne, hvor man Intet hører uden Hornets Toner, naar det kalder til Opbrud, i samme Dieblis skal vi saa være færdige og gaae efter Commandoen videre, uden at vide hvorthen. Vi har været 2de Gange i Kæft med vore Fjender. Resultatet kjender I bedre end jeg; vores Battalion har ikke været saa uheldig som andre Corps, skjøndt vi ved Slesvig holdt Preusserne Stangen fra Kl. 4 Eftermiddag til Kl. 8 Aften; af flere 1000 Rugler, de spenderede paa os, ramte viist ikke 7 Bore. Vi sparede dem ikke, hvor vi kunde virke med Kæft, men Forsigtighed bød, at drage Armeecorpsen tilbage.

Nu maa Gud vide, hvad vi kan vente af Fremtiden, Fjendens Overmagt er overlegen, men Soldaterne ere viist ikke besjælede af det Mod, som vi for vort Fødelands retfærdige Sag. Man lover sig Hjælp af Fremmede, men Gud veed, om den nogenfinde kommer, man hjælper bedst sig selv Jeg for min Part er i god Couleur og er Soldat med Liv og Sjæl; jeg har hele Tiden glædet mig med den bedste Sundhed og Tilfredshed. Lad skee hvad der vil, i Guds Haand ligger vor Skjæbne, vor Vre skal vi vide at bærde; den danske Soldat følger rolig og kjæk sin Fane paa Kampens Dag og priser sig lykkelig, naar han har gode Officerer, der ikke svigte. Jeg er nu udstyret med 84 skarpe Skud, min Riffel skyder fortræffelig,

det kunde være rart, snart igjen at sees med de stive Preussere hinsides Væstet, og om muligt vise dem Veien igjen over Eideren. Preusserne ere strunke udvortes, men jeg troer bløde i Hjertene; de vare med deres store Overmagt saa spagfærdige ved Slesvig. Gud være med os alle og det gamle Dannemark.

Niels Peter Rasmussen.

4.

Balslev i Byen 19 Mai 1848.

Kjære Forældre og Søskende!

.... En heldig Skjæbne har ført mig sammen med gode Venner og Bekjendtere i dette Kvarteer; Muurmester N. og C. B. ere indqvarterede her i Rabobyen. Vi besøge hinanden imellem og tager os en fornuftig Bolle Punch; B. er rigtignok en Smule Rekrut endnu, med lidt Feber, men det vil ikke vare længe, inden han faaer den rigtige Couleur. Hr. N. beder at hilse sin Kone, om hun vil behage at skrive, og fortælle, hvormange Gange at hun har skreven, for han venter, og fortæller, at han selv er i bedste Velgaaende Jeg veed meget godt, at I maler Rædslerne med langt farligere Farver end vi, der er vant til at staae for Knald og see Døden under Dine, men det er ogsaa et Haandværk. Der træffer idetmindste af Tydsernes Rugler af 600 kun een. Der gives Folk, som har seet spøgelseagtige Syn, at deres Rugler gaae sikkert og langt, men jeg har af Erfaring faaet Troen, at danske Soldater i Farens og Alvorens Dieblig staae langt over Tydskerne, og deres Vaaben kan fortræffelig gjøre Lyft i Tjendens Rækker. Vel ere de Tydske talrige, men en uretfærdig Sag med den skjændigste Grundvold vil de sætte igjennem mod os, den svagere Magt; men der er en høiere Magt, der er en retfærdig Gud, til ham sætter de brave Danske deres Haab, naar Han er med os, hvo kan saa være mod os? og han lader os seire over de troløse Skurke, der har udspændt

deres rænkefulde Garn, selv lige til Thronen, og som har opbidset det tybste Folk imod os og bragt Krigens Rådfler over vort dyrebare Fødeland. Men hvem vil vel gaae irecte med Forsynet, der saa ofte leder det Onde til det Gode. Nøden lærer Folkene at kjende deres gode og svage Side, og knytter alle Klasser nærmere til hinanden, til det de skulle være Brødre og Søstre, uden Hensyn til Stand og Stilling. For mig beder jeg at I er ganske rolige, jeg føler mig lykkelig ved det Kald, jeg har at udrette i Forening med saa brave Kammerater, med saa god en Hælbred og saa retfærdig en Sag, som det er bleven vor Lod at forsvare. Lad komme hvad der vil, i Guds Haand hviler min Skjæbne. Lev Alle vel, og skriv mig snart til om Egnens Nyheder o. s. v., hvorledes Skimlerne har det, hvorledes Kornet staaer, om min Sekreter ikke springer, og holder godt Huus med mit Værktoi. Hils Alle, lykkeligt Gjenfyn! Eders

Niels Peter Rasmussen Wiemose.

5.

Ulkebølle Sogn paa Den 18 30 Mai 1848.

Kjære Forældre, Søskende og Bekjendte!

Atter ere vi her paa Als med næsten hele den danske Armee. Ved vor Afmarch fra Bålslev heed det, at vi skulle indføres i Nyborg og til Sjælland; men i Miils Bei fra Odense kom en hemmelig Ordre, at vi skulle gaae til Faaborg og derfra tilføes til Als. Vi bleve oversat tilligemed Gardenerne, Herregaardsjægerne og General Hedemann med sin Stab. Det var den herligste og behageligste Overreise, som der kan tænkes; det behagelige Veir, Jyens skønne, bakkefulde Kyst, der i sin Vaar dragt blev belyst af Aftensolen. Gardens Musikcorps spillede paa Dampskibet, og mangfoldige Sange tonede fra vor Batalions Mandstabs, der var pakket sammen paa 3 Bagter, der

bugseredes af Dampskibet. Alfingerne vare glade over vort Komme, men kunde dog ikke huse os alle, endeel maatte nøies med Kvarteer i den store Sal med det lyseblaa Loft. Den 28de om Morgenens kom vi til Sønderborg, hvor vi leirede os udenfor Byen Kl. 1. Vi skulde denne Eftermiddag atter have en Smule Søndagsarbeide med at vise Tydskerne tilbage til Gravensteen. De Tropper, som kom over førend vi, stod lidt paa dem, saa løb de, og vi af al Kraft bagefter, til Dyppe Mølle, hvor de havde et fortræffeligt Batterie, men vort Batterie stod paa det en halv Time og bragte det til Taushed, saa løb Tydskerne igjen ad Gravensteen til. Jeg var den Dag med en Leutnant Knauer paa Eventyr og morede mig fortræffelig. Vi vare 4 Mand og Leutnanten, vi tog en Marketerbød og gjorde Marketerderen og endeel Plaster Viin til Fange, hvoraf strax endeel maatte miste deres Hals; siden afsøgte vi endeel Gaarde, hvis Beboere modtog os med den største Glæde og gav os alle de Oplysninger de kunde; de klagede just ikke saameget over Tydskerne, men vare dog glade over, at kunne slippe dem; der havde været 130 Mand indstaldede i hver Gaard. Vi gjorde os Haab om at kunne fiske nogle af deres Bagagevogne og løb desaarfsag alt hvad vi kunde efter dem; vi vare, da vi saae os om, midt imellem Fjenden, som vi først blev vaer, da de sendte en Kugle efter os, men vor Kjække Fører forstod herlig at føre os tilbage til vore egne. Vi saae her fra en Vække, hvorledes Fjenden maatte retirere fra deres Batterier, og hvorledes vore velrettede Granater kunde more deres Kolonner

Eders N. P. Rasmusen.

6.

Feltvagten i Satrup i Sundeved 3 Juni 1848.

Kjære Forældre og Søskende!

Jeg modtog igaar i Sønderborg Eders Brev af 27de Mai, hvorfor jeg takker Eder meget. Det glæder mig at I ere ved

Selbreden og befinder Eder vel. Men med største Forundring maa jeg deraf see, at der hersker den Tro hjemme, at vi skulde lide Mangel og Nød, og at det er den unge Hare, der er Sæbrikant af disse skjændige og løgnagtige Angivelser. Man skulde virkelig ikke troe, at et Menneſte, der hvert Dieblig maa vente at komme til at see Døden under Vine, kan nedlade sig til ſaadant Skumleri. Jeg vil her efter Evne, men overeensstemmende med Sandheden, ſøge at ſkildre Eder vort Forpleiningsvæſen, ſom det hidtil har været. Ved Ankomſten til deres Corpsſer ſidſte Marts blev alle Tropper forſynede med nye Munderingsſtykker, om de ogſaa nu ſkulde have lidt noget, kan der dog ikke være Tale om, at der ſkulde nye iſtedet de forſte 3 a 4 Maaneder endnu. Hvad Skjorter, Strømper og Sko angaaer, da er der af frivillige Gaver uddeelt ſaa meget, at hver Mand har 2 Skjorter og idetmindſte 2 Par Strømper og 2 Par Sko eller Støvler. Hvem der ikke holder ſig rene, maae være nogle Svinebæſter, for vi har i vore Cantonnementer havt den bedſte Veilighed til at ſaae vores Toi vadt og iſtandsat, ſom vi ingenſinde har havt i Garniſonstjenen. Paa Marchen har vi i vores Brødpoſer ſelv havt Brød og Smør o. ſ. v., og varm Mad har der været beſtilt til os i vore Qvarterer, naar vi kom der. Har vi ligget længe paa et Sted og der har været Flere, end Værterne har kunnet vedblive at beſpiſe ordentlig, er der leveret $1\frac{1}{4}$ $\mathcal{R}$ Studeſjød eller $\frac{3}{4}$ $\mathcal{R}$ røget Fleſk med Grøn og Urter til, $\frac{1}{2}$ Pægel Brændeviin daglig pr. Mand, af Brød er der leveret ſaa rundelig, at jeg for min Part ikke har fortæret $\frac{1}{2}$ Delen af mit. — Paa Als har de bedſte Qvarterer været, vi har havt. Beboerne har beviist os Soldater en Velvillie og Forekommenhed, der viſt for-gjæves vilde ſøges paa Holland. Vi har hidindtil havt 10 $\mathcal{R}$ daglig foruden Koſten, ſom vi har kunnet bruge til Fornøielſer eller efter eget Dnſke. Der har ogſaa været Dage, hvor vi har havt Beſtjæftigelse, ſom har forhindret os i at ſaae varm Mad, men da er der uddeelt Beſkoiter af ſigtet Rugmeel, røget Fleſk og overflødig Brændeviin. Ved det andet Jagercorps hersker ogſaa en ganſke anden Aand, end den unge Hares. Jeg

gad dog vidst, hvad hans Kammerater vilde sige, hvis de fik at vide, hvilke Rngter han understaaer sig i at udsprede; var det hos os, blev han idetmindste Gjenstanden for Alles Foragt. . . . Fjenden har lidt mange blodige Tab her i Sundved, siger Beboerne, især af vor Flaades Kanoner, som de paa ingen Maade kunde taale at see, knapt at høre paa. Brunsvigerne fik næsten aldrig Venning, for der var ingen Penge i Kassen. De vare de raaste Folk, længtes dog saameget efter deres Hjem og bandte Hertugen og Preussens Konge ind i det hede Helvede; Beboerne kan ikke noksom skildre os deres Forbittrelse, naar de omtalte dem. Jeg er som sædvanlig sund og frisk. Lev vel, Alle vel! Eders stedse hengivne

Niels Peter Rasmussen.

7.

Maibøl paa Als 8 Juni 1848.

Kjære Forældre og Søskende!

Jeg har atter oplevet en af hine Dage, som aldrig glemmes, en Dag, som vil blive omtalt med Hæder i Danmark, naar vi alle forlængst ere hensmuldrede i Graven. Den 5te Juni havde vi et Compagnie paa Feltvagt, og de andre Compagnier laae som Piketvagt i Byen Rækkebøl. Vore Forposter stode næsten nede ved Gravensteen, hvortil vi havde drevet Fjenden ved Alapjagten den 28de Mai. Mit Comp. laae som Piket. Henimod Kl. 12 begyndte en stærk Skydning ved Forposterne. Alle Mand maatte gesvindt i Tøiet og forlade den dampende Suppe (vore gode Venner Preusserne fandt jo for godt den Dag ikke at unde os Madro) og drog saa hurtig som mulig mod Fjenden, som avancerede meget hurtig. Oberstleutnant Blom formerede Compagnie-Kolonner og Skytterne frem, for at forstærke Rjaden i større Udstrækning. Det var den høie Tid vi kom, for 1ste Jagercorps og 8de Batt.

løb for Fjenden som feige Usslinger. Jeg spurgte Nogle, om de vare færdige derude; o der er saa mange, hør, hvor de skyder derude og raaber Hurra. Vi skjældte paa dem, og vores Officerer holdt et forfærdeligt Huus, men det hjalp ikke. En af dem spændte en Pistol og truede med at skyde den ned, der gik tilbage, men forgjæves. Hindenburgs Jægere fik Kapitain Dau til at holde Stand med os; vi tog en Stilling bag en Grøft, hvorfra vi rettede en findig Ild paa Fjenden, men strax standsede de. Der saae vi atter Beviis paa, naar der holdes Stand, saa er Preusserne Ingenting; her paa dette Sted var godt 2000 P. mod 200 Danske. Flankerne retirerede stærkt, og vi maatte i Centrum med imellem, til stor Ergrelse for os; men Blom sagde: ja, ja, Børn, hver brav Mand gjør sin Pligt, Liv og Seir ligger i Guds Haand. Ved Nybbøl Kirke stod vore Kolonner, og paa dem aabnede Preusserne en Kanonild; de retirerede da tilbage til Dnyppel; vi fik Ordre i Rjæden til det Samme. O! det haster ikke, sagde Kapitain Dau, vi gjør Fjenden Veien saa stridig som mulig. Men Flankerne retirerede, og vi blev i vor Stilling vist $\frac{1}{2}$ Time efter. I den Tid saae vi Fjendens talrige Kolonner marsere saa gravitetiff frem paa Flankerne og ligesfor os i Centrum, paa 600 Al. Distance, førte af en General paa en hvid Hest (man mente, det var Brangel selv), en stor Styrke paa Linien imod os. Han reed selv langt forud, og Tropperne bleve staaende. Vi rettede alle vore Skud efter ham, men han blev den han var alligevel. Vi trak os nu successive tilbage og skød, hvor vi saae Noget at skyde paa, hvor det kunde nytte. Jeg og 2 Underofficerer vilde see, om Fjenden ikke vilde omgaae vor venstre Flanke, der stodte til Byen Nybbel, hvor de dækkede kunde omgaae os. Jeg er saa mat nu, sagde Underofficeer Jørgensen, jeg har allerede skudt 16 Skud paa Fjenden idag; dette fik han næppe udtalt, førend han faldt imellem os, truffen af en Kugle i Panden. Vi saae da fjendtlige Kolonner, næppe 30 Skridt fra os. Vi tog Næsen til os og advarede vore Kammerater og trak os ved Hjælp af det gjennemskaarne Terrain tilbage til vor samlede Styrke ved Dnyppel.

Nu begyndte en Aft af denne Dags store Drama, som jeg ikke formaaer at finde Ord til at skildre i sin frygtelig Virkelighed, uagtet Billederne deraf endnu staae lyslevende for min Phantasie. Foran os en Masse Fjender, paa 18000 Mand, med 16 Kanoner, saa pyntede og stive, deres Piffelhuer glimtede i Aftensoen; men hvad nyttede deres glimrende Ydre, det er dog Hjertet, der giver Mennesket sin sande Rang og Værd. Vi var 9000 Mand, vort Udseende var simpelt imod Fjendens, men var fast og findig, som er den danske Karakter saa egen. Da vi havde gjort Plads, begyndte vore Batteriers velrettede Ild paa de store Masser, Espingolerne paa Flankerne, med Herregaardsjægerne og Skyttefjæderne. Fjendens Kanoner blev brugt nok, men er bleven usfelt betjent eller, vel rettere sagt, en retfærdig Gud har forhindret deres ødelæggende Virkning, thi efter en Times Kanonade af Granater og Rugler, er jeg kun kommen til Kundskab om, at 2 Artillerister der faldt. Paa Flankerne vare sommetider Fjenderne blandede med Bore, og en frygtelig Geværild, Skrigen og Skraalen, dannede et Virvar, der, oplyst af den stærke Ild og Røgmasser fra 2 af Granater antændte Gaarde, var af en frygtelig majestætisk Størhed. Fjendens Kanonild begyndte at tage af, men vor var lige vedholdende; Preusserne begyndte 2 Gange at retirere, men deres Officerer drev dem atter frem. Men nu kom Reserven, Garden tilføds, 6te, 5te, 10de Batt., og det var Folk, som stod for Skrald; med fældet Bajonet og tordnende Hurraaab styrtede de ind paa Fjenden. O! hvilken Forvirring imellem Fjenderne, deres Officerer brølte og vilde drive dem tilbage, slog om dem med Sablerne som rasende, men de løb alligevel. Den Afdeling af vor Batt., hvortil jeg hørte, fulgte Linien med fældet Bajonet ad en Vei, men her leed vi meget; vor lille frække Leutnant Muus, som den hele Dag havde viist et ualmindeligt Mod, faldt med en Kugle i Brystet, da han foran med hævet Klinge gif løs paa Fjenden. Oberstleutnant Blom blev saaret i Skulderen, Leutnant Rauch i Hovedet. Og min fordums Skolekammerat, nu min Kodefammerat og trofaste Ven, Søren Peter Clausen Skovhuse, der er gift paa

Feio, fik en Kugle i Skulderen; han har hele Tiden fulgt mig, ogsaa denne Dag; det smertede mig meget at efterlade ham her i denne Stilling, men Pligten kaldte; vi skulde endnu hjælpe til at forfølge vor Fjende. I den tætte Landsby Nybbel blev jeg adskilt fra mine Kammerater. Jeg fulgte da med 13de Batt. endnu lidt. Det var nu bleven mørkt, min Ammunition var bortskudt, og jeg var saa udmattet, at jeg næppe kunde holde mig opreist, saa listede jeg til Dyppel, hvor Batt. var kommen. Vi gik da til Sønderborg, hvor vi fik Nattely i en Skole.

Næste Morgen saae jeg i Sønderborg Kirke nogle af de opjankede Døde, hvoriblandt Oberl. Munthe Morgenstjerne, L. Løvenskjold, norsk Officeer, hans Fader er Statholder i Norge, han har som Frivillig kjæmpet for Danmarks retfærdige Sag; og vor lille 18-aarige Muus laa der ogsaa med det samme uforandrede Pigeansigt, som levende. En preussisk Officeer med et Bulbider-Ansigt laae ved hans Side. Der var kommen 35 Liig, da jeg var der, deriblandt var, saavidt jeg kunde see, 25 Preussjere og 10 Danske. Vi har flere Døde ved vor Batt. og mange Saarede. Det var os en streng, alvorlig Dag, men vi hæver vor Tak til Gud, der skjænkede os Seiren. I Tillid til hans Bistand rykker vi atter rolig, vor retfærdige Sag bevidst, mod Voldsmandene og Forraderne, der forhaaner og undertrykker vort dyrebare Fødeland. Jeg vilde ønske at hele det danske Folk følte saa levende som jeg, hvad det uhyggelige Sundered maa lide. Hvilken Angst og Rædsel stod ikke tegnet i Beboernes Miner; der løb Fruentimmer og Børn med lidt Gangklæder i Tørklædet, uden at vide hvorhen; Kreaturerne havde de ladet løbe, og Rister stod fyldte med Tøi i Haver og Marker, for at redde det, hvis deres Boliger antændtes. Dog da de saae os avancere igjen, luede der dog atter Glæde i deres Ansigter. En gammel Bonde sagde til mig: Gud være lovet, de kommer dog igjen, det havde vi næsten ikke kunnet haabe; vel er det galt for os, men naar vi endda maatte blive Danske. Jeg veed ikke hvad jeg svarede, men han trykkede min Haand. Nu staaer Kornet smukt paa Lollands

frugtbare Agre, men det er nedtraadt og ødelagt i Sundved. I lever rolig og fredelig i Eders Boliger, og ingen fremmed Voldsmand kommer for at tømme Eders Spisestue og siger I skal kjøre hele 2—3 Dage for dem, og saa giver som oftest Bank til Løn derfor, og det er en Naade, naar de faae deres egen Befordring med hjem igjen. Lev Alle vel, I Kjære, Gud være med os alle. Lykkeligt Gjensyn. Eders

N. P. Rasmussen.

8.

Skodborghuus 8 December 1848.

Kjære Fader og Moder!

Jeg har nu en Tidlang ikke hørt Noget fra Eder, det skulde derfor glæde mig meget, om det snart maatte behage Eder at skrive mig til, hvorledes I har det, og om der er passeret nogle Nyheder paa Eders Egn. Fra mig vil I ikke kunne vente noget af Vigtighed; de Nyheder, et personligt Beskjendtskab giver til Stof, er jeg her blottet for; en simpel Hedeegn med sine sandede Marker, som den trængste Kyng endnu gjør Menneffene Brugen deraf stridig, giver ikke Stof til at fylde store Breve med. Opholdet her er langt fra ubehageligt, de gjæstfrie og velvillige Beboere behandle os honnet, men Tjenesten er streng for de Menige, der hver 3die Dag gjør Feltvagter. Det er ingen Narrestreger i et saadant Veirigt, hvor Regn og Taage med barste Vinde fra Vesterhavet daglig gjæster os. Jeg gjør Tjeneste som inspektionshavende Officeer i et Bagdistrikt, der indskrænker sig til en Spadsjeretour daglig. Det er jo igrunden Ingenting; men jeg har nogle Dage ikke været ganske vel, der vel meest har sin Grund i de climatiske Forhold. Nordflesvigerne kommer hver Dag og spørger: kommer de Danske ikke snart, det er dog underligt, selv kan vi dog ikke jage Indfærdene væk; Gud veed, hvis Skylden er, Kongens er det ikke, for han opgiver os ikke, det har vi hørt, der=

for lod han Ministrene gaae, det har vi spurgt. I Glensborg veed de ogsaa, at Frederik den 7de vil nedlægge sin Krone til Fordeel for Sverrigs Konge, hvis han af Overmagten bliver tvungen til at afstaae Slesvig. Saaledes kommer de Danmarks hengivne Slesvigere dagligen for at søge trøstende Efterretninger paa denne Side Kongeaalen, men ingen saa jeg endnu modløs, eller der i fjerneste Maade egentlig mistvivlede om, at vor retfærdige Sag skulde ikke seire; de opregner med Stolthed Talsørrelsen paa den danske Armee, som den vistnok ikke er; de udtaler deres Misbilligelse over vore blaa Vaabenfrakker; nu ligner I jo de tydske Kjeltringer, før kjendte vi Eder langt borte, vore Karle med de kjære røde Trøier, de star ogsaa Tydskerne slemt i Dinene. Skriv snart.

Niels Peter Rasmussen.

9.

København ved Strøb 17 Mai 1849.

Kjære Forældre og Søskende!

. Rolig og veltilfreds vendte jeg tilbage til mit Kvarteer hos min reformerte Vært, der altid havde meget travlt med at skjænke Cichorievand og Kartoffelbrandevin til sin Indkvartering, der bestaaer af 56 Mand, der, for at faae Plads under Tag, næsten maae ligge ovenpaa hinanden. Jeg lagde mig veltilfreds paa mit Straaleie, medens jeg endnu hørte Mandstabet fortælle i Munden paa hinanden, hvorledes de havde seet vore Rugler træffe. Jeg slumrede snart ind og drømte, hvad man kalder behageligt, om fraværende Slægt og Venner. Pl. henimod 4 syntes jeg at fornemme en Sufen udenfor, men jeg kunde dog ikke ret vaagne derved, men derpaa kommer et Skrald, som ryster hele Huset fra øverst til nederst. Forfækket farer Alle op og iler til Vinduet for at erfare Aarsagen; da var det en Bombe af 168 L s Kaliber, der var sprungen i en Have i en 30 Skridts Afstand; der kom flere der faldt i forskellige

Qvarterer, af og til drøede Skytset fra Voldene. Jeg gik op i den nærmeste Bastion for at see lidt over paa, hvorledes Sagerne stode, men der var intet at see af Fjenden; han stod dækket for vore Kanoner med sine Morterer i nogle Jordhøbninger; vore Kosakposter stod uden om Fæstningen, som om Ingenting var paa færde. Men snart øinede jeg en Røddamp i det Fjerne; der er en! skreg man; jeg saae efter den og hørte en Susen høit over Hovedet, og saae den falde en 600 Alen fra mig nede i Byen med et stort Skrald; derefter fulgte en Hvislen og saae Skridt fra mig faldt Noget; nysgjerrige ilede vi hen for at see, hvad det var. Med Hirsfangeren opgravede vi da et Stykke af Bombens Skæl af en 2 til 3 Als Bøgt. Dette kunde overtyde os om, hvilken Kraft disse Døvlø kan have. Jeg gik ned i Byen for at see Stedet, hvor den faldt; der havde den slaaet hele Forsiden ud af et Huus, der beboes af en Skomager. Hvilket Syn! der var ikke et Stykke Væg i Stuen, uden at det var sønderslaaet; der laa Støpler, Ræster, Syle, Theekopper, Tællerener o. s. v. imellem Tagstene, de sønderslaaede Vinduer og udslaaede Bæge. Det var et tragiskomisk Syn; thi ovenpaa denne Forvirring stod Skomageren med en høitidelig Gestus og fortalte os, at uagtet Alt i hans Stue var sønderslaget og hans Naboers Vinduer alle vare gaaede i Stykker af Skraldet, var han og hans lille Barn dog uskadede; skjøndt de befandt dem i Stuen, var de bleven det eneste Hele; thi selv Pladerne paa Raskelovnene vare knuste. Jeg tænkte, den Gud bevarer, er uden Farer. Kl. 9 holdt Fjenden endelig op med Bombardementet. Nu bleve vi afløste og overførte til Fjnen. En stor Mængde Fruentimmer, Børn og Syge fulgte med os paa Commandantens Opfordring. Det var et smerteligt Syn at see disse Stakler med Sengenklæder, Klædningsstykker og Fødevarer samle sig i Smaagrupper ved Strandbredden og langs Landeveien. Her græd en Pille ved Moderens Bryst, en 2-3 andre Smaastakler klynge sig omkring hende, medens hun bekymret saae over paa det forladte Hjem, hvor den efterladte Hustru maatte blive tilbage for at opfylde sin Borgerpligt; maaskee seer hun ham ikke mere, maaskee

vil hun finde sit Huus og Bohave ødelagt, naar hun igjen vender tilbage. Men hvor skal hun nu søge Ly med sine Smaae? alle de nærmeste Byer ere allerede opfyldte med tidligere Flygtninge og Indquartering; Soldaten gaaer vel kold og stiv forbi, men føler meget derved. Vi marcherede 1 Miils Vej til denne venlige Landsby, hvor vi hos de rige og gode Beboere lever godt og fryde os ved den venlige Natur. Men Kanontordenen ved Fredericia kalder vore Tanker med Alvor til Kampens Tumleryds. En stærk Ild faaer vi der imorges; en Flygtning derfra fortæller, at en 5 til 6 Huse ere brændte, det vil ikke blive de sidste. Men Fæstningen faaer Indsken derfor ikke, den vil, som jeg haaber, blive forsvaret med Kjølighed og kun falde med Gre, efter at Tusinder af Voldsfædterne ere faldne i dens Grave. Commandanten sparer paa Ammunitionen, men han skal nok vide at bruge den i rette Tid. Den Tro har jeg for min Part, om jeg end ærgrer mig lidt over den maaskee for store Sparksomhed. Jeg har det godt. Lev Alle vel! Gud bevare Danmark og Kongen!

N. B. Rasmussen.

10.

Fæno i Lille Belt 27 Juni 1849.

Kjære Forældre!

Da jeg saa ofte skriver, maa det blive en Selvfølge, at jeg ikke kan have Noget hver Gang at skrive om, der kan kaldes Nyt og have Interesse. I Fredericia er der ikke noget skeet af Betydning de sidste Gange vi har været der. Fienden kaster af og til Bomber fra Dæmregryden, der staaer bag Oversømmelsen, efter Kastellet og Landgangsbroen, men endnu uden mindste Virkning. Paa Fæstningens nordlige Side ved Trelle Skov seer man en nogen Skorsteen af en nedbrudt Gaard, bag hvilken der skal være et Batterie, der kan blive meget farlig for Overfarten til Strib, men endnu har ingen Kanoner

derfra forkyndt dets Nærværelse. Oldenburgs Bastion gjorde lyst en Dag med et af deres Batterier eller Standsfer paa Er-ritsø Mark, da det med sine 6 84 *A* diger og en 24 *A*s Kuglekanon bragte det til fuldkommen Tausshed. Disse nye Kanoner, der ere støbte i Sverrig efter danst Tegning, ere udmærkede til at træffe, men vore Brandrør til Bomberne ere ikke gode, da en meget stor Deel springer for tidlig. Dog Tydsfernes har noget af samme Egenskab og gaaer længere end vore; det kommer af en stærkere Krudtladning, der vist for en stor Deel skader Skudsikkerheden.

Livet i Fæstningen er ret interessant; jeg saa de sidste Gang en af vore Kunstnere tage Skizze til flere Prospekter omad ved Bolden, hvor vi har vore Jordhytter inde i Bolderen, der ere af forskjellig Størrelse, til en 4 til 10 Mand. Saadanne Boliger ere snart meublerede, for de kræver ikke mange Luxusartikler; Gulvet er paa gammel nordisk Viis belagt med Halm, der tillige tjener til Seng; det Bedste ere de uldne Tæpper vi har, der tjener til Overdyne, naar vi sover, og sammenlagte til Stole, naar vi spiser; Vinduerne slaaer vi aldrig ispykker og under Glarmesteren aldrig den ringeste For-tjeneste, thi Døren er et Tappe, og naar det drages tilside, er det et Vindue; kun enkelte Huse har Borde; Majoren har en Stalddør paa 2 Pæle i sit, omgivet med et Par Bænke af samme Slags, forresten er den som vore. Om Morgenens Kl. 2, naar der pures ud, seer det noget romantisk ud i Morgendämringen; denne Masse Mennesker kryber ud og pusler omkring, endnu som man siger sovende indvortes; paa Commandoorden Træd an! forsoier man sig til Pyramiderne, hvor paa krydsende Bajonetter hænger Rødtøiet og Tornhytterne; nu paatages det og derefter marscherer man til sin Stillestående paa Bolderen. Imorgen skal vi derover igjen; som jeg forventer vil det vistnok blive den sidste Gang, vi gjøre denne Manøver, thi Hævnens Time er vist ikke fjern for Studethvene i Inland. Derfor alle Mærker ikke be- drage, kommer vi maaskee en af Dagene uventet i Ryggen paa dem. Da de nu har spredet deres store Masser, var

det vel igrunden den høie Tid, at de erindredes om, at der er en dansk Armee til, som er til mere end at ligge i Fyen og spise Boghvedegrød og see taalmodig til, at Fjenden viser sin Raahed og Heltmod mod Bærgeløse. Den 6te Brigade er ganske uventet kommen her til Fyen; der arbeides med Iver paa Landgangsbroer i Skrillinge og Middelfart. De Commanderende skal nu være fuldkommen underrettet om Fjendens Stilling. Hvad der nu skal foretages, vil Erfaringen fra Rolding have lært dem at holde hemmeligt

Eders

Niels Peter Rasmussen.

Efterskrift fra Udgiveren.

Omtrent paa samme Tid, da Professor Allen paa Corfu for sidste Gang syslede med dette Udvalg af Breve fra danske Krigsmænd, nedskrev han nogle Bestemmelser om, hvorledes der skulde forholdes med flere af hans literære Arbejder, hvis han ikke skulde vende tilbage til sit Fædreland, og han udtalte da Ønsket om, at jeg vilde besørge Brevene udgivne, et Ønske, som jeg med Glæde har bragt til Udførelse. Udvalget af Brevene er næsten ganske det samme, som han havde ordnet; kun nogle faae, af ham selv betegnede som tvivlsomme, ere udeladte. Flere af Brevene ere blevne trykte efter selve Originalerne, men de fleste efter meget nøiagtige Afskrifter, som ere skrevne af Professor Allens mangeaarige, paalidelige Medhjælper, Cand. philol. P. Seidelin.

Som allerede antydet i Fortalen, er Retskrivningen lempet; der er brugt en Retskrivning, som nærmer sig den, som var den almindelige paa den Tid, Brevene bleve skrevne; dog ere fremmede Ord, naar de ikke vare bogstaverede paa en altsfor mangelfuld Maade, bevarede i den Form, i hvilken Brevsriverne have skrevet dem. Ligeledes er Interpunktionen for en stor Deel forbedret, men ellers er der saagodtform aldeles ingen Forandringer foretagne ved den hele stilistiske Form, i hvilken Brevene foreligge (et og andet Sted kan et Par Ord være stillede i en bedre Orden).

Samtlige Breve ere afleverede til det store kongelige Bibliothek. De ere ikke alle forærede Professor Allen, mange af dem ere kun laante til ham, og skulde altsaa nu tilbageendes. Men det vil være forbundet med megen Vanskelighed, at foretage en saadan almindelig Tilbagesendelse, og jeg vil derfor tillade mig at foreslaae, at Samlingen fremdeles maa blive bevaret i det store kongelige Bibliothek. Saafermt Nogen onster atter at komme i Besiddelse af de originale Breve, som han i sin Tid har indsendt, beder jeg Bedkommende at henvende sig til mig med Opgivelse af, hvilke disse Breve ere, jeg skal da gjøre mit Bedste for at søge dem ud og sende dem tilbage.

Kjøbenhavn den 2 April 1873.

Chr. Bruun.

Indhold.

Fortale.

Første Afdeling. Breve fra Forskjellige, ordnede efter Tidsfølgen.

1848.

	Side
1. Maler Joh. T. Lundby til sin Moder. Kbh. 20—21 Marts..	5
2. Chr. P. Fæsterlund til sin Familie. 1ste Jagercorps. Barde- Egnen. Kbh. 22 Marts.....	7
3. Joh. T. Lundby til sin Moder. Kbh. 25 Marts.....	8
4. Brev fra Joh. T. Lundby. Kbh. 25 Marts.....	11
5. Brev fra Joh. T. Lundby. Kbh. 26 Marts.....	13
6. N. P. R. Schjærringe til sine Forældre. Laaland. Kbh. 27 Marts.....	16
7. Christian Sobolle til sin Kone. Laaland. Slagelse 30 Marts	17
8. Hans Jessen til sin Familie. Skjolev Sogn ved Abenraa. Slesvig 13 April.....	18
9. Lars Svensen til Jernbanedirektør G. Skram. Slesvig 14 April.....	20
10. Ole Nielsen Hyllede til Pastor Villemoes i Herfølge. 4de Ba- taillon. Rjøge-Egnen. Bercht ved Slesvig 21 April...	21
11. J. F. Jensen Rundby til sine Forældre. 2det Jagercorps. Holbæk-Egnen. Hørup paa Als 26 April.....	23
12. Lars Sørensen Gilstrup til sine Forældre. Kbh. sidst i April..	25
13. Ane Catrine Mikkelsdatter til sin Mand Jens Ensløv, Over- constabel ved 4de Batteri. Grenaa-Egnen. Selfjar 2 Mai.....	27
14. Dragon Niels Knudsen Søndertang til sine Forældre. Lemvig- Egnen. Randers 4 Mai.....	28
15. Pigen Ellen Nielsen paa Als for Jens Andresen Damgaard til hans Moder. Ribe-Egnen. Mjang 6 Mai.....	29

16. Lars Sørensen Gilstrup til sine Forældre. Kbh. 14 Mai	31
17. Poul Hansen Auno til sin Søster. 4de Bataillon. Balslev (i Fyn) 15 Mai	33
18. Lieutenant W. Schønning til sin Moder. 1ste Bataillon. Sles- vig 20 Mai	34
19. Ane Catrine Mikkelsdatter til sin Mand Jens Enslev, Over- constable ved 4de Batteri. Grenaa-Egnen. Selfær Mark 30 Mai	35
20. Lars Hansen Amminstrup til sin Familie. 1ste Bataillon. Nordsjælland. Als 8 Juni	37
21. Søren Nielsen Hemmed til sin Huusbonde. 1ste Jægercorps. Grenaa-Egnen. Stenderup 4 Juni	40
22. En Frivillig, Overjager ved 3die Reserve-Jægercorps, til en Ven. Kolding 9 Juni	41
23. Ane Catrine Mikkelsdatter til sin Mand Jens Enslev, Over- constable ved 4de Batteri. Grenaa-Egnen. Selfær Mark 10 Juni	47
24. Johan Leving til sin Svoger og Søster. 1ste Reserve-Jæger- corps. Viborg-Egnen. Tørring Mølle ved Haderslev 22 Juni	48
25. Mads Andersen Jestrup til sine Forældre. 1ste Jægercorps. Thisted-Egnen. Sommersted 24 Juni	49
26. Christen Hansen Herfølge til sine Venner. 3die Bataillon. Rjøge-Egnen. Sønderborg 28 Juni	50
27. Ole Nielsen Hyllebe til Pastor Villemoes i Herfølge. 4de Ba- taillon. Rjøge-Egnen. Vøgeffov ved Haderslev 29 Juni	52
28. Lieutenant J. P. Behrens til sin Broder. Steenvad Mølle ved Kolding 3 Juli	53
29. Peder Jensen Jasterlund til sine Forældre. Varde-Egnen. Kbh. 16 Juli	56
30. Lars Hansen Amminstrup til sin Kone og sine Forældre. Nord- sjælland. Sønderjylland 18 Juli	57
31. Hans Hansen Rødbebo til sin Moder og Søster. 2det Jæger- corps. Nordsjælland. Als 19 Juli	58
32. Underofficer Rasmus Nielsen Naderup til Godsforvalter Houg paa Gavns. 2det Jægercorps. Ræstvedkanten. Rjar paa Als 11 August	59
33. Rasmus Jensen til sin Farbroder. Constabel ved Batteriet Marcusen. Arhus-Egnen. Ulfær pr. Veile 13 August	67
34. Rasmus Hansen Fannerup til sine Venner. Constabel. Grenaa- Egnen. Als 16 August	68
35. Lars Hansen Amminstrup til sin Kone og Datter. 15de Ba- taillon. Nordsjælland. Gjennem 18 August	70

36. Morten Jensen Vognserup til sine Venner. Nordjylland. Reise 18 August	71
37. Jørgen Christensen til en Ven. 1ste Jagercorps. Grenaa= Egnen. Greis 18 August	72
38. Peter Thielens Møller til sin Broder. 3die Dragon-Regiment. Uge i Nordflesvig. Århuus 19 November	74
39. Samme til sin Svoger. Århuus 28 November	75

1849.

40. Lønne Peterjen til sin Kone. 1ste Forstærknings-Bataillon. Vordingborg=Egnen. Bilslev 14 Januar	79
41. Jakob Nielsen til en Ven. 8de Bataillon. Lemvig=Egnen	80
42. Peter Thielens Møller til sin Svoger. 3die Dragon-Regiment. Uge i Nordflesvig. Nørre Bjerre 28 Marts	83
43. Johan Levring til sin Søster. 3die Reserve-Jagercorps. Vi= borg=Egnen. Falsled ved Vogense 29 Marts	84
44. Rasmus Jørgensen til sin Kone. 1ste Reserve-Bataillon. Fre= deriksfjund=Egnen. Viby paa Als 9 August	85
45. Rasmus Jørgensen til sine Forældre. 3die Reserve-Jagercorps. Faaland. Skovby paa Als 10 April	87
46. Premierlieutenant S. Lundby til sin Moder. Landslet Præste= gaard paa Als 12 April	89
47. Brevskriveren ubekjendt. Sønderborg 12—13 April	92
48. Mads Jensen til en Ven. 1ste lette Bataillon. Rodovre ved Kjøbenhavn. Vollerup paa Als 12 April	98
49. Lieutenant Carl Ussing til sin Forlovede. 6te Linie-Bataillon. Bredballe pr. Reise 24 April	101
50. Hans Jensen Tindbeck til sin Morbroder. 9de Bataillon. Randers=Egnen. Fredericia 25 April	107
51. Premierlieutenant S. Lundby til sin Moder. Frederiks 26 April	108
52. Hans Rasmussen Kaalsbæk til Pigen Anne Petersen, i Con= dition ved Frederiksborg. 1ste Jagercorps. Vester Mark 28 April	111
53. Peder Andersen til sine Forældre. 1ste Husar-Esquadron. Nord= jylland. Skadstrop 27 April	112
54. Niels Peter Christensen til sin Kone. 6te Reserve-Bataillon. Hjørring=Egnen. Middelfart 1 Mai	113
55. Peder A. til sine Søskende. (Mai)	114
56. P. E. Lorentzen til en Ven. 3die Jagercorps. Fredericia 2 Mai	115

	Side
57. Jens Rasmussen Valle til sin Kone. 1ste Reserve-Jægercorps. Grenaa-Eggen. 6 Mai	118
58. Frederik Knudsen til sin Kone. 1ste Reserve-Jægercorps. Sorø-Eggen. Taarup 18 Mai	120
59. Lauritz Hansen Kousted til sine Forældre. 5te Dragon-Regiment. Randers-Eggen. Allerup 21 Mai	121
60. Rasmus Jørgensen til sine Forældre. 3die Reserve-Jægercorps. Laaland. Sønderborg 25 Mai	123
61. Anders Larsen Kullerup til sine Forældre. 4de Forstærknings-Bataillon. Sorø-Eggen. Fredericia 27 Mai	125
62. Peder Es. M. til sin Veninde Maren. Laaland. Sønderborg 30 Mai	126
63. Ellen Johanne Pedersdatter af Ammitsbøl til Rasmus Andersen Skjærbæk. 3die Dragon-Regiment. (Efter 31 Mai)	128
64. Hans Petersen Haarlov til sin Familie. 2det Jægercorps. Næstved. Augustenborg 5 Juni	130
65. Jens Christensen til sin Kone. 2det Jægercorps. Storehedinge-Eggen. Als 5 Juni	132
66. Johannes Larsen til sin Kone. Sønderborg 7 Juni	133
67. Lars Hansen til Provst Monrad i Marvede. Undercorporal ved 3die Bataillon. Næstved-Eggen. Byllerup 7 Juni	135
68. Rasmus Jørgensen til sine Forældre. 1ste Reserve-Bataillon. Frederiksbund-Eggen. Klitting paa Als 11 Juni	136
69. Hans Hansen Noddebo til sine Forældre. 1ste Forstærknings-Jægercorps. Frederiksborg-Eggen. Sønderborg 11 Juni	137
70. Johan Petersen Johansen til sin Familie. 1ste Reserve-Jægercorps. Als. Kerslev 11 Juni	138
71. Rasmus Hansen Fannerup til sine Venner. Constabel. Grenaa-Eggen. Ronhave-Batteri 12 Juni	140
72. P. E. Lorentzen til en Ven. 3die Jægercorps. Brendstrup 12 Juni	141
73. Frederik Knudsen til sin Kone. 1ste Reserve-Jægercorps. Sorø-Eggen. Roerslev 13 Juni	145
74. Johannes Larsen til sin Kone. 1ste Reserve-Bataillon. Sunds-mark 13 Juni	147
75. Peter Thielens Møller til en Ven. 3die Dragon-Regiment. Uge i Nordflesvig. Bindum 20 Juni	148
76. Rasmus Hansen Beilebye til sin Møster. 1ste Reserve-Jægercorps. Laaland. Naby paa Fyen 24 Juni	150
77. Anders Larsen til sine Forældre. 4de Forstærknings-Bataillon. Sorø-Eggen. Eiby 27 Juni, mellem Odense og Middelfart	152
78. Rasmus Hansen Beilebye til en Ven. 1ste Reserve-Jægercorps. Laaland. Naby paa Fyen 27 Juni	153

79.	Christen Hansen Vallerup til sin Moder. 3die Jægercorps. Nordsjælland. Roulund pr. Middelfart 30 Juni	155
80.	Søren Jensen Rynby til en Ven. 1ste Espingol=Batteri. Nordsjælland. Fredericia 7 Juli	156
81.	Frederik Knudsen til sin Kone. 1ste Reserve=Jægercorps. Sorø=Egnen. Borum 8 Juli	157
82.	Rasmus Hansen Veilebø til en Ven. 1ste Reserve=Jægercorps. Laaland. Asperup paa Fyen 9 Juli	160
83.	P. C. Lorentzen til en Ven. 3die Jægercorps. Svendsstrup 9 Juli	161
84.	Hans Pedersen Haarlov til sin Kone. 2det Jægercorps. Rastved=Egnen. Fredericia 10 Juli	164
85.	Christophør Olsen Høsterkjøb til sine Forældre. 1ste Reserve=Jægercorps. Nordsjælland. Asperup 10 Juli	167
86.	Johan Mortensen til en Ven. 2det Jægercorps. Ringsted=Egnen. Fredericia 12 Juli	168
87.	Christen Mikkelsen til sine Venner. Kjøge=Egnen. Fano 12 Juli	170
88.	J. C. Madsen til sin Familie. Roile 17 Juli	173
89.	Hans Pedersen Haarlov til sin Kone. 2det Jægercorps. Rastved=Egnen. Balsløv 21 Juli, paa Fyen	177
90.	Søren Jensen Rynby til en Bekjendt. 1ste Espingol=Batteri. Nordsjælland. Fredericia 24 Juli	179
91.	Tønne Pedersen til sin Morbroder og Kone. 1ste Forstærknings=Bataillon. Bordingborg=Egnen. Fano 26 Juli	180
92.	Pastor M. Melbø til Pastor Fenger. Asperup 27 Juli	182
93.	Hans Pedersen Møller til sine Forældre. Matros. Fange fra Gefion. Tønder=Egnen. Glykstad 1 August	184
94.	Rasmus Jensen Hvalgaard til en Ven. Constabel ved Batteriet Marcusen. Aarhuus=Egnen. Alsens 1 August ..	185
95.	Peter Thielens Møller til sin Familie. 3die Dragon=Regiment. Uge i Nordflensvig. Hvejsel 8 August	190
96.	Brev fra en Dame til sin Søster. Colding 9 August	191
97.	Jens Hansen Braabø til Pastor Fenger. 4de Bataillon. Sorø=Egnen. Hjør 10 August	198
98.	Brev fra en Dame til sin Søster. Colding 11 August	201
99.	Christen Jensen til sin Broder. 3die Jægercorps. Barde=Egnen. Hygind ved Alsens 24 August	203
100.	Samme til Samme. Røffenæs 22 December	204

1850.

101.	Brev fra en Pige til en Soldat, hendes Kæreste. Gammelgaard 31 Mai	209
------	--	-----

	Side
102. Brev fra en Gardehusar til sin Broder. Nordjylland. Brande= rup 12 Juli	210
103. Christen Mortensen Folehauge til sin Søster. 2det Jager= corps. Nordjylland. Vagballe 12 Juli	212
104. Morten Jensen Vognserup til sin Moder. Jodgarden. Nord= jylland. Flensborg 26 Juli	214
105. P. Peder Jensen Græbde til en Ven. 3die Depotcompagni. Put= gaarden paa Femern 30 Juli	215
106. Svend Nielsen til sin Kone. 1ste Depotcompagni. Nord= jylland. Sønderborg Juli	217
107. Christen Mortensen Folehauge til sin Søster. 2det Jagercorps. Nordjylland. Store Dannevirke 2 August	218
108. Morten Larsen Venneboe til sin Familie. Høllingsled 3 August	220
109. Jørgen Jensen Ryndby til sine Forældre. 1ste Esplingol=Vat= teri. Nordjylland. Sørup paa Als 3 August	221
110. L. P. Christensen Gjerløv til sin Søster. 2den lette Bataillon. Frederiksborg=Egnen. Dannevirke ved Slesvig 4 August	223
111. Lars Jensen til sin Broder. 1ste lette Bataillon. Frede= rikslund=Egnen. Den 6te Brigades Leir ved Huusby Skov 9 August	225
112. Christen Mortensen Folehauge til sin Søster. 2det Jagercorps. Nordjylland. Store Dannevirke 19 August	229
113. Brødrene H. Hansen og P. Hansen til deres Familie. 1ste Forstærknings=Bataillon. Møen. Huusby 8 September	230
114. Christen Larsen Ballerup til sin Familie. 3die Jagercorps. Nordjylland. Cosel ved Eternsørde 19 September	232
115. Brev fra en Premierlieutenant ved 6te Dragon=Regiment til sin Søster. Cantonnement Pyskov 24 September	235
116. C. C. Sønderbye til en Ven. 1ste Reserve=Jagercorps. Ring= høbing=Egnen. Omtrent sidst i September	238
117. Frederik Knudsen til sin Broder. 1ste Reserve=Jagercorps. Sorø=Egnen. Flensborg 4 Oktober	239
118. Ole Nielsen Kollerød til sine Forældre. 1ste Reserve=Bataillon. Frederiksborg=Egnen. Frederiksstad [29 Septemb.—] 3 Ok= tober	241
119. N. Jørgensen til sine Forældre. 1ste Reserve=Bataillon. Fre= derikslund=Egnen. Frederiksstad 7 Oktober	244
120. Ole Nielsen Kollerød til sine Forældre. 1ste Reserve=Bataillon. Frederiksborg=Egnen. Frederiksstad 10 Oktober	246
121. H. Hansen til sin Familie. 1ste Forstærknings=Bataillon. Møen. Lille Dannevirke 1 November	248
122. Niels Nielsen Suserup til en Ven. 4de Reserve=Bataillon. Sorø=Egnen. Frederiksstad 12 December	249

Anden Afdeling. Fortsat Række af Breve fra enkelte Soldater.

1.

	Side
Breve fra Ole Andreasen til sin Moder, sine Søstende, Svoger og Venner. 2det Jægercorps, 2det Compagni. Jægerspriis. Dødelig saaret i Slaget ved Fredericia den 6te Juli 1849	255
1. Helsingør 28 Marts 1848	255
2. Geltoft 14 April 1848	256
3. Slesvig 19 April 1848	257
4. Slesvig 26 April 1848	259
5. Stade 13 Juli 1848	261
6. Faaborg 16 September 1848	263
7. Barnehoigaard pr. Faaborg 23 Oktober 1848	264
8. Bjernegaard 1 November 1848	266
9. Mels pr. Nordborg 19 Marts 1849	266
10. Avenbøl paa Sundeved 4 April 1849	267
11. Vestermark pr. Sønderborg 21 April 1849	268
12. Barakkerne ved Hjør paa Als 20 Mai 1849	270
13. Bollerup ved Augustenborg 30 Mai 1849	271
14. Bollerup 16 Juni 1849	273
15. Dreslette 24 Juni 1849	276
16. Dreslette 28 Juni 1849	278
17. Fredericia 10 Juli 1849	279
18. Fredericia 17 Juli 1849	279
19. Fredericia 3 August 1849	281
20. Fredericia 14 August 1849	281
21. Fredericia 15 August 1849 (Skrevet af L. H. Larsen (Draab))	283
22. Fredericia 22 August 1849 (Skrevet af Samme)	284

2.

Breve fra Ole Christian Sørensen til sin Kone. 3die Reserve-Jægercorps, senere 1ste Reserve-Jægercorps. Hjørring-Egnen. Af Profession Skomager	285
1. Nyborg 7 Mai 1848	285
2. Haderslev 1 Juni 1848	286
3. Tolding 8 Juni 1848	288
4. Veirsløv 6 Juli 1848	292
5. Haraldshjør 26 Juli 1848	294

	Side
6. Braae 7 August 1848.....	296
7. Njærhølle 18 August 1848.....	298
8. Stoustrup 2 Mai 1849.....	301
9. Fredericia 9 Mai 1849.....	302
10. Fredericia 17 Juni 1849.....	304
11. Fredericia 29 Juni 1849.....	306
12. Baaring 8 Juli 1849.....	307
13. Hollingsstedt 1 September 1850.....	310

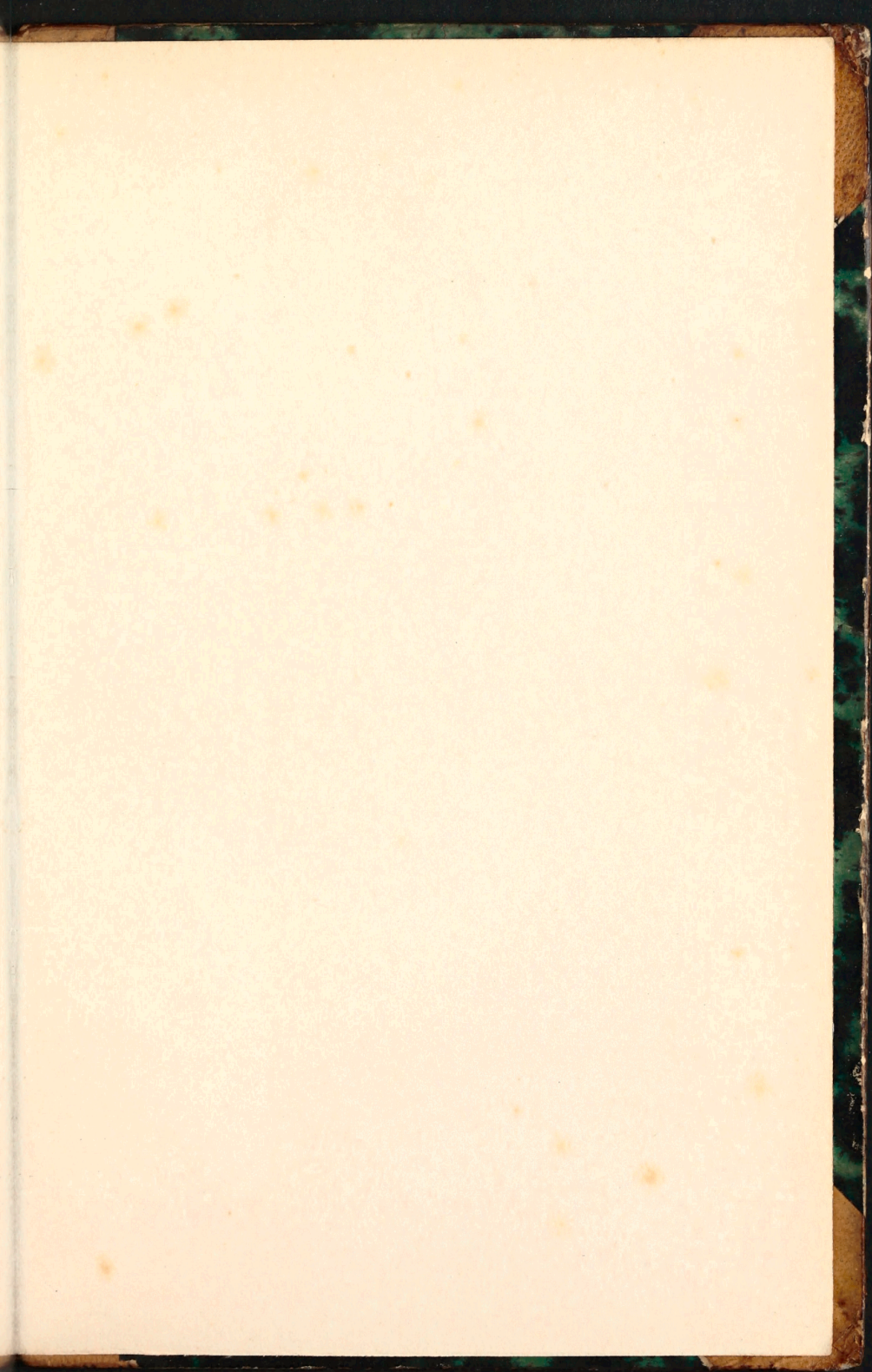
3.

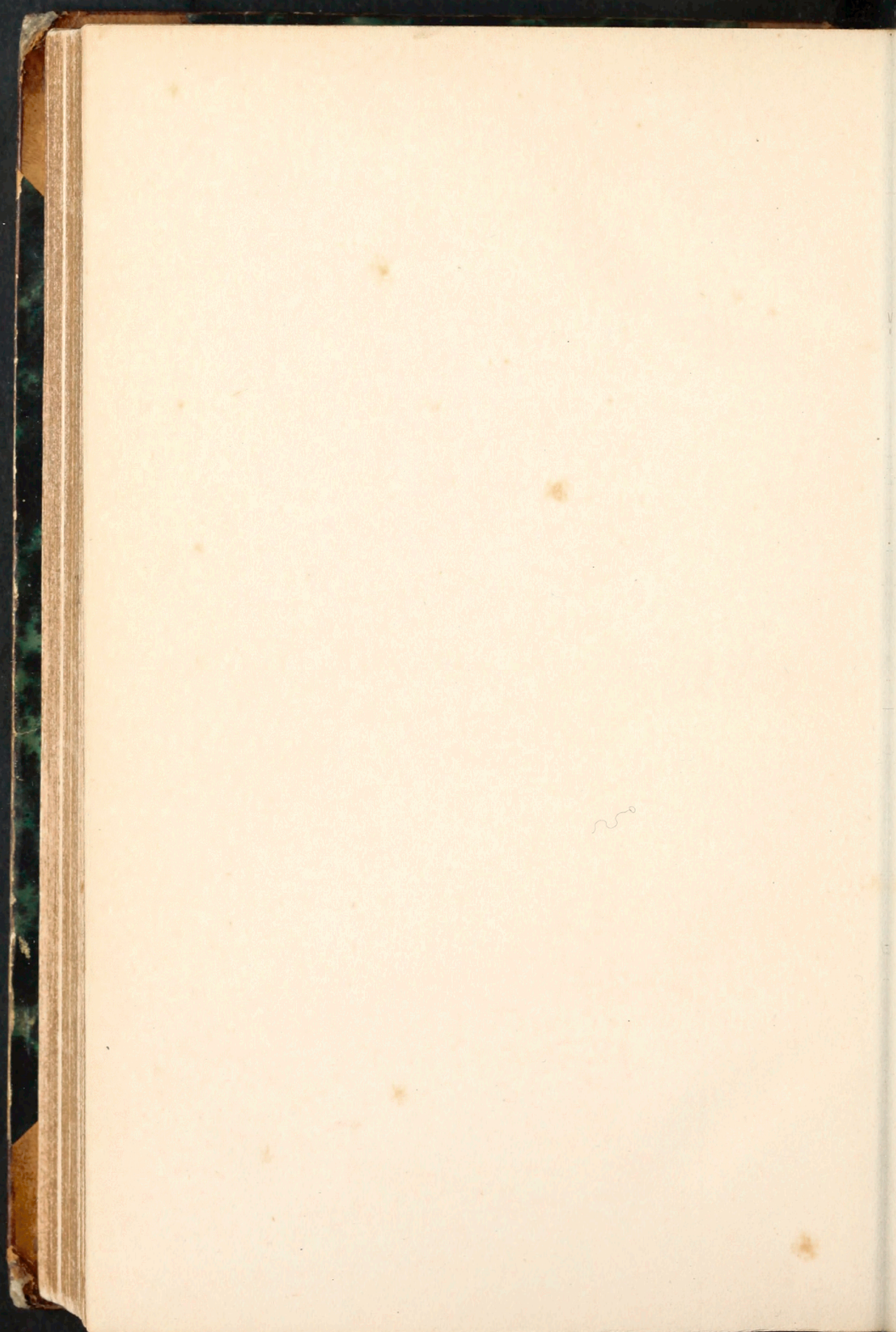
Breve fra Niels Peterfen Wiemoje til sine Forældre og Søstende.

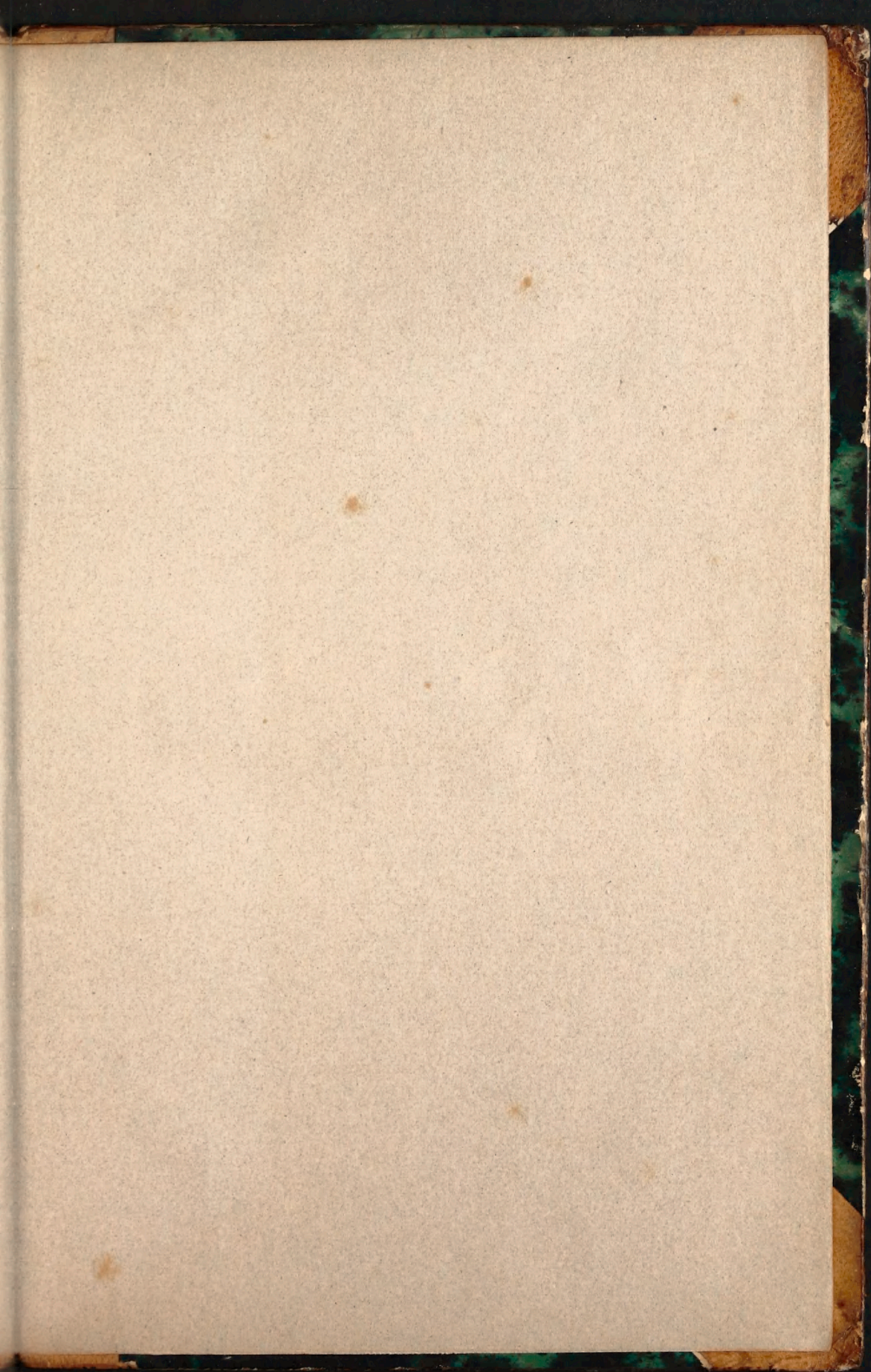
Først Menig ved 4de Bataillon, senere Sergeant ved 1ste Forsterknings-Bataillon. Laaland. Af Profession Snedker	311
1. Storebro, Igen Sogn, paa Den Als 27 April 1848.....	311
2. Hunsby ved Alsens 4 Mai 1848.....	314
3. Balslev i Fyen 9 Mai 1848.....	315
4. Balslev 19 Mai 1848.....	316
5. Ulkebølle paa Als 30 Mai 1848.....	317
6. Satrup 3 Juni 1848.....	318
7. Maibøl 8 Juni 1848.....	320
8. Skodborghuus 8 December 1848.....	324
9. Roerslev ved Strib 17 Mai 1849.....	325
10. Fæno 27 Juni 1849.....	326
Efterskrift fra Udgiveren	330
Indhold	332

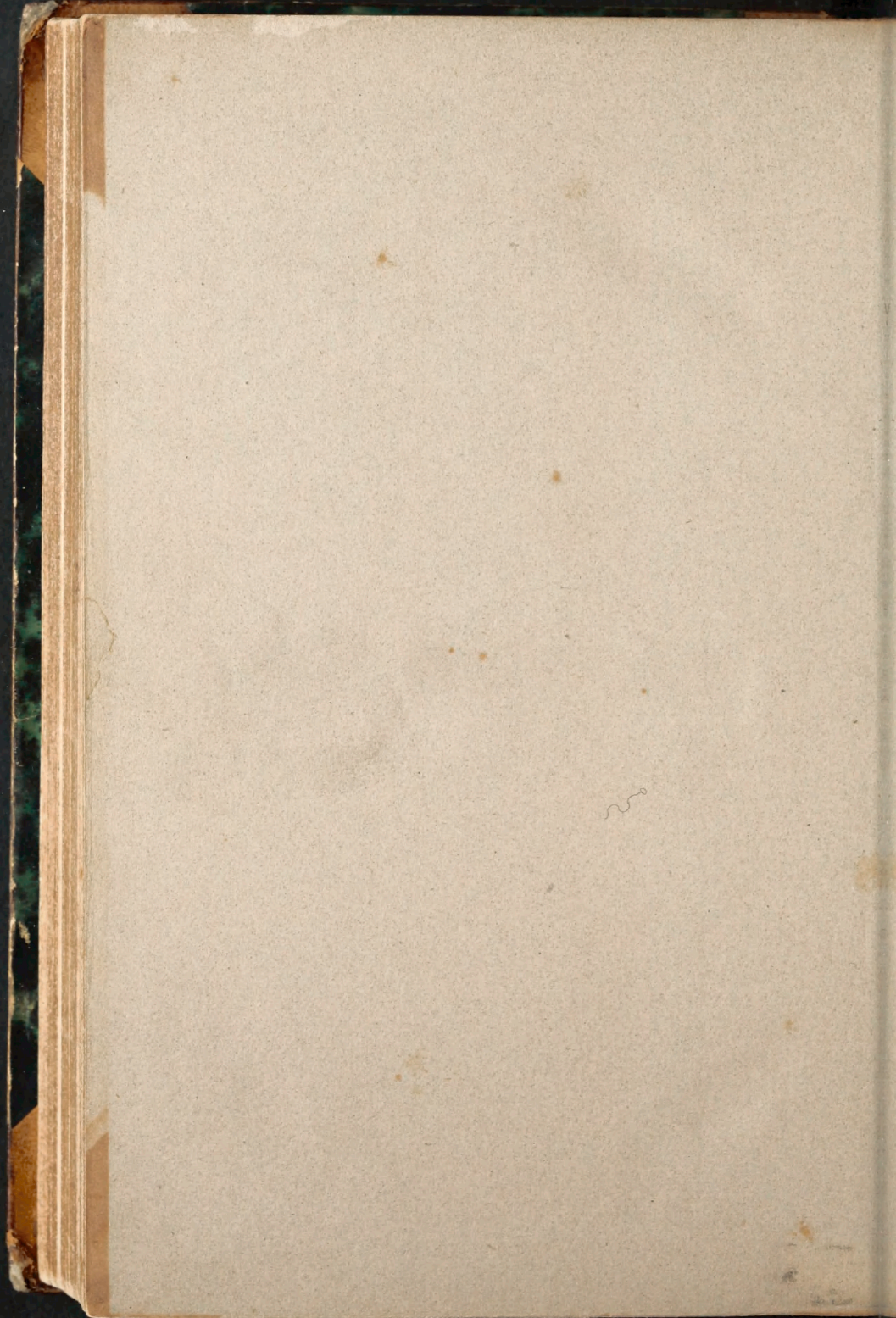
10		189
11		190
12		191
13		192
14		193
15		194
16		195
17		196
18		197
19		198
20		199
21		200
22		201
23		202
24		203
25		204
26		205
27		206
28		207
29		208
30		209
31		210
32		211
33		212
34		213
35		214
36		215
37		216
38		217
39		218
40		219
41		220
42		221
43		222
44		223
45		224
46		225
47		226
48		227
49		228
50		229
51		230
52		231
53		232
54		233
55		234
56		235
57		236
58		237
59		238
60		239
61		240
62		241
63		242
64		243
65		244
66		245
67		246
68		247
69		248
70		249
71		250
72		251
73		252
74		253
75		254
76		255
77		256
78		257
79		258
80		259
81		260
82		261
83		262
84		263
85		264
86		265
87		266
88		267
89		268
90		269
91		270
92		271
93		272
94		273
95		274
96		275
97		276
98		277
99		278
100		279

101		280
102		281
103		282
104		283
105		284
106		285
107		286
108		287
109		288
110		289
111		290
112		291
113		292
114		293
115		294
116		295
117		296
118		297
119		298
120		299
121		300
122		301
123		302
124		303
125		304
126		305
127		306
128		307
129		308
130		309
131		310
132		311
133		312
134		313
135		314
136		315
137		316
138		317
139		318
140		319
141		320
142		321
143		322
144		323
145		324
146		325
147		326
148		327
149		328
150		329
151		330
152		331
153		332
154		333
155		334
156		335
157		336
158		337
159		338
160		339
161		340
162		341
163		342
164		343
165		344
166		345
167		346
168		347
169		348
170		349
171		350
172		351
173		352
174		353
175		354
176		355
177		356
178		357
179		358
180		359
181		360
182		361
183		362
184		363
185		364
186		365
187		366
188		367
189		368
190		369
191		370
192		371
193		372
194		373
195		374
196		375
197		376
198		377
199		378
200		379

24

